

Shekel Hakodesh.

Vesod Hayirah.

SHEKEL HAKODESH

(THE HOLY SHEKEL)

The metrical work of
JOSEPH KIMCHI,

Now edited for the first time from MSS. at the Bodleian,
with an English Translation, Introduction, Notes, etc.

to which is added

YESOD HAYIRAH
(THE FOUNDATION OF RELIGIOUS FEAR)

from MSS. in the British Museum,
with an English Translation and Notes,

BY

HERMANN GOLLANCZ, M.A., D.LIT.

Goldsmid Professor of Hebrew, University College,
University of London.

HUMPHREY MILFORD
OXFORD UNIVERSITY PRESS
LONDON EDINBURGH GLASGOW NEW YORK
TORONTO MELBOURNE CAPE TOWN BOMBAY

1919.

I. NARODIEZKY,
Printers, London, E.

To a world
in which the true moral and religious sense
which should have uplifted humanity
to the ends of progress and happiness
has been suppressed for a while
and suffered to be held in subjection
by a monstrous war,

This Collection of Maxims and Sayings
evidencing the Wisdom of the Ancients
is dedicated
by the author,
looking forward to an era
of
universal love and brotherhood.

P R E F A C E .

My pleasure in sending forth this volume is mingled with disappointment, inasmuch as, owing to various difficulties resulting from the war, there has been great delay in its appearance. Furthermore, owing to the war's demands on labour, by which my printer was suddenly deprived of one worker after another, a few typographical errors (as shown in the Errata) could not be avoided; nor was it possible to obtain new castings to express certain transliterations, such as the 'ch' in *Kimchi* and *Mibchar*.

I have to express my thanks to my friend, Dr. A. Büchler, Principal of Jews' College, for his kindness in revising the proofs of the text of the *Shekel Hakodesh*.

H. G.

CONTENTS.

SHEKEL HAKODESH (*The Holy Shekel*)

PAGE

DEDICATION

PREFACE

INTRODUCTION iii.-xx.

TRANSLATION

i-60

CHAPTER

I.	ON WISDOM	2
II.	HUMILITY	11
III.	ABSTINENCE	13
IV.	MODESTY AND SHAME	18
V.	SELF-DENIAL	20
VI.	MAN'S CONFIDENCE AND DESPAIR	23
VII.	DELIBERATION AND ENDURANCE	24
VIII.	SUFFICIENCY	26
IX.	KINDNESS AND CHARITY	28
X.	POVERTY AND ASKING HELP	30
XI.	SILENCE AND SPEAKING OPPORTUNELY	32
XII.	TRUTH	36
XIII.	COMPANIONSHIP AND ASSOCIATION	37
XIV.	THE TESTING OF FRIENDS, &c.	44
XV.	DISCERNMENT AND MANNERS	46
XVI.	KEEPING A SECRET	48
XVII.	KINGSHIP	49
XVIII.	STUPIDITY, PRIDE, AND FOLLY	51
XIX.	JEALOUSY	53
XX.	HYPOCRISY, SLANDER, &c.	54
XXI.	VISITING FRIENDS AND THE SICK, &c.	56
XXII.	COLLECTION OF MAXIMS	58

NOTES TO THE HEBREW TEXT

OF "SHEKEL HAKODESH" (*The Holy Shekel*) 63—78

YESOD HAYIRAH (*The Foundation of Religious Fear*)

CHAPTER	TRANSLATION	PAGE
		81—115
I.	ON FEAR	82
II.	PRAYER AND SERVICE	83
III.	THE LAW AND WISDOM	85
IV.	APPRECIATION	90
V.	SHAME AND SHAMELESSNESS	92
VI.	PRIDE AND MEEKNESS	93
VII.	ENDURANCE	94
VIII.	HUMILITY	96
IX.	CHASTITY	97
X.	DESIRE	99
XI.	CONTENTMENT	101
XII.	INDUSTRY	104
XIII.	SILENCE AND SPEECH	107
XIV.	COUNSEL AND SECRETS	108
XV.	DIGNITY AND DOMINION	110
XVI.	DELIBERATION AND HASTE	112
XVII.	VISITING AND ITS ABUSE	113
XVIII.	LOVE AND COMPANIONSHIP	114

NOTES TO THE HEBREW TEXT OF "YESOD HAYIRAH"
(The Foundation of Religious Fear) 119-125

TABLES I. and II.

ERRATA.

HEBREW

TEXT OF שְׁקֵל הַקֹּדֶשׁ	א—נדר
TEXT OF יְסוּד הִירָאָה	נח—פֶּנִּי

APPENDIX : Verses of the "SHEKEL HAKODESH" by
 Kimchi, as found in the Editor's MS. copy of
 Maimonides' *More Nebuchim*, written in 1476. פד—פו

INTRODUCTION.

INTRODUCTION.

In pleasing contrast with the sorrowful persecutions which at various times under diverse reigns affected the social condition of the Jews of Spain in the Middle Ages, the literary activity of a number of great scholars shines forth in all the brilliance of power to comfort and cheer the student of history and the general reader amid the perusal of cruel and doleful experiences. Even in the social and political history of those times, Jewish names stand out prominently to prove the exception to the rule, these Jews taking as they did a leading part in the affairs of the State: but what seems to be of more permanent value than even the solitary expressions of royal favour bestowed upon individual Jews in one province or another, are the literary careers and the splendid monuments of learning and scholarship identified with the names of some of the best sons of Israel, who, working under adverse conditions, have bequeathed to us possessions which command our admiration and call forth our tribute of praise.

It is not too much to assert that the high intellectuality of the early Spanish Jews exerted an influence of the most pronounced and far-reaching character, and has left a mark upon later day Jewry which cannot be gainsaid. We are thinking of such names in the world of letters as Solomon Ibn Gabirol, Yehuda Halevi, Moses Ibn Ezra, Abraham Ibn Ezra, Abraham Ibn Daud, Alcharisi, and the giant minds Moses Maimonides and Moses ben Nachman (Nachmanides); while among those who flourished in the Provence, there figure

such celebrities as Meshullam and his five learned sons, Yehuda and Samuel Ibn Tibbon, and the renowned family of the Kimchis, who had migrated from Spain. The list is indeed so large that in an Introduction we cannot mention even by name all the members that belong to this galaxy of literary effort; the more so as we are chiefly concerned in the present volume with such names as are directly connected with the work, which, having for so many centuries remained in manuscript, now for the first time emerges to the full light of day.

The problems revolving round the fascinating
Kimchi metrical work of Joseph Kimchi, which, for
Gabirol reasons that he has himself given in his brief intro-
Honein duction, he has called *Shekel Hakodesh* (the Holy Shekel) concern chiefly the *Mibchar Hapeninim* ('Choice of Pearls'), a work originally written in Arabic, and translated into Hebrew; and they concern more or less also the Collection of Maxims and Sayings originally put together in Arabic by the Nestorian Christian Honein, and translated into Hebrew by Yehuda Alcharisi under the title of *Musre Haphilosophim* (Maxims of the Philosophers).

How far is the *Shekel Hakodesh* an original work, and to what extent is it indebted to the 'Mibchar Hapeninim'? Is the Arabic version of the 'Mibchar Hapeninim' the undoubted work of Solomon Ibn Gabirol? And is the Hebrew translation with which we are familiar the unquestionable rendering of Yehuda Ibn Tibbon?

These are some of the questions that stare us in the face at the outset of our inquiry.

"Scholars are not wanting," says DE ROSSI (*sub*
De Rossi Gabirol) "who attribute to Solomon Ibn Gabirol the 'Mibchar Hapeninim' an excellent book of Morals; but according to others and with more reason too, it is said to have been composed by Jedaja Badirasi."

In the words of STEINSCHNEIDER (H. U. d. M. Steinschneider 1893, p. 387 §222): "We have become accustomed on "Mibchar" to ascribe to Gabirol the lost Arabic original in H. U. of the "Choice," without laying stress upon the consideration that we have no further evidence for it than the passage in Kimchi, which remained unnoticed among all Jewish scholars, who made use of the "Choice" expressly or tacitly, and the number of such is large and of significant authority. At the head of such stands *Jehuda Tibbon*, who mentions the book by name, and quotes some of its sayings without alluding to author or translator.

PALQUERA mentions the "Choice" as an example of the works compiled by the *Wise One of the Nations*, a designation by which it was intended on "Mibchar" to explain the origin of the Sayings: at all events it proved that Palquera did not regard Gabirol as the compiler. We must admit that all this is strange, and requires explanation, if credence is to be placed in the observation contained in Kimchi's not unsuspicious introduction according to the single MS. R. And this is not all. In Gabirol's *Ethics* there occur a number of Sayings from the "Choice" without mentioning the source, and not always in the same language, which has a bearing upon the authorship." And later on, Steinschneider remarks: "If, as is thought, Gabirol compiled the "Choice" in his youth for his own use, we see no reason why his name should have been omitted. The very arrangement of the sentences, furthermore, does not evidence the systematic method which was Gabirol's characteristic." And in a previous passage (§221) Steinschneider avows: "I confess that I do not regard the said work as Gabirol's without reservation. No edition till the 19th century makes mention of an author or translator. Gaulmyn's conjecture that Jedaja ha-Penini (13th cent.) was the author was taken up later; it is not worthy of criticism. L. Rosenthal (Cat. p. 178 n. 927),

in passing a strong censure upon this error, and adding his own view, makes the following remark: All this is false. Solomon b. Gabirol collected the sayings of the Arabs and translated them into Hebrew, as is clear to every sensible person. This assertion is however only a false conjecture of Filipowski's (1851) and already controverted in C. B. p. 2321."

Nevertheless Steinschneider, as though not wishing to be too dogmatic upon the subject, feels himself constrained to say elsewhere: "We enter upon a vexatious literary problem with the feelings of a wanderer, who approaches a road with the conviction that obstacles of an insurmountable character will present themselves to him, and yet he cannot and dare not hold back... If Jehuda Ibn Tibbon has preserved for us in his translation of the 'Duties of the Heart' the memory of his rival, so has the latter preserved for us the name of the author or translator of the 'Choice of Pearls' — if the introduction is authentic and correct."

Steinschneider has something further to say on **Steinschneider** the subject in his 'Arabische Literatur der Juden in (1902). In §82. pp. 125—128, he deals with R.

"**Arabische** Salomo ibn Gabirol (for Gabriel) b. Jehuda, and **Lit. d. Juden**" enumerates his writings; and on p. 127 he begins

his reference to the "Perlenauswahl" or "Choice of Pearls" with the expression *zweifelhaft*, remarking that **מכתאר אלגואהר** was the Arabic title of a collection of anonymous maxims that had become popular, having been attributed, according to a very old source, to Gabirol, but which was still a subject of wide investigation, resulting in no decision as to authorship. He continues: "We possess two Hebrew forms of this work, a) a translation in 64 chapters, according to contents, perhaps by Jehuda ibn Tibbon, at all events from the 12th cent., entitled **מבחר הפנינים**, etc; b) a metrical version, with additions, by Joseph Kimchi, named **שקל הקדש** in 22 chapters, each concluding with a homonym-distich, giving the

subject and number of *maxims*. This latter old work has as yet not found an editor, though large portions have appeared in five different places, *vide* the comparative list in H. U. Anh. 29. p. 999. The 'Holy Shekel' does not seem to be exclusively a versification of a).

GROSS in his "Gallia Judaica" (Paris, 1897, pp.

Henri 417—418) refers to Joseph ben Isaac Kimchi as

Gross the author of the published works ס' הגלוי on grammar, of a commentary on Proverbs with the

inexact title ס' הוקה, and one on Job; and he continues: "He has also translated and put into verse, under the title שקל הקדש, the 'Choice of Pearls' מנחת הפנינים of Ibn Gabirol, etc. Cf. the preface of this version as given by M. Steinschneider in the *Jeshurun*, edited by Dr. Joseph Kobak (1891) VIII, 68 etc."

In a foot-note to this passage in the *Jeshurun*, S. writes: "Gabirol's authorship of the *Choice* rests solely on the evidence of the metrical writer Joseph Kimchi in the later copy of MS. Opp. 1404, communicated by Dukes (Cat. Bodl. p. 2321)" etc. In this passage it is important to note *inter alia* (for reasons to which reference will be found in another part of this Introduction), a statement with regard to the youth of the authors — Gabirol and Joseph Kimchi — with whom we are specially concerned.

As far as I can trace, GRAETZ has no special

H. Graetz reference to the 'Shekel Hakodesh.' With regard to its author and the family generally, he remarks in his 'History of the Jews' (Eng. edit. III p. 404, which is an exact translation of the original): "In Narbonne there lived about this time the Kimchi family, whose achievements cannot be said to correspond with their fame, but who directly for Narbonne, and indirectly for posterity, effected more than the greatest masters. The founder of the family, Joseph ben Isaac Kimchi (flourished 1150—1170), had immigrated from South Spain to Narbonne, probably on account

of the religious persecution of the Almohades. Having a knowledge of Arabic, he translated Bachya's moral-philosophical work and many others into pure, fluent Hebrew, composed a Hebrew grammar, wrote a Commentary on the Holy Writ, the nature of the extant fragments of which precludes regret for the loss of the whole, and finally he penned many liturgical poems, which outwardly fulfil all the conditions of the artistic form of new Hebrew poetry, then brought to a perfection in Spain, but which have but little poetic value. Joseph Kimchi's merit consists solely in the fact that he introduced the Jewish culture of Spain into South France, and completed lastingly the results of Ibn Ezra's fugitive activity."

"A Collection of Maxims, depending solely upon **Loewenthal** contents, almost always omitting author's names, **on Gabirol** is the "Choice," rendered into Hebrew from **and** Arabic. To ascribe the original of this Collection **Ibn Tibbon** to Gabirol and the translation to Jehuda Ibn Tibbon, is open to well grounded doubts (**A. LOEWENTHAL**; Introd. to German translation of his 'Sepher Musre Haphilosophim,' 1896).

The writer in the **JEWISH ENCYCLOPÆDIA** (Vol. VII 1904. p. 496 *sub* Kimchi), adheres to the view **Jewish** that the 'Mibchar Hapeninim' was the work of **Encyclopædia** Ibn Gabirol, although on p. 532 Vol. VI (*sub* Ibn Gabirol) occurs the remark: The "Choice of Pearls" is not be ascribed to Gabirol unconditionally. No old manuscripts and no editions published prior to the 19th century refer to Gabirol as the author or compiler. Joseph Kimchi versified the work under the title *Shekel Hakodesh*, and only two of the five MSS. of this versification give Gabirol as the name of the author of the original.

Amid all this darkness and doubt the important question after all seems to me to be this: Is anything more claimed for Gabirol in relation to the 'Mibchar' than that he

collected and compiled the work from maxims and sentences which he found elsewhere? The words in the introduction to Kimchi's 'Shekel' (the authenticity of which, however, is questioned by some), would seem to lend countenance to this view, אספם ולקטם והכריס "He gathered, gleaned, and put together, etc."

In this way we should dispose of the difficulty, as, in a certain restricted sense, Gabirol would be the author of the the "Choice."

And the next question which seems to address itself to us quite naturally is this: Was there such a collection extant from which Gabirol might, in the main, have drawn his material? Certainly there was; and it scarcely detracts from the services which Gabirol has rendered to Hebrew Literature to say that Gabirol went to older sources for either the plan or the main contents of his work. If he did not cite the author's name of this or that maxim, the reason may be found in the fact that the original collection from which he drew did the same, and incorporated sayings with which the author became familiar, the original sources of which were unknown to him.

<p>The "Musre Haphilosophim"</p>	<p>The latest statement perhaps in this connection may be found in the following remarks: "The <i>Ethics</i> (sc. of Gabirol) is interesting as a collection of terse and pregnant ethical maxims, many of which seem to have been borrowed from the Arabic original of the מוסרי הפילוסופים of Hunein Ibn Ishak." (Jew. Ency. Vol. VI p. 530). This was a work rendered from Greek sources into Arabic by the Nestorian Christian just named (+873).</p>
--	---

Let us carry this statement a little further, and what is there to prevent us from believing that not only the 'Ethics' but the 'Mibchar' also borrowed from the Arabic original of the "Dicta of the Philosophers"?

For the better understanding of this part of the

Alcharisi problem, and to enable Hebrew scholars, un-
 and acquainted with the Arabic original, to institute
 "the Musre" a comparison between Gabirol's 'Mibchar' and
 Honein's "Musre Ha-philosphim," we are indebted
 to the pleasing edition by Dr. A. Loewenthal of Tarnowitz,
 who in 1896 published his "Sepher Musre Ha-philosophim,"
 (Sinnsprüche der Philosophen), the Hebrew text, translation, and
 introduction. But speaking of the Hebrew text, our minds
 go back in gratitude further still, to the earliest Hebrew
 translation of this work, which was accomplished by one of
 the celebrated translators of Maimonides' *More Nebuchim*,
 namely, Yehuda b. Solomon Alcharisi. The learned ones of
 Lunel had requested him to render into Hebrew this splen-
 did work consisting of proverbs, sayings &c., about 1216
 to 1218. Dr. Loewenthal's text is based upon the incorrect
 and incomplete version which appears in the volume styled
 נורן נבין (Riva di Trento 1562). But in this Introduction we
 cannot enter into a study of Honein's Arabic original, or of
 Alcharisi's Hebrew translation. The "Musre Ha-philosophim,"
 is simply introduced here to assert its importance for com-
 parative purposes, in dealing either with the "Mibchar" at-
 tributed to Gabirol, or with the "Shekel Hakodesh" the work
 of Joseph Kimchi. And I am afraid that even with all our
 advanced knowledge on the subject we must agree with Loe-
 wenthal's opinion, that "it is difficult to say in what relation
 this book (the Mibchar) stands to Honein's apothegms. A
 glance at the two works show most frequent parallels, which
 however vary in important points. At the present stage of
 inquiry, the question as to the mutual relationship will
 scarcely be settled."

And this does not exclude the possibility that, as the
 once reputed author of the 'Mibchar', R. Yedaya Hapenini,
 was disowned, so R. Solomon Ibn Gabirol (or *Avicbron*),
 who since then has enjoyed the reputation of being the

author, may yet be dislodged from this pedestal, and the honour (at all events in part) transferred to another.

Be this as it may, this Collection of maxims and The "Shekel" proverbs, known as the 'Mibchar,' attributed in its relation recent times to Gabirol, translated into Hebrew (as some with good reason opine) by Yehuda "Mibchar" Ibn Tibbon, is closely related to the work contained in this volume, hitherto in MS. in the Bodleian and other libraries. The 'Shekel Hakodesh' is the work of Joseph Kimchi of Narbonne, (perhaps also of Lunel), 1105—1170, himself no mean author, father of the celebrated grammarians R. David (ק'ד'ר) and Moses Kimchi.

The 'Shekel Hakodesh' is written in Hebrew, and is in part a versified form of the 'Mibchar Hapeninim.' But it is something more. It collects its material from whatever source possible; and so it comes about that while we find in by no means the same order or language the maxims similar in sentiment as found in the 'Choice of the Pearls,' and while by far the larger portion is undoubtedly the 'Mibchar,' we have an admixture of sayings that may be even more directly traceable to Honein's Arabic collection, and some few the source of which we cannot as yet identify. Steinschneider remarks (U.d.M. § 200) that "Honein's book was probably known to the Spanish Jews of the 11th century;" and I would add this:—that as Alcharisi's Hebrew translation was drawn upon by succeeding Jewish writers, there is every possibility that the original Arabic version influenced Hebrew writers anterior to Harisi, who were acquainted with the Arabic language and literature.

What is there, therefore, to prevent the theory Relation of that, as we know Joseph Kimchi was well acquainted with Arabic, he was able to go to the "Shekel" original source,—Honein's Collection, though this to Honein does not exclude the possibility of his having

been in part indebted to the 'Mibchar' in its original Arabic form or in the Hebrew version then extant? In my Notes, I have here and there indicated the passages in Honein to which some of the maxims in the 'Shekel' might be traced. I do not intend these to represent an exhaustive study, but to serve as samples, as finger-posts on the road of enquiry. I have further included parallels to be found in the delightful and terse poem *שירי מוסר השכל* by Hai Gaon, anterior to both Gabirol and Kimchi, striking both on account of the similarity of ideas and language.

CARMOLY certainly fell into a great error in asserting that Kimchi's book had nothing to do with the 'Choice of Pearls', and that all those who identified the two works as one only speak by hearsay.

One question more. Does perhaps the heading of the last chapter of the 'Shekel' *חבור המוסרים* betray his original source—the *Musre Ha-philosophim*, and thus help us in our enquiry?

There is little doubt that Steinschneider, though he had not a complete MS. of the 'Shekel' before him, is quite justified in asserting that Kimchi did make use of the "Choice", as he adopts at least a portion of the headings in his metrical version, his arrangement differing not only in the sequence of chapters but in that of particular maxims.

Kimchi states towards the end of his brief introduction that he put together those sentences which seemed to him closely related. He was not a slavish translator or borrower; he was not wedded to any one collection of ethical and moral maxims. Though he was not quite an independent and original author, he yet followed a method and arrangement of his own, and he has his own way of applying scriptural expressions and phrases. And the same applies to Ibn Tibbon's (if it be his) Hebrew translation of the 'Mibchar.' If Kimchi was acquainted with it and even used it, he may

have drawn equally upon the Arabic original, when it listed him.

I think I ought in this place to refer to the criticism as to the omission of the name of Solomon Ibn Gabirol in the original Arabic and in most of the Codices giving the Hebrew translation. Personally I would not attach too much importance to this omission. Cannot we conceive, that even if Gabirol were author or compiler of the 'Mibchar Hapeninim', there might have been hesitation on his part, owing to his modesty, to identify himself openly and publicly with a work which was the first-fruits of his literary effort, and composed in his youth? It could scarcely have arisen from the fact, that as his work was largely borrowed from non-Jewish sources, he was afraid, considering especially Gabirol's troublous experiences, to run the gauntlet of a narrow prejudice at the hands of his own brethren: such compositions were, in reality, the order of the day.

To set at rest once and for all the question of Kimchi's apparent indebtedness to the 'Mibchar,' and the extent to which he seems to have drawn both in language and thought from this splendid monument of antiquity, I refer the reader to the Table of Comparison (I) which I have prepared at a great deal of labour, in which I have, as far as possible, traced sentence by sentence the counterpart of Kimchi's rhymed version in the 'Mibchar.' By closely examining both versions it will become clear as in no other way, not only how far Kimchi carried out his intention as set forth in his brief introductory remarks "of weighing these Maxims in the balance of metre," but also what a delightful original turn Kimchi gave to the somewhat rough, too laconic, and, often on that account, obscure expressions as contained in the Hebrew version of the 'Mibchar'.

The numbering as regards the 'Mibchar' is that adopted in that most welcome edition of the 'Mibchar' published in 1859

by my old friend, the late Rev. B. H. Ascher, with an English translation and notes, under the title of "A Choice of Pearls."

Although this Introduction is not concerned with a study of the 'Mibchar,' yet I cannot resist *en passant* the temptation of making a further suggestion upon the subject. It occurred to me in the course of my investigating the relationship between each individual sentence in the 'Shekel' and the 'Mibchar,' that as far as concerns a certain chapter of the 'Mibchar,' namely, that on the **מדות החמורות** (which by the way Ascher strangely renders "Urbanity," but which should be "Desirable qualities," as Steinschneider already points out), this chapter XXXVIII might have been the basis or ground-work of the "Choice of Pearls" itself; and that radiating from this Chapter the work itself expanded and grew to its present proportions. This chapter may contain the skeleton of the whole work; §379 refers to ten qualities; §380 to others; §381 to thirteen further qualities, §382 to seven more, §384 to seven again, and so on in §387, 8, 9, 90, 91, to the end of the Chapter. And we might go further, and add to this Chapter XXXVIII the two Chapters XLII & XLIII, — the former being **ש' הורות דרך ישרה** "Pointing out the straight way," and **ש' מצות ההנהגה לבנו** "The directions of a Sage to his son."

It is unnecessary, for the sake of merely extending this Introduction, to labour this contention in detail; the very expressions seem to me to tell the tale:—"Speaking truth, Love of man, Giving to him who asks, Constancy, Hospitality, Shamefacedness, Forgiveness of wrong, Doing good, Shunning fools, Fear, Honour, Sufficiency, Endurance, Liberality, Jealousy, Modesty, Cheerfulness, Humility, Treatment of relatives, Abstaining from injury, Slander, Keeping a Secret, Niggardliness, Domestic economy, Wisdom, Avoiding the flatterer, Helping the poor, and Companionship." Compare these heads

with those of the 'Mibchar,' or with those of the 'Shekel' of Kimchi — the subject of this work, and I venture to think there will be found some substratum for my contention, and material enough for further investigation and study.

I have included in this volume the Hebrew text of the **יְסוֹד הַיִּרָּאָה**. It has only been printed once before, by the *Mekize Nirdamim*, in 1896. Having had the advantage of three sources at my disposal, I have printed one text, viz.:— the MS. British Museum (Or. 2396), and given the variants occurring in the other sources,— the MS. Harleian (5686), and the text by S. Baer. The latter MS. is especially valuable; it is written round the margins of a magnificent convolut, in the main a liturgical work, and being fuller than the one from which our text is printed, I have been able to supplement the defective portions as regards Or. 2396.

As regards the authorship of this work. I cannot agree with that assigned to it by Dr. S. Baer. To my mind he has afforded no evidence whatsoever, which is the opinion also of Haim Brody, Berlin, as expressed in the same periodical *Mekize Nirdamim*, 5656. And although I am unable at present to offer any solution upon the subject, I have introduced the *Yesod Hayirah* into this volume for quite another reason, and that is, that it may help to throw some light upon our present enquiry with regard to the ultimate sources of the 'Mibchar' and the 'Shekel.' It struck me in the course of my reading that several unusual expressions occurred in the 'Yesod,' identical with such as occurred in both the 'Mibchar' and the 'Shekel': this seemed to me far from accidental; and the question thereupon presented itself to my mind, Who borrowed from Whom? Or, can all three works be referred to one original source? Only in determining accurately this important point may we be able to arrive at

the authorship of the 'Yesod.'

For the better understanding of this inter-connection, it may be useful to consult Table II.

The first English translation of the work 'Yesod Hayirah' was published by me in 1915 under the title, "The Foundation of Religious Fear," issued from the Gresham Press, Pilgrim Street, Ludgate, E.C. London.

I have to express my regret that, in consequence of the continuation of the War, yet not wishing to delay this publication any longer, I was unable to avail myself, for critical purposes, of one or two more or less complete texts of the 'Shekel Hakodesh' in foreign libraries, and I have therefore had to depend upon the two MSS. in the Bodleian library, totally different in age and style, and therefore of a character which has materially helped me in determining readings in a number of cases.

Considering the variation in these two MSS., the difference in the order of the Chapters, in the number of Chapters, and the strange interpolations of whole passages in Chapters to which they clearly do not belong, it would have been almost desirable for comparative purposes to have had the two MSS. printed together in this volume; but, as it is, I have indicated, in the Notes attached, as best I could, the variations and divergencies in the two MSS.

For purposes of verification, I also had before me the former labours of Hirsch Edelman in the "Path of Goodness," (London, 1852); the periodicals *Der Orient*, *Jeschurun*, and *Zion*, (in which I detected many a surprising error, clearly not due to the printer), containing contributions to the subject by Dukes, Steinschneider, & Kobak, and last but not least, a MS. collection of some of the said maxims which I found on the fly-leaf of the MS. copy of the *More Nebuchim* in my possession, written four years before the *editio princeps*. Judging from Steinschneider's description of the sentences interspersed by Kimchi in his commentary on Proverbs מ' חוקה

(printed at Breslau 1868 by Baer Dubrowo), I have a strong suspicion that they are identical with the maxims contained in my MS. I have no means of testing this during the War, having tried in various quarters to obtain a copy of the printed work, but without success. No copy is to be found in the British Museum or the Bodleian. I have, therefore, thought fit to reproduce in this publication the highly interesting form in which these maxims appear in my manuscript.

I might conclude our subject of inquiry, and quote by way of summing up, the following pithy remarks occurring in the Introduction to Edelman's pleasing contribution. He is speaking of "the collection of sayings by princes of learning, and the sentences and parables of illustrious scholars, even if the authors of some are not specially known; the reliques of the days of yore, and the meditations and aspirations of those mighty philosophers, the sages of Greece, Arabia, and other countries, upon whom shone the light of wisdom to recognise and acknowledge the *One* only God, the Lord of the Universe, and to know how to walk in His ways to espouse moral virtue, humility, and many other good parts, and who by the perfection of their minds and souls attained to the highest degree of excellency!" (I would add, by way of parenthesis: would that Jewish authors and their works were always spoken of with such fine feeling and honest appreciation by non-Jewish writers!) And he continues: "The chief and distinguished philosophers and sages of our people introduced them into the innermost sanctuary of Jewish literature; who exerted themselves in translating them, collecting them, and compiling them; as, for instance, "The Book of Morals of the Philosophers (Sepher Muissare Hapilusuphin), or the "Choicest Pearls" (Mibchar Hapeminim) and some also the book "Tikkun Middoth Hanephesh," (Improvement of the Attributes of the Soul), which the great Rabbi Solomon Ben Gabirol originally composed in the Arabic

language, but were translated into Hebrew by other great scholars in Israel. Rabbi Joseph Kimchi, the father of the eminent Rabbi David Kimchi, joined these "golden tresses" unto the "pearls" in the book called the "Choicest Pearls," and he weighed them by the "Holy Shekel" (Shekel Hakodesh), balancing them on the scale of *metre*, to enhance its beauty, and augment its attraction!"

It will repay the reader to peruse the various items contained in this "Collection of parental instructions to children," and to note more particularly in 'The Last Will of Rabbi Yehudah ibn Tibbon' a number of sayings from the mouth of *Ben Mishle*, identical with the maxims found in Kimchi's 'Shekel Hakodesh.'

Finally, in "A Few Notes," by Mr. Leopold Dukes (p. 59), the latter remarks: "Respecting the work "Holy Shekel,"... I would like also to draw attention to the great value of its contents. Whoever looks at it with a critical eye, will find that the author had another and more correct version of the *Mibchar Hapeninim* before him than ours."

I have called the text printed in this volume which is (Bodl. 1976 (1) Poc. 50) A, and referred to the second MS. (Bodl. N. 1975, MS. Opp. 639, *olim* 1404) as B. The former consists of 31½ leaves (63 written pages and one fly blank), and the latter of 18 leaves (36 pp.) small 4°.

The former MS. (A) is bound together with a work by Hariri. The writing is rather bold, and Bodleian MSS. fairly good. It has been more or less tampered of the with throughout by some later hand, evidently "Shekel" correcting here and there according to the other MS., as the first of three marginal notes, though differing slightly, show. Alterations have been made by drawing a line through the words, not in all cases judiciously, and at times quite unnecessarily. So that it happens, that such proposed emendations confuse, instead of helping to render

the text somewhat clearer.

MS. (B) is a small quarto by itself, the writing thin and neat, but most trying. On the front fly-leaf in faint ink apparently old, there occurs the following:—
 ספר שקל הקדש מר' יוסף בר' יצחק המכונה בן קמחי אביו של ר"דק והוא ספר מבחר הפנינים מר' יהודא ן' תבון מסודר ע"פ חרוזים ושירים ע"פ משקל לה"ק והוסיף עליהם משלים מספרים אחרים הנמשלים זה לזה כ"י ספרה.

I have to add that, owing undoubtedly to an error in binding, what should have been Chap. XXII, is placed in A between Chapters XV and XVI. I have restored Chap. XXII to its proper place, viz:—at the end of A., instead of leaving it as I found it.

I am also responsible for the numbering both of the chapters and stanzas throughout the 'Shekel'; this remark applies equally to the 'Yesod'; they are entirely wanting in the original MSS.

We can almost mark the stages of Kimchi's work on the 'Shekel,' provided that the MS. (A) represents the exact work of Kimchi himself, without any interpolation on the part of the copyist. Not only do we have such notices inserted between each stanza as **אחר מרובע** 'Another,' **אחר** 'Finished,' **תם** 'Another quatrain' **דכויהי** 'Another similar to it,' or **תם בע"ה** 'Finished and completed by Heaven's help,' but we find at the end of a chapter such and similar expressions, with interesting variations, as **תם ונחתם בע"ה** (or **סליק**) **תם** 'The chapter is, by Heaven's help, ended;' or again — **סליק זה השער הנכבד בע"ה** — **השער המורה יושר לתם** — **תם ונשלם ת"ל עולם** **זה השער הנעלם** — **תם ונחתם ש"ל זה השער כולו כליל לוי**;

סליק שער זה בע"ה והוא שער הרש והשאלה ויבא אחריו זה אשר שער השתיקה:

In the body of the work we also find such interpolations as **אחר והוא** or **משקל אחר הבא אחריו** **וז הרף והוא מרובע** **אחר בשורה לבדה** or **משולש**.

I have omitted in this edition all these expressions as unnecessary and perhaps confusing. These interpolations are entirely absent in Cod. B.

As regards my English translation of the 'Shekel,' I have attempted to reproduce the spirit of the original, endeavouring to be as literal as it was possible in this attempt. I trust it will convey to the general reader the true sense of the versifier Joseph Kimchi, who in many instances has invested the maxims and sayings which he had before him with a warmth and vigour wholly absent in the original. In spite of his occasional obscurity, our gratitude is therefore due to him for having given us in his metrical version not a work at second hand, but one that may well rank as an original contribution to the vast store-house of Hebrew Literature.

My own devout and humble thankfulness to Him 'who graciously bestoweth upon man knowledge, and teacheth unto mortal understanding,' for having granted me the merit of making this delightful work accessible to Hebrew and English readers!

H. G.

January 5077-1917.

TRANSLATION
OF
SHEKEL HAKODESH.
(The Holy Shekel.)

I BEGIN

“THE HOLY SHEKEL.”

O wise one, lay it to heart at all times, yea, every day, whether week-day or feast-day, sabbath or new moon, and you will find in ‘The Holy Shekel’ every good quality, more precious than gold, yea, than fine gold.

The object of this work is to make clear the proverb and parable, knowledge and counsel, the words of the wise and their dark sayings, the maxims of the sages and men of understanding, and their conceits.

I, Joseph the son of Isaac, surnamed Kimchi, have weighed such in the balance of the Holy Tongue, measuring them in verses; I found them originally scattered here and there, some in Arabic, and some in Hebrew, and I have weighed them so that they may be easily understood, both as regards matter and language.

I have, therefore, called the book ‘The Holy Shekel,’ collecting the proverbs and maxims resembling one another, into their appropriate chapters; there are in all 22 chapters, according to the number of the letters of the Torah (*i.e.*, Hebrew alphabet). I have summed up the verses of each and every chapter at the end thereof, the number being contained in the similarly-sounding final words of the concluding couplet—one line of which sets forth the subject matter, and the other the number of rhymes, for the benefit of those who would be wise and understand.

The wise will hear, and gather doctrine and speech, and the man of understanding will gain prudence.

Now, I say, the vital soul (of Wisdom) is beyond the heavens in duration. Take millstones from the mountains of Intelligence and grind therewith the flour of Thought, and having made all due preparation for the sweet fare and rich repast, dress thy (spiritual) food and mix thy (ethereal) wine, so that their fragrance may be wafted as myrrh in every man’s countenance.

Regard these rhymes well. There cannot be compared to them ornaments of the choicest gold, even of the gold of Parvaim ;—they are as rows of precious stones set in beauteous pattern of finest linen, a delight both to the eyes and the heart; I have arranged them in verse, weighing them not in the material balance, but balancing them in my mind, and this for the daughter of the son of Kimchi.

The sparks of burning instruction glow as a torch : wherefore grasp them not with tongs but with the heart. Such verses are written upon the tablet of the heart of man ; wherefore place thou them upon these tablets.

[Open the gates (*i.e.*, ' Begin the Chapters '), and you will find for every man instruction, making for wisdom of the widest range.]

CHAPTER I.

On Wisdom.

I.

Wisdom giveth life to its possessor, paying the reward of God for His service. By wisdom doth man acquire the days of this life, a goodly name, and honour after death.

2.

The rain of Heaven reviveth the seed in the hour in which it falleth : but if it fall too heavily, it will surely kill the seed. Wisdom, too, the wise man's heart reviveth ; but the more it groweth, the surer 'twill lead to eternal life.

3.

Grieve not when thy wealth doth perish, if thy sense and honour remain : for why shouldst thou pine for the scabbard, when thy hand the sword doth retain ?

4.

Who is meet to be king o'er the world, the ship as mariner or captain to guide ? He who in all things is wise, is alert in deciding, enduring much in the search after wisdom.

5.

Why should he who wisdom gathereth, he whose hand layeth hold of truth, fear the bear, the lion, or adder, the poison of dragon, or aught that doeth harm ? Despond thou,

if thy good sense doth fail, such loss will never be regained ; wherefore keep thy sense for aye ; once gone it will not come again.

6.

The man whom God with much knowledge hath graced, need have no care for wealth or possessions ; 'tis peace that marketh the wise man's end ; the end of wealth is bitter, and sad remorse.

Search thou for understanding, seek wisdom, and regard not the issue ; investigate her hidden worth, her treasure-store, and beauty.

7.

Verily, as a man without a wife is fear without wisdom ; but wisdom without fear is as a woman without a spouse. Understanding without wisdom is as a bow without a string ; but the man in whom these two are found will ever " rise from high to higher."

8.

No man is accounted great by reason of his body's strength, but according to the brilliance of his mind, his wisdom, and his prudence. Not he who wanteth bread doth want ; who wisdom wanteth, wanteth much, he lacketh that which sustaineth life.

9.

Lo, wisdom may indeed be found in the poor and forlorn state, as well as in the abundance of this world's wealth and power ; just as this field will produce all wheat, whilst the one adjoining will bring forth thorn and brier.

10.

If 'tis wisdom which thou dost love, choose upright action, and hate rebellion. Know, wisdom is like a tree, action is its fruit. Wisdom (theory) to practice joined will lead a man to the day of his death ; but knowledge, whence no actions flow (die with him), he leaveth no aftermath.

11.

Choose the seat of the wise, and men will honour thee for thy good sense, and praise thee in full measure. When thou wouldst err, they will teach thee ; and whensoever thou wouldst

falter, they will make thee understand, and direct thee in the right way.

12.

Knowledge and action are twins by birth, one giving glory to the other. Action without understanding, how can it be pure? And where there is no action, what reward hath understanding?

13.

I would rather leave wisdom through folly and lack of knowledge than, knowing what is right, forsake it in scorn.

14.

A man, wise in his time, was once asked, "How is it that thou excellest all others in wisdom?" And he replied: "I did not spend that which I had upon the juice of grape or wine,—upon the midnight oil it was spent."

Truly man's body without wisdom is as a house without a base, as a field in which the thorn springeth forth in the furrow.

15.

Canst thou find a quality in man higher than that which recogniseth the measure of his position, so that when he speaketh, he will but speak to all men according to his rule and regulation?

16.

A man of wisdom will continue in the search for wisdom, seeking knowledge wherever it may dwell or be kept. There is no fool equal to him who may think that he hath finished and completed his studies.

17.

Obtain wisdom, and say not that thou hast enough to sustain fully therewith the position thou dost hold; for know, that wealth without wisdom will be lost, so that it ceaseth to exist, and thou mayest remain bereft of all things; whilst he who laboureth in the search for wisdom, and stoopeth to search out and find one to enlighten him, may on the morrow be in the track of rising higher; and, having been the tail before, may rise to become the head.

18.

Kings may rule the world, but the wise rule kings. Men of understanding find delight in their wisdom, but fools delight in their folly.

19.

Blindness of heart is blindness indeed ; therefore incline thou the ear to hearken ; for what availeth the open eye, if the heart itself be closed ?

20.

How many men there are in the world who, as they make their appearance, strike terror ; but when they once begin to speak, they are thought to be no better than dumb ?

21.

There are men of stature and height, men of muscle, able to brandish the spear and the lance ; but of what avail are they without knowledge, being altogether lacking in understanding and wisdom ?

22.

If a thing be clearly good, let the man of wisdom take hold of it ; if it clearly doth harm, let him move away from it ; if it be doubtful whether it be good or ill, let him cast his burden upon the Lord.

23.

A man who with wisdom humility doth join, will find that among all qualities it standeth pre-eminent. So also will he be respected and honoured, who at all times joineth forgiveness with power.

24.

The hard-working student whose constant aim it is to strengthen himself in his studies, even to tread in the path of wisdom, is not likely to be possessed of two things—a greasy face or portly body.

25.

My son, if thou wouldst be wise, choose four things, and beware lest thou neglect the fifth : be learned ; if this cannot be, be a learner, a listener, be law-loving, and be not too much given to bitterness.

26.

In searching for wisdom at the hands of the wise, be not slow to ask questions. Be not ashamed to confess, "I know not," if thou grasp not the depths of a matter. If thou dost overcome this sense of bashfulness, thou wilt in time be recognised and esteemed by those among whom thou dost move.

27.

Exult not when men honour thee for thy wealth and power ; for when thy honours flee from thee, then also will their flattery flee. Let it be most sweet to thee, if thou dost honour gain from that pre-eminence which moveth with thee, even when thou dost roam abroad.

28.

To him who enquireth, Who are the great ones of the world, the wise or the rich ? Answer, He who carrieth about with him all that he hath, that which may sustain him, whether he cross the desert, or travel by sea.

29.

Then say, Why dost thou find it is the way of the world for the wise to be knocking at the door of the rich ? Because the wise of heart, knowing the folly of the rich, make allowance for their poverty in sense when compared with their own.

30.

Cease from speaking vanity, and using smooth speech ; and excite not thyself at the forward and crooked. Yet how good is it for man to have his tongue smooth, when he cometh to seek understanding and wisdom !

31.

Men of intelligence and understanding give five as the number of points from which knowledge and wisdom start, namely, Silence, Attention, Memory, Exercise, and Study ; these form, as it were, the tower and wall of the edifice.

32.

There are three things which distinguish a man, and without the full possession of which no one can be called "wise of heart." They are as follows :—Never to despise the man below thee in knowledge while he be earnest in acquiring learning ; never to be jealous of the man who can command

a richer home and a wealth of golden treasure ; and never to ask payment of one whose heart is fully turned to the search after wisdom and knowledge.

33.

In enquiring for knowledge, ask questions, even though they give evidence of folly ; but in keeping knowledge, guard it as thou wouldst guard the diamond, agate, or amethyst.

34.

He who is clothed in the garb of bashfulness while seeking wisdom, will on the morrow wrap himself in the cloak of folly ; therefore rend this garment, and take thy stand at the door of the wise, as the pauper at the door (of the rich).

35.

If a believer hath lost some form of knowledge, let him seek it at the hand of whomsoever it be ; yea, even at the hand of the sceptic it is right that its loss be restored.

36.

To seek knowledge and search out wisdom, travel every city and spot ; for what may be regarded as of little account by some may be considered of value by others.

37.

Impart thy knowledge to him that knoweth not, and learn that of which thou art ignorant, and which thou dost not know ; by doing so, thou wilt keep up afresh the knowledge which thou hast, and wilt continue to acquire information and learning anew.

38.

Knowledge impressed upon the heart of the young is like engraving on stone ; but if man take to learning in old age, it is like making an impression on sand.

39.

Do not that violence to knowledge to place it in the hands of men who are the fools of society, lest thou commit a sin thereby ; but put it in the hands of those who love its ways, and then life and grace thou shalt find.

40.

As for the wise of heart, poverty will never debase him, nor will lust lead him astray ; his knowledge is like unto a

crown placed upon his head, and it draweth him along the path of right. Take heed thou observe that which thou hast been commanded, even though it be weariness to the flesh ; furthermore, deal not with the wicked according to his deeds, lest thy reward from God be lost.

41.

Beware lest thou condemn the boor who disputeth thy contention, when thou knowest his folly and senselessness ; rather lay up thy wisdom for the man of understanding ; for had the former been of the wise and understanding, he would have found delight in thy words.

42.

Verily, knowledge which is not published is as a treasure buried in the dust of the earth.

43.

Wisdom without action (theory without practice) hath its seat in the mouth ; but by means of action, it becometh fixed in the heart.

44.

The man who, in spite of the knowledge he hath and the hidden things made clear, transgresseth the commands and precepts of that knowledge, is as a physician that taketh to his bed through sickness, and yet partaketh of food that is unfit for him.

45.

A man of knowledge, who by his wisdom is of use to others, yet neglecteth himself, is as a spring that refresheth the thirsty, itself seething in mud, mire, and dirt.

46.

Men may be grouped under four heads ; consider them, and take a lesson from them. There is the one who knoweth, and is aware that he knoweth ; he is wise of heart, learn thou from him. There is the one who knoweth, but he is not aware that he knoweth ; speak to his heart comfortingly, and remind him thereof. There is the one who knoweth not, and hath fear, because he knoweth not ; have pity upon him, and give him information. But as regards him who knoweth not, yet thinketh that he knoweth—the simpleton, shun him, and keep him far off.

47.

[Say not, I know and understand with regard to some branch of learning of which thou hast no knowledge whatsoever ; guard thyself from thus falling into a snare and trap, lest thou be suspected of ignorance even in that which thou dost know.

48.

When a fool sinneth, he throweth the guilt upon him whom his sin hath put to shame ; the man of knowledge and understanding is satisfied to bear the burden of his guilt on his own head.

49.

He who speaketh as though he were wise, while utterly devoid of all wisdom, may be compared in his folly to the ass of the mill ; day by day it goeth round and round, yet moveth not from its circuit, as though it were stricken in the feet.

50.

Should not thy heart feel faint when thou seest the learned falling into the snare of the simple, men of honour falling into disgrace, and wealthy ones becoming impoverished, having come down to the lowest depths ?

51.

As for him who reproveth others, however clever he may be, if his own actions are not straight, will not his reproof fall upon the hearts of his hearers like rain coming down upon a stone ?

52.

Attend to four things in person, and consider not thine own self too high, although thou mayest have one hundred servants at thy command. Attend thyself to thy guests ; do the honours to scholars ; show due respect to thy well-beloved parents ; and look after matters connected with thy stables, even though thou mayest drive pairs and teams.

53.

He who walketh in the company of the wise will himself be honoured, and called great and noble ; and thus he who joineth with the simple will be despised, and he who feedeth with the fool will be broken.

See Wisdom enthroned as a king, and Beauty as his lieutenant! Joseph's beauty it was which bound him in the prison-house; his wisdom it was that brought him into the presence of the king.

54.

Beware of the simpleton who is religious, and the fool who is ceremonial, also of the scholar who is without scruple; their hope will indeed be lost for ever.

55.

A wise man was once asked by the men of his time, Who is the Lord of the Universe, our Creator? He replied: It is forbidden to investigate such a matter; we are too weak in our natures, and would come to sin in the attempt to fathom it.

56.

Knowledge is as a tree producing goodly fruit; if good fruit be in it, all is in it; if this be not in it, what is in it?

57.

The best of possessions is knowledge; purchase it for thyself from those who sell it (*i.e.* teachers). He who hath this as a possession, what doth he lack? If he lack this, what doth he possess?

58.

The subject of study inscribe on thy heart, and repeat it twice and thrice until thou dost know. Exceeding much study may weaken thy sense, and the intellect becloud. The lamp, when trimmed, will burn on anew; fed with too much oil, it will burn itself out.

59.

Choose Wisdom as thy portion, so that it may be *for a standard* o'er thy head.

[*"For a standard"* = 140, the number of lines in this section.]

[EXPLANATION. As each letter in Hebrew has a numerical value, the letters forming the Hebrew word '*for a standard*' amount to 140; and so *mutatis mutandis* with the italicised expression at the end of each chapter. But they do not stand the test throughout as giving the number of rhyming lines. See p. 1., para. 4.]

CHAPTER II.

On Humility.

60.

Meekness of spirit is the halo of the wise ; impudence is the sign of the fool.

61.

If thou hear one speak insultingly concerning thee, pay no heed to him, nor regard him, lest thou hear more cruel things said about thee, and thou wouldst stumble and fall.

62.

Do not reply to the insult of a fool, for whatsoever the insult, it is less vile than the one who uttereth it. Silence is the best reply, for by silence thou canst best forget it.

63.

Choose three things for thyself, and through them thou shalt find favour with the Creator of all : Humility, wherewith to subdue all folly ; Reverence, by which to lessen sin ; and Knowledge, teaching how to use moral suasion with men by the art of well-chosen language.

64.

In mixing with men, it is often useful to be dumb, though able to speak ; to be deaf, though able to hear ; and blind, though able to see. In this way thou shalt be much courted, and become their chief and ruler.

65.

He is not of highest quality who only abstaineth from harming his fellow-men, but he who taketh upon himself a share of the burden of their injuries ; and, whatsoever may happen, he goeth forth to meet them with a cheerful countenance.

66.

The disciple of a Sage, once seeing his Master insulted by a fool, was incensed, and in his anger sought permission to handle roughly and to inflict bodily harm upon the offender ; whereupon the Sage replied, 'Tis not the part of the wise to permit loss or bodily ill to be done to one's fellow-man.

67.

The man who hath both much knowledge and humility, is called blessed by all who look upon him ; for by the two he lesseneth the number of his foes, and his band of supporters increaseth.

68.

The Wise Man spake : " I will lift up my soul " (*i.e.*, can swear) " that no fault will be found in me when my humility shall be weighed in the balance."

69.

The end of all strife and contention is regret ; but the end of humility is strength and possession.

70.

If a man cannot control himself, how can he sway another man's soul ?

71.

When in enmity a man scoffeth at words spoken in praise of thee, leave friendship undisturbed till the morrow ; forget the reproachful word for the day, and perchance thou wilt have changed a foe into a friend.

72.

Be ready betimes to bend the knee, and to incline thy frame ; take heed that thou be not slothful therein. When, with their hand, men throw a stone at thee, stoop, then shalt thou cause them to miss their aim, and thus thou shalt escape.

73.

To endure pain is to halve the pain ; to try to thrust it off, is to increase it.

74.

Having had thy full say in reproach of another, bear him no further grudge ; leave room for reconciliation.

75.

Seek no ruling position in thy city, and never look down upon thy inferiors.

76.

O man, if one would honour thee by flattering words and false, strive thou until they may be applied to thee in all

truthfulness. Trust no man who doth ascribe to thee deeds of merit which thou hast not performed. And if thy fellow-men praise thee for some pre-eminence which is not in thee, turn thou from their company.

77.

Be lowly and humble in spirit amid the greatness of thy glory ; and have no care for the fortune which hath never come to thy hands.

78-79.

When a man discerneth in others some advantage which he hath not, then is the time to regulate the sense of humility within him. If, for example, he see one richer than he is, let him think that the other is a great man, and superior to himself in righteousness. If he observe a poor man, let him reflect that he is poor and lowly, and that his opportunities for sin are, therefore, poorer and less. If he behold an aged man, one full of years, let him say, Truly his length of days are due to his devotion unto Heaven. When he looketh at a youth, let him realise that his transgressions have been few, and that his guilt is slight. If he see one who is better informed, let him consider that he is pure and innocent in his intelligence. And if he regard the simple-minded, let him think, peradventure he will be judged for his sins in the balance which will weigh them but as errors of judgment.

To the way of humility I incline, and thus *my heart* will understanding gain.

[" *My heart* " = 42, the number of lines in this section.]

CHAPTER III.

On Abstinence.

80.

To be too fond of this world and of that which is therein, provoketh the wrath of Heaven. If thou sacrifice this fondness, thou shalt be sure of the glory and grace of thy God.

81.

All man's striving in this world is but for honour, riches, and ease ; and yet he who loveth this life too much is often

far removed from them, and more closely bound to sorrow and sighing.

82.

Fret not for the store laid up, for the riches heaped of yore, fearing lest men rob thee of them, when they steal thy substance and wealth.

Leave that which thou requirest not, seize but that which thou dost need ; then shall the glory of God be thy rereward, and good fortune shall be thy meed.

83.

In the day of happiness, think of sorrow, and in the day of evil, hope in God, that He may deliver thee from the oppression of anguish and sickness.

84.

See the advantage of poverty over riches ! Be wise, and feel thyself abashed and ashamed ; for no man rebels against God's Word in attempting to get poor, but he doth so in the endeavour to grow rich.

85

Say unto the man who hath much provision : " Have sufficient years been granted thee wherein to spend thy hoard ? "

86.

Enquire of the man who hath gotten himself wealth, if he hath also assured himself of the years of his life.

87.

There are four causes of sorrow which affect men in this world : When poverty cannot extricate itself, so as to become strong by reason of wealth ; when occupation leaveth no time for leisure, and is ever engaging a man ; when there is no end to a man's longing for a thing which he can never obtain ; and when there is unceasing care, which goeth on to the very end and finish.

88.

A man of understanding who esteemeth himself will think little of this world's splendour.

89.

Man in this world may be likened to the fruit of a tree ;

whilst ripening, it is gathered by those who find it ; when matured, it is longed for, and enjoyed by those who see it ; while if it be not gathered, it falleth, and the beasts trample it underfoot.

90.

In the days of youth fear the day of death, and depart from sin ; for upon old camels the skins of young sheep are borne. When the lambs and the rams are in grazing, many of the young ones perish, and so on the shoulders of the old are the caskets of many young lives carried to the grave.

91.

When a mortal passeth from this world, men of worth will ask, What life did he lead ? But they who only think of earth enquire, How much did he bequeath to his children ?

92.

Is not man in this world, by accident and birth, as a creature e'er surrounded by serpents at every turn ? Where'er he goeth, whene'er he cometh, they endanger his every path ; in constant fear, he dreadeth lest now, by this one or by that, he be suddenly attacked.

93.

He who mortifieth himself, ever thinking with delight of his latter end, will preserve his life unto eternity ; while if he keepeth it alive for the pleasure of this world alone, let him know and understand that in this way he killeth the life that is within him.

94.

Have a care and weep for man's mortality, and rejoice not at life's pleasantries !

95.

Proclaim unto people day after day the message ; there they sit in silence, they answer not, nor give ear. . . . But when the Day of Judgment cometh, they will perforce rise up and stand in the presence of their Maker, called upon to give account of their wrong-doings.

96.

The man whose sole delight is in this world, may be likened to a dog sucking bones ; thinking that it is sucking blood from the bone, it sucketh the blood of its own lips.

97.

The man who doteth on this life, and serveth not his God, will ever be the loser, though he think that he doth gain. Indeed, he will be stripped of all that he hath done in the day when he doth change his garb, and putteth other raiment on.

98.

When thou dwellest upon this thy world, think that thou wilt live for aye ; when thou thinkest of this life's end, think that to-morrow it may slip from thee.

99.

Righteousness is, in truth, the health of the soul ; wickedness is its death.

100.

Whosoever pineth at his fortune in life showeth he is angry with his Maker who formed him.

101.

The man who can laugh away a single care may be said to have had life's desire accomplished by Heaven.

102.

The man who, though the world esteem him highly, thinketh very little of himself, is sure to be delivered and released from the grasp of that which harmeth and hindereth.

103.

Pride thyself upon the gain which thou hast already obtained ; have remorse for those things which thou hast wilfully neglected.

104.

Leave all gain that diminisheth and ceaseth, and take thou hold of the kind that goeth on and increaseth.

105.

Let man in life, while in health and at ease, recognise and know that the breach may come great as the sea ; for how can man remain whole and strong, seeing that Death is ever hanging at his neck ?

106.

A Sage, on observing a man full of care, enquired of him thus : " Why in such deep thought ? If thou art concerned

with earthly things, thou hast little to hope, for at death thou shalt be parted from them. But if thou art anxious concerning thy latter end, then I say, may God increase thy care ! ”

107.

If, in true wisdom, thou dost test the world in which thou livest, reflecting on it, proving it, and searching it, thou wilt indeed find it like unto an enemy, wearing the mask and cloak of a friend.

108.

Shouldst thou not fear, O man forewarned, when, without due provision, thou settest forth for the distant country, and lacking all things, thou descendest into the pit of destruction—the place of trouble and affliction, doomed to stand before thy Creator on the Judgment Day, to answer for the transgression of precept and command ?

109.

Covet not the wealth of men and their possessions, filled as their vessels are through oppression and violence. How many men gather riches that goeth to their foes, even to the lovers of their wives !

110.

He who his freewill offerings doth reduce, and giveth ever less in charity, is but gathering and collecting wealth to swell the treasures of another.

111.

Fear lest thou heap up for thyself the sins, and bequeath unto thy heirs the monies.

112.

As for the worries and calamities which Time bringeth with it, and all the occurrences of life, regard thou them as dreams, and think of them as though they had never been ; but fail thou not to prepare food for the soul and some provision for the spirit.

113.

No man is sure of his livelihood, and he is therefore never free from concern.

114.

If in all his days here pursuing vain toil, man doth not obtain his will and desire, how can he attain his will in that world for which he had no feeling, and after which he never did run ?

115.

The man who revealeth his blemish to all forgetteth the honour of his own soul ; but he who turneth from the love of this world, may truly be said to glorify the spirit within him.

116.

Let man but establish his secret things, and his Creator will regulate the things revealed. If he attend to his latter end, He on high will lengthen the years of his life.

117.

He who would preserve his life should call to mind the hour of death ; and while he be yet in his day, let him fear the coming of *his night*.

[“ *His night* ” = 76, the number of lines in this section.]

CHAPTER IV.

On Modesty and Shame.

118.

The innocent and shamefaced ones are known by their demeanour ; they are such as have a sense of shame even when none other is near.

119.

Have consideration for the worth of thy judgment and thy learning, lest thy conscience rise and reproach thee. Carefully arrange thy stores and the abundance of thy treasure, so that thou mayest cheerfully dispense thy dues, even thy gifts.

120.

Man's modesty may be seen in the union of meekness and knowledge, in his observance of the Law and the moral precept, in his methods of living, and in the patient endurance of the events and accidents that befall him in life.

I21.

It is the part of the modest man, who shapeth his actions well, to conduct himself through life as is meet, never to do aught in secret that he would blush to do openly.

I22.

Man's modesty may be said to consist of his keeping aloof from sinfulness, so that at all times his garments be white, he labouring to provide of that which cometh into his hand for his own wants, and to bequeath thereof unto his children.

I23.

Modesty may take four forms :—That of greeting a friend in sincerity, that of attaching him in affection, that of fulfilling his wish at all times according to one's power, and that of being ever delighted to deal charitably by him.

I24.

Modesty is a quality much to be desired ; it may always be discerned on the face of him with liberal heart ; whereas its opposite is such as to cause pain and sorrow to the heart of its possessor.

I25.

As for the man who putteth on the garment of modesty, his blemishes will, in truth, be covered up and concealed ; but he who doth divest himself thereof will render those defects clear to the eye of man, so that they be called to mind ; nay, more, such a one will gather around him as his associates none but the worthless scoffer and the low fellow.

I26.

Faithfulness and Modesty are two sisters, one bearing witness to the other ; at all times joined, as the onion's peel, one ever embracing the other.

I27.

Conduct thyself always with Modesty and Shame in passing through the years of thy pilgrimage here, and *see thou* the upright way.

[“ *See thou* ”=20, the number of lines in this section.]

CHAPTER V.

On Self-Denial.

128.

God's Word to Mother-earth did come : " Hearken to my voice ! " And He did promise to support her task, if men, as true and faithful servants of the God on high, would work the ground with diligence.

129.

Who is the man of wisdom, that may rightly boast of wisdom ? 'Tis he who, recognising the sinful thing, keepeth himself aloof from it.

130.

The man of sense who enquireth, and seeketh to remain firm, will not rest until he doth dismiss his desire, and drive it wholly away from him.

131.

O man of understanding ! Be not confident until thy sense hath conquered thy desire. If o'er thy own desire thou canst not rule, how canst thou over others rule ?

132.

No man can be accounted upright until his sinful soul's desires be looked upon by him as so many abominations, equally abhorred as the mouse and other unclean things.

133.

Things prohibited may be classed under three different heads ; give them thy attention, and thou wilt easily discern them. There are things which thy soul longeth after, which thou shouldst keep at arm's length ; some things may be prohibited for which thou hast no desire, leave these alone ; some things, too, are prohibited, which, even if allowed, would find man's soul recoil from them.

134.

Happy the man who divorceth his desire for the glory of that which cometh not nor appeareth ; for no man will regret having stifled, to the glory of God, the desire that assailed him !

135.

As for the man who ruleth not over his desire, his end will be all evil and bitter ; and, as though stung in the heel by the adder, will be what the day bringeth him forth, his pain growing greater and keener.

136.

Shouldst thou seek counsel, and not find the adviser in whom thou canst confide, then turn from that which thy desire doth prompt, lest for thyself thou spread destruction's net. Lo, thy desire for thy good sense doth lie in wait, when sense doth stop its ear and close its eye !

137.

Were it not for three considerations, things would go all well with man, and his right-doing would be assured, namely (the powerlessness of) old age (to impress its experiences) ; the stubbornness with which pride is decked ; and the desire of man which cometh upon him, and is not vanquished.

138.

He who taketh the counsel of his heart's desire will in a brief moment destroy the joy of his heart ; but he who rebelleth against the promptings of desire will receive due honour, and, rising above, will prove himself the victor, and be helped.

139.

Strive not with a miser, who delighteth in keeping and holding back from thee his wealth ; strive rather with thine own desire, fight against it, and scatter thy fierce passion.

140.

'Tis ever so ; while counsel sleepeth, passion waketh, watching at all times and hours. If wise counsel be overcome, rising passion showeth its brazen front.

141.

If in goodness the child his life begin, he will continue so until old age ; he who in his youth doth sin, will remain a sinner unto death.

142.

How long, O man, will thy heart yet slumber ? When wilt thou wake from thy sleep ? The world's battles leaving, strengthen thyself, and fight with thy desire the goodly fight.

I43.

But shouldst thou, too fond of the beauteous world, to its pleasures give way, understand, to the great sorrow of thy heart, thy remorse will grow apace.

I44.

Passion and blindness to each other as a pair do cling, they are caught in each other's embrace ; joined together to destroy the beauteous strength of manhood, they associate always, and never part.

I45.

Who Heaven's trials in cheerful spirit doth receive, will ever gain the joyousness that bringeth with it true restfulness ; while he who frets at what the hour may bring, will ne'er from sighs and sorrowing be free.

I46.

Faith in all things doth stand high ; 'tis unique and foremost in quality. Where there is faith, there is enough of grace and wealth, of substance strong, and of service full.

I47.

Not in proportion to one's haste will one's food, nor daily ration, come ; should it elude thy grasp and leave thee, seek it until thou find it again.

I48.

What a fool is he who God's judgment and ruling condemneth ! There is no cure for such folly as his. When his time comes, it will avail him naught to show a sad countenance, or to betray anger and annoyance.

I49.

I will place God before me, that my hope be not lost. I will resolve *in my heart* to make my way firm.

[“ *In my heart* ” = 46, the number of lines in this section.]

CHAPTER VI.

On Man's Confidence and Despair.

150.

Trust in God in all thy actions, and into His Hand commit thy work; be thou pleased at what cometh or goeth, so that restful may be thy home-tent.

151.

If Destiny will that fortune smile upon thee, it will come to thee, though thou art far away; or if it be ill thou'rt destined to bear, thou canst not elude them, though thou be borne to the skies.

152.

Let no man fret over things not come to his hand, nor brought within his reach; but let him rejoice in the portion which God hath graciously given unto him, and he will be at ease, quiet and restful.

153.

Trust in God whilst thou livest in the world, and thou shalt give rest to thy soul, and keep it alive; for know, not always hath the raven its food, not always hath the lion its store.

154.

If thou but hast the help of God, the dry wood of the forest will bear thee fruit, until thou shalt say, "Enough"; but if He Above be not with thee, then even the garden-trees will not bring forth, their fruit they will deny, until thou shalt ask, "Where are they?"

155.

A wise man once, in quest of his suit, came regularly at dawn to the palace of his lord, and day by day at the entrance-door would watch early, so that the master could never avoid him. The master then wrote him to name his desire, whereupon he replied in the following strain:—

"O hearken, dear Sire!

From a twofold cause do I knock at thy gates,
Expectant I am, for I am in dire straits;

Sore is the heart, it burneth as coal,
 When help doth not come to the craving soul.
 I've waited till now my foes to disarm
 Of revengeful spite and envy inane ;
 If they see me turn back, they will do me more harm,
 For they'll jeer and revile, if my quest be in vain.
 Say, therefore, ' Yes,' and something do, or utter the one
 word ' No,'
 And so my soul at rest shall be, and the worst I then shall
 know."

156.

To him who doth beg, say : " Do not beg ; are not all
 things in the hands of God ? "

157.

To beg of thee something I have come ; from God I have
 asked it first. If thou art willing my request to grant, my
 thanks both to God and to thee I will speak ; but even then my
 God I will thank, shouldst thou not fulfil my wish ; and as for
 thee, while praise be denied, I will not judge thee ill.

158.

When thou wouldst act, above thee look, and thine own
 failings learning, raise thou thyself in perfection's way ; but
 in concerns of money, below thee look, and rejoicing, Him
 thou wilt praise, who giveth thee thy daily bread.

159.

He who in the Rock, his Maker, trusteth, will be lifted on
 high ; he will not look *on his calamity* ; from ills safe delivered
 he will be.

["*On his calamity* " = 23, the number of lines in this section.]

CHAPTER VII.

On Deliberation and Endurance.

160.

Deliberation, when occasion calls, is worth four hundred zuz.

161.

Wait, and thou shalt thyself deliver, as the hart and the
 fowl from the snare ; hasten, and unto thy soul thou wilt
 bring care and worry.

162.

To deliberate with good effect will expedite affairs ; while undue haste, with bad result, like shafts in the heart of man doth act.

163.

Choose for thyself the longer way, for its portion is set in a pleasant place ; eschew the path that shorter seems, it leadeth oft to sorrow and pain.

164.

The man who is in haste to do a thing will fail in strength and power ; wisely hesitate, then act, and thou'lt more quickly gain thine end.

165.

Endure the truth though it be bitter, and thou shalt be called a patient man ; growl not at that which thou dost suffer, and throw not the blame upon the world.

166.

Is not endurance of two kinds, the endurance which will bear the stress and storm of evil times, and the endurance which suffereth hurt in souls inured to sinfulness from days of long ago ?

167.

Think of God whene'er thy baser nature would prevail, then shalt thou from all danger be redeemed ; but should the world against thee set its face, remember, hail the power of patience at every turn.

168.

At good prepare to offer thanks and praise, nor less at every ill ; a sickness sore, a grievous malady, is the sorrowing of heart for that which hath not come.

169.

Better than sorrow is of poison the draught, for care is locked in man's heart ; according to his height, his fall doth come ; the course that his descent will take doth mark his former strength and might.

170.

Conquer thy mourning by the power of endurance, lest thy sorrow be prolonged for ever ; choose unto thyself the

counsel of sense, and securely thou shalt pass thy days and thy years.

171.

Misfortune that's conquered will oft-times prove a blessing in disguise ; endure then, and bear what thou canst not escape, and quiet thou shalt be, from sin delivered, and free from all guilt.

172.

To attain his desire by bearing ills, the power to mortal is given,—for no man is free like unto them that endure ; therefore, O man, but endure, and trust in the mercy of Heaven.

173.

Understand, there is no nobler thing, and nothing more discreet, than to acknowledge a kindness with thanks, and to meet misfortune with a heart all brave.

174.

Let every man of sense confess that all things come from God. [*"Let confess"* = 25, the number of lines in this section.]

CHAPTER VIII.

On Sufficiency.

175.

He who with little is well content is rich indeed as a king ; and a king, in his greatness, is poor as the pedlar, when his kingdom sufficeth him not.

176.

He whom God's gifts do suffice is rich enough in store ; while he who is rich and hath a store, yet nothing that he gets him sates, is poor, indeed, for he's distressed.

177.

Be content with that which God to thee hath given, and look not at another's lot ; find thy delight in Him, and when thou dost ask, He will grant thee thy request.

178.

How little food sufficeth man ! A man will eat and leave thereof. Happy the man who hath no greed, craving but his

daily bread ! As for the jealous man of lust, the world his wants cannot supply.

179.

If small as is thy wont, thy ration cometh not to thee, seize upon the little, by thine own efforts gained, rather than be put to shame and humbled before men ; let thy trust be ever in thy God.

180.

Take of that which is prepared enough to keep thee from want and harm, and scorn the royal crust ; for all thy glory vanisheth, fading as the grass ; as suddenly and quickly as it cometh, so quickly doth it go.

181.

A little will keep thee from disgrace and contempt ; this little will therefore be better and sweeter than the glamour and mammon, the wealth and great store, that are likely to lead thee to shame and derision.

182.

Prize not too dearly thy neighbour's great substance and wealth ; nor let the little lot, found in thine own dwelling, be despised of thee.

183.

Order well thy supplies, for by methodical outlay they go twice as far ; but without regulation, as a vineyard without fence, half thy food will go to others, and but one half will remain to thee.

184.

Be wise, and think not less of the pence ; so show not thy full power to the poor in strength. Glory is like the high mountain dust ; the beauteous sceptre is lost in an hour.

185.

If two foes there be that ne'er join and unite, they are known as contentment and greed ; if rest thou wouldst have in the blending of work, choose the former, and thy work will prevaile.

186.

Ye versed in the sciences, ancient and new, having searched and enquired, tell me now : —“ Is there a joy that resembles the joy of the heart ? Can any wealth equal the wealth of the soul ? ”

187.

Should fortune upon thee not smile, let thy heart be trusty and stayed ; remember the hardships and trials, the hard things now past, and thou shalt find rest and repose.

188.

If thou seekest not more for thyself than is good, thou wilt learn to be content with thy ration of food.

189.

Renounce the thought of another man's wealth, then honour and glory are thine. In renouncing alone there is freedom, better than all things ; 'tis better than all merchandise, for by it thou gainest the truth.

190.

There is no sin greater than greed without measure ; be girded, and bridle thy soul from desiring. If the loss of a friend thou bewail without measure, e'en thy faith will in time be found to be waning.

191.

Ever rejoice in thy portion, be content with a morsel of food, and with trembling cling to *God* and His fear.

["*God*" = 31, the number of lines in this section.]

CHAPTER IX.

On Kindness and Charity.

192.

He who doth choose charity for a fortress will find men of their own accord humble themselves before him ; against all daily accidents and dire calamity, there's naught to shield a man like deeds of kindness.

193.

A two-fold debt thy neighbour doth claim, observe it, inscribe it on thy heart ; all kindness deal, all ill withhold, lest soon he strive with thee.

194.

A two-fold debt thy kinsman doth claim ; let this be thy constant rule ; though he refuse to give to thee, give thou to

him ; though he keep far away from thee, be thou ever at his side.

195.

If thou wilt but reflect that all thy sustenance is given by the grace of God and His mercy, thou wilt come to see that Heaven hath placed in thy hands the poor man's dues, even the food of him who lacketh all things.

196.

He who pitieth not his kith and kin, yet giveth of his wealth to strangers, is like unto her who giveth suck unto her neighbour's child, while her own doth pine from starvation and want.

197.

He who much wealth and riches doth gather by means not just and right, is like unto him who thinketh that without pegs and cords his tent will stand erect and firm.

198.

The man who giveth not according to his wealth, but is close-fisted and mean, will, by Heaven's decree, lose power over his wealth, for it will go to the rulers on earth.

199.

'Tis hard to rise and win the heights, but easy is the fall ; just like this stone, though large, it will easily roll down, but hard it is to raise it.

200.

As the spirited horse, though famished and worn, keepeth straight to his course, and falleth not by the way, even so is the generous of heart with his gifts ; another to stay, he'll go foodless himself.

201.

'Tis not for wealth, but for name and fame, that the liberal of heart do care ; but the miser will tarnish his honour and name in trying to save his glittering treasure.

202.

Though fortune smile upon thee now, thou canst not tell if she will turn to thee another time.

203.

The generous will promise, and promptly pay, before men

for payment apply ; but the miser delayeth his vow to pay, perchance some pretext may come forth by the morrow.

204.

Shouldst thou be asked to promise a thing, and thou art afraid and feareth regret, rather say " No " than yield with a " Yea," for by giving it not, thou wouldst stumble and sin.

205.

When thou has said " Yes," to a thing bear it, and fulfil thy word ; for having said " Yes," it is to thy shame to say " No," and thus abstaining, to break thy word.

206.

Deal kindly while the breath of life is within thee, ere *hither* and thither thou flittest, and thy righteousness goeth before thee.

["*Hither* " = 25, the number of lines in this section.]

CHAPTER X.

On Poverty and Asking Help.

207.

Woe to the man who loseth his riches and pleasures together, while all that remaineth to him are the same habits and methods !

208.

If thou dost give to a man, thou wilt become his lord and master ; be not dependent on a man, and then thou shalt be on the same level with him.

209.

The respect which thou payest to a man will come back to thee again in return ; be beholden to a man when thou art in need, and by him thou wilt be lightly esteemed.

210.

This is poverty indeed, and as a snare that is spread for thee, when thy heart is ne'er free from the dread of poverty.

211.

If even thy request thou dost obtain, think not in thy heart

that relief thou hast found ; for if, by asking, thou hast lightly thy honour esteemed, thy loss will be greater than thy gain.

212.

Of all the bitter things thou hast tasted, is there one more bitter than to beg a favour from thy friends and companions ?

213.

Rather endure want than beg a favour from one unaccustomed to give ; for the worst part of asking is felt at the time when thou takest the gift with a blush.

214.

Better by far to encounter a bear than to encounter a fool ; but in meeting the man with a liberal heart, tranquillity of soul shall be thine. For while he doth give to another his dole, the liberal man himself doth feel the shame of the other, his language and tone are delicious ; the kindnesses done thee he ne'er will recall, to oblivion they all are consigned.

215.

He who asketh for more than he doth require or more than is his wont, will find his just reward in this:— he'll be denied and suffer want.

216.

The man who putteth off the date of his giving, on whose word thou canst never rely, may be likened to a figure painted and copied,—the mere image and form of the real.

217.

If thou goest to a miser to ask a favour, he will surely refuse thee, and be also thy foe ; if he meet thee abroad, or meet thee at home, not a word will he give thee, not even a glance.

218,

To be the guest of a miser is to suffer want that cannot be described ; his horse will go fasting, left without fodder ; and so will the guest, not receiving that which he doth require.

219.

How ill a thing is poverty ! Niggardliness is worse. The man who turneth to the miser bringeth upon himself contempt and shame.

220.

'Tis better for a man to be carried to the grave than to beg a gift from the miser ; for he'll be like the fisherman who goeth forth, thinking to catch fish in a desert of sand.

221.

A kind-hearted man once said to his friends, let this secret arrangement be binding upon us ; Never beg a favour of me but through a trusty friend, or by letter ; for if thou dost ask it with thy lips, two-fold will be the loss ; your dignity will suffer, and all my merit will be gone.

222.

Shouldst thou need a gift, ask rather of one who once was rich and hath become poor, than ask of one who was once poor and hath now become rich, and is a man of means.

223.

Only then from the miser shouldst thou take a gift, when from the generous thou gettest no help. Surely the lion will not turn from feeding on curs, if he find no sheep his hunger to still.

224.

Thy townsmen all will shrink from thee, if thy hearth be enclosed and narrow ; but if no bars keep thee back, and so prevent thy going forth, then on thy way thou shalt not find the thorns (to vex thy path).

225.

And like to myrrh are waters pure which run along the ground ; the freshness, aye, the scent thereof, is wafted in man's face ; but standing water stagnant turns, its odour doth affect the nostril most unpleasantly.

226.

'Tis in the hour when thy worldly goods are few, that thou must beware that thou be not *poor* in spirit and soul.

[“ *Poor* ” = 34, the number of lines in this section.]

CHAPTER XI.

On Silence, and Speaking Opportunely.

227.

Silence is never the loser ; in speaking there's always regret ; 'tis far better to be silent and still, than to babble and be nearer to sin.

228.

Thy words and acts are in thy power before the word is spoken ; once said, the word hath power over thee, all control from thee hath passed.

229.

Why speak of something which, when known, will do thee harm, and bring about thy fall ? If not spoken and made known, thou still hast hope that it may accrue to thy profit.

230.

The penalty of silence is less than that of speech. Who can tell how bitter and sore may be the pain of speech ?

231.

Bind the tongue fast, and let it not loose, lest thou bring on thy head much guilt ; if silence doth bring one remorse and regret, how endless the train that speaking will bear !

232.

Thy tongue bind fast, as thou wouldst a treasure bind ; for if thou heed not, it will fare ill with thy soul.

233.

If thou wouldst choose the right and proper counsel, then choose the muzzle for thy mouth, and silence for thy lips.

234.

Within the mouth of man his stumbling block doth lie ; as a thief it lieth in wait under his very tongue ; at its bidding man falleth low, bearing punishment at every turn ; and thus, indeed, he doth increase his sorrow manifold.

235.

O creature, see how He who in the heaven dwelleth created thee ! Two ears and eyes thou hast, two cheeks and feet ;

two knees and hands thou hast, two loins and thighs, yet a single tongue in an enclosure hid, but two tongues never. Two walls, moreover, He hath designed, they are the lips and teeth. Doubly cautious be then with thy words, closely thy tongue to heed, and an asset it will be to thee to safeguard thee for life.

236.

In man's mouth lieth length of days ; life and death are between his cheeks.

237.

How goodly if man's sense doth rule the words that from his lips do flow ! But when his words his sense do rule, they become his chiefest foe, his bitterest enemy.

238.

If thou cease from speaking, respect for thee will grow ; and likewise thy reverence will fail by the multitude of words.

239.

'Tis good if speech can remove some harm, or be of use to thee ; where iths is not, 'twere better far to hold thy peace ; speech hath no hope for thee.

240.

If idle words one's sense outrun, their mastery over man is gained ; but if in man his sense prevail, his words do all to him belong.

241.

Let thy words be few, and thy faults will be few ; increase thy words, and thy woes will increase.

242.

If in the night thou wouldst wish within thine own dwelling to speak, take heed and lower thy voice, and softly utter thy words ; or even in daytime listen well, and hear ; nay, whilst thou art thinking, look round and see, if the matter which thou hast in mind may safely be spoken aloud.

243.

A slip of the tongue may cost a man his head ; he may by

his own words be destroyed ; whilst a slip of the foot, though sudden the hurt, may quickly be cured and restored.

244.

O ye who would be wise, the root of things consider ; set thy heart to understand them, and thou shalt find that under four heads they may all be classed ; learn thou their secret and investigate them. Some things, at first, of service are, yet caution bid as they proceed ; some things do neither harm nor good, these shun and best avoid ; there are things, too, where danger lurks both at the start and finish ; and there are things which are all good both at the end and the beginning. Then leave the three that go before, and the fourth head seize, hold fast !

245.

At all times keep this rule in mind : there's something still better than silence, 'tis this—to speak the truth.

246.

The word of the wise will turn away anger and wrath, and many a word will restrain the revengeful spirit.

247.

The wise-hearted one, in speaking, will often relieve, by refraining from speaking, he will doubly redeem. His words to the lowly bringeth relief ; they are addressed to the haughty, when they spread out their nets.

248.

If a man be not an expert in his work, let him not speak with too great confidence on that matter.

249.

Nothing is of greater honour to a man than the word fitly and rightly spoken ; it setteth a golden crown upon his head, and placeth the chain of gold around his neck.

250.

To speak what is folly, yet know how to get clear by thy speech, is better by far than not to speak at all. Much better to appear as a sluggard, when called on to do something deceitful and false, than to hasten and join in the attempt, and suffer thyself to be broken.

251.

Before all things guard thy mouth, and then as the hart
from the hand of the huntsman thou shalt be delivered.

[“ From the hand ” = 54, the number of lines in this section.]

CHAPTER XII.

On Truth.

252.

The wise find relief in truth and equity, fools in laying
hold of lying and conspiracy.

253.

When one young in years once rose up, and an old man
opposing, endeavoured to speak, they addressed him and said :
“ Shame on you ! Hold your tongue ! How dare you stand
up to oppose such a man, whose years are such as to claim our
submission ? ” Whereupon he replied : “ Knowest thou
not that Truth is much greater and older than he ? ”

254.

Answer the wise in a fair, honest way when they discuss a
matter with knowledge and wisdom ; give ear to such, and
they will become thy benefactors, for truth is a thing to be
loved, desired, and received with favour ; and even though
our friend be a Plato, great and exalted, and renowned for his
learning, the right of our judgment we claim in the matter of
truth, for Truth is to us a friend dearer by far than aught.

255.

Speak the truth without favour, and respect not old age ;
Truth is older, strong in years as the world.

256.

Knowledge is slighted, unsupported by wealth ; whilst
wealth without knowledge hideth many a stain. The rich
man, though he lieth, is justified by wealth ; the poor, though
speaking the truth, seek justice in vain.

257.

To me it seems strange that men should expend such

marvellous wealth and fabulous sums on the purchase of knaves to serve them as slaves, since they might easily gain, without price or pain, the hearts of the free by mere courtesy, by one pleasant act, and speech full of tact.

258

The wealth that's gained from vain pursuits decreaseth ; whilst he who setteth his *hand* to save, gradually increaseth. To speak the truth be thy resolution bold.

["*Hand*" = 14, the number of lines in this section.]

CHAPTER XIII.

On Companionship and Association.

259.

Above all, thy true and faithful companion thou shouldst know, his faults to pardon and to forgive his sins ; the man who is ever ready to seek offence, keep at arm's length, let him meet his own kind.

260.

Experience will teach thee that good more or less lurketh in everything, save in the attachment of fools ; be it, therefore, thy rule to avoid them altogether.

261.

Adopt the advice honestly given to thee which agreeth with thine own common sense ; but reject the counsel that is approved by thine own base desire.

262.

Choose an associate who will always be thine, and ready to serve thee as thine own hand, bending before thee in all things, as though a true slave all in thy power.

263,

Take heed to pay to thy companions true regard, so that they be bound as friends, closely attached to thee ; bestow on them all thought and heart, when they make their call, provide for them a proper place, a cosy seat, and comfort during their stay ; and while they speak, open thou thy ears to catch their every word.

264.

Two couples are closely attached, like threads in the weaver's loom ; they are Silence, the sister of Goodwill, and the Darer, who to the Doer is kin (*lit.*, " and the Tempter, who is brother to the Murderer ").

265.

Change not a friend that is old and dear for a new, while the old one is heart and heart with thee still. Contemn not a man because he doth err. Let not one man be despised of thee ; in like manner, a thousand friends will never suffice ; let thy substance and silver win them for thee.

266.

The substance and the wealth of man, though wingless, fly away ; but correction is a treasure true ; there is no fortress like a friend.

267.

Choose a comrade in whom thy heart believeth ; for a man who hath not such a friend, is as the left hand without the right.

268.

Choose among men the comrade in whom thy heart can safely trust ; throw off the brother who, with deceitful heart, doth build the traitor's home, though he wash it white and clean.

269.

If only by the flesh we go, among kinsmen near we claim a brother ; but if we think of soul and spirit, we call our friend our kith and kin.

When with men thou wouldst mix, choose him who will not lead thee astray, so as to cause thee to stumble and fall, And all through life with this one aim, a man will suffer to serve his friend ; and when he finds him sorely tried, he'll labour hard to set him free.

270.

Be thou ready and first thy companion to greet, and to give him warm welcome and an honourable place ; and when thou dost call him, and wish to address him, be sure that thou call him by his dear pet name.

271.

There is no greater boor on earth than he who, looking out for all men's errors, attacheth blame to them, while he doeth just the very same ; and while he his own defects doth hide, and will not see his faults, he looketh round and findeth fault with all that others do.

272.

Companions may, in truth, be classed in threefold groups : attend to these, and thou soon wilt learn the mystery. Some comrades act as food to men, thy endless joys depend on them ; the boast and worth of others seem like drugs, for certain times prescribed ; there are those, too, who, like recurring sickness lurk, and bring naught but endless harm to health.

273.

To join with fine natures is a source of great pride ; to join with the senseless bringeth pain and remorse.

274.

Choose him for thy friend who will always be thy pride, who, when aught thou dost want, will be ready to help thee ; or, when thou dost utter what is in thy mind, in him thou shalt find a champion bold ; or, should it e'en fare thy temper thou lose, he'll bear with thy words at all times and all seasons.

275.

He may be called a fast friend and true who, with all his strength and might, will raise thee on high.

276.

The friendship of a stupid man is bound to end in sorrow ; a wise man will find relief and refreshing if he hold aloof from him

277.

The best of beasts require the whip ; the best of wives their lord and sire ; the wisest man advice doth need, without it will his wisdom lack.

278.

Between thy two selves thy friend to task do call ; and if thy reasoning he will not heed, then tax him further in the presence of a third. If he take the caution, regard him as a

gain ; but if he yield not, think him wanting in sense ; he will scarcely be missed when his number is called.

279.

Reprove not, and waste not your words on a man ; for if his own sense upbraid not, how can another reprove ?

280.

How good it is to mix with men who know their worth and station ! Turn far from him who's not of these ; in his friendship there is no blessing.

281.

The friendship that is perfect is always free from feud and strife ; the truest sign of friendship is two hearts made one for ever.

282.

Always join and never part from the man of fine spirit and unruffled mind ; in his attachment and friendship thou thyself shalt be courted, and in the face of all men thou shalt be acknowledged.

283.

Esteem the friend who chideth thee at any time, but not in the presence of another ; and let him think he hath gained thereby some part at least of thy power and possession.

284.

Plant the love of thy friend in thy very life's soil, as thou wouldst labour to fasten the pegs to thy tent ; and if thou wilt plant it with liberal root, it will be borne on the tongue, as fruit on the branches are borne.

285.

The eye of a needle is not too narrow to hold two friends that agree ; the breadth of the world is not sufficiently wide to contain in its fold two foes.

286.

Dost thou wish to prove thy friend, to know if he be false or true, ask thine own heart to act as diviner, and the truth it will surely divine.

287.

Trust not the man who boreth thee with his troubles, but

keepeth from thee his joys ; his tongue may be all smooth for thee ; his friendship's but alloy.

288.

Love thou the man who first hath done thee good, and return him help and kindness ; so love the man thou hast gained as friend, for in his heart thy friendly acts all friendliness do blend.

289.

Love thy friend more than thou wouldst thy brother ; for until he becometh my truest friend, how can I love even a brother ?

290.

Hid deep in the heart true friendship is found, its impression is sealed on the tongue ; men's hearts are as mirrors that see eye to eye, their secrets are never revealed.

291.

Play not the hypocrite with thy friend, nor by questioning people pry into his secrets, lest thou meet with a man who will blacken his name, and so estrange from thee his friendship.

292.

Deal freely with thy friend with all thy wealth and very life ; do likewise unto thy kinsmen with thy substance, mind, and speech ; be courteous unto all men, and greet them on thy way ; and as for thine enemy, be thou liberal and kind unto him, when he is sorely in need of thy charity and service.

293.

Beware of the man who loveth thee when it suiteth the occasion, and serveth his purpose ; for he will quickly turn his back when thou findest out his true aim and way.

294.

Impart, as in winnowing, thy love to a friend, and never reveal the secret of another ; when thine enemy cometh to make peace with thee, implore thou God on his behalf.

295.

Put not thine hand to a thing if thou wilt not complete it, so that the reward be not lost. If thou once say " Yes," with regard to a matter, never change it to " No."

296.

If thou find a companion whose thoughts thou art able to gauge, cleave unto him ; for men's faults are beyond mortal ken ; this one thou knowest thoroughly, then stand by him.

297.

Like an earthenware vessel is the love of a fool ; once it is broken, to its former condition it will never return ; the friendship that is formed between men of discretion is like a vessel of gold, hard to break, and easily mended.

298.

With the froward and haughty indeed it will go like an earthenware vessel, when knocked, it is broken beyond repair ; but the man of good sense and discretion will be like glittering gold ; he will brighten when beaten, and be roused to do better.

299.

Not at once, but by steps and degrees, disclose thy deep love for thy friend ; as, not at once, but month by month, the tree bringeth forth its new fruit, so confess thy love by degrees, and fulfill thy friend's desire.

300.

Beware of evil companionship, where nothing is wise or right ; for by associating with the evil-disposed, thou wilt learn every bad habit and trait.

301.

The man who can live with a woman of ill-heart showeth, indeed, what is patience, and more, what is skill ; he resembleth the wolf of the forest, forsooth, which never changeth its nature, though it changeth its hair.

302.

What wound or eruption is like unto her who leaveth her husband to lead her own life ? In his heart she doth rankle as a bad, putrid sore ; though sick of her, rid of her ne'er he can be. What disease can equal such suffering of soul, such affliction of heart, and grief without end ?

303.

In making thy choice, take thy seat with the best, and thou shalt be honoured by God and by man ; but if with the

senseless thou chooseth to sit, thy comrades will lead thee to naught but disgrace.

304.

'Tis not good that man, though wise, should gain his end always. 'Tis not wealth that hath the power to hide one's guilt from view ; where wisdom ruleth, man's faults and crimes may soon be blotted out of sight. Let silence as a muzzle to thy mouth be e'er applied ; and see, too, that thy words are few, and cautiously restrained. If knowing this, thou dost not heed this sage advice, 'tis better far thy bones should perish in the grave.

305.

The man who rusheth in where his honour and fame are at stake, dare not quarrel with the world, if they suspect him of evil intent.

306.

There are four things which lead men on to strife and ruin dire : haughtiness, and stubbornness, indolence, and rashness of desire.

307.

The companionship of a foolish man is as a tooth that giveth pain ; for both there is but one and the same cure : pluck it out. Thou canst not long endure his wicked senseless talk ; for soon, indeed, without delay, thy love will turn to hate.

308.

Change not the charms which grace thy wife for another woman's charms ; for, leading thy good sense astray, lust means to play thee false. A wiser man than thou once fell, King Solomon was his name ; then see that thou art truly wise, and fall not in sin's way.

309.

Of all choice things a friend do choose ; seek his wishes to fulfil, however great *the task*, and thus his friendship set upon thy heart.

[“ *The task* ” = 108, the number of lines in this section.]

CHAPTER XIV.

On the Testing of Friends, their Indulgence, and Forgiveness.

310.

A faithful friend him thou shouldst call, who cheerfully renders thee help ; whether money or life is what is required, he is ready to meet thy need.

311.

If thou wouldst select a friend worthy the name, try him, and see, if he'll stand this one test :—If, when thou dost cross him and thwart him, he will keep true as before, he is the man thou shouldst hold, for he loveth thee no less.

312.

Trust not him who praiseth thee when he be in want, and awaiteth thy help ; but trust him who speaketh of thee with pride, even when thou refusest his request.

313.

Three things prove if men are wise ; learn them well, and never shalt thou turn to folly : Be humble amid all provocation ; be a hero in the fight ; be pleased to grant a man's request.

314.

If lovingly thou do a thing, thy former faults will be concealed ; if sullenly thou show thyself, thy secret sins will be disclosed.

315.

Think not ill of any man, if once thy pardon he hath craved ; forgive and pardon all his guilt, if once his sin he hath confessed.

316.

As for him who will not trust the apology sincerely made, nor readily forgive the man who hath frankly said, " I've erred,"—deem his friendship as though it had never been, and give him now a good wide berth.

317.

When, for their guilt or shortcomings, thy friends beg indulgence, forgive ; for know, forgiveness is in the heart of generous men ; it's in the path of intelligence.

318.

Judge all men's errors kindly, even before thy indulgence is craved ; nor think ill of the man whose guilt is not proved, for in this case the guilt will be thine.

319.

From the day of a man's apology, harbour not in thy mind his wrongdoings, though his wrong may be clear, and he may offer a doubtful excuse ; understand thou this, and be not unkind.

320.

No man can be found more neglectful than he who doth not choose the most genial of friends ; yet far more neglectful is he, the prodigal, who, once having made them, loseth the friends he hath won.

321.

Receive the man who, be he true or false, cometh to thee with regret for past offence ; for, in this very act of his humiliation, he raiseth thee in men's esteem.

322.

When a man refuseth in public to obey thee, he showeth that thou hast some honour to lose ; and whenever in private he offereth thee slight, doth he not show that he feareth thy superior power ?

323.

Pardon transgression and sin in fools, as thou wouldst pardon them in nobler men.

324.

Refuse not to give to a man, though he may have refused thee thy request ; and refuse not to pardon, though he may have done thee harm.

325.

To confess thy sin is thy very first task, when forgiveness for trespass thou seekest ; for should thy denial confession preclude, thou hast nothing further to hope, as thy sin will be graver, aye, double.

326.

Be quick to pardon thy friend's transgression ; and should he become thy foe, reveal it not in the course of thy contention.

327.

Have control over men and thou wilt find thy delight ;
be revengeful, and thou wilt find care and woe.

328.

Before some deed thou wouldst perform, consider well, hast
thou the power to do it ? If, say, thou givest order that a
man be killed, hast thou the power to dispose of him thus ; or
is thy command empty as the wind, which goeth forth only
to return whence it came ?

329.

Why should a man who sinneth all his days, when his
fellow committeth one sin against him, fly into a rage, and
forget that his own trespass and sin are not by the world
forgotten ?

330.

If, in the multitude of words, thou speakest against thy
friends, let it not seem hard to thee, if they speak against thee
also.

331.

Pardon the man who hath sinned and confessed, pardon
him in full, and *forgive* him completely.

[Part of the word "*Forgive*" = 38, the number of lines
in this section.]

CHAPTER XV.

On Discernment and Manners.

332.

Not in the warning by experience bought, doth highest
wisdom lie ; but to be forewarned, and not to fall, this is true
wisdom.

333.

The man of understanding who hath his heart directed well,
discerneth that which is far from right, and keepeth himself
therefrom ; and knowing, though regretfully, in what his
strength is weak, he resteth content, and moveth not beyond
the limits of his power.

334.

No man's faith can be secure, whose perception is not sure ;
he will not open his mouth to speak, if he doth not understand
the trend.

335.

Abide thy opportunity, and keep thy tongue on guard ;
give attention to thy subject, and consider well thy task.

336.

In a clever man's writing and talk thou wilt see a proof
of his faculties, of his spirit and mind ; so also a gift, and the
way the gift comes, will show a man's nature, his motive, and
thought.

337.

Take care of the good things found in creation ; beware
of the evil and bad.

338.

In truth, man's body and soul have taints in them both ;
why expect, then, that either be perfect or whole ?

339.

Wouldst thou o'er people rule with delight, deal with them
kindly, and not with brute force ; if respect and all honour thou
wouldst from them win, then see that thou fail not their love
to obtain. If thou but draw their hearts with a thin silken
cord, their bodies and chattels thou'lt gain without fail.

340.

As long as thou rulest with decency and ease, thou wilt
sway the good folk, the best among men ; at thy word of
command they'll encamp, or move on ; but if thou wouldst
know how with the baser and rougher to act, I say, thou wilt
only subdue them by keeping them under the heel.

341.

Before I can gauge another man's worth, it behoves me
to know *my* own *back*-bone and strength, and to conduct myself
towards men with a kindness that alone is able to win.

[" *My back* " = 19, the number of lines in this section.]

CHAPTER XVI.

On Keeping a Secret.

342.

Divulge not to thy friend a secret, the secret which thou wouldst conceal from thy foe. When thy friend revealeth a secret unto thee, forget it, and dismiss it from thy mind.

343.

When men reveal unto thee a secret, keep thou dark the relation and also the author.

344.

If thy friend doth transmit a secret by letter, and deemeth thee worthy of his confidence, then destroy the epistle, as though it had never been seen by thee ; forget it, and let it depart from thy heart.

345.

When a man tells thee his secret, hide both the secret and him that tells it ; hide it as a treasure-trove, and let thy heart for ever be its grave.

346.

When a man reveal a matter, and lay bare a secret, how can he be trusted with silver and gold ?

347.

If thou entrust thy secret to another, and he feel in his judgment that he cannot but disclose it, then do not attach to thy friend all the blame, thy own heart was not wide enough to contain it.

348.

If a man's heart be too narrow to keep a secret, but it burneth like a fire in the range, it boots not to guard his mouth with a muzzle, for his tongue and his lips cannot be barred.

349.

A secret not told is thine as a prisoner for ever ; once told to thy friend, thou art its prisoner, and thou mayest fall. When thou tellest a hidden secret to another, see that thou make the right choice ; for it should never be told unto two ; it is for thee to judge who is the one.

350.

A secret between two is locked in the heart ; the secret of three is one cried in the street.

351.

Why blame a man for unfolding thy secret, if thine own heart was distressed in keeping it hid ? If thou thyself thy secret cannot conceal, why expect another to keep it, seeing that the thing is not his ?

352.

Of him who from a friend a secret doth bear to a third, it may be said that from the right path *he hath turned* ; keep, therefore, thy mouth as with a bridle.

[“ *He hath turned* ” = 19, the number of lines in this section.]

CHAPTER XVII.

On Kingship.

353.

’Tis sad for a man when the king is his plaintiff and foe ; for soon his own land will renounce him. God thou shouldst fear, as it behoveth His greatness ; and cling to the king, his voice to obey.

354.

Know that as one are the king and the law, as brothers on guard at every watch ; one without the other can never stand firm ; one without the other will never endure.

355.

Live in a town where there is a king that is feared, where there’s a judge that is all-just, and where the waters of the stream never fail ; where a market is open, and there dwells one wise in all lore, one to heal all thy ills, an expert in his craft.

356.

On one equal plane are the king and the fire ; remove from them, and their help thou wilt need ; approach them too closely, how soon with their heat they’ll consume thee, if thou be not on thy guard !

357.

If, in striving with thee, the king views thee askance, beware lest thou face him and turn to him straight ; see, too, that thy words are remarkably few, or they will fail to gain for thee thy suit.

358.

A king, through strict justice, doth establish the land, for his subjects by truth he doth lead ; better is he than a season of plenty, and better than food and rich produce is the light of his countenance.

359.

The worst kings are they who frighten the upright and good ; they rule the worst who make offerings grow few ; the worst of companions is he who misleadeth his friend ; and so the land full of plenty, which is not safe, is hateful to live in ; it giveth no rest.

360.

If a man oppress his neighbour, to the King or Prince he'll appeal ; but if the king act with rigour, and rob a man of his justice, to whom shall the man lift up his plaint and his cry, and whither shall he then turn for justice ?

361.

While the king is in anger stand not before him, for as a lion he will tear and seize on the prey ; turn from the storm, and escape to the mountain ; stand not by the stream while the waters overflow.

362.

Strength and honour are a crown to the head of the wise man, who can boast of the king as his friend. If he be likened to the high hill and steep, where the cypress and nard their rich fragrance distill, let him remember there also do serpents dwell, they in their lurking place crouch ; from thence, too, wild lions and leopards may leap. The ascent has been hard, indeed ; but even now, thinking thou hast a firm footing, thou standest as though on the grave.

363.

If the Regent doth hate thee, and sorely oppress thee, then

trust not the love of the King ; but the Regent as friend may turn the King's wrath, and spare thee to walk securely.

364.

Keep God's command, obey the King's word, and then *in safety* shalt thou go on thy way.

[“ *In safety* ” = 26, the number of lines in this section.]

CHAPTER XVIII.

On Stupidity, Pride, and Folly.

365.

Five faults may be found in a fool, and these cannot be found in any other : he showeth anger without any cause ; most of his labour is useless and vain ; when he maketh a resolve to give aught away, not to the fit doth he give ; nor his love nor his hate knoweth its bounds ; and in time he betrayeth the secret that his friend hath not told.

366.

How little distinction doth the world draw between the fool and the upright and pure ! 'Tis as the pearl of high price found in the desert, the value of which is not known.

367.

Three things there are at which the heart groweth faint : When redoubled pains the wise attack ; when madmen lead the man of sense ; when the wicked hold sway over the righteous and good.

368.

Six are ever victims of anxious care—the rich, who from his height hath fallen ; the rich who, sooner or later, feareth a fall ; the man that's revengeful and full of spite ; the slave of ambition, whom nothing will sate ; and he who seeketh for high honours, unsuited to his station.

369.

If we weigh the hate of the wise and the love of the fool in the balance, “ I prefer to endure the hate of the wise,” the prudent will say.

370.

He who with a fool consorteth will himself become a fool ; but he who with the wise of heart doth walk, will have a name like myrrh diffused, when crushed by human hand ; just as the wind, driving across the fragrant spice, will bear to every face the sweet perfume, the beauteous scent. But should the wind o'er carrion pass, far different is the case ; for smells, and stench, and odours ill, will sicken all the air.

371.

Equal all and on one plane are friend and foe to the fool ; what matters it, to whom all's the same ? For his folly there is no cure.

372.

What man is he who has to thank himself for bringing his shame to view ? 'Tis he who entereth the place where folly hath no right ; who will perforce his own seat choose, when once his seat's assigned ; who talketh too much, and, what is worse, talketh out of time.

373.

When a fool has had his say, of his swearing take no note.

374.

The man all meek, who cannot boast, will betimes receive a brother's help ; but the high and haughty will be abased, and trampled in the dust.

375.

He doth err who on his wit and counsel doth rely ; he will surely fall, who trusteth to his sense alone.

376.

I wonder why, O man of reason, thou settest not thy heart to think : " Why be vain ? " " Why proudly boast ? Dost thou forget thy origin—Nature's part in the begetting ? "

377.

The man, in senseless pride bedecked, deems his own soul too dear ; boasting his powers beyond all due, he congratulates himself ; but from the time he thinks he is rising, he will be sure to find that he is being brought down low.

378.

Be not led by a fool to tread into the *heap* (and so bespatter thyself).

["*Heap*"=33, the number of lines in this section.]

CHAPTER XIX.

On Jealousy.

379.

How great an ill is jealousy ! How sickening a sore ! It breaketh the very bones of man, and destroyeth his body soon. Hatred may be kept from view for ever and for aye ; but jealousy is discerned at once ; to all men it is clear.

380.

Thou mayest succeed in pleasing all save him who envieth thee thy riches ; for his heart will never be content, till thou hast lost thy happiness and wealth.

381.

Thou canst not find a sinner greater than the man who hateth one to whom honours have come ; for continually upon his Creator he poureth forth his wrath, chafed at what He hath willed as the other man's lot.

382.

On the day thou callest a fool to thy help, thou dost invite him to destroy thee root and branch ; for were it not that there are trees in the forest, the axe which is seized by the hand of man would indeed have nothing to hew.

383.

A cure there is for every form of hate, save for the hate that springeth from envy.

384.

The envious one will not have length of days, since he hath neither hope nor expectation ; he will grieve, and his grief will be unending, if he find that he can do no further harm unto others.

385.

Envy not one blessed all the days of his life with the enjoyment of pleasure, when thou seest him happy and full of delight, whilst thou art ever full of care and sorrow.

386.

How foolish the spite, the ill-will how petty ! Three classes there are whom men envy the most : the men of their craft, their relatives, and their friends, who outstrip them in honour and greatness.

387.

Be thou not envious, and thou shalt rise, and *honour* gain ; thou shalt rejoice and prosper.

["*Honour*" = 15, the number of lines in this section.]

CHAPTER XX.

On Hypocrisy, Slander, and Evil Neighbours.

388.

He who adorneth himself with ornaments which are not proper or right, will live to see the test applied, and the truth will be revealed. If a man deck himself with something far from natural, when least expected he will expose the fleck. 'Tis just as when a man dyeth his hair, the weak parts which he intends to hide will be sure to tell against him.

389.

Like a fever that spreadeth through the frame of a man the health of his body to spoil, is the companion whose heart is full of ill-will ; for while he seeketh to speak of his friend's failures and faults, his good points and merits he taketh care to obscure.

390.

When thou hearest a person reviling thy friend, some failing exposing, or speaking some slander, while thy friend never speaketh a word against him ; then draw thy friend closer to thee, and look on the slanderer with horror and scorn, for his way is to speak against men ; the wickedness of hatred and baseness of falsehood are the weapons he calleth to aid.

391.

The man once thought trustworthy by thee, who hath been found guilty of slander, trust nevermore his word or oath ; for had he been the man worthy of thy trust, he would have been loath ever to utter to another the slanderous and false report.

392.

Have no faith in all that men do say, for untruthful speech is oft the outcome of man's lips ; he who trusteth the slanderer who evil tales doth bear, will find ere long he hath neither kin nor a single friend left.

393.

Disclose not that which is bound by friendship's secrecy, lest God the secret things concerning thee reveal.

394.

In spirit be meek, humble, and low, ever shunning all anger and slander ; besmire no man through ill report ; know, that the tale-bearer is oft the tale-maker.

395.

As for him who would thy comrade be, whose heart is ill-disposed, remove from him, keep far away, be never close to him ; for while he keepeth hid and concealed the good that thou doest, he taketh care that all thy failings shall well be brought to light.

396.

The bully at all times will hate what is good, and choose evil, rebellion, and strife ; like the fly which seeketh out the wound that is sore, avoiding the spot that is healthy and sound.

397.

The man who endureth the injury done to him by his neighbour, will in time possess that neighbour's house and all of his belongings. The best revenge that man can will to avenge him of his foe, is to strengthen within him all that's good, and his reward shall dwell with him.

398.

In hating thy fellow, what sins do thy mouth and heart upon thee bring ! Tilling, and ploughing, and sowing hate, naught but regret thou shalt reap.

399.

Beware, and treat no man with scorn, nor let him feel thy slight ; a tiny fly may choke a man, having seized him by the throat.

400.

Who from an evil companion his distance shall keep, his Rock of Salvation is sure to *behold* and so the tongue of the slanderer he need never fear.

[“ *Behold* ” = 15, the number of lines in this section.]

CHAPTER XXI.

On Visiting Friends and the Sick, and on Nuisances in Visiting.

401.

He who faileth to visit his intimate friend doeth violence to his soul ; but he whose dull visit is one heavy wail, will meet with confusion, insult, and shame.

402.

Visit but rarely, attachment will grow ; from visits too frequent estrangement will spring.

403.

Let not a mile be the proverbial stile, when thou shouldst visit the sorrowing and sick ; let two miles be as nothing, when as peacemaker thou’rt sought, to cause strife and dissension to cease among men.

404.

Visit not thy friends at all times and all hours, but keep back thy foot from their dwelling ; see, how men long for the showers of rain, when for a time they are kept back from the earth !

405.

When a bore once came to visit a friend, prolonging his stay to an inordinate length, the patient remarked—“ If thou hast business to do, then say so, be quick ! Let’s be done with the thing ! Or if it’s a debt thou hast come to claim, then speak

of the debt. How much do I owe? I'll give it: Take it and go!"

406.

O dullard, if thou'lt be advised for thy good, pray visit the sick no longer; for worse, worse by far than the sickness itself, are the visits that prove thee a bore.

407.

A patient was once asked, "What aileth thee?" And he answered forthwith, "My will, that is stubborn and sinful." They said unto him then, "What is the wish that thou wouldst now ask?" And he answered and said, "My sole wish is that Heaven may forgive me my sins." Again they did ask, "Shall we go and fetch the physician?" And he answered and said, "'Twas he who made me ill." They continued and spake, "Shall we give you some relish?" And his answer was then, "I am sick of all food."

408.

To keep off the bore from thy circle of friends, have little to do with him, give him no ear.

409.

Like tasting of honeycomb's droppings, is the pleasure of dining with friends; to dine with men that are hateful to thee, is as bad as the fever and scab.

410.

When thou seest two in close converse, quickly withdraw and hold back; obtrude not thyself on their presence.

411.

The world grows sick of the society of those who never cease to prate.

412.

A King, to get rid of the bore he did hate, bethought him of this fine device: He bade them inscribe on the signet he wore these words which bluntly told him his mind—"Canst thou not see thou art a great bore? O dull one, rise and begone!" And this ring he would turn again and again, till the bore rose up and went off.

413.

Is it not writ in the 8th and 9th chapters of Medical Lore,

that, as the quaternary fever is the visit of the heavy and dull ?

414.

When a dull man visiteth thee at one time or another, and, stupidly chatting on a host of things, repeateth himself in his talk, then make thyself deaf, and pretend to be blind, act as though thou hast lost the use of thy feet, and as though thy mouth, in rebellion, had resolved not to speak.

415.

Visit a friend, visit the sick ; but, pray, cease thou from visiting at all, if thou must needs be *heavy* and dull.

[“ *Heavy* ”=31, the number of lines in this section.]

CHAPTER XXII.

Last Chapter of the Book.

Collection of Maxims.

416.

Before the tyrant or ruler shed not thy tears, for not alone will he mock thee, but he will also despise thee ; so to the man without troubles reveal not thy sorrow, askance he'll look at thee, or he may not even regard thee.

417.

Be ready to seek advice from all, whether they be young or old ; at times thou mightest think it well to act on advice that cometh from a boor.

418.

Reside in the place where thy fathers have dwelt, and set up thy dwelling in their old habitation ; there's a place in the world for all who would dwell in it ; e'en the bird nestles best in its own favourite nest.

419.

To a woman a secret thou shouldst never disclose, lest for thy pains it bring thee derision ; if thou dost prize dearly the life that is thine, quaff not the poison,—it's too great a trial.

420.

He who entrusteth his possessions to his child or to his wife, will sure come to beggary, having first come to shame.

421.

He that chideth him who refuseth to take sound advice, who speaketh to hearts that are closed, is like one who singeth a song to the dead, or crieth in prayer to the shades.

422.

The man of sense needs but few words whereby he may profit, and be corrected ; understanding well, he will see the purpose of things ; he will fix them deep within his heart, and grasp them from end to end.

423.

The man always laughing is a fool, and for his folly there is no cure and relief ; at the time when he showeth his teeth, he loseth his dignity and honour.

424.

Take a long time to make up thy mind, and then shall thy actions be perfectly sound ; for the garden-fruit that is late in appearing will always be sweeter and far more mature.

425.

Spend not thy strength, O wise one, in the attempt to overcome the wicked ; but being strong and all-daring, oppose a bold front ; for oft in his net the victor will fall, and the conquered will truly the conqueror be named.

426.

In speaking, a stupid man will send his tongue in advance of his good sense ; but a man of sense will check his tongue, and let prudence keep it back.

427.

The fool in mischief findeth his sport ; hence his reason cometh after his tongue ; but the man of sense delayeth his words, and beginneth no matter until he hath grasped it.

428.

He who promiseth a gift from day to day, sickeneth the heart with hope deferred ; as the lowering clouds, that rainless pass, cover the face of the earth with gloom.

429.

If thy soul shall fulness have, and poverty thou dost fear, then turn about, and take advice, and show thyself truly wise : of food take less, and duly shun the vice of gluttony ; how little meat for proper folk will readily suffice ! Too many wives, in the next place, see that thou dost avoid, and be on thy guard, lest thou dost sin, and thy strength unto strangers give. Whene'er thy soul desireth some object to attain, think, is not the price thou pay'st for it much too high and dear ? Surely it is better by far to leave of thy riches to thy foes, than, recklessly spending all that thou hast, to beg cold charity of the wealthy.

430.

When kindly fortune waiteth on man, the very stones on the road shall yield him bdellium and gold ; and if it be destined that he shall succeed, the branch that is dry shall blossom in his hand ; be assured and believe that on the day he doth sow, beautiful branches will bud and spring forth.

431.

If thou listen to counsel, thou'lt shine forth bright, and thy soul shall be at ease *with herself*, finding favour with all.

[“ *With herself* ” = 35, the number of lines in this section.]

Finished with the help of God.

Blessed be He who giveth power to the weary, and to him who hath no strength He increaseth strength.

NOTES

TO THE

SHEKEL HAKODESH.

NOTES TO THE *SHEKEL HAKODESH*.

INTRODUCTORY.

[A. stands for MS. Bodl. 1976 (1), Poc. 50,— the text as printed in this volume ; B. stands for MS. Bodl. 1975 (Opp. 693, olim 1404), with which it is collated.]

1) B. has **תנה לבך**. 2) B. **ספר שקל הקדש הוא ספר מבחר הפנינים**.

3) In margin:— **אספם ואגדם ולקטם וחברם המליץ הגבר יודע פשר דבר, אב בחכמה רך בשנים ר' שלמה י' גבירול ז"ל, הפשם בתוך אמתחות הפלוסופים הראשונים ובחר ממבחר דבריהם ומשליהם ומוסריהם וחבר מהם ספר קטן וקראו מכתאר אלגואהר והחכם ר' יהודה בר שאול י' תבון ממדינת אשביליא העתיקי מלשון הגרית לעברית וקרא לו מבחר הפנינים והוא שמו בערבי ואני יוסף בר יצחק וגו'.**

4) Text has **אני**, margin **אותי** in the same handwriting.

5) The foregoing passage occurs in B. as follows:— **זה הספר להבין משל ומליצה ודעת ומועצה דברי חכמים וחידותם ומשלי נבונים וסודותם, אספם ואגדם ולקטם וחברם המליץ הגבר היודע פשר דבר אב בחכמה רך בשנים ראש המדברים ר' שלמה י' יהודה הסכונה ג' גבירול, הפשם בתוך ספר הפלוסופים הראשונים, ובחר ממבחר דבריהם ומשליהם ומוסריהם וחבר מהם ספר קטן וקראו ספר מתנבל אלגואהר, והחכם ר' יהודה בר שאול י' תבון ממדינת אשביליא העתיקי מלשון הגרית לעברית, וקרא לו מבחר הפנינים והוא שמו בערבי, ואנכי יוסף בר יצחק הסכונה בן קמחי שקלתיהו במשקל לשון הקדש, (בזכור שיהיה בתחלה) כרי שיהיה נקל לתלמידים בהבנתו וגרסתו, על כן קראתי את שמו שקל הקדש, בעבור שיהיה בתחלה מפורד פשוט ושקלתיה במשקל בלשון הקדש, והוספתי עוד עליהם משלים מספרים אחרים, וחברתי המשלים הנמשלים זה לזה בשער הרומה להם, ומנתי חרוזי כל שער ושער באחרונה בשני חרוזים במלים דומים באחרית החרוז, א' תופס ענין ורעו תופס השבון, להודיע לכל חכם ונבון, ישמע חכם ויוסף לקח ונבון תחבולות יקנה בכל דבר ומענה :**

6) In place of this B. has **שקל הקדש**. 7) B. **מומה**. 8) B. **טבחך**; cf. Prov. IX. 2. B. **ויינך**; *ibid.* 9) B. **במר**. 10) B. **אפים**.

The **ו** in this and the following instances is written thus **ו.ו**; B. omits **ו** in these lines.

B. adds:— **ערכי נעים שלחן לכל התאה' שלי קרוא רחם ורחמתי, קראי לכו לחמו (l. as marginal note in A.) בלחמי ושתי יין כנופת צוף למלקחים.**

11) B. **משבצים**. 12) B. **במלקחים**. 13) B. **הרי (?)**. 14) B. has **אלה פתחו שערים תמצאו אל כל אנוש מוסר נחכמת רחבת**. 15) B. adds:— **ימים, It is interesting to note the similarity between this brief introduction and that in Alcharisi's *Sefer Musre Haphilosophim* (Loewenthal, 1896). This work will be referred to in these pages either as *Musre* or *Honein*. [See Introduction.]**

[I. 8]

1) B. omits these two words. 2) MS. חכמה. 3) Cf. Eccles. VII, 12. 4) B. לשלום רצון. 5) B. כבוד ושם טוב. Cf. יסוד היראה ('The Foundation of Religious Fear') I [1]. [See Introduction.] In the following notes this book will be cited either as *Yesod* or *Foundation*. Compare also the whole 7th Chapter of *Honein* (p. 7 Hebr.) as expressing the same spirit.

6) B. ירב; Cf. *Yesod* XI [111]. 7) B. תראג. 8) B. יום. 9) B. אני. 10) B. ענין. 11) B. לדרוש. 12) Cf. *Yesod* III [43]. 13) B. לירו. 14) B. לכן. 15) MS. אם לא תהי מוצא. I have adopted the reading of B. 16) B. קנין. 17) B. כי. 18) B. ענין. 19) B. והתיאש. 20) B. איש מבלי. 21) B. בלא. 22) MS. אינו...; B. אינו. 23) B. חכם. 24) B. עני. 24a) As B. MS. seems to have קמוץ. 24b) B. ושנה. 25) B. התבונה. 26) B. מעשה. 27) B. inserts יד. 28) B. ויודוך. 29) B. תשכל. 30) MS. וכל אחד חבירו; I have adopted B's reading. 31) MS. ו...טוב. 32) As B. MS. seems to have לעקוב. 33) MS. אמר. 34) MS. ולכל. 35) B. להוציא or להוציאו. 36) B. למוד. 37) B. מבלי; Cf. *Honein*, p. 32 (4) כמה טוב זה הבית אילו היה לו יסוד:

38) B. מיטב האדם שיכיר מעלתו; Cf. *Honein*, p. 12, ותכלית מדעו בשכלו.

40) Cf. *Yesod* III [48.] 41) B. במ. 42) MS. מכל altered into בכל.

43) The words from יבלע till חכמה (next line) omitted in B.

44) B. inserts את. 45) B. ולדרוש. 45a) MS. הם; have adopted B.

46) B. זה. 47) B. לקשוב. 47a) B. inserts יהי. 48) B. עינים; Compare *Yesod* IV, [50].

49) B. כמה. 50) מהלל. 51) B. יסגור. 52) B. רק. 52a) Curiously, 'Choice' (Ascher, 1859) has ענין.

53) B. על. 54) Added from B. 55) B. המדבר. 56) B. יעשוק. 57) B. ויתאמן. 58) B. has a different reading, quite unintelligible.

59) B. בו. 60) B. צואר. 61) B. המשי. 62) B. דחו. 63) B. (?) חמרה.

64) B. יום. 65) B. omits the words from the following לו till (next line.) For [26] Cf. *Hai Gaon*, (ש' סוכה השכל) —: ואל תבוש לך ללמוד ולדרוש: היה זנב החכם אז תהי ראש.

66) As B.; MS. בידך. 67) B. במדך. 68) As B.; MS. כבודך.

69) B. אל. 70) B. יסוד. 71) As B.; MS. תענה. 72) B. יולך. For [27] Cf. *Hai Gaon*, (*ibid.*): —: ויראו בעת עשרך כאוהבים, ויהפכו בדלתך לאויבים; כל החפץ כך לדבר and יודות הצריך כפי צרכו —: also *Honein*, p. 5: יסודו מן בסור.

73) בזה לבנו. 74) We should perhaps read לאומר or לאומר similar to קרנו [28] 75) B. מצאתיה. 76) As B.; MS. seems to have לשואל.

77) B. בחכם. 78) B. ומוסר. 79) B. בשכלו.

The idea in this line is not clearly expressed; but we may gather the meaning from the *Musre*, p. 32 (Hebr.):— כי ידעו החכמים מעלת העושר והעשירים לא ידעו מעלת החכמה :

80) B. תחתה. 81) B. פתלתל. 82) B. אנוש. 83) B. בבאו. 84) B. סופרים. 85) B. חכמה ותבונה. 86) As B; MS. הכי הם for שניהם. 87) I adopt this form as in B., though A. has אקרא altered in text into קורא. 88) B. inserts אלי. 89) B. תם. 90) B. וכל. 91) B. ודעת. 92) As in B.; MS. ושומריה. 93) B. כשבור. 94) B. קטן. 95) B. בושח. 96) As B.; MS. גבונים. 96a) Cf. *Yesod* III [33]. 97) B. ומקור. In former line 'Orient' has ומקור for ותפוש. For the idea contained in this couplet, compare *Yesod* III [46]

98) B. תשכל. 99) B. על. 100) B. omits. 101) B. לטמו. 102) B. אם, evidently an error. Cf. *Yesod* III [45]. 103) As B.; MS. ריש. 104) As B.; MS. יגונה. 105) B. תגנה. 106) As B.; MS. העבירנהו. 107) B. עלי. 108) B. הוא. 109) B. חודרה. 110) B. צוות. 111) B. וינע. 112) B. תאשם. 113) B's reading is doubtful, בינים or בעם. Might not the correct reading be בעת, and refer to the רשע of the preceding line?

113a) Either תשיב, or understand אשר before השיב. 114) B. תדעה. 115) B. תדעה. 116) B. יקבר. 116a) B. אך אם. 117) B. בהכבדה. 118) B. תדעה. 119) B. ידבר. 120) A. has in margin יהסר. 121) B. תהסרה. 122) As B.; MS. למד. 123) B. ידע. 124) B. ידעי. 125) B. עלי. 126) As B.; MS. ידעי. 127) B. באלי. 128) B. באולתו. 129) B. רחמים. 130) B. added in margin. 131) B. ישיב. 132) As B.; MS. ידע. 133) B. בם, evidently wrong. 134) B. תיבהתי. 135) B. יולדך. 136) B. ואל. 137) As B.; MS. בך. 138) B. אורחים. 139) B. יולדך. 140) B. עיניני. 141) B. in both A. and B.; quite unintelligible, unless it stand for את or אתה 'thou'. 142) B. ולא. 143) As B.; MS. פתי. 144) As B.; MS. ורועי. 145) In margin נ"א רב מקורא. For [32], compare Isaiah 48, 12. 146) The last two lines do not occur in B. 147) B. מן פתי. 148) In margin שער ב, היחוד. 149) B. לדון. [55] belongs, according to the *Mibchar*, to היחוד, נ"א לעד.

150) Cf. *Musre*. (Hebr. p. 11):— ראוי לנו להתחיל בודיעת נפשותינו קודם שכל בלי מוסר. For [56] Cf. *Musre*. (Hebr. p. 40):— כבילן בלי פרי, ושכל עם מוסר כאילן עם פרי :

151) In place of these and the remaining lines of this chapter, B. has the following concluding couplet:— ברוך חכמה קנה בינה ועל מוסר תהי קבל, ותדון בהרווייהם ומספרם ספור קבל :

152) For [56] and [57] compare *Yesod* [48]. 153) B. ספרך. 154) B. ירבה. 155) B. יניחנו. 156) B. ברב. 157) B. תכבנו. For this last line, compare *Honein*, p. 48 (46):— כאשר תיקן הנר יוסיף לאורו וגו' :

[II. ב.]

1) As B; MS. משכיל. In B the following line, occurring in A as [273], precedes [60]: — 2) כסיל לו Cf. *Yesod* VII [76]. 3) B. תשמע. 4) B. תשוב. 5) B. חירוף Cf. *Yesod*, *ibid*; also *Honein* p. 32 (3): — 6) B. הגומל גירופה פחות ממנו ומקבל הגירופה בסבל טוב ממנו 7) B. לעצמן. 8) B. להרף. 9) B. seems to have ועור יש לך for ועור ולך. 10) B. במטב. 11) B. אדם. 12) B. אין טוב מי שימנע מעשות רע אבל הטוב מי — For [65] Cf. *Honein*, p. 32 (6): — 13) B. שיעשה הטוב מהמדות טובות. 14) B. ענין. 15) B. has before this מהמדות טובות. 16) B. נודעות סבל המדות הרעות והאכזריות. 17) As B.; MS. ויבערה אפו בתלמידו. 18) B. ענותיו, evidently wrong. 19) B. סבלו or סבלו. 20) B. קהל. 21) B. ענותיו, evidently wrong. 22) MS. has after this חרה with faint line through it. 23) As B.; MS. עשה. 24) B. עז וקנין. 25) B. יהי. 26) Cf. *Yesod* X [103]. 27) B. נחרף. 28) B. תחטאך. 29) B. ליום. 30) B. שפיל. 31) As B.; MS. השארה. 32) B. תחטאך, perhaps better. Cf. *Yesod* VI [70] for the whole of [72]. 33) As B.; MS. מי שיעלים חליו וציריו נעדר מזורו וציריו (5) Cf. *Honein*, p. 35 [73]. 34) B. בצמד. 35) B. חרופים. 36) B. על. 37) B. יהודוך. 38) B. omits. 39) B. ועל, evidently wrong. 40) B. לירך. B. concludes this chapter with the following couplet: —
אם תרבה מסלול ענות, או כוראך את ארחך ישיב,
אם תתנה את לבך משכיל, למנות הרוויה ייטיב:

41) The next seven lines occur in B. under the heading שער הבקור. 42) B. יראה. 43) The alternative reading; MS. has as B. ענותו in text. 44) B. יחשוב. 45) *idem*. 46) B. ולעיניו. 47) B. גאותו. 48) B. חיותו. 49) B. בארך חיותו. 50) B. חשב. 51) B. וקלו. 52) B. יחשוב. 53) MS. doubtful; looks like אנו or אט. Read [79] before this line, and not as printed.

[III. ג.]

1) MS. לזכור with ל deleted. 2) MS. has לו above the word in different ink. 3) MS. has יחשבה. 3a) The MS. might read either יפחרה or האדם. 4) MS. has after this, above the line, in different ink אשר. 5) In margin אמר. 6) B. יהי. From these words onwards, the couplets with several variations are misplaced in B. under שער הבקור. 7) B. may be read יאכלנהו. 8) As in margin; text חתי. 9) B. may be יחשבה. 10) B. כמה. 11) In MS. the first letter may read ב or כ. 12) B. רבים. 13) B. שכם. 14) After this B. has the following: — בלב אמת עלי פגעי זמננו יהי מאריך אנוש ימי ושנינו.

15) B. תחזיר. 16) B. הולך, perhaps to be preferred. 17) B. ותולדותיו. 18) B. omits this line. 19) B. ופחדו. 20) B. אחריתו. 21) B. יחיה. For [93] Cf. *Honein*, p. 35 (7): — 22) B. המהומות. 23) B. באנשי. 24) The next three lines are omitted in B. 25) Might be read

26) MS. looks like משכן. 27) Almost hopeless; the word seems to be לומניו, but it is doubtful.

28) B. varies in the order of the succeeding couplets. Here it adds:—

אדם באהבת עולם רצונו דומה לשותה מים מלוחים,

הוסיף שנתותם הוסיף צמא, עד כי קרביו כבאב נפוחים: Cf. *Yesod* XII [126].

29) B. has after כלב either לועם נהמות or לועם נדמות, both unsatisfactory.

30) B. has מוצק. 31) *idem*. 32) B. השוך, evidently wrong. 33) B. (?) ער.

34) B. doubtful; seems to be לשיקנו or לשיקנו. 35) B. זה. 36) B. נכנע.

37) B. בנאת חשוב; our MS. has been tampered with, and looks like בנאת חשוב.

38) B. רפואות. 39) B. לאחריה. 40) B. מחרת. 41) B. תמער. 42) B. רפואות. 43)

B. ישים. 44) B. הם. 45) B. המעשקות. 46) B. ראה ולמוד. 47) B. ישים. 48) B.

B. אללים. 49) B. מה. 50) B. נצל. 51) B. has this couplet after the next two

couplets. 52) B. הקרמת. 53) B. כל הון. 54) B. בעורו. 55) B. תוהל. 56) As

B.; MS. במוכך. 57) B. דאנהך. 58) B. ותחשק. 59) B. חקרו. 60) B. דרשו. 61)

As B.; MS. אם. 62) B. בסות. 63) B. למלכושו. 64) As B. 65) B. צאת or צאת.

66) B. מרד. 67) Might be חוך. 68) B. has for these five words מאפליה

וקניגים. 69) B. אה. 70) B. לעברו. 71) B. וחקה. 72) B. עשר. 73) B.

כמה בם. 74) B. עשר; B. has בם. 75) As B.; MS. looks like שורו. 76) B. עשר; B.

has בם. 77) B. נדבתו. 78) B. טבעים. 79) B. ומקורביהם. 80) B. והכין. 81)

B. adds יהי. 82) B. לעולם. 83) As B.; MS. יגע. 84) As B.; MS. נפש. 85)

B. חמת. 86) As B.; MS. יתקן. 87) B. גלויו. 88) As B.; MS. מהקן.

89) B. has, in place of this ending, the following couplet to conclude

עמדה על דרך דברים (דברים 1) וחשוד לך מפעלי הורים, —: שער הבקור

וראה לך מאחריה, חרוזיו מספר הורים:

[IV. ד]

1) B. זה הוא. 2) As B.; MS. וזכר. 3) As B.; MS. סמך. 4) B. זה

להנהיג. 5) B. והכמתו. 6) B. לשמור. 7) B. במחירתו. 8) B. וסבול. 9) B.

10) B. omits.

For [121] Cf. *Honein*, p. 45:— ושאלו להכם אחד מה המוסר, אמר לבל

תעשה דבר בסתר אשר תתבייש ממנו בגלוי:

11) B. omits this couplet entirely. 11a) B. אוהבך. 12) B. חפצי. 13) B.

B. כחך. 14) B. והשתתפה. 15) B. כצרתו. 16) In B. this is placed under שער

הבושה, a chapter by itself, see Table II. 17) B. תורה. 18) B. בכל. 19)

B. omits. 20) Delete; evidently an error. 21) B. לאדיב. 22) B. seems to

be בעל הבשה. 23) B. omits. 24) B. אל. 25) B. ויתנכרו. 26) B. ויבשת. 27) B.

דבוקה. 28) B. has, as the final couplet of שער הבושה, the following:—

בוש מאלהים גם מאנשים, ענוה ובושה את חלקך הב,

וראה חרוזים כמשפט אחוים, אם את ספרם תמנה הב:

29) 1. חלדך ; MS. חרלך. 30) As the concluding couplet of שער הצניעות
B. has:— אם בצניעות אלך ימי, או מי (הלו נר ל?) עלי ראשי אזה, מדה טובה היא לאדם, וחרויה מנין אזה :

[V. ה.]

1) The heading in B. is עויבת התאווה. 2) Perhaps לעבורה. 3) B. זה הוא. 4) B. איסור ל'. 5) B. שלחו. 6) B. בתאוותך. 7) B. תהיה. 8) B. תמים. 9) B. 10) B. גם. 11) B. או לניחנו. 12) B. inserts here the following:—
מקבל את עצת תאוה לביויון תביאהו,
ותולך אחרי שכלו מאד מעלה ירימהו :

13) B. אשר. 14) B. נמצאת. 15) MS. may also be read גרצה. 16) B. ראה (?). 17) B. has for these three words כי תארוך בכל עת. 18) B. יכבדה. 19) B. 20) As B.; MS. נכתבו. 21) B. וצדקתם. 22) As B.; MS. ותהי. 23) B. has inserts here the following:—
אין עצה עם קלות, גם אין נוח נמצא עם הוחלת,

לה (לא 1?) הסכמה עם מחלוקת, גם נוק אין עם הועלת :

25) Or ברנע. 26) B. יפזר. 27) B. וממרא. 28) B. וועור. 29) B. תהיה. 30) B. 31) B. omits. 32) As B.; MS. seems to have חפץ. 33) B. ישנה. 34) B. כיום. 35) B. ותעו. 36) B. עדי. 37) B. ותקים. 38) B. seems to have a different reading. 39) B. על. 40) As B.; MS. אי. 41) B. שסע. 42) As B.; MS. תשובה. 43) B. לשחת. 44) B. עו. 45) B. נפקדו. 46) B. תשובה or תשובה ; scarcely a compound of two forms. 47) B's concluding lines are:—
ביומי ובילולי בזמר מהללי, חבלים נפלו לי לשבח אלי,

לתאותי מענה לבקש לה מחנה, חרויה אמנה במספרם אלי :

[VI. ו.]

1) In B. this is headed שער הבטחון ; the succeeding chapter שער התקוה
2) As B.; MS. has יסנה. 3) B. סעעלך. 4) As B.; MS. ותחרצה. 5) B. לכל. 6) B. שאך ; MS. ישאך. 7) B. גם. 8) B. להעלך. 9) B. בידך. 10) B. 11) B. עז. 12) B. ותאנה. 13) B. ושטח. 14) B. טרפו. 15) B. ואין. 16) As B.; MS. לאוריה. 17) B. ועז. 18) B. ושאז. 19) B. ועשו. 20) B. וינחשו. 21) As B.; MS. has תאמרנה. 22) B. concludes the chapter here with the following:—
אם תבטח באלהי עליך, שליו תשכן בטח בדר,

שיריו יקרה משו, וחרויהם מנין בדר :

[155] In B. this is the beginning of שער התקוה באדם. 23) B. מונוני. 24) B. בירי. 25) B. תבערה. 26) B. צרכו בלבו. 27) B. מאחר. 28) B. ולמה תהי שואל לשואל? :— שירי מוסר השכל. For [156] Compare *Hai Gaon* in שאל שאל הלא הכל ביד אל : שאלתי. 30) B. לשואל. MS. לשאל. 29) B. לשאל :

31) B. התחלה. 32) B. להשאל. 33) B. להודת. 34) B. ולזכות אדוניך; MS. has
 וגורניך. 35) After this B. concludes as follows:—

תקוה מאל היה בשורש, אך כל תקית אנוש אובר,
 קח לך מהם מוסר נפש, וחרוזיהם מספר הבר :

[VII. ז]

1) B. has two distinct chapters, המתן ש' and הסכל ש'.

2) B. המתן. 3) B. ארבע. 4) B. ותנול; Cf. *Honein*, p. 18 (18) המתינות
 ומואס. 8) B. לגנת. 7) B. חלק. MS. תלך. 6) B. אחרתה. 5) B. ימלט מן המבשול
 ולא תבחר הדרכים הקצרים ובהר For [164] cf. *Honein*, p. 20 (49):—
 הרחובות אע"פ שיהיו רחוקות :

9) B. ומתן. 10) B. concludes here המתן ש' thus:—

זה השער לה' הוא, הצדיקים יבואו בו,
 הוהר אל תהיה נמהר, בחרוזה מנין בו :

For [165] cf. *Honein*, p. 15:— אל תחרעם ממה שנגזר עליך כשתהיה אתה :
 בכל. 12) B. לחזיק רסן נפשות (?) B. 11) הנורם.
 יתיית. 17) B. ראה. 16) B. הדבר. 15) גם הראנה. 14) B. סבל. 13) B. רגע.
 בשבילך B. 22) אך. 21) B. יהי כן הוא for B. 20) בללב. 19) B. אך. 18) B.
 23) B. יארך. 24) B. תמשול.

In place of [172], [173], and [174] B. has the following, concluding
 אין רש כמו בצע, כן התאורה לנפשך חסום פן תהיה חומדת, — ש' הסכל
 אם לא תהי נואש למיתת האנוש, מסך אמונתך תהי אוכרת :
 זה השער הורח מאמין, אם תבטח אבא,
 על יפתותיו אשלה שיריו, וחרוזיו הם מנין אבא :

For the first two lines misplaced, compare [190].

[VIII. ח]

1) There are several points of resemblance in chapter XI of the *Yesod*
 For [175] and [176] cf. *Honein*, p. 32 (23):— בן אדם אם תרצה מן
 העולם מה שיספיק לך תספיק במעט ממנו. ואם תרצה מה שלא יספיק לך כולו לא תספיק :
 2) Perhaps מוויניך, as below [183]; unless it be מומנך. Cf. *Yesod* XI
 [114] for the whole stanza.

3) Cf. also *Hai Gaon* (שירי מוסר חשכל) for [179], [180], [181]:—

במלח פת אכול ורעה עשבים, ואל תשאל אנורה מנדיבים,
 ואל תעמוד בפתחי הגדולים, ואל תתאו למשמן מאכלים,
 ומרשות והוד מלך ברחה, דרוש צדק ובקש לך נכוחה,
 בפחדם נפשך תמיד תביאה, ואם תאכל בפחם היש תקיאה :

4) Cf. *Yesod* XI [122].

5) [184] rather unsatisfactory; see Translation, a tentative rendering.

[IX. ז.]

1) Alternative reading, as in margin, מעון, 2) B. כרחם, 3) B. ופגעים, 4) B. חוקך, 5) B. בשתים, 6) B. חסדך, 7) B. חנות, 8) B. חוקך, 9) In MS. a ו has been added thus ו... before the first word of each half-line. 10) B. ובהוסר, 11) B. מעניק, 12) B. As B.; MS. ובהוסר, 13) B. ובהוסר, 14) B. ובהוסר, 15) B. ובהוסר, 16) B. ובהוסר, 17) B. ובהוסר, 18) B. ובהוסר, 19) B. ובהוסר, 20) B. ובהוסר, 21) B. ובהוסר, 22) B. ובהוסר, 23) B. ובהוסר, 24) B. ובהוסר, 25) B. ובהוסר, 26) B. ובהוסר, 27) B. ובהוסר, 28) B. ובהוסר, 29) B. ובהוסר, 30) B. ובהוסר, 31) B. ובהוסר, 32) B. ובהוסר, 33) B. ובהוסר, 34) B. ובהוסר, 35) B. ובהוסר, 36) B. ובהוסר, 37) B. ובהוסר, 38) B. ובהוסר, 39) B. ובהוסר, 40) B. ובהוסר, 41) B. ובהוסר, 42) B. ובהוסר, 43) B. ובהוסר, 44) B. ובהוסר, 45) B. ובהוסר, 46) B. ובהוסר, 47) B. ובהוסר, 48) B. ובהוסר, 49) B. ובהוסר.

For [200] l. 1. cf. *Honein*, p. 49 אמר י"ג בתכלית המרוצה יודע הסוס הטוב המניע אל התכונה.

30) B. מחרמה, 31) B. ותחירא, 32) B. ער, 33) B. הרי, 34) B. מליך, 35) B. חקין, 36) B. מאמרך, 37) B. על, 38) B. הין, 39) B. הין, 40) B. בלאו, 41) B. As B.; better perhaps לגור; MS. לגור, 42) The final couplet in B. is:—

בחסד ובצדקה ימותוך דבקה, ובין (?) אתה וחקה, ומפעליך שים זך,
שנא המתנה לשבעה ושמנה, הרוויה תמנה ותחשב מספר זך :

[X. י.]

1) B. divides into two parts:—ש' השאלה and ש' הרש, 2) B. עשר, 3) B. עשר, 4) B. עשר, 5) B. עשר, 6) B. עשר, 7) B. עשר, 8) B. עשר, 9) B. עשר, 10) B. עשר, 11) B. עשר, 12) B. עשר, 13) B. עשר, 14) B. עשר, 15) B. עשר, 16) B. עשר, 17) B. עשר, 18) B. עשר, 19) B. עשר, 20) B. עשר, 21) B. עשר, 22) B. עשר, 23) B. עשר, 24) B. עשר, 25) B. עשר, 26) B. עשר, 27) B. עשר, 28) B. עשר, 29) B. עשר, 30) B. עשר, 31) B. עשר, 32) B. עשר, 33) B. עשר, 34) B. עשר, 35) B. עשר, 36) B. עשר, 37) B. עשר, 38) B. עשר, 39) B. עשר, 40) B. עשר, 41) B. עשר, 42) B. עשר, 43) B. עשר, 44) B. עשר, 45) B. עשר, 46) B. עשר, 47) B. עשר, 48) B. עשר, 49) B. עשר.

After this B. inserts final couplet thus:—

מעט שנות ומעט תנומות לרשך ולמהסוך אמור אתה,
חרויתם לך חומה ומגן ותדע כי במנינם ספ' אתה :

B. then proceeds to ש' השאלה, beginning as A. continues.

10) B. בשנה, 11) B. רוחה, 12) B. רגיל, 13) B. בני, 14) B. רכוש, 15) B. רכוש, 16) B. רכוש, 17) B. רכוש, 18) B. רכוש, 19) B. רכוש, 20) B. רכוש, 21) B. רכוש, 22) B. רכוש, 23) B. רכוש, 24) B. רכוש, 25) B. רכוש, 26) B. רכוש, 27) B. רכוש, 28) B. רכוש, 29) B. רכוש, 30) B. רכוש, 31) B. רכוש, 32) B. רכוש, 33) B. רכוש, 34) B. רכוש, 35) B. רכוש, 36) B. רכוש, 37) B. רכוש, 38) B. רכוש, 39) B. רכוש, 40) B. רכוש, 41) B. רכוש, 42) B. רכוש, 43) B. רכוש, 44) B. רכוש, 45) B. רכוש, 46) B. רכוש, 47) B. רכוש, 48) B. רכוש, 49) B. רכוש.

הלא טוב רעות עשב כבקר בעת שקצרו כחו וידיו,
ולא תשאל מבני איש, ואמנה את חרוויה וידיו :

See note 3) of VIII.

[XI. י"א]

1) B.'s heading is השתיקה ש'. 2) B. הלא, 3) B. מאמרך, 4) B. אך, 5) Cf. *Yesod* XIII [145]. 6) B. ותכשילך for ותכשילך, 7) B. ונחם, 8) B. ידבר, 9) B. מרעה, 10) B. תשלך, 11) B. omits. 12) B. תשלך, 13) B. seems to be לשמים, 14) B. דברך, 15) B. רב, 16) B. תאצר. For [232] and [64] Cf. *Hai Gaon* (ש'מ'ה): —

לשונך שים בפך נאסרה,

וכאלם היה בין החבורה :

17) As B. ; MS. החסר. 18) B. ונחקה, 19) B. אל, 20) B. ובשתיקתי, 21) B. וברכים וידים, 22) B. omits. 23) B. inserts after this ברחם, and omits איש, 24) As B. ; MS. clearly חף, 25) B. ושינים, and then inserts ושדים ומתנים, 26) B. בכפלים, 27) As B. ; MS. clearly למען בו לבד תהרג לא תהרג בידים, 28) B. תש ואצר, 29) B. איש, 30) B. אך, 31) B. adds איש, 32) B. יהי, 33) B. כל, 34) B. (?), 35) This couplet and the following are placed later in B. B. adds על כל after יגבר, 36) B. deletes על, 37) B. inserts ברוב, 38) B. omits, 39) As B. ; MS. אם, 40) B. perhaps מדברו, 41) B. יהי, 42) B. יוסף, 43) After this B. inserts: —

דעה כי כל שבר (גובר or) און לצורך איש ותועלתו,

כמו כן יש שבר לשון ומדבריו לאיש בלתי :

44) B. טוב, 45) Both A. and B. have יתקן ; it should doubtless be ביתך, 46) B. has in text בתיך ; in margin בעיר, 47) B. omits. 48) B. אם ביום, 49) B. ולדברו, 50) B. על, 51) B. כלשון, 52) B. והיית, 53) B. וידברו, 54) B. כמצעדיו, 55) B. פתאם, 56) B. seems כנף, 57) As B. ; MS. אותם, 58) B. seems תחלקם, 59) As B. ; MS. ליראתם, 60) B. might be בהם, 61) I insert this line from B. ; it is omitted in A. 62) B. תעוב, 63) B. רביעתם, 64) B. concludes the chapter thus: —

בכל עת שים מחסום לפה ועצר כחך,

ואם תמנה מנין חרויהם כחך :

After this, B. has the heading השתיקה על הנבונים על השתיקה.

65) B. has ישובב ; A. has ישוב, 66) B. בשל עתים שמור מצוה וחקק, 67) B. וחמה, 68) Or, as B., כאשר, 69) The first letter looks like מ, 70) B. ולדברו, 71) *Sic* ; perhaps כמש', 72) ה superadded by a later hand. 73) B. אין, 74) B. כמו, 75) B. אשר דבור על, 76) B. ישרו, 77) B. באוצרו ; B. inserts the following: —

אמת כובע לאיש חכמה ושכלות,

בבר דבר בזולתו כסילות (?) :

In place of [251] B. has the following ending: —

לעולם לשמרה מבטא לשונך, ולאך אחרי שכלי ולא אמ,

ויתרון תועלת דברה נכוחה, בעת תמנה חרויהם מנה אמ :

[יב XII]

1) B. שער אהבת האמת. 2) As B.; MS. מצוא. 3) B. reads after this as follows:— 4) The last four words should perhaps be deleted. 5) B. omits. 6) B. reads עד מאד וזמן כדירבה. 7) B. omits. 8) B. omits. 9) B. has for the last five words תנו און. 10) B. omits the last two words. 11) B. omits the last two words. 12) B. ואל. 13) B. might be read מכל. 14) B. בו for בם. 15) B. חורים. 16) This stanza closely resembles the concluding passage XVIII [186] of the *Yesod*; compare also *Hai Gaon* (ש' מוסר השכל):—

קנה טן העבדים הצעירים ואל תרבה לתת בם מחירים,

In place of [258] B. ends:—

לדבר האמת שים חקך, ולגרש כל דבר כזב חנה יד,

וישם שים לך חבר ורע, ותמנה את הרוויז על ספר יד:

[יג XIII]

1) B. שער חברים ואהובים ותפישתם. 2) As B.; MS. יבוקש. 3) As B.; MS. 4) B. תבחר ער. 5) So B.; MS. אורב. 6) B. בצרך. 7) B. הזכרה בכבוד חברך ולקשור. 8) B. וידעו לך בכל כאלו וג'. 9) B. והוא לך. 10) B. אהביו ולדבקה בו. 11) B. omits. 12) B. שמה עיניך עליו. 13) B. שבתו ומצבו. 14) B. ובעת יספר. 15) B. ופסקה און לקשוב מאמרו ואל ניבו.

The next 12 lines, enclosed in square brackets, I have added from MS. B.; they are wanting in MS. A.

15) B. התי. 16) B. א'. 17) Or שונה; probably as *Mibchar* § 253. 18) B. omits. 19) B. קנין. 20) B. מעיו. 21) B. הזכרה בכבוד חברך ולקשור. 22) B. נגד. 23) B. והחבר. 24) B. ענין. 25) B. להצריך. 26) B. s ems. 27) B. לראותו. 28) B. וברואה מום. 29) B. בני איש. 30) B. ויקראו. 31) B. תסתיר. 32) B. בקרבם. 33) B. או נוד בנודם. 34) B. תסתיר. 35) B. omits. 36) B. ידומיך. 37) B. יצדק. 38) B. ידומיך.

39) B. inserts here:— ונה חבר אשר אותך יהי טיף לטובתך,

ואין תפצו להועילך ותפצו להנאתך:

40) B. לבינו. 41) B. צדך בחירה בבהמות. 42) B. תפוס. 43) B. וצריך. 44) B. ונה. 45) B. ונח. 46) B. תפוס. 47) B. ונח. 48) Not quite clear in B; (or) נח. 49) B. looks like נח, evidently wrong. 50) B. ויפסק. 51) B. בנח. 52) B. איש. 53) B. עצמו ומעלתו. 54) B. מודעת. 55) B. לעין. 56) B. תפורה. 57) B. בלכתה. 58) B. בנח. 59) B. והמודה. 60) B. עתים. 61) As B.; MS. והמודה.

62) B. has here the following somewhat tantalising lines:—

מה זה אשר משמן (מטמן or) בשר כל דור (ביד ?) מחלי חשק השקתך,

ובשר שמן ואין לשון לי תחליק לאמר אהבתך,

ויענה כי תוך אהבך נעלם ובלבבי צפנתך,

לא ידעה מה זה בשרי אם אהבך או אם שנאתך:

16) B. begins a new chapter, which precedes this, with the heading שער קבול ההתנצלות, 17) As B.; MS. has כי. 18) B. adds הוא, 19) B. ואין. 20) B. adds מאד, 21) As B.; MS. אזהבך, 22) B. מנהיבות.

23) As B.; MS. הון. 24) B. אך. 25) B. מבין. 26) Might not this be נבחרים? 27) B. בעת. 28) B. בפני. 29) B. מיקר (?). 30) B. probably אל עין כל; it seems to have יקראתך. 31) B. לו יש. 32) B. ends the chapter:—

לא אהיה כוסה פשע אוהב ואכנע ולא אודה,
או נהיה כצל בהתנצל, כי כל חרוזי על ספר אודה :

With [323] B. begins a new chapter מחילת שער מחילה with the words מחול 33) B. לסכלים. 34) B. מענה.

35) B. inserts: מחול על ריב כבר עבר ואינו, ותמחול לאשר חודה עונו:

36) B. מושל. 37) B. adds: עם ריב. 38) B. וואם בקשו. 39) As B.; MS. מושל. 40) B. להטא. 41) B. התאנה. 42) B. תרצה. 43) B. להרג. 44) B. לאל. 45) B. עלי. 46) B. מימיו. 47) B. בהכרך. 48) B. ומילך. 49) B. יהי.

B.'s final couplet is:— מחילה מה נאווה, ומה נעימה אהבה,
חרוזים תמנה, במספרם אהבה:

[XV. טו]

1) The heading in B. is שער ההכרה. 2) The second half of the line in B. seems to be לעד ישיביל לדין היא ונמנע. 3) B. ענין. 4) B. הבנתו. 5) B. וסנך. 6) B. ושמה. 7) B. בעיניך. 8) As B.; MS. את.

9) In the original MS. (A.) the whole of the chapter XXII, consisting of 38 lines, is wrongly interpolated here (See Introduction p. XIX).

The next five lines rightly appear in B. under ההכרה 10) B. נרבות.

11) B. inserts:— בעסק כל אנוש תכיר ידועתו ומפעלו,
ובעת פריד ימיניהו (?) יהי נכר במולו:

12) As B.; MS. ונבראים. 13) B. omits. 14) B. concludes as follows:—

למד דרכי בני אדם וסודם, והדבקה בטוביהם באהבה,
ושים לבך בחברת בני איש, ומנן כל חרוזיה באהבה:

15) B. begins here a new chapter ההנהגה 16) As B.; MS. יבאהבתם. 17) B. נהג. 18) B. יבנה. 19) B. תקנה. 20) As B.; MS. יהי. 21) B. ואילי. 22) B. אך. 23) As B.; MS. נבלהם. 24) As B.; MS. להביט. In l. 1. of [341] read להביט; MS. רביר.

Compare for [339] and [340] *Honein* p. 27 (2), Aristotle's advice to Alexander of Macedon, the language being somewhat different from that in סוד הסודות:—

כשתכבוש ארצות רבות משול על העם בהטיבך אליהם, והכבוש אהבתם כי בקשתך אהבתם בהטיבך אליהם יותר טוב משתכביר עליהם עולך, ודע כי לא תכבוש הנפשות והלבבות כי אם במעשה היושר והחסד, כי ההמון כשיוכלו לומר יוכלו לעשות וג'.

See Note on p. 343 (referring to p. 111, English translation) of my edition 'The Ethical Treatises of Berachya' (1902). Compare also [257] of *Shekel* and [186] of *Yesod*.

B. concludes the chapter thus:—

יין מומר עולם שזה משכיל, גם מעצי שכלך קחה לך בד,
ולעד לך דבר בהנהגה, וספור חרוזיה במספר בד :

[XVI. מן]

1) B. סתר הסוד. 2) B. אל תגלה און. 3) B. omits. 4) B. אהבך. 5) B. הגיד. 6) B. חסתר. 7) These two lines omitted in B. 8) B. הורו. Cf. for the idea contained in [345] *Yesod* XIV [150]; compare also *Hai Gaon's* שיר:—

ואם תדע בסוד דע וחבר,

יהי לו בטנך משמון וקבר :

9) B. יהיה. 10) B. omits. 11) B. תחסף. 12) B. תשימו. 13) B. ביען. 14) B. לבך. 15) inserts ימי חייו. 16) B. אל. 17) B. אם. 18) As B., or תרונו. 19) B. יגל. 20) B. והצפינו. 21) B. ends:—

אנוש נאמן בהסתרת דבר סוד, אמת מכל אנוש להודה,

בכן שימה לפה מחסום ומסגר, ומנין בחרוזיה אהודה :

[XVII. ין]

1) B. מובעו. 2) B. מצר הצר. 3) B. אל. 4) B. לזה. 5) As B.; MS. צדיק. 6) B. בבל. 7) B. עסק. 8) B. ישרפו אותך. 9) B. omits. 10) B. גב. 11) B. שבע. 12) B. wrongly בנכסים. 13) B. המהימים. 14) B. חברי. 15) B. היא דע. 16) B. יעסוק. 17) B. שנואת. 18) B. יעסוק. 19) B. omits. 20) B. omits. 21) B. יעסוק. 22) B. omits יועק יועק.

For [361] Cf. *Honein*, p. 23 (3)

אל תתחבר למלך בשעת השתכשות עניניו עליו,

כי הים לא ינצל רוכבו כשהוא שוקט כ"ש כשהוא סוער ויהמו גליו :

Also p. 35 (6) מי שיתחבר למלך אל יחרד בשעת בעסו וגו' :

23) B. לפני. 24) B. יחטף. Cf. *Hai Gaon* (שיר)

ואם תבוא בצל מלך ותקרב,

דעה כי על ארי תעמוד ותקרב (ותרוב or):

25) B. ישמף. 26) B. עז. 27) B. ונשה. 28) B. הצר. 29) As B.; MS. כן.

30) B. יכפר. 31) B. מלך. 32) B. ותנצל.

B.'s final couplet is:— שמור פי אל ופי מלך, ואז כל דרכיך תהי הולך בבטחה,

ושער זה תנה תמיד ללכת, חרוזיו תמצאה תמיד בבטחה :

It is this final couplet which is reproduced in the translation, and not the one printed.

[XVIII. יה]

1) Word superadded by a later hand; in copy of text אין.

For [368] Cf. *Honein* p. 18 (3):— ששה לא יחסרו דאנה, המקנא, והחומר, —

והעשיר המפחד מן הריש, ומבקש מעלה שהוא פחות ממנו, והיושב עם בעלי המוסר ואינו מהם, ומי שיש לו זמן מועט מהעשיר (שהעשיר) :

Our text enumerates but five ; we can supplement the sixth from *Honein*.

2) Another version in the margin יפיה. 3) With these lines B. begins שער האולת. 4) B. omits. 5) B. תקנה. 6) B. omits. 7) B. ותלך. 8) B. הנה. 9) B. concludes the chapter :—

לכה ונשמע שלישי חק ומוסר ותוכחות ומוסרים לך הא,
אל תלך בדרכי האילים ומנין בהרויהם ספר הא :

10) B. adds איש. In B. this couplet and the two following appear under 11) B. שיתן. Cf. *Yesod* VI [62] and [63]. 12) B. שער החנף ולשון הרע והשפילנה להעלותה. 13) B. ends thus :—

בני איש לובשים גאווה כשלשתן (?) עורכים אל גר,
ומנין בהרויה במספר תספר גר :

[XIX. יט]

1) B. תהי לעולם נכרת. 2) B. עשרך. 3) B. יהי. 4) B. עשרך. 5) B. שנאת. 6) B. קצף. 7) B. omits these two lines. Cf. *Yesod* X [98]. 8) B. ורבה. 9) B. לו לא. 10) B. לו לא. 11) B. יהי. 12) B. ביען ושבעה. 13) B. שוממותו. 14) As B. ; later correction in A., originally שוממותו.

14) in [387] should be 14a). B. concludes as follows :—

בעשר איש לעולם אל תקנא, במרף חקך יהי לך די ;
ומרגוע תהי מוצא לנפשך, ואם תמנה חרויה תמנה די :

[XX. כ]

1) B. omits זקן צובע. 2) B. בעד. Cf. *Honein*, p. 32 (7) :—
שערות זקנו א"ל אם תוכל להעלים שיבתך בצבע התוכל להעלים בלוחך וזקנתך :

3) B. בלי. 4) B. (יהנהו). 5) As B. ; MS. בקדחת. 6) B. inserts here :—

אנוש חוקר עלי מומי הבריות והודיע בני אדם במומיות,
ביען אין אנוש תופש במומיו אחרים כי במומיו יאמנת :

6) B. looks like בך. 7) B. בגנה. 8) B. רק לבו. 9) B. יעיד. 10) B. יהיה. 11) B. (יהיה). 12) B. בכל ערוי. 13) B. (יהיה). 14) B. (יהיה).

After this, from [393], B. omits the whole remaining portion of this chapter.

For [396] Cf. *Honein*, p. 24 (35) :—
ואמר, הנבלים רודפים אחר מומי בני אדם, ויעזבו מדותם הטובות כאשר יבקש הובוב המקומות המנוגעים בגוף ויניח הבריאם :

14) Doubtful whether ר or ד. I have adopted the latter, though I call attention to the phrase in Genesis XLIX, 19.

15) The word כמנין, originally inserted here, has been deleted by a later hand.

[XXI. כא]

1) B's heading is שער הבקור. 2) B. ביקר. 3) B. חומר, or a half-formed ב. 4) B. רחוקים. 5) B. קרובים. 6) B. עד. 7) B. ולהשבות.

8) The same simile in almost the same words in *Yesod* XVII [175]. Cf. R. Yehuda Halevi's couplet "On Clouds of Rain" (*Treasures of Oxford*, pp. 46 and 51):—

ומה כוכב בלי עין ועפעף בבכיה ישמחו בנים ואבות,
ועת תשחק ולא תככה בעיניה בשחקים תעציב כל הלכבות :

9) In B. this comes after the next couplet. 10) B. אוהבך. 11) B. משנאך. 12) B. משחמת. 13) In B. this couplet comes after the following. 14) Here begins the שער הכבודות of B. 15) B. אמרו. 16) B. קוצים. 17) B. adds אשר. 18) B. has נכר כתב אדם for ויצו לכתוב כבד, 19) B. ויהי מראה, a better reading. 20) B. שביעית. 21) As B.; MS. דבר. 22) B. באחרת. 23) As B.; MS. ולא. 24) B. ברב. 25) As B.; MS. ושונה. 26) B. ועיניך.

27) This whole line omitted in B. B. finishes the chapter thus:—

כבד אשר יקיר כבודותו, לא נחשב כבד בדברותו,
לא תגברה עלי רע ותשיחנו, עד שתהי רשע ורע ממנו,
לכש בגדי כילי מוסר והשכל, ומחכמה ומערכה ענוה חוד,
וכוף מאנוש כבד בחברה, וגם תמנה חרוזיהם שיריו מנה חוד :

[XXII. כב]

1) B. לא. 2) B. מלעין. 3) B. אם. 4) B. כי לא אך יהי מגיד. 5) B. דעה. 6) B. באיש. 7) B. omits. 8) With the help of B., I think I have succeeded in restoring the corrupt text in A. I feel tempted to read נתן in place of ותן.

Cf. *Yesod* XI [120]; also *Hai Gaon* (as before).—

ואם לדרוש מוונך מנותך תהי יוצא,
זכר נא את בת בריתך,
ראה יונה בנודה אל מוונך,
תהי שבה ביומה אל מלונה :

9) B. לביוין. 10) B. תהיה. 11) B. לניסין. B. inserts here:—

אשר אין לו ויתעשר, ואיש יש לו ויתרושש,
שניהם הם בלי הכלם, ולא ידעו להתבושש :

For [419] Cf. *Honein* p. 22 (106);—

ושאלו אותו על הנשים ואמר לא הופקר אצלם סוד וגו'.

12) B. ויד. 13) B. ניושה. 14) B. inserts here:—

אשר הרבה לו מנוחה ועצלה, הלא יבוש בעת יראה נמלה :

15) B. אדם. 16) B. והועיר. 17) B. ויבקעם לחק אליו ומשפט. 18) B. ויבקעם לחק אליו ומשפט. 19) B. ואמין. 20) B. והוא סימן לאולתו. 21) B. שנינו. 22) B. ופחדתו. 23) B. omits.

24) B. וּהָעוֹ. 25) I. יִפּוֹל. Both A. and B. יִפּוֹל. 26) B. לְנִצָּח, and ends the chapter. Cf. *Honein*, p. 32 (21) הַנִּצָּח פָּחוּת מִן הַנִּצּוּחַ.

B. breaks off here, and concludes with a personal poem.

27) MS. has וּמָתָן ; I propose וּמָתָר.

For latter portion of [429] cf. *Honein*, p. 25 (46) :— וּשְׂאֵלוֹ לְחֹכֶם מְדוּעַ :— תִּבְצֹר הָעוֹשֶׁר וְאַתָּה זָקֵן, אָמַר טוֹב שִׁמּוֹת אָדָם וַיִּנְחִיל לְאוֹיְבָיו הוֹנוּ מִשִּׁצְמָרְךָ לְאוֹהֲבָיו בַּחַיִּי :

28) לֶךְ superadded in later hand.

TRANSLATION

OF

YESOD HAYIRAH.

(The Foundation of Religious Fear.)

BOOK ON THE FOUNDATION OF RELIGIOUS FEAR.

HAVE I not written for thee a number of times counsels regarding knowledge, how to acquire wisdom and instruction, and to comprehend words of understanding? The fear of the Lord is the beginning of wisdom; there is good success to every one that exerciseth himself in these pursuits; his praise endureth for ever.

Men of understanding have asked me to teach them the ways of instruction and wisdom, to give them rules whereby they might find life for their bodies while they are upon the earth, and help them towards the life of the soul on the day when they shall be called to ascend on high.

I was much astonished at their request; it seemed, indeed, strange in my sight, considering that the matter is closed and concealed, nay, hidden from the eye of all creatures; no mortal knowing and estimating the way;—'tis but found by those who fear God.

I then turned to inquire, and to search in the Law of God, and I attuned my thoughts; I tested in the refining vessel the opinions of experts who went before me, and I realised that all is nought and vanity beside the fear of the Lord.

Therefore, why shall I remain silent? Is it not well that I rouse the slumberers, and build up a habitation firm and exalted upon the mountain-top whither my goal shall be? Indeed, as for the "Foundation of Fear," I will establish it upon its true basis, and set it forth in chapters and stanzas.

Hearken unto me, and incline thine ears; attend with thy heart, and open thy eyes; rebel not against the words of my mouth and against my voice when I speak; accept my instruction, and I will argue and order my subject with the help of direct proverbs, clear and transparent.

Take advice, and harden not your hearts; for why shall it be unto you as a snare? Try to understand that all my words are honestly meant; there is nothing perverse or crooked in them. They are intended to flow upon the human heart with the fertilising effect of the former and latter rain.

CHAPTER I.

On Fear.

I.

FEAR the Lord ! This is the first and beginning of all wisdom ; yea, its end and aim. In the first place, it ensures physical repose, wherein you forget sorrow and labour ; and ultimately man is assured thereby of spiritual peace, a good name, and reputation.

2.

Fear God, and humankind thou needst not fear, though they mount even the royal throne. Will not the fear of God be thy fortress, if thou art low and humble ? Confide in it, and none will make thee afraid, for it is an attribute chosen above all attributes.

3.

Fear God, and men will fear thee, though they be stronger and mightier than thou. For when thou opposest them with the strength of thy fear of God, they in their terror will tremble in their hearts like women ; while the sense of confidence, security, and tranquility will suffer thee to draw thy foot out of the snare of the fowler.

4.

Fear God out of love, and be thou perfect, and thy fear will then be whole ; 'tis meet that it should be so, for He formed thee out of nothing, and from nothingness He brought thee to stand before Him continually, and fashioned thee into a beautiful form.

5.

Fear and tremble for the measure of thy works, and let them all be pursued in the uncertainties of existence. Trust not in thy riches with daring ; thou hast an eye, yet how blind mayest thou be ; for who knoweth whether to-morrow will be as to-day, whether man may not become like unto the beasts that perish ?

6.

Fear God, and place Him before thee in thy actions, so wilt thou never sin ; and when the remembrance of His Holy Name shall be upon thy lips in all things, then shalt thou be

whole. Therefore close not thine eye like the blind, and muzzle not thy mouth and be dumb.

7.

Fear God, and be concerned to perform that which He hath commanded thee in the precepts of His Law; and shouldst thou sin, regard the error done in ignorance as equal to the presumptuous sin in point of regret and repentance; then mayest thou hope for His bountiful mercies, and He will reckon unto thee thy wilful guilt as nothing more than slight errors, when thou returnest to swell the ranks of those who cleave unto Him.

CHAPTER II.

On Prayer and Service.

8.

FEAR GOD, and cleave unto Him, to serve Him with a perfect heart, then hope for His goodness and mercies; let thy heart exult for all His bounties and bless His glorious Name. Do nought without Him: is He not God, and none beside Him?

9.

Be it thy soul's desire to render service unto God; for without such, thou servest strange gods. What profits it thee in all the labour which thou performest, to leave possessions unto others? and what doth He require of thee but to fear Him, to love mercy, justice, and uprightness?

10.

Fear God, and pray unto Him, and thou shalt find favour and good success in His eyes. And when thou askest a request from Him, fear and tremble; lest He be angry, guard the opening of thy lips; then will He be gracious unto thee, and grant thee of His favours.

11.

Fear God, meet Him with thanksgiving before thou settest forth to do aught for thyself. Lift up the standard of thy feet in His Holy Name, then there need be no trembling in all thy ways; and direct thy lips and heart to the One God, and thou shalt not be moved in slipping.

12.

Fear God, and when thou orderest thy prayer before Him, fear, and stand in dread ; close thine eyes, and fold thy hands, lest thy heart turn to strange thoughts. Wouldst thou in seeking the presence of an earthly king, flesh and blood like thyself, turn thy thoughts to labour or merchandise ?

13.

Have a fixed place where thou standest before Him in prayer, for why shouldst thou move about hither and thither ? Seek only that from Him which is necessary to supply thy wants at all times ; beware against seeking that which is superfluous. Then will He have compassion with thee, and grant thee His grace.

14.

Arrange the order of thy prayer, and afterwards cry unto Him, and seek His presence ; and when thou comest unto His dwelling, bring with thee in thy hand thy gift as an offering. Is it becoming to draw out a lengthy prayer before Him, when deceit and lying are in thy right hand ?

15.

When thou standest before the Supreme King of kings to beg from Him thy wants, remember who thou art, and what thy acts are, whether they be straight or the reverse, and who the God is before whom thou standest, who seeth into the darkest secret places.

16.

When thou seekest the face of thy fellow-man, thy friend, hast thou not some shame, and art thou not covered with confusion, doubting whether it will be in his power to grant thee thy request, and considering how much thou wilt gain from him ? And why then shouldst thou not be clothed with fear, when thou seekest Him who anticipates all the bounties which thou wouldst have bestowed upon thee ?

17.

Then thanks for all the bountiful mercies and kindnesses with which He has anticipated thy wishes, and due reflection be in the case of the petitions with which thou wouldst supplicate Him as regards the coming time ! This is what is meant

by the *Ordering of Prayer* ; this it is which was the essential characteristic of the methods adopted by the early Pious Ones when they prayed.

CHAPTER III.

On the Law and Wisdom.

18.

FEAR God ; fear His wise men who teach thee the right way ; and consider how to follow them, and to learn knowledge and law from their mouths. Know that thy soul is in their hands, and might be bound up in the bundle of everlasting life.

19.

Fear God ; fear His Holy Law, and dearer than precious stones let it be unto thee ; then shall thy lines fall in pleasant places, when thou shalt direct thy actions according to its norm ; it will, indeed, prove the treasure of thy soul, and at the same time add days and years to thy life.

20.

Acquire understanding, acquire the instruction of the Law and the Commandment, then shall thy hand be strong through them. Is this not the direct path leading to the fear of God, though it may appear the more distant ? How often does that man transgress who is wanting in understanding, who knoweth not the secret of the deep Service of Heaven ?

21.

Acquire a knowledge of the Law ; acquire books ; they are more precious than fine gold and precious stones ; for should doubt arise within thee in consequence of thy speculation, consult them as the *Urim and Thummim* (i.e., Oracle). Will the hero who goes into battle prevail, if he lift not up the sword which is in his right hand ?

22.

Acquire wisdom and instruction, and meditate thereon until they be written upon the tablet of thy heart. And if thou continue to meditate upon them day by day, then shall their light appear as new fruit in its springing forth ; or as in the case of a man who opens and turns over the soil : the more he ploughs, the more he gathers produce.

23.

See how beautiful is the Law, how pleasant the fear of Heaven ! They are like as unto a beautiful and comely woman, decked in golden ornaments, clothed in scarlet, having adorned herself with the help of the mirror, one to be commended for her good taste, bearing all the evidence of pleasantness and grace.

24.

Learning without religious fear is as a woman of contradictions, disobedient, and lacking in manners, one who makes her eyes look large by the use of rouge and eye-paint, and adorns herself with necklaces and ear-rings. What is the use of all her beauty and splendour, when her clothing is untidy, and her true nature is disclosed ?

25.

See how religious instruction, based upon religious fear, finds itself a very stronghold, and as a tower of strength built upon a height, whose foundation is laid broad, and not narrow ! For ever does it stand, strong and mighty in face of the enemy, though he press with all his strength.

26.

But learning without fear is as a house and a high tower, which have no proper foundation. To-day it is high and lofty as the heavens, as a row of hewn stone forming a citadel and fortress ; but of what avail is it ? To-morrow the satyrs and children of destruction may dance upon its mounds.

27.

Acquire wisdom and understanding by study, and see that thou keep and cultivate it ; remember that study without practice is considered nought and void, and becomes unreal. This was the motive in the scheme of the Creator when He gave to man alone of all His creatures the power of speech.

28.

He who has learnt in order to teach others, while his own soul loathes instruction and wisdom, will find that his intelligence and reasoning will be unto him as the snare of the fowler, and will avail him nought ; his lessons will be but mists of empty wind, and showers of dust and earth upon the ground.

29.

Obtain knowledge of the Law, and say not: "It is an inheritance bequeathed unto me from my fathers." Meditate upon it, and study it by day and by night, and thy reward for the labour will consist in the wisdom gained. Sow thy land, and reap its produce, even though thou dost experience thorns and thistles in its cultivation.

30.

See, in all mortal bequests, the heritage becomes the property of the living, whilst it slips from the dying; whereas in the case of one who bequeaths unto his children the inheritance of religious knowledge, wisdom, and the Holy Law, the possession, while being transmitted to his children, is not altogether alienated from him after death.

31.

Obtain knowledge for thyself, and regret not if its price be high; for thou hast made the much better bargain in exchange for what thou hast given for it. It will stand thee in good stead in the hour in which all the great substance which thou possessest will be powerless to be retained.

32.

Obtain instruction, wisdom, and discipline, and say not, "I am a prince and ruler"; for whom beseemeth it to be discreet, if not a person of noble birth, and of good name and princely station? What is the use of an exalted tree, if it be dry and produce no fruit, when even its shade disappears?

33.

Obtain wisdom, and care not in whose hands it may be found, and how it will be regarded. Is the clay vessel reckoned according to its maker? Is it not the thought of what is placed within the vessel? There are weeds which flourish like the lily, and through their flourishing men suffer them to rise at the very head of the garden.

34.

Acquire knowledge, and with it acquire humility and a winning discipline; and then thou wilt not be over-bearing in pride. Among all enduring qualities, thou wilt find none to equal humility, which is pleasant and becoming; besides, the

effect of humility is abundance of peace, and the end and aim of true knowledge is security and restfulness.

35.

Darest thou to boast thyself of thy superior knowledge or wisdom, and allow thy heart to be exalted because thou hast acquired it, and to become proud on account of the acquisition in relation to thy friends and relatives, who have not had the sense to make its acquaintance for themselves? Understand, such possessions gain no footing; for by thine own pride dost thou destroy them.

36.

Behold, wisdom is planted upon religious fear, just as a tree that is planted by streams of water; its shoots and stems it sends forth far and wide, and it produces branches; and, as for its fruit, it is ever renewed and fresh, ripening with sweet fragrance, with its spikenard and cypress-flowers.

37.

Wisdom without fear may be likened to a shrub springing up and flourishing in a wilderness; and if, while it be yet moist and its shoots green, its boughs and branches multiply, on the morrow its stem and root will dry up; how can it then produce fruit for food?

38.

Behold, wisdom is as the sun in the heavens, giving light to those far and near. And so there is value in a man's understanding and intelligence, if they help him in his own case to fulfil the commandments and statutes; whilst they who are strangers (to such wisdom) will walk by its light, keeping to law and equity, it being sweet to them as the droppings of the honeycomb.

39.

Acquire wisdom, and do thy work by help of it; do nothing without it. Place it at the head of all thy pursuits; for if thy actions come before discretion, thou wilt have to tremble with fear; as in the case of the chariot, when its wheels are caught in the traces, there will be a mishap, and the vehicle will come to pieces.

40.

Know whether thy wisdom is sufficiently great that thou art able to discharge thy duties in an efficient manner, and how thy actions may be regulated in the right way in accordance with thy knowledge. Wilt thou burden thy heart with that which it hath not borne? Can a fly carry the burden borne by foals?

41.

Ask for knowledge, and study that which thou hast not learnt; and to him who asks, make reply according to his question. If thou knowest, say, "Truly, I know it"; for wherefore shouldst thou deny him the truth? What boots it when clouds rise, if there be neither the former rain nor the latter rain in its due season?

42.

Ask for information; why shouldst thou be ashamed? Surely it is more shame for thee that thou dost not know. Say not, "My own heart will teach me; I am quite sufficient in myself as regards counsel"; for when others will load thee, shalt thou be able to bear things which thou hast not before borne?

43.

The human frame without knowledge may be compared to a majestic vessel in the midst of the deep sea, moved and tossed about as a reed at every light or strong breeze; how can it possibly stand, if there be no one to handle the rudder, no sailor to spread the sail upward?

44.

Frequent the haunts of the wise, and learn wisdom; but keep thy mouth closed, and open thine eyes and ears. See and hear, and take to heart their words, weighing and balancing them well; incline thou whither they incline, and it will be well with thee; say not, "I am a prince and ruler."

45.

Learn wisdom and teach it unto others, but only when they appreciate it. Why shouldst thou teach the foolish and wicked, when they desire it not? Wouldst thou sow thy seed among the clefts of the rock? Do things grow in the waste as on the plain?

46.

Follow after wisdom even across the distant sea, until thou shalt find the man perfect in his knowledge ; so that all the nobles and wealthy among the people may come from the corners of the land to listen to thee. There are twigs which are transplanted from their natural soil, and become stronger than their original stem.

47.

Has thy heart ever whispered to thee, " What have the wise of all their wisdom, even though they gain their living thereby ; and what advantage have they over the fools, who have a pleasant time of it both in life and in death ? " Reflect, the wild ass in the forest also finds its fodder, sufficient to keep it alive.

48.

Acquire wisdom, and thou shalt not want any good thing ; thou shalt find all that thou desirest to have. Without it, acquire everything, and be thy wealth ever so great and stupendous, it will be considered of little account. Wisdom it is which is more precious than pearls ; it equals, indeed, every priceless article and possession.

CHAPTER IV.

On Appreciation.

49.

FEAR God, and appreciate the bounties and kindnesses which He bestows upon His creatures ; understand that He does not require their help, while He is able to supply their every want. And shouldst thou inquire and say, " Wherefore did He create them ? " It was in order to demonstrate to them the strength and height of His power.

50.

Open the eye of thy heart, that thou mayest appreciate what thou seest with thy physical eye ; for how many mortals are there who have their eyes open and look, yet see not ; while many a closed eye sees all, and even that which is concealed is revealed to it !

51.

A man should be sensible in recognising his position, and regulate all his actions by personal experience. Surely when a man walks in his integrity he will be at ease, and find that in this world all's well in the end ; but as soon as he turns either to the right or to the left, the scent and flavour of his character will have faded and evaporated.

52.

But what profits it if a man recognise the right thing, and yet does not regulate his actions accordingly ? Will a man, fleet on his legs, escape among the rocks which abound in stumbling-blocks ? As for the man who cannot distinguish what is best, He who keeps the simple will preserve him on his path.

53.

If a man is anxious to give a false estimate of himself (*lit.*, to obtrude his qualities for the recognition of that which he does not possess), so as to be great, shun him, and have nothing to do with him ; turn from him, and fly from him. It is as though a man would leave the straight path, and find a way for himself by breaking through a flinty rock.

54.

Be wise in learning to estimate the future by the experience of the past, so thou wilt understand to deal with it ; and thou wilt attain that which has not yet come to thy hand by means of that which has fallen to thy lot with its worries, just as a fowler gains experience from the birds he trapped into his net on a former occasion.

55.

Judge things, too, before thou hast committed thyself, whether it be in speech or action ; for what is the use of recognising the true nature of a thing when it is already done, and what is the value of regret ? Can the eye of mortal recover its sight when it has once been blinded by total darkness ?

56.

As for the man who sees and recognises in another's eye the thread of a hair that may be in it, and does not realise

and makes nothing of that in himself which is quite open to his own eyes, would it not be better if he closed his eyes, and lightened from himself the yoke of others which he carries without necessity ?

CHAPTER V.

On Shame and Shamelessness.

57.

FEAR God, and have shame for thyself rather than sin ; do well, and act straight ; for when thou clothest thyself in the garb and veil of shame, thou wilt be God-fearing, and shalt be happy for ever ; thereby shalt thou be able to cover up human failing, and thereby is man considered righteous and upright.

58.

Is it good for thee that thou sufferest others to put thee to shame, whilst thou thyself findest thy actions blameworthy and reproachful ? Would it not be better if thou wert to set the eyes of thy heart as a watch-tower over all thy paths ? Why shouldst thou close thine eyes as the blind, and not be ashamed of thy open nakedness ?

59.

Wouldst thou oppose thy forehead firm as brass, whilst thou art despicable in the eyes of all, and carry thy shame upon thy brow to thine own disgrace as thy fiercest foe ? Having no sense of shame, art thou willing to become changed into a fool and insolent one ?

60.

Yet thou needst have no fear of shame, when with the wise thou dost consort, to inquire of them what thou knowest not, though they be junior to thee in age ; for they will teach thee what is truly right. Great indeed would be thy shame, should they once question thee, and thou wouldst have to say, " I've heard it not " ; " I've forgotten it."

61.

Fear God, and be ashamed in His presence, and be afraid of His fierce anger. How canst thou be ashamed of the verdict

which man will pass upon thy actions, lest thou be lightly esteemed in his sight, and not be ashamed before God, before Whom all thy secret acts are revealed ?

CHAPTER VI.

On Pride and Meekness.

62.

FEAR God in righteousness and meekness, and let thy fear be whole and beautiful ; and should thy heart beguile thee to mount on high, raising and exalting itself in pride, remember the steps of its birth whereby it came into existence, to reverse which availeth not.

63.

Should man, calling to mind the way of his entry into the world at birth, boast himself ? Surely when he realises the days of his life, and remembers his toil therein, will not his heart grow weary when he remembereth that in the end his couch will be of worms, even though he may soar and mount on high ?

64.

Know that meekness conquers the wrath of man, which rises to overwhelm him ; it stills a king's anger, making his will like the dew upon the herb. How soon the cold stream will still the seething kettle, even though its smoke has risen !

65.

Wouldst thou boast thyself, would thy heart be exalted on the day when thou clothest thyself in the change of the raiment of power and pride ; wouldst thou glory in thy stupid pride, so that thou shalt have a greater measure of glory and conceit ? Then call to mind the day in which naked and bare thou shalt lie upon the dust, and become the object of lament.

66.

Wouldst thou raise up thy head to carry the crown and diadem of pride with a name of praise, understand, that the God who alone is clothed in the garment of excellency, unto whom alone greatness belongeth, bringeth low unto dust the high, and raiseth on high those who are low.

67.

Know that by meekness thou shalt stand upon the strong fort, upon the rocky crag and cliff ; and if thy heart dwell in lowliness within thee, thy dwelling shall be in the topmost station without. See how oil, smooth in itself, rises to the surface, and is used for the anointing of kings and princes !

68.

Is that man wise who sees his heart ascending in the heights of pride ? He will not bear with the disposition of meaner men, how then will they endure his senseless folly ? Will he not dwell alone as the leper without friends, covered up to the upper lip ?

69

Will the man of pride escape by his greatness, by the boldness of his heart which is exalted on high ? Verily he breaks the upper beam of the door of his house, when he lifts up his head, and draws himself up straight. Will the citadel and high tower stand firm, which is built in dust or unburnt brick ?

70.

Be lowly in thine own sight, and thou shalt be high in the sight of others, and there will be hope when thou art in distress (*or*, and there will be no hope to thine enemy). As for the reviling curse of a man, bear it with meekness and lowliness ; in its passing, it will not come unto thee. Thou wilt bend low thy head in face of sling-stones ; and as for dart and spear, they will miss their mark.

71.

Know, too, that meekness will aid thee, even though they who fight against thee increase in strength ; therefore humble thyself, rather than be humbled at the hand of those who rise up against thee. By its merit shall thy horn be exalted in glory, and thy step shall never slip.

CHAPTER VII.

On Endurance.

72.

FEAR God, and endure His judgments, believing He judges truthfully and righteously ; and even though their taste be

bitter to thy palate, are they not sweet and pleasant to thy soul? Canst thou ever heal the disease of a man's heart except by strong potions?

73.

Fear and endure God's decrees and judgments, and answer them not with arrogance and boldness; and then, being long-suffering, will He bear with thee in thy actions, and He will not suffer His anger to rise. Lift up thyself by prayer, if thou hast not prayed, and understand that this matter is not determined by thee.

74.

Bear with men, and God will bear with thee; in His mercies He will be long-suffering with thee. Bear with men, and they will bear with thee, and God will give thee strength from on high. Be like the ass crouching under its burden, even though it break its back and bones.

75.

Wouldst thou endure thy great men, and fearing them clothe thyself in terror at their exalted power, and not bear with thy smaller ones, and be afraid lest thou be found wanting and become rejected? Couldst thou throw off thy supports as mountain chaff? Would not their removal be hard as a weighty stone?

76.

Endure things; muzzle yourself, and be silent; for if you answer a fool, you will hear more things. 'Tis better that you should yourself in privacy tolerate unpleasantness than that others should hear it; your reply might only have the effect of disclosing some shady spot in your own career, which had hitherto been kept secret.

77.

Is it not better to endure that which you have neither strength nor the power to remove? What is better calculated to remove the worries and sorrows of a man than the power of endurance which comes to his aid? Herein lies the panacea for all mourning and grief, the healing of all the ills of the flesh.

CHAPTER VIII.

On Humility.

78.

FEAR God both in public and in private, and walk in humility before Him. Do thy public work in a modest manner, and have concern for the mass and multitudes of men ; and as for thy private affairs, do them with openness, knowing that God seeth thee from His habitation.

79.

Dost thou now inquire concerning the quality of humility, since thou desirest to understand it, so that thou mayest pursue thy secret matters in a manner that it may be well with thee in the end ; so that thou mayest be held in esteem by anyone finding thee to be possessed of it, and thou mayest be lauded on account of this beautiful quality ?

80.

Wouldst thou hide and conceal thy deeds from mankind who understand them not, and be ashamed and confused on their account, being afraid lest they might think lightly of thee ? And shouldst thou not feel shame and fear before thy God, who understandeth thy secret actions and their obligations ?

81.

Have fear, and do thy work in secret humility ; why should man know it ? Shouldst thou, however, find satisfaction in its publicity, surely thou canst reveal what is hidden. Why shouldst thou make things public, which thou canst not afterwards hide ?

82.

Lo, how precious is the quality of humility to ensure peace of body and mind ! Thereby is even the wise of heart rescued, when he falls into the hands of the godless ; by its means he goes forth free. Does a slice of pomegranate become soiled, if it drop into thick mud and mire ?

83.

Understand that humility is a delightful attribute, without stain or spot in its trail. Every noble man, every man of fame,

rulers and princes, might be glorified, if they had but sufficient wisdom to do their work in secret.

84.

Ask him who runs after the approval of the crowd of men to regard the lily (*sic*) which is encased between thorns. Would the prickly thorn approach to hinder it, while its bud and leaf are yet hid in lowliness? Nevertheless, on the day that it appears in all the glory of its beauty, it nips it, and its splendid appearance vanishes.

85.

Be lowly, and conceal thy actions, the worth of which outsiders are unable to gauge; why be expected to disclose their motive, and to discover their origin? Be firm, and thou shalt find grace, favour, and good understanding in the eyes of God and man.

CHAPTER IX.

On Chastity.

86.

FEAR God who formed thee as His servant, and incline not thy heart from His ways; and if thy evil nature entice thee to draw thee away with much smoothness of persuasion, then close thine ear and listen not to its voice, and thou wilt never know any lapse from God's paths.

87.

Drink from thine own well flowing water, and wander not about after deep waters. Rejoice in the wife of thy youth, and err not through strange and senseless beauty. Give not unto strangers thy strength, nor in folly (or credulity) spend thy earnings in an unknown house.

88.

The attractive woman adorns herself in fine apparel, so that she may be showy in her beauty, and she is as buoyant as a horse harnessed. You might think that in her love there is relief; but set your heart to understand her end, and you will find that the end is shame and reproach.

89.

Are you dazzled by beautiful appearances, by embroideries, by fine purple garments ? * * * Think of the earthenware garden-pot ; it may be gilded over, indeed, but in reality there is the earthy odour clinging to it still.

90.

Lay bare to thyself the folly of thy inclination and its consequences before thou exposest thyself to the danger ; and having weighed its scandal, depart from it ; for why shouldst thou hug it, if it be to thy shame ? * * *

91.

See the strange woman who flatters with the words of her mouth ; these are as drawn swords, to win over the simple and wanting in heart, who know not the right way ; their feet are suddenly entangled, and caught in the net and snare, and they have no rest.

92.

The simple one goes after her as a lamb brought to the slaughter ; and while sinners fall by her, the man good and righteous before God will always escape. Cleave, therefore, to thine own wife, rejoicing in her beauty, and revelling in her love.

93.

How much better it is to caress a lioness than a senseless woman ! Better to kiss the lips of an adder or scorpion than foolishly to kiss her lips ! You may think it pleasant to have her company to your heart's content ; but understand, you'll have a full share of shame and disgrace to follow.

94.

In living with the wife of thy youth, see to attach thyself to men of principle ; and let not senseless beauty entice thee, nor the thought of money or substance lead thee astray, remembering that according to the root and stem the tree will produce its fruit—even a revolting growth.

95.

Love life's companion with a constant love, and then you may be assured of her love ; and when you thrust her aside, thrust her aside with your left, but draw her near to you with

your right hand ; otherwise your heart will flit about hither and thither. And while you are strict with her, be so with gentle caution, for then you shall have peace at all hours and times.

96.

Be glad, rejoice in the charms of the love (*lit.* "hind") destined for thee by Heaven ; so she for ever will find her fullest joy, and delight with gladness in thee. Understand, too, there are times to embrace ; but there is also a time when it is better to be alone than to caress.

CHAPTER X.

On Desire.

97.

FEAR God, and do His will, and desist from doing thine own pleasure ; for then thou shalt find thy wish in carrying out God's will, either as regards thy life or thy possessions. Know also that the more thou strengthenest and fortifiest thyself in the exercise of His wishes, the greater shall He make thy power and strength.

98.

Take heed unto thyself, lest two companions which are ever agitating within thee mislead thee by their blandishments, namely, the organ of sight and the emotion of the heart, which two conspire in thee to cause thee pain. Would the axe and the hatchet be present to cut down, if there were no wood among the trees of the forest or in the thicket ?

99.

Listen unto me, and hearken not unto the desires of thy heart, gaping inordinately ; and should she be willing to turn either to the right or to the left, then turn thou far aside from her ways, remembering that what at first might appear to thee glorious, ends in loss and mockery.

100.

Grasp the knowledge that desire in thee is a sickness, affecting thee just as decay and the moth affect garments, tearing them ; and if you think that thereby you will obtain those

objects which you have not as yet obtained, you give evidence that your common sense and natural ability have already taken leave of you.

101.

Guard against Desire, which wages a hard and heavy battle with thee. Fight against her, and have no wish to live on terms of peace with her ; rather brandish in her face shield and buckler ; for in warring with her will be thy peace ; and to be at peace with her will mean war to thee.

102.

A man will think himself sharp enough both to obtain his desires and to find wisdom, and he may think that he has found it ; but he does not clearly understand that in the keen search for his desires he has hindered it (i.e., the search for wisdom), just as a child in searching for fire takes it, and places it in a fire-pan full of water.

103.

Conquer thy heart's desire before it conquers thee, and breaks thee ; for if thou dost not rule over thine own spirit, how canst thou rule over others ? Why suffer thy soul to be sullied, when, being choice, she has a place in the house of the King of kings ?

104.

Forsake thy desire before it forsakes thee, and thou shalt be at rest. Have no longing for that which has not been allotted to thee, and thou wilt not procure for thyself trouble and labour. Rise and take unto thyself the balm of wisdom to heal thy inclinations, though they be of long standing, and deeply-rooted as the plague.

105.

Rejoice and be glad in thine own lot ; then sorrows and sighing will flee from thee. Despair of ever attaining that which is beyond thy lot, and thou wilt find ease. Will not thy grief, on the morrow after the loss of a thing, be in proportion to the joy which thou didst experience in obtaining it ?

106.

See, if the fire of thy desires enflame the chambers of thy heart, overstepping as it were its banks, and burn within thee

as a fire raging in a forest and as a flame consuming the fields ; then let the cloud of renunciation, distilling its dews within thy heart, tend to extinguish its flames.

107.

Take advice, and make Desire subservient to the Fear of God ; and beware lest thou break asunder the thick bands which attach thee to this Fear ; for why shouldst thou ever be afraid of the harm done by Desire, even though chains and iron bars be in her hand ?

CHAPTER XI.

On Contentment.

108.

FEAR God, who openeth the windows of heaven's favour and poureth forth a blessing upon thee, and rest content with that which He hath prepared for thee, whether much or little be found in thy pocket ; then shalt thou bear thy poverty when it cometh as a traveller, and thy want as an armed man, being supported.

109.

Find thy contentment in that which thou possessest, and weary not thyself to increase desirable things ; and if thou rejoicest in thy lot as it is, even though thou hast little, thou wilt have indeed a pleasant life. God will accept thy deeds ; what matters it if they be but few, so long as they be cleanly ?

110.

Eat thy bread as far as thou requirest it, in order to live and to satisfy thy wants, but do not overfeed ; for what is the use of indulging to excess, if thou must give it up in pain, and suffer burning in thy palate and throat ; or what is the use of filling thyself with loathsomeness, if thou canst stop, and not waste thy foodstuff ?

III.

Understand that food nourishes the body just as rain does the ground ; it gives sap and fat to the bones, and goes towards the growth and development of the human frame. Is it not a fact, however, that when there is too much rain, the seed

becomes rotten in consequence, and you lose the whole advantage ?

II2.

Enjoy of bread and water thy proper ration, and eat not more than to satisfy ; for you will find that the body derives satisfaction and benefit from the little, whilst superfluity breeds discomfort. Some salt in your cooking gives it a pleasant taste ; but if you salt it too much, what is the good of swallowing it ?

II3.

Have prepared a dish of greens and vegetables, as long as it's ready at meal-time ; for what is the good of even fat lamb, if you have to wait for it when you're dying of hunger, and it's not forthcoming. There is a blessing in the rain that cometh in its due season ; but what is the use of the rain-cloud out of season ?

II4.

Eat, indeed, your regular fare, and hanker not after the table of kings ; for why should you bother to look for that which you will not find at the time you want it ? Why lose the enjoyment of that which you can have, in searching with difficulty in the dark amid the haunts of others ?

II5.

Eat to your satisfaction in the house of a friend, and be glad to partake of whatever he has prepared for his own meal ; for know, how much better it is to have merely a dry morsel with ease in the house of a kind and good-hearted fellow, than to have a repast off meats, fat and juicy, together with the growl of a stingy miser.

II6.

Eat what you can afford to eat, and fix your ration, eating and leaving somewhat. Beware against defiling yourself with that which is prohibited, finding sufficient in that which is allowed. Let thy soul abhor the hot stench of foods which may even be more agreeable.

II7.

Have thy drink mixed, diluted with water, though thou mayest have by thee new wine and musk. Say not, " Drinkers like to have the pleasure of the strong taste, and the bright

colour, so delightful to the eye " ; to-morrow thou mayest be in want of it to quench thy thirst, and thou wilt not have any of it.

118.

'Tis better thou shouldst rule over thy bread and wine according to thy appetite, than that they should rule over thee ; for know, that unwittingly much wine will reveal and lay bare thy heart's secret, exposing thy blemishes, with the result that they will rise against thee to thy shame—those that were stored away and concealed within thee.

119.

Keep thy mouth closed, and neither eat nor drink aught until thou hast pronounced the blessing to God, thy Creator, unto Him who hath provided for thee even before He created thee, and ordained all necessities to supply thy wants. And when thou hast eaten to satisfaction, it behoves thee a second time to praise His Name—Blessed be He.

120.

Make thy dwelling as firm and fixed as a house of stone, and in it be thy hand open wide. Then when thou sittest therein both in summer and winter, thou shalt have rest and security under the shade of thy roof ; just as the bird of freedom dwelleth in her nest ; and though the tempest be great, she findeth her rest.

121.

Have several changes of raiment wherewith to clothe thyself decently, according to thy means ; neither walk about half-dressed or in tatters, nor dress thyself in purple or embroideries ; prepare thy supplies all in appropriate measure, and then things will be to thy honour, and not to thy shame.

122.

In whatever you do, act with a plan, and arrange your outgoings methodically. Let your garments always be clean (*lit.* " white "), and the bread of your table sufficient ; and neither deck yourself in the splendour of gold and fancy-work, nor accustom yourself to partake of foods which are rich and sweet.

CHAPTER XII.

On Industry.

123.

FEAR God, and cast thy burden upon Him, and put not thy strength in thy substance ; for why shouldst thou be anxious to acquire worry and much toil in consequence of thy wealth? Remember, there comes a day when thou must leave it, however much it may be—the day when “ the wind passeth over thee, and thou art gone.”

124.

Acquire according to what you require, and honestly too ; for why weary and worry yourself with that which is beyond your requirements ? For this you are so keen ; it is not your allotment ; why should you break into it ? All the share that you get is the labour ; the remainder is left to him who is a stranger to it.

125.

Wouldst thou be confident because thy wealth is great, even though thou didst not obtain it honestly ? Why not rather think of the day at thy latter end, when thou shalt have to give to strangers that which thou hast gotten ? Thus shalt thou be “ like a partridge which hatcheth, but bringeth not forth in pain.”

126.

A man who is busy labouring and toiling to gather riches and to gain possessions, and is not satisfied the greater and richer he becomes—this one desire of his heart engrossing his whole being, is like a thirsty man who drinks salted things, thus increasing his thirst to his own discomfort.

127.

Do you stare at fools who mount on high, and marvel when they triumph with their wealth ? Does your heart mislead you, as you regard what seems their permanent power and influence, and their prosperous state ? Then open your eyes, and see ahead the thick clouds gathering, and the storm passing over them, and they are no more.

128.

The fool, when he dresses in fine style, thinks to himself

that he is sure to win favour, and presumes in his passion to enter high society, being devoid of prudence ; but he is as the peacock, glorying in its beautiful feathers, while revealing its shame and reproach.

129.

If a man be clever, and his knowledge burn as a fire within him, why should you lay stress on his beautiful apparel ? For when night cometh, he divests himself thereof, and you would not be ashamed to have respect for his frame. Choose of the nut the kernel, and cast away the husk and shell.

130.

See the superiority of the wise over fools, even though the treasures of the latter increase and multiply. The wise possess honour in their lifetime, and leave a good name as a memorial at their death ; while, when their end comes, both the remembrance and the glory of fools are the same as their beasts.

131.

See, when the wise man disputes and contends with a fool, he has annoyance and disturbed peace, and is made the object of scorn. The discussions of the wise are conducted quietly and pleasantly, whilst the shameful noise of the fool is heard from afar. Would that one could write down in a book and cut out and engrave on a rock for ever (the words of the wise) !

132.

The fool exclaims in his impudent folly : " Thanks to my intelligence, knowledge, and common sense, thanks also to my own powers and abilities, I have been able to amass a fine amount of riches and every desirable object ; I am able to obtain every wish of my heart by means of my wealth ; and as for myself, pocket and knowledge are synonymous terms."

133.

The wise man speaks : " Harken unto the Law and the Commandment, so that thou mayest find discipline and wisdom ; for by these means thou wilt be able to fulfil thy desires, and wilt not be in want of anything. Where is there wealth comparable in worth to that of Wisdom, and what object is as desirable as Prudence ? "

134.

The fool clothes himself in garments of every dye and texture. When persons in high stations, kings, and princes, see him, they rise, and bow down low before him. Must not the wise man feel abashed when he sitteth, clothed in rags, deliberating in the assembly ?

135.

The fool carries all his greatness in the clothes on his back ; and when he takes them off, he at the same time divests himself of all his glory. If then he be like an ass carrying burdens, will the name of ass be ever taken off from him ? But the wise, being precise as to his clothing, never while he lives loses the respect due to him.

136.

The fool will have dainty dishes and rich drinks, the choicest of fare ; whatever is in season is prepared for him, one meal after another, day by day ; but as for the man of knowledge, can he satisfy his hunger and dine off his knowledge, without bread and meat ?

137.

Fools eat their bread in wickedness, perfectly at ease, and drink the wine of violence, opening their mouth wide as the grave, while they are never full, hungry for more cupboards ; but as for wisdom, it keeps its professors alive without choice foods and wines.

138.

Behold, all ye inhabitants of the world, hearken, and judge in righteousness and equity, to interpret (justice) with much wisdom, which is better than rubies, great riches, and substance ! A man may obtain wealth by wisdom, but he cannot obtain wisdom by wealth.

139.

Obtain money, but honestly and uprightly, in order to supply the necessities of life. Investigate and find out what are the limits of thy household requirements ; for why shouldst thou labour for thousands and tens of thousands (of pounds) ? Of thy surplus give a portion to thy soul (i.e., to spiritual needs), and await the mercies and bounties of the Lord.

CHAPTER XIII.

On Silence and Speech.

I40.

FEAR GOD, with an upright heart, and sustain thy words in justice, wisdom, and sound sense. Remove from thyself frowardness of speech, and a heart devising and planning iniquity. Why shouldst thou be continually at variance, and disputing in all things like a slanderer and tale-bearer ?

I41.

Fear God, and place a muzzle upon thy mouth, uttering nothing deceitful before Him, thinking thereby to obtain His praise, and to find favour in His sight in thy lauding Him. Be, therefore, continually in fear and dread, trembling at His majesty and wrath.

I42.

Stop thy mouth, and close its opening with the handle of a lock exceeding strong and firm, strengthening its bolts for thy soul's sake as with an iron edge on doors of brass, which no winged bird with its light breath can easily undo.

I43.

Realise that regret and remorse are of no avail in the case of three things—a maiden when she has once lost her maidenhood ; a stone when it has once been flung from the sling ; and a dart when it has been shot from the bow. Thus also is it with the word of man : it cannot be recalled when it is once spoken.

I44.

Open the gates of thy heart before thou openest the flood-gates of thy mouth, and reflect concerning matters what their effect may be, viewing the end of a thing at the beginning. For remember, that in the power of the tongue are bound up the instruments of either death, or life and health.

I45.

Rule over the words of thy mouth, and they will not rule over thee, but thou shalt be the stronger and shalt prevail. Only speak after due silence, and do not repeat what has once been said. How good and pleasant is the word spoken in its season, as the former and the latter rain which cover the corn-field !

146.

When thou sittest in the company of the wise and elders, be silent and say not much. Incline thine ear unto their words, and it will be well with thee, if these be hidden in the recesses of thy heart. Know that thy best share will be in what thy ear doth catch up, but in thy speech there will be a share that will go to others.

CHAPTER XIV.

On Counsel and Secrets.

147.

FEAR God, and strengthen thyself to serve Him, so that thy resolutions shall establish His glory. Take for thy counsellors and advisers only men who are God-fearing and men of understanding, as it is said "The secret of the Lord is with them that fear Him," to make known unto them the counsel of wisdom and His secret.

148.

Take thy friend into thy most secret counsel, but of a thousand choose one. Then turn from thine own unto his advice, provided thy intellect be as clear and serene as his; for thou possibly wilt see only that which meets the eye, whilst he will see the matter from all sides.

149.

Choose of thy fellows men of reliance, whose hearts will be closed by the bars thou'lt place upon them, and whose lips will be sealed by thy bolts, so that thou be not moved nor slip, by reason of any flaw in the construction of thy plans. Before thou dost store thy produce, dost thou not construct round about it a building, and plaister it with plaister?

150.

See to it that before thou revealest thy secret to any man, he render his heart as closed as a grave in thy behalf. And if thou dost not settle this matter on mutual terms, why shouldst thou charge thy friend and fellow with guilt? With whom wouldst thou be angry, if thou place thy oil in a broken and shattered vessel with a hole in it?

151.

Dost thou desire the reward of thy labour, to be sure of it, so that thy projects result in success? Then beware lest thou introduce thy baser desires into thy secret plans, and that thou fret not thyself on account of the evil. Thus shalt thou ensure success to thy counsels, and mountains (of difficulties) shalt thou render level as the plain and the vale.

152.

Guard the entrances of thy heart, and reveal not unto a woman dear to thee the secret which thou hast; for in the day that she becomes sullen she will tell it, and then thy blood will come upon thine own head. But if her heart have but small cause to rejoice (in secrets), what proceeds from her lips will be heard as a defence to thy joy (i.e., she will not disturb it.)

153.

When thou openest thy heart unto a man unto whom thou shouldst not reveal things, understand that thou hast thereby made him thy lord and master; thou hast become a slave after having been a freeman, having been entrapped in his net. Beware lest thou send away thy gift into the desert; thou hast no longer power over it to claim it.

154.

See, if others entrust thee with their greatest secrets, why shouldst thou expose thy heart's defects by foolishly betraying such profound and hidden things? Better suffer the pangs of vomiting in the case of the morsel which thou hast swallowed, than help to bring to light the victim bound in the prison-house.

155.

See, when thy friend consults thee, and asks thy advice, owing to his confidence in thee, give him the most loyal and upright counsel possible, as a true Israelite should; this is the kindness and consideration expected of thee. Furthermore, why shouldst thou play the hypocrite with thy tongue? Art thou able to conceal from God what is deep down in thy heart?

156.

Fix a suitable spot under the heavens for disclosing thy secret; for why wouldst thou destroy men of uprightness? Understand, that the stones cry out of the wall, and the rafter

speaks forth what is in the innermost recesses. Lower, therefore, thy voice when thou givest counsel at eventide, and look about at thy surroundings when thou givest it at morning-dawn.

CHAPTER XV.

On Dignity and Dominion.

157.

FEAR God, and strengthen thyself to serve Him, for He formed thee to do Him honour. Think little of thy honour in comparison with His, and lower thine eyes in His presence. Understand that he who honours His Master will be honoured, and receive glory before Him.

158.

Flee from dominion, yea, even if it pursue thee to lay hold of thee, and fly from it when it does follow after thee ; for her race is swift, when thou fleest from her, until she overtake thee. But if thou shouldst follow and run after her, yea, while in thy flight thou hast her by the heel, she will thrust thee off.

159.

Find thine honour in delightful actions ; why try to find it in haughtiness of heart ? Understand that a man's pride is his shame, and leads him on to follow as a dog ; whilst the lowly in spirit is oft placed at the head of a people, however despised he may be in his own sight, however much the derision in which he may be held.

160.

One who is boastful of his learning and anxious to rejoice in a great name like that of men of renown, and is continually mounting higher in the flights of his proud imagination, flitting and hovering over the habitations of the great—as regards such a one, have nothing to do with him, and measure not thyself according to his intelligence and learning, for his learning is that of fools.

161.

Should thy heart be exalted on account of the position and honour which fall to thy lot, and shouldst thou imagine in the greatness of thy thoughts that all that befalls thee is in consequence of thine own strength ; understand, that in

proportion to thy ascent on high will be the down-grade, resulting in thy destruction.

162.

For three things men are honoured in life, but two of them have slippery edges. Men are honoured either for their wealth or for their station, commanding strong positions. But does not such honour turn at the turn of Fortune? And what remains of it all but a stumbling-block?

163.

The third heritage of honour, however, is given to thee of God; this is the real honour; thou canst acquire it by God's service and by a lowly disposition, if thou ledest it on gently. But in the day on which thy heart becometh proud, it vanisheth and departeth as the traveller at his opportunity.

164.

Modesty, which is the heritage of birth, will never leave thee unto the finish; but if thou hastenest to show thyself in the perfume-house (of fame), in the sight of man it will disappear on that very day. It may be likened to good wine which has settled on its lees, but which, on being poured out, loses its scent and flavour.

165.

Fear God, and honour thy parents, for in their honour thou wilt ever find thine own honour. Realise and call to mind the toil which they have endured on thy account, and consider when thou wilt be able to help them in their labours. He who dispenseth rewards will surely repay thee the kindness and consideration which thou showest to those who have loaded thee with their bounties.

166.

Canst thou forget her who did nurse thee and gave thee suck, though she be grown old? Wouldst thou mock at thy father now grown grey? Who knoweth whether thou wilt even inherit their gold, or whether, in the whirligig of Time, they may not inherit that which is thine? Maybe old age will be thy lot, and thou wilt find thy reward both in this world and in the next.

167.

Show thyself great in giving every man the respect due to him, and then thou wilt receive honour and respect accordingly; for when thou dost esteem thyself lightly, thou wilt raise thyself

in men's estimation and win a good prize. So think little of thine own honour in the presence of thy King, and be humble and subservient to Him.

CHAPTER XVI.

On Deliberation and Haste.

168.

FEAR God, and await His mercies, and hope for His continuous help. Hope deferred, 'tis true, maketh a man sick ; but there is healing in hoping unto Him, for it is in His power to bring the thing to pass, which is ordered and held in reserve by Him.

169.

Have fear, and do thy work with deliberation, and ride not upon the cloud of haste. Will that man be ensnared who directs his steps aright in accord with perfect equity, walking uprightly ? But a man who is in haste to have the tip of his ear bored, can he escape ? Will he go forth to his freedom ?

170.

Do with deliberation that which thou hast not yet attempted ; for why wilt thou tear down the height of what has been built already ? If thou be in a hurry to begin some undertaking, always look to the end at its beginning ; plough violently the furrows of thy thought and ideas, and then thou wilt be able to produce timely and seasonable fruit.

171.

See what an advantage it is to be deliberate, for in this case the end of a thing brings not its regret with it. It is right to think a matter well out, and to give it full consideration, whether it be a case of doing or speaking ; for how good a thing it is when the conception be perfect ; whilst hurried action may be compared to a birth that goes prematurely to the oblivion of the grave.

172.

Two made a start from their resting-place, and betook themselves on the way. The one who proceeded cautiously reached the goal, whilst he who ran felt his feet slipping. Before the winged bird has mounted on high, the hawk without wing soars aloft, and is destroyed.

CHAPTER XVII.

On Visiting and its Abuse.

173.

FEAR God, and visit His Temple morning and evening to seek His mercies ; accustom thyself, too, to visit the God-fearing in sincerity and truth, and not in a false manner. As regards thy friend's house, weigh thy steps and regulate them judiciously, paying thy visits but rarely.

174.

When thou visitest the king and princes, remain silent rather than multiply words. Make thy call at the opportune moment, and with no light gait. Make thy step firm as brass ; whilst in returning, be as quick as the eagle.

175.

Understand that he who pays daily visits will be regarded as of no account—nay, he will be considered a bore. How much better it is not to pay frequent and continuous visits ! Let this be your guide and motto : “ The rain which comes continuously makes people tired of it, whilst they welcome it with gratitude as soon as it is kept back.”

176.

How good it is to pay your calls (at intervals) for a few moments, for then you will become neither a bore nor a burden ! But if you are sure that your company is agreeable, then have the courage to enjoy more of the honey, according to the full limit. At New-Moon it is customary to pronounce the benediction, because for a couple of days the moon has been hidden from view.

177.

How good and pleasant it is for friends to visit each other in times of joy and sorrow, and to be prepared constantly to share each other's burdens and troubles, though it may cost a sacrifice, and mean stooping down ! But keep strange, and do not be in a hurry to call and face a man, when he has fallen into disgrace.

178.

Visit thy own confidential friend, and do not make too many calls on thy intimate's household—that is, if thou be

instructed in the fear of Heaven, and thy instruction be supported by practical rules. For as a rule foolish talk will deal falsely with the generous one, and impugn his truthfulness with a taint of falsehood.

179.

Pay an occasional visit to a man when sick, for in such visit there is relief ; put, however, a muzzle over thy mouth, and walk in gently ; if thou remain any length of time, it will be resented. Should he, however, be seriously ill, refrain altogether from visiting him, and rather offer up prayer for his recovery.

180.

Realise that words, when they are put in the balance, are weighty ; so do not think to lighten thine own heart and soul by letting them come glibly out of thy mouth. Why shouldst thou bother others with the weight of thy words, when thou canst not bear them thyself ?

181.

When men ask thy opinion concerning a difficult question which is being raised, and weighed in the balance, give them a direct reply, even if it be heavy for the heart of man to bear ; and even though the question be light as mountain chaff, let it be like a bar of iron and lead (*i.e.*, as though it were a matter of weight) ; give it thy proper attention.

CHAPTER XVIII.

On Love and Companionship.

182.

FEAR God, and place His love and fear in thy heart, firmly planted ; also love those who fear Him, and their companionship choose thou in thy friendship ; for can the man of fear be found who would kick at the love of truth, fixed in his breast ?

183.

Love the friend who is true to thee, and let his companionship be kept by thee. Devote thyself to him with might and main when he stands in need of thy help ; for this is the most generous form of love ; it is the most glorious kind of affection, resulting from companionship.

184.

As for him who is thy friend for the purpose of getting at times what he wants from thee all to his own advantage, but who, when thou requirest him, lies hidden and concealed, give him up, and stop thy friendship, for what benefit dost thou derive from words smooth as butter ?

185.

The acquisition of friends, constant and true, is a good thing, and their love is worth keeping ; thou shouldst even close thine eyes, and pretend not to see their faults, wilful or otherwise. Can the potter join the fragments of earthenware once broken asunder, and can they be renewed when once destroyed ?

186.

When thou obtainest servants to minister to thy wants, think, that as long as they remain in thy possession, they remain but as servants ; then why not obtain and attach to thyself freemen, those of noble and exalted station, gaining them by suavity of speech and winning language, by constant attentions and kindliness of action ?

Finished is the Book
on the Foundation of Religious Fear.
Thanks be to God
Whose Glory has been revealed
and made manifest
unto His people !

NOTES

TO THE

YESOD HAYIRAH.

NOTES TO THE YESOD HAYIRAH.

[H. stands for MS. Harleian, 5686; B. stands for Baer's text.

The text, as printed in this volume, is from MS. Or. 2396 (Brit. Museum].

- 1) H. omits ספר. 2) H. י"י. 3) B. ארחות. 4) B. וחקים. 5) H. and B. נסתרה. 6) H. and B. יהי. 7) B. שאלתם. 8) H. and B. בעיני. 9) H. תחיה. 10) H. omits. 11) B. לירא. 12) H. תכונות? 13) H. and B. כאין. 14) B. ה'. 15) B. לי משנתי. 16) B. נשא. 17) H. ושם. 18) H. יסודי. 19) B. איסר, evidently wrong. 20) B. אמרי. 21) H. נראים. 22) H. ומלקוש.

[I. א]

- 1) B. א. 2) H. and B. האל. 3) H. והוא. 4) H. בנחה, evidently copyist's error. 5) B. הגויה. 6) H. באחרית. 7) B. במצאת באחריתה. 8) H. and B. ושם. 9) H. טוב ותהלה. 10) H. לכסא. 11) B. הלא. 12) H. אלהים. 13) H. ואם. 14) H. and B. תחי. 15) H. and B. מרה. 16) B. מרות. 17) H. ויראוך. 18) H. וואת. 19) H. והיא. 20) B. שאננים. H. שנאנות, evidently wrong. 21) B. and probably H. יקושים. 22) H. and B. והתם. 23) H. and B. אוי. 24) H. וואת. 25) H. and B. יאואת. 26) H. ומאפס. 27) B. בתכן. 28) H. and B. אולי. 29) B. בסומא. 30) H. קדשו. 31) H. תעלים כעור. 32) B. היה. 33) B. צוה. 34) B. רבקי. 35) H. אשר בתורתו וחקיו. 36) B. בתורותיו.

[II. ב]

- 1) B. ב. 2) B. התפלה. 3) H. העבדה והתפלה. 4) H. and B. ורבקה. 5) H. and B. לעבדו. 6) H. and B. ויעלו. 7) B. ובלעדו. 8) B. לכל. 9) H. האל. 10) H. and B. תחי עושה. 11) B. יחוננך. 12) H. עבדה. 13) H. ונוי. 14) H. קדשך. 15) H. דגלך. 16) H. omits. 17) H. and B. והכן. H. inserts את. 18) H. and B. ולבך. 19) H. למעדה. 20) B. תערוך. 21) H. and B. תפלתך. 22) H. עיניך. 23) B. וידיך. H. וידיך preferable. 24) H. ורחמך. 25) H. מלכך. 26) B. has והנה הגה והנה. 27) H. ולא השוט ובוא הגה והנה. 28) B. תפלתך. 29) H. and B. ודרשת לשכנו. 30) B. והבין. H. (?). 31) H. והכן. 32) H. and B. שאלתך. 33) H. ואם. 34) H. האם. 35) H. and B. בכל מה. 36) H. and B. בדרשך. 37) B. תנה. 38) B. קדמך. 39) H. גמילות. 40) B. רחמים. 41) H. and B. עבדת חסידים. 42) H. and B. התפלה. 43) H. עקר. 44) H. עבדת חסידים.

[III. ג]

1) B. ג, 2) H. והבון or והבון, 3) H. ותדע כי תחית נפשו, 4) B. על יריהם, 5) H. מעשיך ותהיה to, 6) B. שכלך, 7) H. חברה and inserts, 8) H. and B. חסר לפי המעתק adding marginal note, 9) H. לכד, 10) H. בך, 11) B. והנה seems to have, 12) H. עבדת, 13) B. וחקה preferable, 14) B. קנין, 15) H. בחרב, 16) H. לקרב גבור, 17) H. and B. להגות בה, 18) B. תהי, 19) H. באבה, 20) H. ושרד אדמה, 21) H. חריש, 22) B. ויפחיה; H. almost illegible (?), 23) H. ויפחיה, 24) H. נועם, 25) H. טוב; B. תהיה, 26) H. seems, 27) B. H. וכוהל or ובכהל, 28) B. בכחיתה, 29) H. וזיוה, 30) H. and B. עריה וערותה, 31) H. עז, 32) H. בתלפיות, 33) H. בגויה, 34) H. seems, 35) B. בתלים, 36) B. בלמוד, 37) H. and B. והוהר, 38) B. לעבדה, 39) B. ולשמרה, 40) B. ולמוד, 41) B. כאין, 42) B. ותהו, 43) B. ברואו, 44) B. אבותי, 45) H. and B. אדמה, 46) H. and B. אבותי, 47) H. omits, 48) B. יום, 49) H. ותהי, 50) H. inserts, 51) H. תשם, 52) B. דעה, 53) B. דרדר גדלה, 54) B. ירשתו, 55) B. הירשה, 56) B. רב, 57) H. and B. ואל, 58) H. and B. רב, 59) H. and B. אין, 60) H. and B. מקרך, 61) H. and B. ענוה, 62) H. and B. במדות, 63) H. and B. החמורות, 64) H. נפשם, 65) H. and B. לדעתה, 66) B. places לא before, 67) H. רעים, 68) H. and B. בגאותך, 69) B. חכמים, 70) H. and B. ויונקתיו, 71) H. and B. ויצמח, 72) H. and B. לקרובים גם רחוקים, 73) H. ותועיל, 74) B. חנוכה, 75) H. and B. חצא, 76) H. and B. מוצות ותקים, 77) B. and probably H. בדת, 78) H. inserts הם, 79) B. inserts אוי, 80) H. and B. תחלוף, 81) H. omits, 82) H. and B. סבת, 83) H. and B. מעשיך, 84) H. ותתשרו, 85) B. יתשרו, 86) H. and B. עירי, 87) H. and B. עירי, 88) H. and B. עירי, 89) H. and B. עירי, 90) H. and B. עירי, 91) H. and B. עירי, 92) H. and B. עירי, 93) H. and B. עירי, 94) H. and B. עירי, 95) H. and B. עירי, 96) H. and B. עירי, 97) H. and B. עירי, 98) H. and B. עירי, 99) H. and B. עירי, 100) H. and B. עירי, 101) H. and B. עירי, 102) H. and B. עירי, 103) H. and B. עירי, 104) H. and B. עירי, 105) H. and B. עירי, 106) H. and B. עירי, 107) H. and B. עירי, 108) H. and B. עירי, 109) H. and B. עירי, 110) H. and B. עירי, 111) H. and B. עירי, 112) H. and B. עירי, 113) H. and B. עירי, 114) H. and B. עירי, 115) H. and B. עירי, 116) H. and B. עירי, 117) H. and B. עירי.

[IV. ד]

1) B. ד, 2) H. יהיה, 3) H. and B. צרכי, 4) H. עז, 5) B. לכבך, 6) B. במסתר לה, 7) H. and B. עינים; B. עין, 8) H. and B. ראה, 9) H. and B. גלויה, 10) The MSS. concur in this reading, but the words should probably be מעשי כפי, 11) H. כפי, 12) B. לתמו, 13a) B. בהכיר, 14) H. inserts, 15) B. הסלעים, 16) H. reads after בו thus:—, 17) H. and B. ישמרו, 18) B. מסליו, 19) According to H. 20) B. ממסלה.

21) B. וכן, 22) H. לטה, 23) B. צפרים, 24) H. שלשום, 25) H. omits, 26) H. ארחותיך, 27) Our MS. is defective after this stanza, omitting all till the last stanza of שער הנאות והענינה, which continues on different parchment till the end, 28) H. בתחם,

[V. ה]

This and the next chapter are added according to the Harleian; they are missing in Brit. Mus. Or. 2396.

1) B. וחתביש, 2) B. תאשר, 3) B. מום אנשים, 4) B. יבישוך, 5) B. ארחותיך, 6) B. עין, 7) B. בערותך, 7a) B. עו, 7b) B. מנגה, 8) B. באויב, 9) B. להתבושש, 10) According to B.; H. בכל, 11) B. ישנה, 12) B. אם הם, 13) B. הלא, 14) B. על א' for לאמתו.

[VI. ו]

1) B. הגאווה, 2) B. במ, 3) Or ושנה; B. ושוה, 4) B. בזכרו, 5) So it seems; B. יגיעו, 6) B. נצחה, 7) B. לשומטו, 8) B. ישיבך, 9) B. הייב, 10) B. לובש, 11) B. עו, 12) According to B.; H. seems נאמיתך, 13) B. לראיה, 14) B. תהלה, 15) B. הנדלה, 16) B. עלי, 17) B. לטעלה for לטעלה, 18) B. על, 19) B. רעים, 20) B. שבתך בראש, 21) B. סבלים, 22) B. רעים, 23) B. גאה בנבחו, 24) B. לשבר, 25) B. וקומתו, 26) According to B.; H. ויש, 27) According to B.; H. לשוואך, 28) B. שא, 29) B. פועמך, 30) B. פועמך, 31) H. inserts היא, 32) B. בעבורה.

[VII. ז]

1) H. וסבלה, 2) B. דינו ותמים, 3) H. בטעמם, 4) H. לגויה, 5) H. בשיקויים, 6) H. ויסבל, 7) H. גיורתו, 8) H. נא תענה ועזות, 9) H. ואל, 10) H. ויסבל, 11) B. וסבל, 12) H. וסבל, 13) B. וסבל, 14) H. וסבל, 15) H. וסבל, 16) B. וסבל, 17) H. וסבל, 18) B. וסבל, 19) H. וסבל, 20) B. וסבל, 21) Added according to H. and B., 22) H. וסבל, 23) H. and B. וסבל, 24) H. וסבל, 25) H. וסבל, 26) H. וסבל, 27) B. וסבל; H. as text, 28) H. וסבל; B. וסבל, 29) H. וסבל, 30) H. וסבל, 31) H. וסבל, 32) H. וסבל.

[VIII. ח]

1) B. וסבל, 2) H. וסבל, 3) B. וסבל, 4) H. וסבל, 5) B. וסבל, 6) H. וסבל, 7) B. וסבל, 8) B. וסבל, 9) H. וסבל, 10) H. וסבל, 11) B. וסבל, 12) B. וסבל, 13) H. וסבל, 14) B. וסבל, 15) H. וסבל, 16) H. וסבל, 17) H. וסבל, 18) H. וסבל, 19) H. וסבל, 20) H. וסבל, 21) H. וסבל, 22) H. וסבל.

seems דלואה 23) H. and B. חגל 24) H. ביופיה; B. ביפיה 25) H. omits. 26) B. חור 27) H. התצניע; B. לכה תצנע 28) H. בסודם 29) B. לדעה 30) H. ותחסוף 31) H. תמים 32) H. and B. אל

[IX. ט]

1) H. and B. הערוה 2) H. לעבוד; B. לעבדו 3) B. מאחרותיו 4) B. להדריח 5) H. נגע 6) H. and B. גיב 7) H. and B. און 8) H. לקולו 9) H. חליך 10) H. נוזלים 11) H. תתאיו 12) H. געוירך 13) H. סכלה 14) H. ולא 15) B. דרכיך לזרים 16) B. ביפי 17) H. יופיה; B. יפהפה 18) B. מיוון 19) H. omits. 20) B. ונויה 21) H. מעיין 22) H. and B. ונמלא 23) B. מצפה 24) H. omits. 25) H. ציאה 26) H. and B. ערותך 27) H. אחרי 28) H. and B. ופחים 29) H. פתאים 30) H. אמרים 31) H. and B. ברשתה 32) H. and B. insert ופחיה 33) H. and B. ופחיה; B. לה 34) This whole line not in H. 35) H. omits. 36) H. חיק 37) H. מחביק 38) H. חיק 39) B. תשק 40) B. תשק 41) H. בביסלות; B. בסכלות 42) B. הינעם 43) H. and B. תאותך 44) H. ראה ובחר לך מן האמונות 45) B. ועקב רב לך קלון וזלות; B. וזלות 46) H. ומך 47) H. שורש 48) H. omits. 49) B. רננות 50) B. רעיתך 51) H. ותתמר 52) H. seems יכיר 53) H. לבבך 54) H. and B. אך 55) B. מלתחבית 56) H. seems מלתחבית 57) B. במאילת 58) H. seems מלתחבית 59) H. seems

[X. י]

1) H. התאוה 2) B. שמר 3) H. יתרועעו 4) H. חיבא 5) H. בלי 6) H. להיטין 7) H. and B. לחאות 8) H. and B. בלי 9) H. כוסס 10) H. seems the same 11) H. תהי 12) H. מתחלה 13) H. and B. תאותך 14) B. תאותך 15) H. and B. omit אל 16) H. דבר 17) H. לחמרים 18) H. חכמתך 19) H. and B. ונבונתך 20) H. and B. כברה 21) H. נקומה 22) H. and B. תעביר; B. תעביר or תעביר 23) H. מצא 24) H. מליאה 25) H. תעביר 26) B. בעירה; H. seems the same, but it is doubtful. 27) H. and B. בחרותה 28) H. and B. כבת 29) H. תאותך 30) H. and B. תחמוד 31) H. תקוה 32) H. בעצבון 33) H. and B. חלי 34) H. and B. בגורל 35) H. and B. תאותך 36) H. and B. בשדותיו 37) H. יאוש 38) B. יאוש 39) H. seems יאוש 40) H. and B. תאותך 41) H. and B. האלהים 42) H. ועבורה 43) H. and B. מוסדותיה 44) H. and B. עבירות 45) H. looks like מוסדותיה; but we recall the phrase (Ps. II. 3) עבתימו... עבתימו 46) H. גנתקה את מוסדותימו 47) H. גנתקה את מוסדותימו 48) H. גנתקה את מוסדותימו 49) H. וזה

[XI. יא]

1) B. ארבות 1a) B. לחמכה 2) H. and B. מאויים 3) H. באשר 4) The former half of this line, though written in H., bears the 'delete' mark, and the latter is altogether missing. 5) H. and B. וקבל 6) H. and B. במעומם

7) B. מחיתך. 8) H. and B. ושבע. 9) H. inserts לך. 10) H. ותיחר. 11) B. לקשרו. 12) H. and B. ודע. 13) H. and B. גויה. 14) H. and B. ירוה. 15) B. ויעיל. 16) H. חוקך. 17) H. and B. לשבעה. 18) H. וזועה ; B. זועה. 19) B. תתאו. 20) H. ארחות. 21) H. אבלך. 22) H. omits. 23) H. מעט. 24) B. תתאו. 25) B. לשלחן. 26) H. תהא. 27) H. and B. לעתים. 28) B. תעווב. 29) B. הנאה. 30) H. מצויה. 31) H. and B. חשכים. 32) H. לצרו. 33) H. and B. בשלוח. 34) B. חרבה. 35) H. כילי. 36) H. מכל. 37) H. and B. ולא כל. 38) H. חקך. 39) H. and B. ותמצא. 40) H. ביותר ; B. בהתר. 41) H. התנעול. 42) H. במחי וציאת. 43) H. אותך. 44) H. במין. 45) H. לעיין. 46) H. seems במה. 47) H. צמאונך. 48) B. כמו. 49) H. and B. ואין. 50) B. וטוב. 51) H. omits. 52) H. ויחשוף. 53) H. וימצא. 54) H. לחובך ; B. בחבך. 55) H. לצורכי. 56) H. and B. שבעך. 57) H. inserts את. 58) B. סברך. 59) H. קיין. 60) H. וחוקה. 61) H. and B. צפור. 62) B. בקנה. 63) H. ולבש. 64) B. כאשר. 65) H. omits. 66) H. seems ושיביכה. 67) H. חוקך ; B. חקך. 68) H. בחוקה ; B. בחקה. 69) H. שולחנך. 70) B. ואל תתף. 71) H. לאכול.

[XII. יב]

1) H. adds והשליך על ה'. 2) B. יהביך. 3) H. והשליך על ה'. 4) H. הון לך. 5) H. and B. תבטח. 6) H. חוקך. 7) H. תחליף. 8) H. חוקך. 9) H. וטה זה. 10) H. and B. תיחף. 11) H. and B. ותחינע. 12) H. באשר. 13) H. and B. ואינו. 14) B. להלק לך. 15) H. וישמו. 16) H. ויחשוף. 17) H. ויחשוף. 18) H. עשרך הון רב. 19) H. and B. בצדקך. 20) H. ויחשוף. 21) H. חבלו. Cf. Jeremiah XVII. 11. 22) H. חל בו. 23) H. ולעשות לו. 24) B. סגלה. 25) B. יקניאך. 26) B. עזם. 27) B. כהותו. 28) H. עיין. 29) H. למצא. 30) H. and B. יעזו. 31) H. ויחשוף. 32) H. ויחשוף. 33) H. בנזי. 34) H. ויחשוף. 35) H. ויחשוף. 36) H. ויחשוף. 37) H. ויחשוף. 38) H. ויחשוף. 39) H. ויחשוף. 40) H. ויחשוף. 41) H. ויחשוף. 42) H. ויחשוף. 43) H. ויחשוף. 44) H. ויחשוף. 45) H. ויחשוף. 46) H. ויחשוף. 47) H. ויחשוף. 48) H. and B. כחי. 49) H. and B. תאות. 50) B. לבי. 51) H. ויחשוף. 52) H. and B. עדי. 53) H. and B. תאותך. 54) H. ויחשוף. 55) B. נושא. 56) H. ויחשוף. 57) H. and B. מומה. 58) B. קרועים. 59) H. ויחשוף. 60) H. ויחשוף. 61) H. and B. חמורות. 62) H. ינעם. 63) B. ביום ; H. has ביום (or ביום). 64) H. ויחשוף. 65) H. הישבע. 66) H. and B. בשלחם. 67) H. and B. תחיה. 68) B. ברוב. 69) H. יקרה. 70) B. ועשר. 71) H. and B. בעשר. 72) B. עשר. 73) H. בחכמה. 74) B. קנות. 75) B. ויחשוף. 76) H. and B. ויחשוף. 77) H. וחוקך ; B. וחקך. 78) H. בריבוא. 79) H. and B. ברבוא. 80) B. רחמי.

[XIII. י"ג]

1) B. והדבור; H. adds הצורך. 2) H. דינ. 3) H. and B. inserts כל. 4) H. and B. ונכל. 5) H. ושיח. 6) B. ונא אל. 7) H. לפניו. 8) H. continues here with the second half of the next line. 9) B. נחשה. 10) H. has here the second half of the former line. 11) B. לפתחה. 12) H. צפור. 13) H. and B. ורע. 14) B. יכלת. 15) B. נבעלה. 16) B. מן ידי. 17) H. seems מצורים. 18) H. omits. 19) H. and B. תעו. 20) B. inserts תוכל. 21) B. ידבר. 22) H. באונך. 23) H. וקנים וחכמים. 24) H. און. 25) H. מצורים. 26) H. and B. חלקם. 27) H.

[XIV. י"ד]

1) H. and B. העצה. 2) H. and B. לעבדו. 3) H. and B. ויסר. 4) H. והורו. 5) H. לעובדו. 6) B. באמור. 7) H. אל יראיו; B. ליראיו. 8) H. seems אותו. 10) According to H.; B. and our MS. have 'בש'. 11) H. ובחור. 12) B. סגר. 13) H. תימוט. 14) H. בניבו. 15) H. omits. 16) H. בקנה. 17) H. התחפץ; B. ואם תחפץ. 18) B. omits. 19) H. פעלך. 20) H. and B. מתאותך. 21) B. בסודיך. 22) H. ברעה. 23) B. inserts היא; H. inserts כי. 24) H. תסכל. 25) H. של רכסים. 26) H. תשור. 27) H. and B. תגלהו. 28) H. סוד. 29) H. מסילות. 30) H. תשמע. 31) B. בגולתך. 32) H. inserts ביד. 33) B. has מורד for מורד. 34) In the case of B. delete לגלות to make sense. 35) B. דעה נא. 36) B. אחר. 37) H. ונלכד. 38) H. דרוך. 39) H. האמינוך; B. זרם. 40) H. and B. אחרים. 41) H. ורם. 42) H. ולמה. 43) H. and B. ערות. 44) H. מבור. 45) H. וכלא. 46) H. עצה. 47) B. חיותו. 48) B. מאמין. 49) B. בישר. 50) H. בישראל. 51) H. וכפים.

[XV. טו]

1) B. לעבדו. 2) B. אשר הכל בראו אל כבודו. 3) H. הורו. 4) H. בעודו. 5) H. אף. 6) B. ברדפה. 7) H. בנוסף. 8) B. inserts היא. 9) H. עקבה. 10) H. and B. תהדפך. 11) H. ברוב. 12) H. להלכות. 13) B. וישיחו. 14) H. has בשמות. 15) H. and B. בעיניו הוא ועלב. 16) H. seems מראה. 17) B. ומגדל. 18) B. ודמית. 19) B. גדל. 20) B. כחוקה; H. has מראה. 21) H. ורע; B. דעה נא. 22) H. להריקך. 23) B. מכבדים. 24) B. (and H. seemingly) כמו. 25) H. omits או שורה. 26) B. כבודם. 27) B. אמת. 28) H. יהיו; B. יהו. 29) H. מאלהים. 30) H. יותן. 31) H. and B. לאמי. 32) H. תנהלה. 33) H. and B. לאמי. 34) B. ואם. 35) H. and B. ועת. 36) Added according to H. and B. 37) B. בתמו. 38) H. נכוחו. 39) H. ליומו. 40) H. אשר. 41) H. and B. ריחו. 42) H. יניעה. 43) B. inserts הוא. 44) B. מיונקת. 45) B. מינקת. 46) B. ירשו. 47) B. כסכה. 48) H. תמצא. 49) B. וזהיר. 50) H. בעיניו. 51) H. וזהיר. 52) B. תוכר.

[XVI. מן]

1. H. and B. חזקש. 2) H. and B. ישועתו. 3) H. and B. חזקש. 4) H. and B. חזקש. 5) H. and B. חזקש. 6) H. and B. חזקש. 7) H. and B. חזקש. 8) H. and B. חזקש. 9) H. and B. חזקש. 10) H. and B. חזקש. 11) H. and B. חזקש. 12) H. and B. חזקש. 13) H. and B. חזקש. 14) H. and B. חזקש. 15) H. and B. חזקש. 16) H. and B. חזקש. 17) H. and B. חזקש. 18) H. and B. חזקש. 19) H. and B. חזקש. 20) H. and B. חזקש. 21) H. and B. חזקש. 22) H. and B. חזקש.

[XVII. ין]

- 1) 1. H. and B. חזקש. 2) H. and B. חזקש. 3) H. and B. חזקש. 4) H. and B. חזקש. 5) H. and B. חזקש. 6) H. and B. חזקש. 7) H. and B. חזקש. 8) H. and B. חזקש. 9) H. and B. חזקש. 10) H. and B. חזקש. 11) H. and B. חזקש. 12) H. and B. חזקש. 13) H. and B. חזקש. 14) H. and B. חזקש. 15) H. and B. חזקש. 16) H. and B. חזקש. 17) H. and B. חזקש. 18) H. and B. חזקש. 19) H. and B. חזקש. 20) H. and B. חזקש. 21) H. and B. חזקש. 22) H. and B. חזקש. 23) H. and B. חזקש. 24) H. and B. חזקש. 25) H. and B. חזקש. 26) H. and B. חזקש. 27) H. and B. חזקש. 28) H. and B. חזקש. 29) H. and B. חזקש. 30) H. and B. חזקש. 31) H. and B. חזקש. 32) H. and B. חזקש. 33) H. and B. חזקש. 34) H. and B. חזקש. 35) H. and B. חזקש. 36) H. and B. חזקש. 37) H. and B. חזקש. 38) H. and B. חזקש. 39) H. and B. חזקש. 40) H. and B. חזקש. 41) H. and B. חזקש. 42) H. and B. חזקש. 43) H. and B. חזקש. 44) H. and B. חזקש. 45) H. and B. חזקש.

[XVIII. יח]

- 1) H. has no special heading for the following stanzas; they form a continuation of שער הכבוד והשררה. 2) H. and B. חזקש. 3) H. and B. חזקש. 4) H. and B. חזקש. 5) H. and B. חזקש. 6) H. and B. חזקש. 7) H. and B. חזקש. 8) H. and B. חזקש. 9) H. and B. חזקש. 10) H. and B. חזקש. 11) H. and B. חזקש. 12) H. and B. חזקש. 13) H. and B. חזקש. 14) H. and B. חזקש. 15) H. and B. חזקש. 16) H. and B. חזקש. 17) H. and B. חזקש. 18) H. and B. חזקש. 19) H. and B. חזקש. 20) H. and B. חזקש. 21) H. and B. חזקש. 22) H. and B. חזקש. 23) H. and B. חזקש. 24) H. and B. חזקש. 25) H. and B. חזקש. 26) H. and B. חזקש. 27) H. and B. חזקש. 28) H. and B. חזקש. 29) H. and B. חזקש. 30) H. and B. חזקש. 31) H. and B. חזקש. 32) H. and B. חזקש. 33) H. and B. חזקש. 34) H. and B. חזקש. 35) H. and B. חזקש. 36) In place of this ending. H. has : נשלמו שערי סוד היראה בתושייה אבוא בם אודה יה :

TABLE I.

Showing comparison between Kimchi's verses in the "Shekel"
and the sentences in the "Mibchar" (sec. Ascher's edit.).

Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>	Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>	Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>
1	1	30	38	59	Final couplet
2	...	31	39	60	78
3	499	32	42	61	79
4	4	33	43	62	80
5	5, 6	34	45	63	81
6	10, 11	35	49	64	82
7	428	36	50, ? 64	65	83
8	415	37	52	66	85
9	...	38	53	67	86
10	12	39	54, 68	68	89
11	13	40	56	69	87
12	27	41	57	70	90, 93
13	15	42	58	71	? 92, 99, ? 101
14	16, 17	43	59	72	? 103
15	20	44	...	73	104
16	21	45	...	74	98
17	22, 23	46	60	75	42
18	25	47	61	76	477, 482
19	414, 415, 416	48	63	77	514, 524, 527
20	614	49	65	78	...
21	415	50	66	79	Final couplet
22	460	51	69	80	497
23	28	52	72	81	498
24	29	53	73	82	499, 500
25	30	54	74	83	502
26	31	55	76	84	504
27	34	56	...	85	...
28	36	57	...	86	537
29	37	58	...	87	505

Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>	Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>	Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>
88	506	127	Final couplet	166	137
89	509	128		187	167
90	...	129		184	168
91	...	130		183	169
92	510	131		184	170
93	518, 520	132		...	171
94	521	133		...	172
95	...	134		186	173
96	523	135		190	174
97	do.	136		195	175
98	512	137		196	176
99	516	138		199	177
100	526	139		204	178
101	534	140		203	179
102	...	141	? 188	180	
103	527	142	204	181	
104	529	143	201	182	
105	541	144	202	183	3 (second part of)
106	542	145	? 200	184	? 443
107	543	146	123	185	172
108	544	147	124	186	167
109	547	148	125	187	169
110	? 458	149	Final	188	171
111	559	150	126, 127	189	173
112	551	151		129	190
113	559—560	152	128, 130	191	Final couplet
114	561	153		131	192
115	...	154		...	193
116	...	155	132—133	194	206
117	Final couplet	156		...	195
118	328	157		134	196
119	329	158		...	197
120	330, 331	159	Final couplet	198	...
121	332	160		...	199
122	333	161		114	200
123	336	162		115	201
124	176	163	116, 117, 219	202	445
125	177	164		203	326
126	178	165		135—136	204
					327

Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>	Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>	Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>
205	327	244	353	283	276
206	Final couplet	245	358	284	279
207	565	246	361	285	281
208	566	247	? 359	286	282
209	do.	248	360	287	283
210	563	249	...	288	284
211	568	250	? 358—359	289	258
212	569	251	Final couplet	290	285
213	571	252	372	291	286
214	573	253	...	292	287
215	575	254	...	293	288
216	577	255	...	294	290
217	578	256	375—376	295	do.
218	580, 581	257	398	296	...
219	582	258	Final	297	...
220	564, 583	259	245—246	298	...
221	584	260	248	299	447
222	? 587	261	249	300	300—301
223	...	262	250	301	302—303
224	...	263	251	302	304
225	...	264	252	303	305—306
226	Final couplet	265	253	304	310
227	337	266	254	305	307—308
228	338	267	255	306	311
229	340	268	...	307	...
230	342	269	257—258	308	452
231	344	270	259	309	Final couplet
232	347	271	260	310—311	312—313
233	348	272	261	312	314
234	349	273	264	313	490
235	...	274	262	314	...
236	349	275	263	315	292—293
237	350	276	266	316	294
238	346	277	268	317	295
239	345	278	269	318	296
240	351	279	270	319	297
241	354	280	272	320	298
242	355	281	? 274, 280	321	299
243	357	282	273	322	do.

Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>	Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>	Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>
323	106	360	371	397	615—617
324	107	361	454	398	616
325	108—109	362	370	399	618
326	110	363	289	400	Final couplet
327	111	364	Final couplet	401	401
328	112—113	365	620	402	402—403
329	...	366	...	403	404
330	...	367	488	404	405
331	Final couplet	368	487	405	407
332	208	369	...	406	406
333	209	370	...	407	408, 409
334	210—211	371	627—628	408	633
335	212	372	629	409	634
336	213	373	...	410	645, 632
337	...	374	622	411	635
338	...	375	623	412	636
339	242	376	624	413	637
340	244	377	625	414	638
341	Final couplet	378	Final couplet	415	Final couplet
342	315—317	379	589—590	416	...
343	317	380	592	417	...
344	...	881	591—593	418	...
345	318	332	...	419	...
346	...	383	594	420	...
347	319	384	595	421	417
348	320	385	597	422	418
349	321	386	596	423	424, 430
350	322	387	Final couplet	424	...
351	319	388	599—600	425	643
352	Final couplet	389	603	426	...
353	362—363	390	605	427	...
354	364	391	606	428	...
355	365	392	609	429	...
356	366	393	611	430	...
357	367	394	612	431	Final couplet
358	369	395	613		
359	368	396	...		

TABLE II.

Showing

Order of Chapters in <i>Mibchar</i>	Correspond- ing in שקל Cod. A. (22 Chs. or heads)	Correspond- ing in שקל Cod. B. (31 heads)	Correspond- ing in יסוד היראה (18 heads)	Harl. MS.
שער	to	to	to	...
1 החכמה	1	1	3	[4]
2 היחוד
3 הענוה	2	2	6	...
4 המחילה	...	3
5 המתון	7	5	16	[15]
6 האמונה	...	4
7 הבטחון כאלהים	6	6
8 התקוה	...	7
9 הסבל	7	8	...	[7]
10 ההסתפקות	8	...	11	...
11 היאוש	6
12 חבושת	4	9	5	...
13 הזריזות
14 הסלסול
15 עויבת התאוה	5	...	10	...
16 החסד	9	11
17 ההכרה	...	12	4	[5]
18 המוסר
19 ההנהגה	...	13
20 החכמים	13	14
21 שאלת העצה	14	...
22 תפיסת החבר
23 בחינת החבורה	13 or 14	...	18	...
24 תוכחת האהבה	18	...
25 האהבה	18	...
26 קבול ההתנצלות	14	16
27 ישיבת החבורה	13	15	18	...
28 בחינת האוהבים	14	17	18	...
29 הסתרת היסוד	10	18	14	...
30 הצדק	9	11
31 הצניעות	4	19	8	...

Order of Chapters in <i>Mibchar</i> שער	Correspond- ing in שקל Cod. A. to	Correspond- ing in שקל Cod. B. to	Correspond- ing in יסוד היראה to	Harl. MS.
32 השתיקה	11	20
33 יתרון מעלת הרברים
הנכונים על השתיקה	13	...
34 המלך	17
35 האהבת האמת	12
36 העושר
37 התמארות הכסילים
38 מדות החמודות
39 בקור האוהבים	21
40 בקור החולים	21
41 אבדת אוהב הנאמן
42 הורות דרך ישרה
43 מצות החכם לבנו
44 פרישות מהעולם הזה
ואהבת העולם הבא
45 החריצות ומעט הבטחון באלהים	12	...
46 הרש	8
47 זולת השאלה
48 הקנאה	19
49 החונף	20
50 חברת רע הלב
51 לשון הרע והרכילות	20
52 השכן הרע	20
53 השנאה
54 הכסילות	18	...	6	...
55 הנאווה				
56 האולת				
57 ההתתפכות
58 כפירת הטובה
59 הכבדות	21	...	17	[16]
60 העקשות
61 הנצחון
62 הראוי לקלון
63 הלצנות
64 המהירות	16	[15]

E R R A T A .

TEXT :

[78] for יתכן read יתכן

במנו „ ממנה

[79] has to be read before the last line but one.

[176] for אנוש read אנוש

[220] [221] for ²⁵) and ⁴⁶) read ³⁵) and ³⁶)

[242] [243] for ⁴⁰) and ⁵²) „ ⁴⁰) and ⁵²)

[297] for ⁹) read ^{9a})

[387] for ¹⁴) „ ^{14a})

[27] p. טא for בתיהם read בתיהם

[38] p. כג for ⁷⁶) read ^{76a})

TRANSLATION :

p. 3 (10) for 'wisdow' read 'wisdom'

p. 10 [Explanation] for 'farming' read 'forming,

p. 15 (89) for 'thsoe' read 'those'

p. 27 (185) for 'prevaile' read 'prevail'

p. 34 (239) for 'iths' read 'this'

p. 48 (346) for 'when' read 'if'

p. 53 (379) for 'jeaslously' read 'jealously'

שקל הקדש

ספר

שקל הקדש

לרב יוסף אבן קמחי.

הוצאתו לאור פעם ראשונה

חיים המכונה דר' הערמן גאללאני.

לאנדאן

שנת ונפתחה בר . . . להגדיל שקל לפ"ק.

(א) אחל שקל הקדש

תנה אל לבני משכיל	בכל עת ובכל יום.
ובחול המועד	ושבת וחדש.
וכל מדות טובות	חמדות מזהב
ומפז תמצאם	בשקל הקדש.

זה ספר להבין משל ומליצה, דעת ומועצה, דברי חכמים וחידותם, מוסרי חכמים נבונים וסודותם^(*) אני יוסף בר' יצחק המכונה קמחי שקלתיהו בשקל לשון הקדש בחרוזים, מצאתים בתחלה מפורדים, מהם בלשון ערבי ומהם בעברי, ושקלתי כדי שיהא נקל בהבנתו ובגרסתו, על כן קראתי אותו^(*) שקל הקדש, וחברתי המשלים והמוסרים הדומים זה לזה בשער הראוי להם, והם שנים ועשרים שערים כחשבון האותיות של התורה, ומניתי חרוזי כל שער ושער באחרית בשני חרוזים במלים דומים, אחד תופש עניין ורעו חשבון, להודיע לכל חכם ונבון, ישמע חכם ויוסף לקח ומענה, ונבון תחבולות יקנה^(*).

(ואומר^(*))

נפש חיותה עד בלי שמים, מהררי שכל קחי רחיים.
 בם (א) מחני קמח מזימה^(*) ועשי עוגות והכין בעדי כירים.
 מבחי מבחיך, ויניך^(*) תמסכי, זכרו כמור^(*) ישא לכל אפיים^(*)
 (ו) שירים ראו לא יערוך אותם חלי (ו) כתם יקרים מזהב פרוים,
 (ו) טורים משובצים^(*) בשש בינה ובוץ (ו) הם תאוה ללב ולעינים,
 (ו) לבת בנו קמחי שקלתי בשקל (ו) מחשב כי לא בכף מאזנים,
 ורשפי יקוד מוסר כלפיד יבערו, ובלב לקחם לא במלקחים^(*),
 אם נכתבו שירים על לוח לב אנושי^(*), (ו) אלה תנו אותם^(*)
 בלוחותים^(*).

שער החכמה והיא ראשונה (').

[1]

הכמה (') תחיה את בעליה (')
 כה יהיה קונה ימי חייו
 לשלם גמולי' אל ועבודתו.
 שם טוב וכבוד (') אחרי מותו :

[2]

כבר שחק יחיה הזרעים
 והחכמה תחיה לב חכמים.
 בעת ירד ואם ירבה (') ימיתם.
 ואם תרבה לחיי עד תשיתם :

[3]

אל תדאגה (') אם עשרך אבה, אם (') שכלך נשאר והודך.
 כי איך תהי דואג עלי תער חרב והחרב בידך :

[4]

כי הוא אשר נאה
 או על אוני (') שיט
 למלך עלי תבל.
 מלח ורב חובל.
 חכם בכל עניין (')
 מבין בכל פשר.
 אם לא אנוש ידרוש (')
 חכמה מאד סובל (') :

[5]

למה יהי ירא אשר אוסף חכמה, וידו (') באמת מחזיק.
 מדוב ומאריה ומשחל או מחמת תנין וכל מזיק :
 התיאשה אם שכלך אבד כי זאת אבדה לא תהי מוצא.
 על כן (') שמור את שכלך לעד, כי לא יהי שב אם יהי יוצא (') :

[6]

כל איש חננו אל מאד דיעה, אל ידאגה על הון ועל קניין (')
 הון (') אחרית חכמה לאיש שלום, גם אחרית הון מר ורע עניין (')
 הקור בינה דרוש חכמה, והתיאש (') בתכליתה.
 ידע את צפוניה וגנוזה ומשכיתה :

[7]

אמת, יראה בלא חכמה
 יב חכמה בלי (') יראה
 כמו בעל בלא (') אשה.
 כאשה מבלי בעל :

ושכל מבלי חכמה בקשת מבלי יתר,
וכל אדם שניהם בו בכל עת מעלה יעל:

[8]

אין איש לגודל גוף ידובר, כי להודר חכמה והשכל והתושיה,
ואינו⁽²²⁾ חסר לחם מחוסר, כי חסר חכמה מאד חסר ואין לו מחיה:

[9]

ראה חכמה⁽²³⁾ ברוב עוני⁽²⁴⁾ ודלות, וחכם יש ברוב עושר וכת,
כשדה יעשה חטה, ושדה בצדו יעשה קמוש^(24a) וחוח:

[10]

אם תאהב חכמה בחר יושר המעשה ושנא^(24b) מרי,
התכוננה⁽²⁵⁾ כי נמשלה חכמה אילן והמעשה פרי:
חכמת אדם עם המעשה⁽²⁶⁾ יום המות יוליכנה,
אכן חכמה מאין מעשה לבני עולם⁽²⁷⁾ יניחנה:

[11]

בחר מושב חכמים כי לשכלך יהודוך וירבו בך שכחות,
וירוך⁽²⁸⁾ בעת תסכל⁽²⁹⁾ ובכל עת תהי שונה יבינוך נכוחות:

[12]

תאומים נולדו חכמה ומעשה, וכל אחד יהי הודו חבירו⁽³⁰⁾
ומעשה מבלי בין איך יהי זך, ומאין מעשה בין מה שכרו:

[13]

טוב⁽³¹⁾ לי לעזוב⁽³²⁾ חכמה בעבור סכלות כי לא אדענה,
משאניחנה ואני חכם בעבור אמאסנה:

[14]

מה זה אשר חכמתך על כל ⁽³⁴⁾ ,	אמרו ⁽³³⁾ לחכם מבני דורו,
שלא להוציא ⁽³⁵⁾ ביין אשכל:	ענם בהוציאי בשמן נר,
כמאין יסוד בית,	אמת ⁽³⁶⁾ גוף בלא ⁽³⁷⁾ חכמה
מקום מענית שית:	כשדה ⁽³⁸⁾ אשר יצמח

[15]

התמצא⁽³⁹⁾ מעלת רמה כמעלת אנוש מכיר במדת מעלתו,
ומפיהו ידבר רק בפיהו לכל אדם כמשפטו ודתו:

[16]

אנוש חכם בעוד חכמה יבקש, ושואל בין בכל מושב ומשמר,
ואין בער כמותו כאשר הוא מחשב כי כבר השלים וגמר:

[17]

קנה חכמה⁽⁴⁰⁾ ואל תאמר אשר די לך אמ⁽⁴¹⁾ מעלתך בה מכלכל⁽⁴²⁾
ודע כי הון בלי חכמה⁽⁴³⁾ יבלע עדי תמו ומשאר חסר כל:
אשר ייגע דרוש חכמה ונכנע לבקש⁽⁴⁴⁾ פני מבין וידרוש⁽⁴⁵⁾
לרגלה יעלה מעלה למחר, ואם היה לזנב יהיה ראש:

[18]

אם המלכים שופטי ארץ, הן⁽⁴⁶⁾ החכמים ישפטו אותם,
ורצון מביני עם בבינתם, ורצון כסילי עם בסכלותם:

[19]

עורון לבב הוא⁽⁴⁷⁾ עורון, על כן להקשיב⁽⁴⁸⁾ הם אזנים,
כי איש לבו⁽⁴⁹⁾ [יהי] סתום, לא יועיל פקוח העינים⁽⁴⁸⁾:

[20]

וכמה⁽⁴⁹⁾ מבני אדם יבהלך⁽⁵⁰⁾ במראיתו,
ואמנם כאשר דבר לאלם תחשב אותו:

[21]

אנוש קומה מאד ארוך ובעל זרוע וחנית וסנור⁽⁵¹⁾ וירק,
היש מועיל ודעת אין בקרבו ומשכל ומחכמה מאד ריק⁽⁵²⁾:

[22]

דבר וטובו לעין⁽⁵³⁾ חכם אנוש ידבקה בו:
דבר ונזקו לעין, יתרחקה מסביבו:
דבר וטובו מסופק, ישלך עלי אל⁽⁵⁴⁾ יהבו:

[23]

אנוש חבר לחכמתו [ענוה]⁽⁵⁴⁾ בכל המעלות רק היא גדולה,
וכן יקר ונכבד המחבר⁽⁵⁵⁾ בכל עת ליכולת המחילה:

[24]

איש יעסוק⁽⁵⁶⁾ תמיד ויתאמץ⁽⁵⁷⁾ ללמוד נתיב חכמה ויאמן,
לא נתכנו⁽⁵⁸⁾ להיות שנים לו⁽⁵⁹⁾ תואר⁽⁶⁰⁾ מאד עבה וגוף שמן:

[25]

בחר בארבעה, בחר לך בן משכיל, ומדבר אחד חמשי⁽⁶¹⁾ השמר, היה חכם, אם לא היה לומד או מאזין או אוהב דת⁽⁶²⁾ ואל תרבה⁽⁶³⁾ ממר:

[26]

אל תהי בישן, דרוש חכמה אם⁽⁶⁴⁾ תדרשה מפי חכמיה, בוש אל תהי⁽⁶⁵⁾ לא אדעה לאמר אם לא תהי מבין סתומיה: אם לא תהי בוש תהיה מחר נחשב ונכבד בין יקומיה:

[27]

אל תעלוז אם כבודך עם על הון וממשלה בידך⁽⁶⁶⁾ כי כל כבודם⁽⁶⁷⁾ יהפוך עורף עת יהפוך עורף כבודך: ⁽⁶⁸⁾ אך⁽⁶⁹⁾ יערב לך אם תהי נכבד על הוד אשר ינוד⁽⁷⁰⁾ בנודיך:

[28]

לשואל מי גדולי עם בתבל, חכמים או עשירים, תענהו⁽⁷¹⁾ אשר הוליד⁽⁷²⁾ בידו כל⁽⁷³⁾ יקרו, ודרך ים ומדבר יסעדהו:

[29]

ואומר⁽⁷⁴⁾ לך נבוני עם בפתחי עשירי עם מצאתימו⁽⁷⁵⁾ קרא⁽⁷⁶⁾ לו, לסבלות העשירים החכם⁽⁷⁷⁾ לב, וחוסר⁽⁷⁸⁾ מעלת דעתם לשכלו. ⁽⁷⁹⁾

[30]

חדל מדבר שוא ושפתי חלקות, ואל תתחרה⁽⁸⁰⁾ עם פתלתול⁽⁸¹⁾ ועקש, ומה טוב באנוש⁽⁸²⁾ יחליק את לשונו, בבואו⁽⁸³⁾ תבונה וחכמה לבקש:

[31]

חמשה ספרים⁽⁸⁴⁾ מתי בין ודעת, אשר הם תחלת תבונה וחכמה⁽⁸⁵⁾, שתיקה ושמע וזכרון ומעשה ולמוד הכי הם⁽⁸⁶⁾ כמגדל וחומה:

[32]

שלשה נפלאו, אין איש מקורא⁽⁸⁷⁾ חכם לב עדי ישתלמו בו, בלי לבזות אנוש תחתיו בחכמה⁽⁸⁸⁾ בעודו ידרשה עם טוב⁽⁸⁹⁾ לבבו, ולא יהיה מקנה לאשר רב יקר ביתו ורוב⁽⁹⁰⁾ אוצר זהבו, ולא ישאל מחיר חכמה ודיעה⁽⁹¹⁾ לכל דורש אשר לבו נדבו:

[33]

שאלת השומים שאל על החכמה.
ושמרה⁽⁹²⁾ כשמיר⁽⁹³⁾ יבנו ונבי⁽⁹⁴⁾ אחלמה:

[34]

עושה כסות בשת⁽⁹⁵⁾ בעת חכמה יבקש יעשה מחר מעיל אולת.
לכן קרע אותו ועבדה על מקום פתחי נבונים⁽⁹⁶⁾ עם כדל על דלת:

[35]

אברת מאמין חכמה ביד כל איש יבקשנה.
ואפלו ביד כופרים אבידתו ישיבנה:^(98a)

[36]

לדרוש תבונה ותפוש חכמה כל עיר וכל מקום היה סוחר.
כי אם תהי קטן⁽⁹⁷⁾ בעם אחד תהיה מאד יקר בעם אחר:

[37]

למד תבונתך ללא ידע, ולמד אשר תסכל⁽⁹⁸⁾ ולא תדע.
אם תעשה זאת תהיה זוכר דעתך ותוסיף בין וכל מדע:

[38]

חכמה כפתוח עלי⁽⁹⁹⁾ אבן על לב נערים דורשי בינה.
אך היא⁽¹⁰⁰⁾ כפתוח עלי החול אם ילמדו⁽¹⁰¹⁾ אותה בעת זקנה:

[39]

אל תחמסו חכמה בתת אותה ביד אישים אוילי עם⁽¹⁰²⁾ לבל תחטאו.
אכן תנו אותה ביד האוהבים דרכה ואז חיים וזן תמצאו:

[40]

רש⁽¹⁰³⁾ לא יגנה⁽¹⁰⁴⁾ איש חכם לב, גם תאוה⁽¹⁰⁵⁾ לא תעבירה⁽¹⁰⁶⁾.
שכלו כמו כתר על⁽¹⁰⁷⁾ ראשו, והוא⁽¹⁰⁸⁾ על נתיב יושר יניחהו.
הזהרה⁽¹⁰⁹⁾ לשמור אשר צויתה⁽¹¹⁰⁾ בו וייגע⁽¹¹¹⁾ את בשרך.
בפעלו אל תגמלה רשע פן יאבדה מאל שכרך:

[41]

השמרה אל תאשים⁽¹¹²⁾ בער⁽¹¹³⁾ השיב על דברתך,^(113a)
כי תדע⁽¹¹⁴⁾ סכלו ואולתו לבין צפון חכמתך.
כי יהיה משכיל ומתבונן, אז יחשק אמרתך:

[42]

אמת חכמה אשר בה לא ידובר⁽¹¹⁵⁾
כמטמון בעפר ארץ יקובר⁽¹¹⁶⁾

[43]

חכמה בלי מעשה בפה ישיבתה.
אכן^(116a) במעשה היא בלב מכונתה:

[44]

אנוש עובר עלי מצות וחקים והוא חכם ורוזים לו גלויים.
כמו רופא אשר נפל למשכב ואוכל מאכלים לא ראויים:

[45]

אנוש חכם אשר יועיל אחרים בחכמתו⁽¹¹⁷⁾ ולא יועיל⁽¹¹⁸⁾ דנפשו.
כמו מעיין מרוה הצמאים והוא יחמור⁽¹¹⁹⁾ בטיט יון ורפשו:

[46]

כל איש בארבעה חלקים נמצאו, תן לבך בהם ותשכילנו⁽¹²⁰⁾.
ידע וידע כי ידעו באמת, זהו⁽¹²¹⁾ חכם לבב למוד⁽¹²²⁾ ממנו.
ידע והוא לא ידעה⁽¹²³⁾ אם ידעה⁽¹²⁴⁾ דבר על⁽¹²⁵⁾ לבו והזכירנו,
לא ידעה וירא אשר לא ידעה, חוס וחמול עליו והודיענו.
לא ידעה ויחשוב כי ידעה פתי, שנא אותו והרחיקנו:

[47]

אל תענה אדע ואתבונן בבין אשר אין בו לך מדע,
השמרה מפה ומרשת, פן יחשדוך באשר תדע:

[48]

עת יחטא איש כסיל את הטאו ישא⁽¹²⁶⁾ על מבישו,
אכן אנוש בין ודיעה ישיב⁽¹²⁷⁾ אשמו בראשו:

[49]

עונה ומתחכם באין חכמה ובין דומה באיזלתו⁽¹²⁸⁾ חמור ריחים⁽¹²⁹⁾.
כל יום ויום סובב ולא זו מסבי⁽¹³⁰⁾ [ב] תיוכאילו⁽¹³¹⁾ הוא נכה רגלים.

[50]

הלא ירך לבבכם על מתי בין אשר נפלו ברשת הפתאים,
ועל נכבד אשר נקלה, ועשיר אשר נורש וגם ירד⁽¹³²⁾ פלאים:

[51]

אנוש חכם אשר יוכח בני¹⁵¹ איש ואינם מעשי ידיו נכונים,
הלא כל תוכחותיו¹⁵² על לבבות כמו גשם ברדתו על אבנים:

[52]

שמור ארבע ואל תתכבד¹⁵³ בם ולו¹⁵⁴ היו לך¹⁵⁷ מאה עבדים,
כבוד האורחים¹⁵⁸ וכבוד חכמים וכבוד יולדיך¹⁵⁹ החמודים,
ועיין ענייני¹⁶⁰ מרכבתך את¹⁶¹ ולו¹⁶² היו לך רוכבים צמדים:

[53]

הולך בחברת החכמי יהיה נכבד ויקרא גבור ישוע,
כן יהיה נבזה בהתחבר אלי פתי¹⁶³ ורועה¹⁶⁴ הכסיל ירוע,
ראה שכל כמו מלך בכסאו והיופי מקורא שר¹⁶⁵ צבאו,
יפי יוסף בתוך מאסר כלאו, ושכלו את פני מלך הביאו¹⁶⁶:

[54]

השמר מפתי¹⁶⁷ ירא שדי, וכסיל האל עובד,
גם מחכם לא ירא חטא, כי תקותם נצח¹⁶⁸ תאבד:

[55]

אמרו לחכם מבני דורו, מי הוא אדון¹⁶⁹ עולם בראנו,
ענם, וחלילה חקור אותו, כי נחלש גם חטא מצאנו¹⁷⁰:

[56]

¹⁷¹באילנא מדע ועובד מב אינכיה
דדין ביה כולא ביה דלא דיין ביה מה ביה:

[57]

¹⁷²שפר נכסי מדע זבן לך לזביני,
דקניא מה חסר, דחסר מה קני:

[58]

פרקך¹⁷³ עלי לבך תחקנו, ושנה ושלש עד תביננו,
להג מאד הרבה¹⁷⁴ יהי מרחיק בינות, והשכל יכסנו¹⁷⁵,
הנר כתיקונו יהי דולק, אכן ברוב¹⁷⁶ שמן תכבינו¹⁷⁷:

[59]

חכמה לחלק דך בחר להיות עלי ראשך לנס,
מספר חרוזיה מנה, יעלו לך במספר ל' נ' ס':

[II. ב] שער הענות.

- [60] קרן למשכילי ענות רוחו. אכן לכסיל עזות מצחו:
- [61] אם תשמעה דובר חרפות בך אל תתנה לו לב⁶⁰ ואל תבט.
פן תשמעה⁶¹ חירוף מאד קשה מהם ותכשל ותלבט:
- [62] אל תשבי⁶² עד חרופי⁶³ נבל, כי כל חרוף טוב ממנו.
ושתיקה ממנו מענה, כי בשתיקה תשכחנו⁶⁴:
- [63] שלשה תהיה בוחר לנפשך⁶⁵ ובם תמצא רצון יוצר יצורות.
ענוה להכוף⁶⁶ בה כל כסילות, וגם יראה למעט העברות,
וגם דעת מאד כח לפייס⁶⁷ בני אדם במיטב⁶⁸ מאמרות:
- [64] היה אלם⁶⁹ מדבר בין אנשים וחרש מאזין את מדבריהם.
ועור⁷⁰ יש לך רואות, ותהיה מאד יקר ושר מושל עליהם:
- [65] אינו בעל מדה טובה נמנע מהזיק⁷¹ לשכניו.
אך הסובל את נזקיהם ובכל עניין⁷² מסביר פניו:
- [66] גדף⁷³ אנוש סכל לאיש חכם, ויחרה מאד לתלמידו⁷⁴.
וישאלה עת החרה אפו ברשות להרע לו להאבידו⁷⁵.
ויענהו, אין אנוש חכם מרשה לרעת איש והפסדו:
- [67] איש רב שכלו⁷⁶ עם ענותו אז כל רואיו יאמרו אשריו⁷⁷.
כי בשתיקה ימעט חומסיו גם כן ירבה מקהלו⁷⁸ עוזריו:
- [68] ואמר החכם אנשא נשמתו, אשר אין שום עון בשקל ענותי⁷⁹:
- [69] חרטה⁸⁰ אחרית כל ריב ומדון, ואחרית כל ענוה⁸¹ עז וקניין⁸²:
- [70] מי לא יהי מושל בנשמתו, איכה יהיה⁸³ מושל בזולתו⁸⁴:

[71]

אִיִּב בַּחֲרָף⁽⁷¹⁾ מַדְבְּרֵי שִׁבְתָּ, לֹא־הִבָּה הֵנַח לַיּוֹם מֵאֲחֵר,
וְדִבֶּר חֲרָפוֹת בֶּן לַיּוֹם⁽⁷²⁾ שָׁכַח, אוֹהֵב בַּיּוֹם⁽⁷³⁾ אִיבָה לְךָ תִּסְחָר:

[72]

הֵבֵן שְׁפֵל⁽⁷⁴⁾ בֶּרֶךְ כַּפּוֹף קוֹמָה הַשְׁמֵרָה⁽⁷⁵⁾ אִם תְּהִי עֲצָל,
הִכָּה לֵאבֹן יִזְרְקוּ מִיד, אִז תַּחֲטִיאֲנָה⁽⁷⁶⁾ וְתִנָּצַל:

[73]

כִּיבֹל צַעַר יִצְעֲרֵנוּ⁽⁷⁷⁾ דּוּחָה צַעַר רַב מִמֶּנּוּ:

[74]

כִּנְמָר⁽⁷⁸⁾ חֲרוּפִין⁽⁷⁹⁾ אֵל תִּקּוּם, הֵנִיחַ לְשִׁלּוּם מְקוֹם:

[75]

צִרְרָה אֵל תְּהִי שׁוֹאֵל בַּעִירְךָ, וְאִם תִּבְזֹה לַעֲלָמִים צַעִירְךָ:

[76]

אֲנוֹשׁ אִם יִהְיוּךָ בַּדְּבָרִי שְׁקָרִים, מֵרַח עַד הִיּוֹת כָּל דְּבָרָיו יִשְׂרָיִם:
אֵל תִּבְטַחָה אֵל⁽⁷⁸⁾ אִישׁ יִדְבֵּר בְּךָ מִיּוֹבוֹת אֲשֶׁר לֹא תַעֲשֶׂה אוֹתָם:
אִז אִם יִהְיוּךָ⁽⁷⁷⁾ בְּנֵי אָדָם הוֹד אֵין בְּךָ, סוֹר⁽⁷⁹⁾ מִיִּשְׁבִּיתָם:

[77]

הִיָּה דְכָא שְׁפֵל רוּחַ וְאִם גְּדֹל כְּבוֹדִיךָ,
וְאֵל⁽⁷⁸⁾ תִּדְאָג עָלֶי מִמּוֹן אֲשֶׁר לֹא בֵּא בִידְךָ⁽⁷⁹⁾:

[78]

אֲנוֹשׁ⁽⁷¹⁾ עֵינֵינוּ רֹאֵה⁽⁷²⁾ לְכָל אָדָם יִתְרוֹן עָלֶי נִפְשׁוֹ עַל כֵּן יִתְכֵּן עוֹתוֹ⁽⁷³⁾:
בַּעִת יִרְאֶה עֲשִׂיר בַּמִּמּוֹן מִמֶּנָּה, יַחֲשֹׁב⁽⁷⁴⁾ כִּי הוּא רַב וְרַבָּה צַדִּיקָתוֹ,

[79]

וְאִם יִרְאֶה עָנִי, יַחֲשֹׁב⁽⁷⁵⁾ כִּי הוּא דָךְ וְשְׁפֵל, וְלַעֲוִינֵי⁽⁷⁶⁾ יִמְעַט עוֹתוֹ⁽⁷⁷⁾,
וְאִם יִרְאֶה זָקֵן שִׁבְעַת יָמִים, יֹאמֶר בְּאִמָּנָם עֶבֶד אֵל בְּאוֹרֶךְ חַיּוֹתוֹ⁽⁷⁸⁾,
וְאִם יִרְאֶה צַעִיר לִימִים, יַחֲשֹׁב⁽⁷⁹⁾ כִּי פִשְׁעֵיו הֵם קָלִים וְקִלְיָה⁽⁸⁰⁾ אִשְׁמָתוֹ,
וְאִם יִרְאֶה מוֹסִיף בַּחֲכָמָתוֹ, עָלָיו יַחֲשֹׁב כִּי הוּא זָךְ וְחָף⁽⁸¹⁾ לַתְּבוֹנָתוֹ,
וְאִם יִרְאֶה פֶתִי, יַחֲשֹׁב⁽⁸²⁾ כִּי נִדּוֹן יִהְיֶה עַל חֲסָאתוֹ בְּשִׁקְלֵי שִׁנְגָּתוֹ:
לְדֶרֶךְ הָעֲנוּהָ אִמְתָּה⁽⁸³⁾ וְכֵה יִתְבוֹנְנָה לְבִי,
בִּשְׁעַר זֶה חֲרוּזִיהָ וּמִסְפָּרָם סֵפֶר לִבִּי:

[III. ג]

שער הפרישות.

[80]

אמר אין האנוש מכעים אלהיו כי אם בחשק עולם ומה שבו
אם תזכחה אותו תהי קרב לכבוד אלהיך ואל טובו:

[81]

מה הוא אשר אדם דורש בעולמו כי אם כבודי עושרי ומנוחה:
כי כל מאהב עולמו מאד נפרד מהם וידבק אל יגון ואנחה:

[82]

לא יפחד^א אדם עלי עושר הלך לפניו וצידתו
שיגולו אותו בני אדם אם יגזל עושרו והון ביתו
עזוב מה אינך צריך והצורך קחה בלבד
יאספך כבוד האל זובד טוב לך יזבד:

[83]

ביום טובה ראה רעה ויום רעה לאל קוה
ויציל אותך מצוק וממכאוב וממדה:

[84]

הבט ביתרון רש עלי עושר השכיל והכלם והתבושש
כי אין אנוש ממרה דבר האל כי אם להעשיר ולא להתרושש:

[85]

אמור אל אישי הרבה מזוני היש לו די להוציאו לשניו:

[86]

אל כל אדם קנה הונים אמרו לו אם קנה שנים:

[87]

בארבעה יגונות בריש אין בו להעשיר
און ולא כח להצמיתו וימרדה אין פנאי עמה
והמרדה תהי עמו וחמודו לאין תכלית
ואין יוכל להשלימו ובדאגה ואין סוף לה
בתכליתו עד תומו:

[88]

אנוש בין יקרה נפשו בעיניו, מאד יקמן יקר עולם בפניו:

[89]

פרי' אילן אנוש דומה בעולם, באבו הוא ומוצאיו ילקטוהו.
 והנה' כאשר יהיה מבושל, לתאווה הוא ורואיו יאכלהו.⁽⁷⁾
 ואב לא ילקמו אותו בני איש, יהי' נופל וחיות ירמסוהו:⁽⁹⁾

[90]

בימי נעורים ירא יום מיתה וסור מחטאים,
 כי עליו' גמלים זקנים עורות ככרים' נשואים,
 ברעות כבשים ואלים הרבה ימותון מלאים,
 תיבות' נערים לקבר שבים' מביאים ונושאים:⁽¹¹⁾

[91]

בני אלים יבקשו יום תמותת' בני אדם ומה הוליד' לפניו,
 ויושבי האדמה ישאלו איש לרעהו ומה הנחיל לבניו:

[92]

הלא אדם בעולמו	במקרהו ומולדתיו: ⁽¹⁷⁾
כמו אדם סבבוהו	נחשים כל סביבותיו,
במוצאיו ומובאיו	משנאים כל נתיבותיו: ⁽¹⁸⁾
ופתדתיו' מאד מאל	ומאלה מגורותיו:

[93]

מי שימותת את	נפשו והוא חפצו
תמיד באחריתו: ⁽²⁰⁾	לעד יחיינה: ⁽²¹⁾
אך אם יחיינה	על תאות עולם
ידע ויתבונן	כי אז ימיתנה:

[94]

בכה ודאג	לאנשי התמותות: ⁽²²⁾
ואל תשמח	לאנשי' הנעימות: ⁽²³⁾

[95]

⁽²⁴⁾ תקרא ליום ויום לעם יושב' משתק' ואין עונה ואין קשב,
 ויעננו קול לרמותם מאכל'.....⁽²⁷⁾ יוכלו השב,
 ולמעמד הדין יקומון עוד לעמוד פני יוצרם להתחשב:⁽²⁸⁾

[96]

אדם באהבת עולם רצונו. דומה לכלב מוציץ גרמות.⁽⁹⁶⁾
דם משפתיו מוציץ⁽⁹⁷⁾ ודומה
[97]

אנוש יחשק⁽⁹⁸⁾ עולם ולא יעבוד האל.
בכל עת⁽⁹⁹⁾ יהי מפסיד ויחשוב אשר יקנה.⁽¹⁰⁰⁾
הכיס⁽¹⁰¹⁾ עוד יהי נקבע⁽¹⁰²⁾ עלי כל אשר פעל.
ביום יחליף אותו ויום כל לבוש ישנה:

[98]

בעת תחשוב⁽¹⁰³⁾ לעולמך. חשוב כי תחיה לעד.
ועת⁽¹⁰⁴⁾ תחשוב לאחריתו.⁽¹⁰⁵⁾ חשוב כי מחר⁽¹⁰⁶⁾ תתמעד.⁽¹⁰⁷⁾

[99]

רפאות⁽¹⁰⁸⁾ נשמות אמת⁽¹⁰⁹⁾ הצדקות.
ומות הנפשות הכי⁽¹¹⁰⁾ מעשקות.⁽¹¹¹⁾

[100]

כל מתאבל על עולמו. קוצץ על צור רואה גלמו.⁽¹¹²⁾

[101]

אנוש ישיש⁽¹¹³⁾ באחת דאגתו. כבר השלים אלהיו⁽¹¹⁴⁾ תאותו:

[102]

אנוש בפני בני אדם יקר הודו מאד⁽¹¹⁵⁾ יקמן.
יהי נצול⁽¹¹⁶⁾ ונמלט מאנוש מזיק ומשמן.⁽¹¹⁷⁾

[103]

התעלסה על הון אשר התקדמת.⁽¹¹⁸⁾
תתחרטה על כל אשר הנחת:

[104]

עווב כל הון אשר חסר וחדל.
וקח ממון⁽¹¹⁹⁾ אשר הולך וגדל.

[105]

אדם בעוד⁽¹²⁰⁾ חי בריא בשלותו.
יכיר וידע כי גדול כים שכרו.
כי איך יהי שלם או איך יהי בריא
אדם, והמות תלוי בצוארו:

[106]

הכם אשר ראה אנוש דואג, שאל אמור מה מחשבותיך,
אם הם לעולמך מעט תוחיל,⁽⁵⁵⁾ תפרדה מהם במותך,⁽⁵⁶⁾
אם דאנתך באחריתך, האל ירבה דאנתך;⁽⁵⁷⁾

[107]

אם תבחנה עולמך משכיל, ותחשב⁽⁵⁸⁾ חוקרו⁽⁵⁹⁾ וגם דורשו⁽⁶⁰⁾
אוי⁽⁶¹⁾ תמצאה אותו כמו אויב, עומה מעיל⁽⁶²⁾ אוהב ומלבושו⁽⁶³⁾

[108]

הלא תירא אנוש מועד להלך⁽⁶⁴⁾ בלא צידה אלי ארץ רחוקה,
יבאין כל יהי⁽⁶⁵⁾ יורד⁽⁶⁶⁾ לתוך⁽⁶⁷⁾ בור ובית⁽⁶⁸⁾ שחת מקום צרה וצוקה,
וייכמוד אל⁽⁶⁹⁾ פני בוראו ביום דין, לעוברו⁽⁷⁰⁾ על דבר מצוה וחוקה;⁽⁷¹⁾

[109]

אל תחמוד עושר⁽⁷²⁾ אישים וקנינים,⁽⁷³⁾ מתוך⁽⁷⁴⁾ ומחמם שמו⁽⁷⁵⁾
בכליהם,

כמה בני אדם שאספו עושר⁽⁷⁶⁾ אל אויביהם ולבעלי נשותיהם:

[110]

מחבר נדבותיו⁽⁷⁷⁾ וממעייט⁽⁷⁸⁾ צדקתו,
כאסף ומקבץ לאוצר זולתו:

[111]

ירא פן תאסוף לך העונות,
ותנחיל יורשיך הממונות:

[112]

מצוקות תולדות ימים ואידם ומקריהם⁽⁷⁹⁾ חשוב אותם חלומות,
וישים אותם כלא היו והבן⁽⁸⁰⁾ מזון נפש וצידת הנשמות:

[113]

אנוש אינו בבטחה על מזונו, לעולמים יהי ארוך יגונו:

[114]

מרדף אחר הבלי ימותיו, ולא השיג רצונו בו וחפצו,
רצונו איך⁽⁸¹⁾ משיג בעולם⁽⁸²⁾ אשר אין אחריו חושו ורוצו:

[115]

אשר מומו יגל⁽⁸³⁾ לכל, כבוד נפשו⁽⁸⁴⁾ ישכה,
וסר מאהבת עולם אמת⁽⁸⁵⁾ רוחו ישבח:

[116]

אדם מתקן⁽⁸⁶⁾ סתריו
אם אחריתו מתוקן⁽⁸⁸⁾
בוראו יתקן גלוייו⁽⁸⁷⁾
יארך שנותיו וחיייו:

[117]^{*}

שומר נפשו יזכור מותו.
זה השער ליי.
ובעוד יומו יפחד לילו.
מספר בתיו כספר ל' ל' ו' :

[IV. ד.]

שער הצניעות והבשת.

[118]

תמים ובוש פנים
זהו⁽¹⁾ אשר יבוש
נודע בשוב מעמו.
בינו לבין עצמו:

[119]

חוס עלי יקר שכלך⁽²⁾ ותורתך, פן יעלה יצרך ויעציבך.
תקן אסמך⁽³⁾ והון אוצרך נדבתך לתת וחיובך:

[120]

צניעות האנוש זהו⁽⁴⁾
ולשמור⁽⁵⁾ דת וחק מוסר
בענותו וח⁽⁶⁾ כמתו⁽⁷⁾
והסדר במחייתו⁽⁸⁾
וכל פגע וכל מקרה
בעת בואו סבול⁽⁹⁾ אותו:

[121]

צניעות איש ומיטב מפעלותיו, להתנהג⁽¹⁰⁾ ימי חייו כראוי.
ושלא יעשה דבר בסתר, אשר יבוש עשות אותו⁽¹¹⁾ בגלוי:

[122]

צניעות איש בהרחק העבירות. בכל עת יהיו מדיו לבנים,
ויסרח לאשר יוליך בידו לצידה ואשר ינחיל לבנים:

[123]

צניעות בארבעה חלקים, להקביל את פני אוהב⁽¹²⁾ ולדבקה באהבתו,
והשלים חפציו⁽¹³⁾ כל זמנים כפי כוחך⁽¹⁴⁾ והשתעשע⁽¹⁵⁾ תמיד בכל
עת בצדקתו⁽¹⁶⁾:

[124]

בְּיֵצֶת מֵאֵד מִדָּה חֲמוּדָה הִיא נִרְאִיתָ⁽¹⁷⁾ כְּלֹא⁽¹⁸⁾ עֵת⁽¹⁹⁾ עַל פְּנֵי נְדִיב.
אֲבָן הַלִּיפְתָּהּ לְהַכְאִיב (עֵת)⁽²⁰⁾ אֶת נֶפֶשׁ בַּעֲלִיהָ וְגַם לְהֹאדִיב⁽²¹⁾

[125]

מַעִיל בּוֹשֶׁת ⁽²²⁾ אִמֶּת ⁽²³⁾	אֲדָם אֲשֶׁר עֹשֶׂה
וַיִּסְתָּרוּ.	יִתְעַלְמוּ מוֹמִיו
אֲזִי יִתְבַּרְרוּ.	אִם אֵם יְהִי פוֹשְׁמוֹ
וְאִזּוּ יִזְכְּרוּ ⁽²⁵⁾	עֵינֵי בְנֵי אָדָם
וְאִישׁ לֵב נִעְנָה.	כֹּל רֶק וּמִתְלוּצֵץ
וַיִּתְחַבְּרוּ :	יִתְקַבְּצוּ אֵלָיו

[126]

אֲחִיּוֹת שְׁתִּים אֲמוֹנָה וּבּוֹשֶׁת⁽²⁶⁾ וְהֵמָּה מַעֲדוֹת בְּאִשָּׁה רַעוּתָה.
בְּכָל עֵת דְּבָקוֹתֶיךָ⁽²⁷⁾ כְּגִלְדֵי בְצִלִּים, וְאַחַת בְּכָל עֵת תַּחֲבֹק חֲבֵרוֹתָה :

[127]

הַתְּבוֹשֶׁשֶׁה תִּמִּיד בַּהֲצַנֵּעַ יְמֵי חֲלֹדֶךָ⁽²⁸⁾ וּדְרֹךְ תָּם חֹזֶה.
יִקְרוּ חֲרוֹזֵיוֹ לְאֲנוּשׁ יֵשֵׁב וְתָם לְמֵאֵד וּמִסְפָּרָם אֶתָּה חִזֵּה⁽³⁰⁾

[ה V]

שַׁעַר הַרְחָקָת הַתְּאוּתָה⁽¹⁾

[128]

אֲמַר אֱלֹהִים לְאֲדָמָה לְאֲזִין קוֹלוֹ וְהוּא יִהְיֶה בְּמִסְעָדֶיהָ.
לְעִבּוּדִי יִשְׂרָאֵל וְאֲמוֹנִים עֹבְדִים אֵל נִעְלָה וְלַהֲעִבִיד עֹבְדֶיהָ :

[129]

הוֹלֵל לְפִי שְׂכָלוֹ.	מִי הוּא אֲנוּשׁ מִשְׁכִּיל
יִכִּיר וַיְבַדִּילוּ :	זֶהוּ דְבַר פֶּשַׁע

[130]

שׂוֹאֵל אֲמוֹנָה וְדוֹרֵשׁ.	לֹא יִשְׁקָמָה אִישׁ תְּבוּנָה
כֹּלָה גֵרֶשׁ יִגְרֶשׁ :	עַד שׁוֹלְחוֹ תְּאוּתָה

[131]

איש בין בעצמך אל
עד ימשלה
אם לא תהי מושל
איכה תהי⁽⁹⁾ מושל

תהי בטוח.
שכלך בתאותך⁽⁶⁾.
בתאותך.
בזולתך :

[132]

לא נחשב אדם ישרי⁽⁷⁾ דרך
כל העברות תאות נפש

עד יהיו נגדו משוקצים
בהם כעכברי⁽⁸⁾ וכשקצים :

[133]

אסור הוא⁽⁹⁾ לשלשה ראשים
אסור הנפש מתאווה
עוד⁽¹⁰⁾ יש אסור אין בו תאווה
עוד יש אסור אלו היה מותר

יפרד. שים לב תבחננו.
ולאיסוריו⁽⁹⁾ תרחיקנו.
לעשותו. אז תניחנו⁽¹¹⁾.
נפש תשנאנו⁽¹²⁾ :

[134]

אשרי⁽¹³⁾ מגרש תאווה נהיה⁽¹⁴⁾
כי לא יהי נחם אנוש ינח

ליקר אשר לא בא ולא נראה⁽¹⁵⁾.
לכבוד אלהיו תאווה באה⁽¹⁶⁾ :

[135]

אנוש לא ימשלה על תאותו
וכשפיפון יהי נושך עקבו

מאד מרה ורעה אחריתו.
יליד יומו ותרבה מחלתו :

[136]

אם תדרשה עצה ולא תמצא
סור מאשר יקרב לתאותך
כי יצרך אורב⁽¹⁷⁾ לשכלך

יועץ אשר בו לבך יבטח.
רשת וחרם פן לך תשטה.
עת יאטם⁽¹⁸⁾ אזנו ועינו⁽¹⁹⁾ טח :

[137]

לולי שלשה נתרבו⁽²⁰⁾ כל ענייני אדם, וצדקתו⁽²¹⁾ תהי⁽²²⁾ מודעת.
זקן קשה עורף במלבוש גאוה⁽²³⁾. גם תאווה באה ולא נמנעת⁽²⁴⁾ :

[138]

מקבל את עצת תאות לבבו ברנע⁽²⁵⁾ קט ששון לבו יפזר⁽²⁶⁾.
וממרה⁽²⁷⁾ את עצתה כן יכובד, ומתנשא יהי נצח ונעזר⁽²⁸⁾ :

[139]

אל תהי⁽²⁹⁾ מריב לאיש⁽³⁰⁾ כילי
עם תאותך ריב והלחם
עצר ומנע הוננו⁽³¹⁾ ממך חפץ.
אתה ועברות אפך הפץ⁽³²⁾:

[140]

התאוה ערה בכל רגע ועת
על כן תהי עצה מנוצחת
רואה, והעצה ישינה⁽³³⁾ נצח.
והתאוה מאד⁽³⁴⁾ תרום ומעיו⁽³⁵⁾ מצח:

[141]

אשר המיב בילדותו
ואם חטא בנערותו
יהי ממיב בזקנותו.
יהי חוטא עד⁽³⁶⁾ מותו:

[142]

אנוש אנוש עד מתי לבבך
הנח כל מלחמות אשר⁽³⁸⁾ בתבל
יהי ישן ותקיץ⁽³⁷⁾ משנתך.
והתנבר וריב עם⁽³⁹⁾ תאותך:

[143]

איש⁽⁴⁰⁾ על יפי תבל
לביאד יגון לכו
שומע⁽⁴¹⁾ לתאותו.
ירבה חרמתו⁽⁴²⁾:

[144]

תאוה ועורון שניהם ידבקו יתחבקו יחד ויתלכדו.
יתחברו לשחית⁽⁴³⁾ יקר עווי⁽⁴⁴⁾ האנוש, ישתתפו לעד ולא נפרדו⁽⁴⁵⁾:

[145]

מקבל יסורי אל והיו כרצונו, יהי משיג לעד שמחות ומנוחות.
ואדם על פגעי זמנו מצטער, יסובוהו כל עת יגונות ואנחות:

[146]

בכל דבר תשובב^(ר)⁽⁴⁶⁾ אמונה, בכל המעלות רק היא יחידה.
ודי לך באמונה חן ועושר, והון עתק ועסק בעבודה:

[147]

לא בא מזון אדם וחק מורפו לא ימצאה על רוב מהירתו.
אם יברחה ויעזוב מורפו, הוא ידרשהו עד מצוא אותו:

[148]

כאם בדין האל ומשפטו, שוטף ואין רפאות לאולתו.
כי לא להועיל אל זעוף פנים כעם ועצבתו בבא עתו:

[149]

אשוה אל נכחי
לכונן את אורחי
לתאوتي אענה
חרוזה אמנה

לכל יאבד נצחי.
אחשב בלבבי.
לבקש לה כחנה.
במספר בלבי⁽⁴⁷⁾ :

[VI. ו]

שער הבטחון ויאוש התקוה באדם¹

[150]

בטח באל עלי כל מעשיך ותניח² בידו פעלך³.
והתרצה⁴ בכל⁵ דבר יהי בא ועת יסור וישלה אהלך⁶ :

[151]

אם⁷ נועדו ימים לתועלתך⁸, אמנם יבואון ואם תרחק.
או אם לנזקך, אין בידך⁹ לדחות ולו ישאך¹⁰ עדיי¹¹ שחק :

[152]

אל ידאנה¹² גבר לכל דבר לא בא אלי ידו והגיע.
ישמח¹³ בחלק שחננו אל, ישקוט וינוח וירגיע :

[153]

בטח באל ימותיך לעולם, ואז תנח לנפשך ותחיה.
ידע כי אין לבן עורב טרפה¹⁴ לעולמים ולא¹⁵ אוצר לאריה¹⁶ :

[154]

אב עמך האל
עד תאמרה די
אב אין, עצי הגן
ייבחו כולם¹⁷

יהיו עצי היער¹⁷
נושאים¹⁸ לך פרים.
לא יעלו¹⁹ פירות
עד תאמרו²¹ אים²² :

[155]

אניש חכם לבקש את מדתו²³ משחר בא לארמון בית אדוניו.
יום לפתחו הוא משחר²⁴ ולא יכול להכנס לפניו.
יכתב לו לבאר משאלותיו, כתב בשיר מיוסד על אדוניו²⁵.

לשני דברים הנני על דלתיך דופק, והם צורך והתחלת.
 כי כל אנוש ידו להשיג קצרה, צרח לבו⁽²⁰⁾ ותבערה⁽²¹⁾ גחלת,
 ואחכה עד כה לכל ינקמו אויבים בשובי מבלי תועלת,
 על כן אמור הן ועשה, או לאו, ותנוח נשמה ממך שואלת:

[156]

לשואל אל תהי שואל, הלא הכל ביד⁽²²⁾ האל:

[157]

לשואל⁽²³⁾ ממך דבר אני בא, שאלתיה⁽²⁴⁾ מאלהים בתחלה⁽²⁵⁾,
 ואם תאבה להשאיל⁽²⁶⁾ אהודה⁽²⁷⁾ אלהי ואודך במלה,
 ואם אין אהודה אל ונדינך לזכות⁽²⁸⁾ ונתפררה תהלה⁽²⁹⁾:

[158]

במעשים הבט למעלה ממך, תכיר בחסרונך ותוסיף תומך,
 יבמעלת עושר למטה ממך, תודה כי תרונן לנותן לחמך:

[159]

איכר בטח בצור עושו ישוגב וינצל ולא יראה באידו,
 בשר זה דבק וספור חרוזיו ותמצא למספרם ב' א' ד' ו' :

[VII. ז]

שער המתן והסבל⁽¹⁾

[160]

המתן⁽²⁾ כי עת מתן הווה, ארבעה⁽³⁾ מאות זווים שוה:

[161]

כצבי ועוף מפת,
 אל נפשך מפח:

המתן והנצל⁽⁴⁾
 מהר ואז תביא

[162]

ממהר חפצים,
 בלב איש כחצים:

מתן אשר אחריתה⁽⁵⁾ טובה,
 אך המהירות ואחריתה רע,

[163]

דרך רחוקה בחר לך, ומאס⁽⁸⁾ בדרך קצרה.
חלקה⁽⁹⁾ לנזה⁽⁷⁾ עדנים, סופה למכאוב ואונים :

[164]

כל איש ממחר בדבר, משכיל וממתין⁽⁹⁾ במעשה.
נכשל בכחו ואונו, ישיג מהרה רצונו⁽¹⁰⁾ :

[165]

אמת תסבול ואם הוא מר, ואל תתרעמה על כל
ותקרא אנוש סובל, אשר תגרום לך תבל :

[166]

הכי סבל שני מינים והמה, וסבל להזיק רק נפשות⁽¹¹⁾
סבול צוקות זמן הרע וצרות, מלומדות ימי עד בעבירות :

[167]

זכרה אל עת יגבר יצרך, או אם יהפוך עולם ידו,
אז תנצל מכל פגע⁽¹²⁾, זכרה סבל על כל פגע :

[168]

זמן לכל טובה שבח והודאה, גם כן לכל פגע רעה⁽¹³⁾ ולתלאה,
גם כן יגון לב⁽¹⁴⁾ על דבר⁽¹⁵⁾ אשר לא בא, רעה מאד חולה גם
מחלה באה⁽¹⁶⁾ :

[169]

שתית⁽¹⁷⁾ סם לך⁽¹⁸⁾ טוב מדאגה, ובלבב⁽¹⁹⁾ האנוש כן הוא⁽²⁰⁾ יגונו,
כפי גבהו ירידתו וסבות נפילתו כפי כחו ואונו :

[170]

את⁽²¹⁾ אבלך נצח בסבלך⁽²²⁾, פן יאריך⁽²³⁾ לעד יגונך,
יבחר לך מיועצים שכלך, תשקוט ימותיך ושניך :

[171]

יש בזמן רעה כי אותה לאחרת
על כן סבול ונשא תשקוט ותנצל
כאשר תמשיל⁽²⁴⁾, תהיה מאד טובה,
כי אין לאל ידך, מחמא ומחובה :

[172]

אם יש לך סבל
 כי עדי חפצך
 כי אין אנוש חפשי
 לכן סבול ובטח
 ככל דבר רע
 יביאך.
 כמו סובל.
 אנוש בבוראך :

[173]

דעה כי אין נכבד
 כמודה על טובה
 ויודע דעה
 וסובל על רעה :

[174]

על כל דבר מהאל בא.
 אם יתבונן על שער זה.
 גבר גבר שכלו יודה.
 ימנה בתיו מניין יו ד ה :

[VIII. ח]

שער הספוקי

[175]

אמר

אשר יסתפק במעט
 ומלך רב ואין די לו
 אנוש עשיר כמו מלך.
 במלכותו כמו הלך :

[176]

אשר די לו במתת אל
 ואיש עשיר ולו אוצר
 אנוס עשיר כמו אוצר.
 ואין די לו מאד יצר :

[177]

הסתפק באשר לך חלק האל.
 התענגה עליו. ועת תשאל.
 ואל תבט לזולתך.
 יפיק ויתן את שאלתך :

[178]

מעט מזון מספיק
 אשרי עינו טובה
 ואדם צר עין
 בעולמו אין די
 ויאכיל גם יותיר.
 ושואל פת חוקו.
 ונפש מתאוה.
 למלאות את ספקו :

[179]

מעט חק טרפך אם לא תהי בא. קבל המעט ממעשיך,
ולא תבוש ותכנע פני איש. ויהיה באלהים מחסיד :

[180]

קח מזמנך^(?) מעבירים ממך
צורך וגזק, ומאם פת מלך^(?).
כי כל יקר נעלם כחציר יחלוק.
פתע מהרה בא ומהר הולך :

[181]

מעט ימנעך מבזו וקלון. מאד ייטיב בכל דבר ויערב
לך מיקר וממון ועושר. לבזיון יביאוך והון רב :

[182]

אל יהי יקר בעיניך רב הון ועושר לחבריך.
גם אל יהי נבזה לפניך ממון מעט ישב חדריך :

[183]

סדר מזוניך. יהיה לך מספיק
המחצית מכל דבר אשר תוציא^(?).
מזון בלי סדר. כרם בלי גדר.
חציו לכל אדם. ולך יהי חצי :

[184]

אנוש בין אל תבזה בפרומות. ומידך ללא עז אל תשלם.
הלא הדר כחול הרים גבוהים. קטן (קט?) שרביט עדי יכלם :^(?)

[185]

ספוק וחמוד אויבים לעד ולא יתחבקו יחד ויתחברו.
חד תבחרה מהם אשר בו ישליו כל מפעלותיך ויתגברו :

[186]

חקור ודרוש והתבונן אחי. בין
בכל חכמות ישנות וחדשות.
היש שמחה כשמחת הלבבות
ואם עושר כעושר הנפשות :

[187]

אין זמניך,
ובטוח.
וצוק עתים
ותנוח:

אם לרצונך
לבך יהי סמוך
יזכור מצוק צרות
עברו עלי נפשך

[188]

יום יום כדי ספקה.
יותר עלי חוקה:

את נפשך מנהיג
אם לא תבקש לך

[189]

התיאשה מהון לזולתך, יהיה לך כבוד וגם תפארת,
יאוש לבד חפשי ותקנה האמת לכל ומכל טוב והלא מסחרת:

[190]

וכן התאזרת,
פן תהיה חומדת,
במיתת האנוש,
תהי אובדת:

אין רשע כמו בצע,
נפשך חסוב אתה
אם לא תהי נושא
ממך אמונתך

[191]

חרד והדבק ביראת אל,
חרוזיה במניין אל:

בחלקך שמח תמיד
והסתפק בפת לחם,

[IX. ז]

שער החסד והצדק

[192]

בוחר מעוין צדק בעל כרחין יכנעו נגדו בני אדם,
מגן יהי לו מפני תולדות ימים ופגעיהם ומאידם:

[193]

חובות שכניך שתים הם, שומרם וחקם על לבבך,
הם לו חסדיך ומהרע השמרה לו פן יריבך:

[194]

חובותי⁽¹⁾ קרוב
אותם תמיד
תן לו העת
קרבהו עת
שתיים⁽²⁾ הם.
שים חקיך⁽³⁾
מנע ממך.
ירחיקך י⁽⁴⁾

[195]

ראה כי כל מזוניך
ואיש מחסור ואין לו כל.
במתת⁽⁵⁾ אל וצדקותיו.
בידך שימים⁽⁶⁾ מזונותיו:

[196]

אשר נמנע לרחם את קרוביו ונותן הון לכל איש זר ומוסר.
כמו אשה אשר תניק⁽⁷⁾ בן חברתה ושלה מת ברעב כל וחוסר⁽⁸⁾:
איש יאסוף⁽⁹⁾ חיל וכלי⁽¹⁰⁾ עושר והון בלא צדק ומישרים⁽¹¹⁾.
דומה לאיש⁽¹²⁾ חושב להעמיד אהל בלא⁽¹³⁾ יתד ומתרים⁽¹⁴⁾:

[197]

איש יקפצה⁽¹⁵⁾ ידו
מלכי אדמה ישרים
מתת כפי אוננו.
אל עלי הנוני⁽¹⁶⁾:

[198]

להעלות למדרגה⁽¹⁷⁾ גדולה
כמו אבן גדולה היא נקלה
מאד קשה וקלה הירידה.
ירידתה⁽¹⁸⁾ והעלותה כבדה:
איש יקפצה⁽¹⁹⁾ ידו
מלכי אדמה ישרים
מתת כפי אוננו.
אל עלי הנוני⁽²⁰⁾:

[199]

להעלות למדרגה⁽²¹⁾ גדולה
כמו אבן גדולה היא נקלה
מאד קשה וקלה הירידה.
ירידתה⁽²²⁾ והעלותה כבדה:

[200]

כסום דוהר⁽²³⁾ ואם רזה, מרוצה מיושרת ולא יכשל בדרכו.
והנדיב במתת⁽²⁴⁾ יד רחבה, ואם⁽²⁵⁾ אין לו מזון נפשו וצורכו⁽²⁶⁾:
אנוש נדיב יהי חם על יקרו ועל זכרו, ולא יחוש לעושרו.
ואיש כילי יחלל כל הדרו⁽²⁷⁾ ויחוס על יקר אוצר אצרו⁽²⁸⁾:

[201]

אנוש נדיב יהי חם על יקרו ועל זכרו, ולא יחוש לעושרו.
ואיש כילי יחלל כל הדרו⁽²⁹⁾ ויחוס על יקר אוצר אצרו⁽³⁰⁾:

[202]

אם פי זמנך ישחקה עליך⁽³¹⁾, לא תדעה אם יחזור עליך:

[203]

אנוש נדיב אשר
הכיני⁽³²⁾ יתן במרם
ידור נדרים
השאלה.

ואיש כילי יאחר
ליום מחר עדי^י

את נדריו
ימצא עלילה:

[204]

בעת ישאל אנוש
ותתיירא^י ותפחד
השיבהו בלא^י פן
ולא תתן ותכשל

ממך נדרים.
חרטה^י
תענה הן^י.
ותחטא:

[205]

עת הן^י תהי אומר
תסבול ותקים

עלי^י דבר.
מאמריך^י.

כי אין לך קלון באמריך הן^י (לנזר^י) ותחל את דברך:
[206]

עשה^י חסד בעוד נשמתך בך
בסרם נודך עד כה ועד כה.
והצדק לפניך יהלך.
והתבונן חרוזיו תמצאם כה:

[X. י]

שער הרש והשאלה.

[207]

אוי לאשר אבר עושרי^י
יחד, ונשארו

ותענוגיו
חוקיו^י ומנהגיו:

[208]

תן לאנוש, תהיה
התיאשה^י מאיש

מנזר וטפסרי^י לו.
תהיה כמשקלו^י:

[209]

בכברך^י אנוש תיקר בעיניו. ואם תצמרך^י לו תקל לפניו:

[210]

זה רש וחרם הוא לך שמוח, מרש בעוד אין לך במוח⁽⁹⁾ :

[211]

אם תמצאה את ⁽¹⁰⁾ שאלתך אל תהי חושב בלבך כי כבר רווחת⁽¹¹⁾,
יקרתך תבזה, ויותר יהיה הפסדך מכל אשר הועלת :

[212]

בעת תטעם מרירות הדברים, היש בם מר כשואל מחברים :

[213]

סבול מחסור ואל תשאל ללא רגול⁽¹²⁾ במתנה,
ויותר רע⁽¹³⁾ בעת תשאל ותקח חלקך בושנה⁽¹⁴⁾ :

[214]

פגוש דוב מפגוש נבל מאד⁽¹⁵⁾ טוב,
ובפגוש כל נדיב יש לך⁽¹⁶⁾ מנוחה :
אשר יבוש בעת יתן לאדם, ובדבר פיו ובלשונו ארוחה,
ולא יזכיר⁽¹⁷⁾ לך טובה לעולם אשר עשה, והיא⁽¹⁸⁾ נגדו כשחה⁽¹⁹⁾ :

[215]

שואל ביותר מן צרכו⁽²⁰⁾ ועורכהו⁽²¹⁾,
דין הוא מאד ישר שימנעו מנהו :

[216]

אשר יאריך לך מועד במתן⁽²²⁾,
ואין משען לעולם על נאומו,
כצורות המצוירות⁽²³⁾ כמותו
תהי מוצא ובדמותו וצלמו⁽²⁴⁾ :

[217]

אם מאנוש כילי שאלה תשאלה⁽²⁵⁾, ימנע שאלתך וישנאך,
ימנע דבריו ממך, גם יעלים עינו⁽²⁶⁾ במוצאך ומובאך⁽²⁷⁾ :

[218]

אדם בהתאכסו⁽²⁸⁾ בבית כילי מחסור⁽²⁹⁾ ולא יוכל להמנות,
סוסו יהי עומד בתענית, גם הוא לא יהי צריך להפנות⁽³⁰⁾ :

[219]

רש רע ומר, אבל כילי⁽⁸¹⁾ יותר מאד קשה ורע ממנו,
אין בלעדיו⁽⁸²⁾ סר לוי⁽⁸³⁾ עדי יביא אותו לביזיון ויכלימו⁽⁸⁴⁾

[220]

שואל כיד כילי מתן, טוב לו שיובל לקברות,
כי הוא דומה דייג⁽⁸⁵⁾ הולך לצוד דגים במדברות:

[221]

צוה אנוש נדיב חבריו, תדעו,
סודי⁽⁸⁶⁾ תהיה⁽⁸⁷⁾ נפשכם, אוסרת⁽⁸⁸⁾,
אל תשאלה מני⁽⁸⁹⁾ שאלה כי אם עלי
פי נאמן או על לשון אנרת,
כי אם⁽⁹⁰⁾ בפיכם תדרשוהו בשתיכם⁽⁹¹⁾ ימנע
כבוד נפשי⁽⁹²⁾ וכל משכרת:

[222]

שאל אם תהיה צריך, מנת איש
לאיש עשיר בראשיתו, ונורש,
ולא מיד אנוש ממון, ועשיר⁽⁹³⁾,
אשר היה תחלה דל, ואיש רש:

[223]

קחה מיד איש⁽⁹⁴⁾ כילי נדבה בעת
לא תמצאה (אותו), מיד נדיבים:
הלא אריה בעת לא ימצאה צאן,
למחסורו יהי טורף, וכלבים:

[224]

אם משכנותיך לך⁽⁹⁵⁾, צדים,
אז כל בני עירך, כך קצים,
אין שם בריחים, ימנעוך צאת,
גם לא בדרכך, תמצאה⁽⁹⁶⁾ קוצים:

[225]

מים בהלכם על פני, ארץ
כמור לכל אף יעלה, ריחים⁽⁹⁷⁾.

אכן בהתאסף ביחד, אל
בני איש יעלה
[226]

בעת⁽¹⁰⁾ יהיו נכסיד מעטים. שמור, ובנפשך אל תהיה דל.
ויקרתך והודך אל תנבל. והעת תספרה בתיו מנה דל :

[XI. יא]

שער השתיקה ועת דבר נכוחה.⁽¹⁾

[227]

לעולם אין חרטה בשתיקה, ובדבור תהי תמיד חרטה.
והלא⁽²⁾ טוב לך אשר תדום ותחשה מאד משתהי דובר ותחשא :
[228]

אם לא תהי דובר תהי מושל עלי כל מאמריך⁽³⁾ ומפעליך.
כי⁽⁴⁾ אם תדבר, הרשות מידך יצא והמה ימשלו עליך⁽⁵⁾ :
[229]

מה לך לדבר דברה, אם נודעה תביא לך נזק⁽⁶⁾ וגם היא תכשילך.
אם לא ידובר⁽⁷⁾ בה ולא הודעה⁽⁸⁾, תוחלתך אזי⁽⁹⁾ בה להועילך :
[230]

מבאוב שתיקה לך טוב מכאב מאמר,
כי כל כאב דבור⁽¹⁰⁾ רע הוא⁽¹¹⁾ מאד ומר :
[231]

אסור לשון ואותה אל תשלח⁽¹²⁾ לכל תשים עלי ראשך אשמים⁽¹³⁾.
ואם תתחרטה על השתיקה באחת, על דברך⁽¹⁴⁾ רוב⁽¹⁵⁾ פעמים :
[232]

אצור את לשונך כמו תאצור⁽¹⁶⁾ אוצר,
ואם לא תהי שומרה, לנפשך מאד יצר :
[233]

אם תבחרה⁽¹⁷⁾ מוסר כדת תבחר במחסום
ובחוקה⁽¹⁸⁾ את⁽¹⁹⁾ פיד ובשתיקה⁽²⁰⁾ :

[234]

בפי כל האנוש מכשול לנפשו, כחתף יארוכ איש⁽²³⁾ תחת לשונו,
לרגלה יהיה נכשל ונענש בבל דבר ויכפיל את⁽²⁴⁾ יגונו :

[235]

ראה נברא אשר ברא לך שוכן בשמים,
באזנים ועינים, ואפים ורגלים⁽²⁵⁾,
כרעים וכפים, חלצים ושוקים,
ולשון חד⁽²⁶⁾ בתוך מסגר ולא תמצא לשונים :
והכין לו שתי חומות, שפתים ושנים⁽²⁷⁾,
ולכן על דבריך היה מקשיב בכפליים⁽²⁸⁾,
וללשון תשו אוצר⁽²⁷⁾ הוא⁽²⁹⁾ לשומרו לחיים :

[236]

בפי כל האנוש⁽²⁹⁾ אורך⁽³⁰⁾ לחיו, ימי חלדו ומותו בין לחיו :

[237]

מה טוב בשכל⁽³¹⁾ יהיה⁽³²⁾ עודף על⁽³³⁾ מענה פיהו ומדבריו,
אכן בעודף מדברותיו על שכלו⁽³⁴⁾ משנאו הוא וראש צריו :

[238]

אם תחשה מדבר פחדך יגבר⁽³⁵⁾,
על כן⁽³⁶⁾ ומוראך יקל⁽³⁷⁾ [ברוב] דבר :

[239]

מה טוב דבר מסיר נזק ממך או מביא תועלת,
אם אין⁽³⁸⁾ זה טוב לך שתחשה, כי אין לך בו שום תוחלת :

[240]

איש⁽³⁹⁾ מדבריו⁽⁴⁰⁾ רב משכלו, כל מדבריו יהיו עליו,
אך אם שכלו יהיה⁽⁴¹⁾ יותר⁽⁴²⁾, כל מדבריו יהיו אליו⁽⁴³⁾ :

[241]

ממעט אמריו ממעט שגגות,
מרבה דבריו מרבה דאגות :

[242]

אם תוך⁽⁴⁴⁾ ביתך⁽⁴⁵⁾ בעוד⁽⁴⁶⁾ לילה תדבר,
קחה מוסר והשפיל דבריך וניביך⁽⁴⁷⁾.

אם⁽⁴⁸⁾ מבעוד יום שמע וקשוב בעת תחשב⁽⁴⁹⁾.
 מרם תדבר ראה את⁽⁵⁰⁾ כל סביבך :

[243]

מכשול⁽⁵¹⁾ לשון אדם יחייב⁽⁵²⁾ את ראשו ולדבריו⁽⁵³⁾ יהי נספה.
 אך אם יהי נכשל במועצותיו⁽⁵⁴⁾, פתאום⁽⁵⁵⁾ יהי נגף⁽⁵⁶⁾ ויתרפא :

[244]

בינה אנוש משכיל יסוד דברי עולם, ושים לבך לבינתם.
 יתחלקו כולם לארבעה ראשים, דעה סודם⁽⁵⁷⁾ חקור אותם.
 יש בם תחלתם⁽⁵⁸⁾ לתועלת, אכן תהי ירא לאחרייתם⁽⁵⁹⁾.
 מהם⁽⁶⁰⁾ בלי נזק ותועלת אין בם, לזאת תשנא בדברתם.
 גם יש אשר בם תהיה מוצא נזק בראשיתם ותכליתם.
 [עוד יש אחרייתם טוב ויטיבו יחד בראשיתם].⁽⁶¹⁾
 על כן שלשה תעזוב⁽⁶²⁾ וזנח, וקחה לך מהם רביעיתם⁽⁶³⁾ :⁽⁶⁴⁾

[245]

בכל עתים שור⁽⁶⁵⁾ חוקה, ודבר האמת טוב משתיקה :

[246]

דבר חכם ישיב⁽⁶⁶⁾ אף וחימה⁽⁶⁷⁾, ויש מלה משיבה הנקמה :

[247]

חכם לבב יהי דובר ומציל, ויזיל באשר⁽⁶⁸⁾ ישתוק פעמים⁽⁶⁹⁾
 ובדבריו⁽⁷⁰⁾ מנוחה לענוים, ולגאים במשטוח⁽⁷¹⁾ חרמים :

[248]

אל יבטח⁽⁷²⁾ אדם בדברותיו,

מופלג בחכמותיו :

[249]

ואין⁽⁷³⁾ לאנוש כבוד כמו דבר

דבור עלי⁽⁷⁴⁾ אופניו ועל יושרו⁽⁷⁵⁾.

יתן עמרת פז עלי ראשו,

ישים רביד זהב בצוארו⁽⁷⁶⁾ :

[250]

מדבר שוא וינצל באמרו, מאד טוב מאשר ישתוק בדבר,
 יטוב עצל עשות שקר ומרמה מאד מאיש ממחר בם ונשבר :

[251]

מכל משמר שמור פיד, אז תנצל כצבי מיד,
 ושתיקה לך טוב מדבר, וחרויה מניין מ'ד:

[XII. יב]

שער האמת⁽¹⁾

[252]

אמר

מנוחת החכמים יום אמת מצאוי וכל יושר,
 מנוחת הכסילים יום מצוא שקר וכל קשר:

[253]

השיב במדבריו צעיר ימים⁽²⁾ לאיש זקן
 נגדו וכנגדו, (והוא זקן אומ' להזיבנו) "
 ויאמרו לו, בוש שתוק, איך תעמוד
 נגדו וכנגדו⁽³⁾ והוא זקן מאד להכחישנו:
 ענה⁽⁴⁾ ועוד אם לא תדע כי האמת
 (כי) הוא גדול וזקן עוד מאד ממנו:

[254]

ענה חכם בלבב בר⁽⁵⁾, בחלקו על דבר
 חכמה ומדע⁽⁶⁾, ותם לו אוזן והוא נדיבנו⁽⁷⁾
 כי האמת אהוב נחמד ורצוי⁽⁸⁾, ואפלטון
 גדול רב ומאד צורב⁽⁹⁾, גם הוא אהובינו,
 משפט שניהם נבחרה לנו, אך האמת יותר חביבנו:

[255]

אמת דבר ולא⁽¹⁰⁾ תשא פני זקן נשוא פנים,
 אמת זקן מאד מנהו, ישיש עולם אביר שנים:

[256]

חכמה נמבזה מבלי⁽¹¹⁾ עושר, גם הוא בלי חכמה יכם מומים,
 יצדיק דבר אדם ואם כזב, כן רש יהי מכחיש דבר תמים:

[257]

מאד אתמה עלי קונה עבדים בהון יקר ונתן בם מחירו⁽¹⁾
ולא קנה בני חורין⁽²⁾ בחנם בטוב מעמו ושכל מאמרו⁽³⁾ :

[258]

כל עושר מהבל ימעמ, כן ירבה הקובץ על יד,
ואמת דבר, שים דברתך, חרוזיה תמנה לך י' ד :

[XIII. יג]

שער החברים והחברה⁽⁴⁾

[259]

לכל דע לך חבר ונאמן, סלח חובו ותמחול לעונו,
וחבר רע יבקש⁽⁵⁾ תאנות⁽⁶⁾ ממך תדחה עדי⁽⁷⁾ יפגע במינו :

[260]

דברים שבעולמך מעט או רב⁽⁸⁾ דברים הם,
לבד מאהבת שומים, לזאת התרחקה מהם :

[261]

חבר יעצך בצדק⁽⁹⁾ מסכים לשכלך קנהו,
אך אם יעצך ומסכים עם תאוותך דחהו :

[262]

בחר חבר אשר הוא לך וברשותך והוא לך⁽¹⁰⁾ כמו ירך,
⁽¹¹⁾ והוא נכנע לך בכל דבר כאילו יהיה עבדך :

[263]

הזהרה ⁽¹²⁾ בכבוד חבריך	לקשור
אהביו וגם (ו) ידידיו,	וגם לדבקה בו,
שים עינך ולבך עליו ⁽¹³⁾	בעת ראותך ⁽¹⁴⁾ בואו,
להרחיב לו מקום	לשבתו ומושב ⁽¹⁵⁾ ,
ובעת אשר הוא מספר	לך ⁽¹⁶⁾ תפקחנה
אזניך להקשיב	אל מאמרו אל ניבוי ⁽¹⁷⁾ :

[264]

שנים מדובקים
שתיקה אחות רצון
כחומים ביד אורג.
ומסית אחי הורג :

[265]

אל תחליף חבר קדמון בחבר (הוא) חדש בעוד לבו עמך ביושר (וה):
אל תהיה⁽¹⁵⁾ בוזה באיש אחד⁽¹⁶⁾ שונה⁽¹⁷⁾ ואל ימעט בעיניך,
גם בן באלף אוהבים אין די כספך תנה בהם⁽¹⁸⁾ והוניך :

[266]

אמת כל הון וכל קניין⁽¹⁹⁾ יעופון מבלי אבר,
ואין מטמון כמו מוסר ואין מעון⁽²⁰⁾ כמו חבר :

[267]

בחר לך חבר בו לבך מאמין כי איש בלי חבר כשמאל בלי ימין:
[268]

חבר בחר לך מבני עולם בו לבך סמוך ובטוח,
וזנח באח יבגוד בלב עקוב יבנה⁽²¹⁾ נוה בגוד⁽²²⁾ ויטוח :

[269]

האח שאר הגוף, והאוהב⁽²³⁾ נקרא שאר נפש והרוח,
עת תתחברה אישים, בחר מהם איש לא יפתך ויכשילך :
ובכל ימי חלדו בכל עניין,⁽²⁴⁾ עצמו יתי מוזק דהועילך,⁽²⁵⁾
ובעת בני אדם מציקים לך, יטרח בכל עת להצילך :

[270]

היה מקדים בשלום לחברך, ותרחיב⁽²⁶⁾ לו במושכך מקומות,
וכל עת תקראה⁽²⁷⁾ בשמו, קרא לו וכנהו בשם חביב בשמות :

[271]

היש בער כמו מאשים אנשים⁽²⁸⁾ בכל מפעל והוא עושה כמותו,
ורואה הוא⁽²⁹⁾ בני אדם ומומו יכסהו ולא יוכל ראותו⁽³⁰⁾ :

[272]

אמת החברים שלשה חלקים,
לבבך תנה בם והבן בסודם :
חברים אשר הם כמזון לנפש,
ותמיד תהי צהלתך בידם :

ויש בחברים לעיתים ידועים ומהם כמדות יהי בא בבואם
 כמו ברפואות.⁽¹⁾ תדרם והודם :
 ללב איש לקרבם.⁽³²⁾ וינוד בבואם :
 [273]

בחברת נדיבים וחברת נבלים
 מציאה גדולה. חרטה ומחלה :
 [274]

תבחר לך חבר אם תחסור.⁽³⁾ דבר או אם תהי דובר.⁽³⁶⁾ תמיד ואם תכעום
 תמיד יפאריך. הוא.⁽⁴⁾ יהי בעזריך. יצדיק.⁽³⁷⁾ דברריך. יסבול אמריך :
 [275]

זה הוא אשר נקרא חבר ירימך.⁽³⁸⁾ נאמן באהבתו. במאודו וביכולתו.⁽³⁹⁾ :
 [276]

בחברת כל אנוש שוטא אנחה. ושנאתו לכל משכיל מנוחה :
 [277]

לשוט.⁽⁴⁰⁾ צריך בחירת הבהמות. וכן בעל לכל אשה כשרה. וצורך.⁽⁴¹⁾ כל חכם לבב לעצה. ולא תהיה תבונתו חסרה :
 [278]

רפוש.⁽⁴²⁾ חבר לבינך ובינו.⁽⁴³⁾ ואם.⁽⁴⁴⁾ לא ישמעה אל סוד ועניין.⁽⁴⁵⁾ רפוש.⁽⁴⁶⁾ אותו בחברת אוהבך.⁽⁴⁷⁾ ואם נזהר חשוב אותו לקניין.⁽⁴⁸⁾ :
 יאם אין חשוב אותו חסר סוד.⁽⁴⁹⁾ ויפקוד.⁽⁵⁰⁾ ואל יעל במניין.⁽⁵¹⁾ :
 [279]

אל תוכיח אדם אחר. גם דברתך מנהו אחר. כי אם.⁽⁵²⁾ לא יוכיחו שכלו. איך יוכיחו שכל אחר :
 [280]

מה טוב חברת אדם מכיר כירה ורחק מאיש הפכו
 ערך עצמו גם.⁽⁵³⁾ מעלתו. כי לא תצליח חברתו :

[281]

האהבה השלימה⁽⁶⁴⁾. מאין⁽⁶⁵⁾ מדנים וריבות.
זה לך לאות ולמופת. התחברות הלבבות⁽⁶⁶⁾ :

[282]

התחברה תמיד, ולא תתפרדה^(66a) מאיש יקר רוח ונוח דעת.
תיקר בחברתו, ואהבתו לך תהיה בה⁽⁶⁷⁾ כל האנוש נודעת⁽⁶⁸⁾ :

[283]

אהוב חבר והוכיח במוסר⁽⁶⁹⁾ בכל עתים⁽⁷⁰⁾, אבל בינך לבינו.
והודה לו⁽⁷¹⁾ כאלו יהנה לך מנת ידו ומכספו והונג⁽⁶⁹⁾ :

[284]

נמע אהבת חבריך בלבך כמסמרים עלי אהלים⁽⁶⁸⁾ וספים.
ושרשי נדיבותם⁽⁶⁴⁾ ינובון⁽⁶⁶⁾ עלי לשון סעפים :

[285]

נקב מחט אין עינו צר⁽⁶⁶⁾ להיות רחב⁽⁶⁷⁾ לשני אוהבים.
גם⁽⁶⁸⁾ רוחב עולם כולו צר מהכיל לשני אויבים.

[286]

בעת תרצה להבחין⁽⁶⁹⁾ אוהבך, בלבו זאת⁽⁷⁰⁾
שאל את⁽⁷²⁾ לבך אוהבך, כמו קוסם.
וכו נחש ינחש⁽⁷³⁾

[287]

מי שטרחו שם עליך אל תאמן בו, כי יחליק לך
גם מנע ממך טובתו, לשון, ורחק מאהבתו :

[288]

אהוב תמיד ושלם לך⁽⁷⁶⁾ גמול וכמוהו אהוב⁽⁷⁵⁾
אשר⁽⁷⁴⁾ קדם לך טוב ידיו וטובו, אדם קנייתו.
נאהב בלבו : בטובתך תהי

[289]

את אוהבי אהב מאח בעוד אחיה, כי איך אאהב אח
עד אוהבי יהיה :

[290]

אוהב הלא בלבבות
נראה עין בעין
צפון ועל הלשונות,
לבות ויצפון⁽⁷⁷⁾ אמונות.

[291]

אל תחניף אוהב לך גם אל תשאל בני⁽⁷⁸⁾ אדם עלי⁽⁷⁹⁾ סודיו.
פן תמצאה אדם ידבר⁽⁸⁰⁾ בו דופי⁽⁸¹⁾ וירחיק ממך דודיו:

[292]

התנדבה עם⁽⁸²⁾ אוהבך עם כל עושר⁽⁸³⁾ אשר יש לך ונשמתך.
גם⁽⁸⁴⁾ אל קרוביך בהוניך, ובשכלך הטוב ובדברתך⁽⁸⁵⁾:
ולכל בני אדם תהי⁽⁸⁶⁾ מסביר פנים ותן שלום בעת לכתך,
ולשונאך התנדבה עת יצטרך בצדקתך וטובתך⁽⁸⁷⁾:

[293]

השמרה⁽⁸⁸⁾ מאיש אשר אוהב אותך בכל עתים⁽⁸⁹⁾ לפי דרכו.
כי ממך חיש יהפך ערפו⁽⁹⁰⁾ עת תחקור⁽⁹¹⁾ חפצו וכל דרכו⁽⁹²⁾:

[294]

לאוהבך תזרה⁽⁹³⁾ אהבתך, וסוד אחר לעולם אל תגלה.
ושונאך להשלים עמך [בא] גם לטובתו פני האל תחלה:

[295]

אם תשלח⁽⁹⁴⁾ יד בדבר
אם תאמר הן⁽⁹⁶⁾ בדבר
ישלם ו[לא]⁽⁹⁵⁾ יאבד שכרו,
לעד בלאו אל תמירו:

[296]

אם תמצאה חבר אשר מומיו
כי אין למומי קאנוש מספר,
תוכל ספור, הדבקה אליו,
תוכל לחוקר⁽⁹⁷⁾ ועמוד עליו:

[297]

יאהבת כסיל⁽⁹⁸⁾ דומה
אם ישברוהו, לא
אהבת אחי מוסר
קשה שבירתו,
באמת⁽¹⁰⁰⁾ כלי חרש,
ישוב לקדמותו:
דומה כלי זהב,
נחה⁽¹⁰¹⁾ הכנתו⁽¹⁰²⁾

[298]

כלי חרש אשר יוכה⁽¹⁰³⁾ ישובר⁽¹⁰⁴⁾ לאין מרפא⁽¹⁰⁵⁾ וכן נלוז ויהיר⁽¹⁰⁶⁾,
איש משכיל אחי מוסר כזהב, בעת מוכה יהי כצהיב ומוזהיר⁽¹⁰⁷⁾:

[299]

בפעם אחת ידידות אהבתך לאוהב⁽¹⁰⁸⁾ לך אל תגלה.
בעיני פריש⁽¹⁰⁹⁾ יבכר לחדשיו, תודה⁽¹¹⁰⁾ לו ואת חפצו תמלא⁽¹¹¹⁾ :

[300]

השמרה⁽¹¹²⁾ מחברה רעה, אין בה חכם ותמים דעות,
כי ביישיבת חברה רעה, תלמוד בה כל מדות רעות :

[301]

סובל חברת אשה⁽¹¹³⁾ רעה, זה הסובל גדול דעו⁽¹¹⁴⁾,
כי הוא דומה לזאב יער, יחליף שערו אך לא טבעו :

[302]

היש נתק וצרעת כאשה מנאפת ועוזבת⁽¹¹⁵⁾ גבירה,
בלבו היא כמו מכה טריה, ויקוץ בה ולא ימשול למוכרה,
היש מחלה ללב וכאב לנפש⁽¹¹⁶⁾ כמכאבה, ומסחרתו⁽¹¹⁷⁾ רע כסחרה :

[303]

כשתשכ⁽¹¹⁸⁾ שבה עם הנדיבים⁽¹¹⁹⁾, ותכבד⁽¹²⁰⁾
בעיני אל
ואם תישב בהברת
הכסילים,
הלא ירבה קלונך
בסודם :

[304]

אין טוב לאדם בשכל
אין הון ועושר אשר במ
אם לא גברת⁽¹²¹⁾ חכמה,
אם לא שתיקה ומחסום
אם לא הלא⁽¹²²⁾ טוב בחר לך⁽¹²³⁾
יפיק בכל עת זממיו,
יתכם ויעלים אשמיו,
תסתיר פשעיו ומומיו,
לפה ולחשוך נאומיו,
קבר וברקב⁽¹²⁴⁾ עצמיו :

[305]

אדם אשר בא במקום
איכה יהי רב כאדם
יקל הדרו והודו,
אחר לרעה חשדו :

[306]

ארבעה מביאים לאדם
גאווה ועקשות ועצלות⁽¹²⁵⁾
לידי אבדון ותחרות,
ובכל חפצים מהירות⁽¹²⁶⁾

[307]

חברת אנוש נבל
אין לה רפואה
כן לא יהי נסבל⁽¹²⁷⁾
נבל, לכן מהר⁽¹²⁸⁾

[308]

אל תמיר את חן אשתך
כי החשק מתעה שכלך
וכבר התעה חכם ממך.

[309]

אהובי⁽¹²⁹⁾ תבחר בכל מבחר,
עד
חברתו שים על לבך,
תמצאם

כשן כואבת,
כי אם בעקור אותה,
ימי חברת אנוש
וחיש לשנאתה :

ביופי⁽¹³⁰⁾ אשת זולתך,
ובכל עת בא למעותך⁽¹³⁰⁾,
על כן שמרה חכמתך :

בקש חפצו
מרחוק,
מספר בתיו
חֵק :

[XIV. יד]

שער בחינת האוהבים והתנצלותם ומחילתם⁽¹⁾

[310]

זה יקרא אוהב נאמן⁽²⁾
עם הונו⁽³⁾ עת חסרונו,
והמתנדב לקראתך,
ובנפשו יום צרתך :

[311]

אכן בזאת תבחן אנוש
אם תחלוק עמו
ובעת גדול⁽⁴⁾ כעסו
שימו עלי לבך⁽⁵⁾

[312]

אל תבטחה על איש
צורכו⁽⁶⁾, ויש לו
אך כאשר יודה⁽⁷⁾
יָתִי תבנעה לו תת

יהודך בעת
ממך תוחלת,
ויפארך⁽⁸⁾
וכל משאלת :

[313]

שלשה נבחנו
למד אותם
אנוש עניו⁽¹⁷⁾ בעת
במלחמה ואוהב
את⁽¹⁸⁾ שאלה :

[314]

בעת⁽¹⁹⁾ שתאהב דבר יכסה לך מומין⁽²⁰⁾ אשר היו לפניך,
ועת תשנא לכלי⁽²¹⁾ דבר יגלה לך מומיו ואם המה צפונים⁽²²⁾ :

[315]

אל⁽²³⁾ תחשוב עון עלי אדם
כן⁽²⁴⁾ לאשר הודה מחול וסלח
פשעו וחטאתו ואשמתו :

[316]

אנוש אינו כאמין
וגם⁽²⁵⁾ אינו מוחל
חשוב את אהבתו
ואכן את רחוקו
בעת התנצלות,
בשעת הודאה,
כאלו לא היתה,
מאד רחקה באה⁽²⁶⁾ :

[317]

בעת יתנצלה⁽²⁷⁾ אוהבך⁽²⁸⁾
ודע כי המחילה מנתיבת⁽²⁹⁾
לחובו או לקוצר יד מחול לו,
אנוש נדיב ומדעו ושכלו :

[318]

דין כל אדם יחטא לזכות
גם אל תחשוב עליו רעה,
מרים יתנצל ממך,
כי אם יזכה יאשימך :

[319]

אל יתעכב עמך חוב⁽³⁰⁾ איש
כי האחד ברור, גם⁽³¹⁾ השני ספק,
כי עד יום התנצלותו,
יבין⁽³²⁾ אותו :

[320]

לא תמצאה עצל כעצל מקנות
יותר מאד עצל אשר קנם ואבד
האוהבים אליו מאד נחברים⁽³³⁾,
אהבתם וכעת⁽³⁴⁾ נפזרים :

[321]

קבל אנוש בא לך להתנצל,
כי כאשר יבנע לפניך,
אם האמת אתו ואם שקר,
לפני⁽³⁵⁾ במי איש אותך מוקר⁽³⁶⁾ :

[322]

ממרה את פיד בגלוי
אכן מקלך בסתר
אר עין [כל⁸⁰] מקל יקרתך,
מראה כי יש לו⁸¹ פחדתך⁸² :

[323]

תמחול לפשע ואשם לנבלים,
כמו תמחול ותסלח לאצילים⁸³ :

[324]

לאיש תן ממך מנע⁸⁴ שאלה,
ואם הרע לך תן לו מחילה⁸⁵ :

[325]

הודה עונך, ואז בקש⁸⁶ למחול⁸⁷ על כל זדוניך,
כי אם תהי כופר ולא תודה, נחשב לך כפל עוניך :

[326]

סלח ומחול לפשע אוהבך, ואל תתגל בריב⁸⁸ עם אויבך :

[327]

אם (תהיה) תמחל⁸⁹ לאיש⁴⁰ תתענגנה,
אך אם תהיה נוקם ונוטר תדאגה⁴¹ :

[328]

טרם עשות מעשה חשוב עליו
או אם תצוה⁴² להרוג⁴³ איש אין יכולת בך לגופו אך לחזיר הרוח :

[329]

אדם אשר חטא (לכל⁴⁴) ימיו⁴⁵,
איכה יהי כועס, ולא יזכור
ויחטא פעם חבירו לו,
כי יזכרה חטאו וכל מעלו :

[330]

אם את תדבר בחבריד⁴⁶
אל יהיה⁴⁸ קשה בעיניך
ברבות דבריד ומליך⁴⁷,
אם דברו הם על⁴⁹ פעליך :

[331]

מחול לאשר חטא והודה,
ושער זה בעת תמנה חרוזיו,
וכן תמחול וכפר נא ותסלח,
במספריו תהי מונה ספר לח :

[XV. מו]

שער ההכרה וההנהגה.^(*)

[332]

לא יקרא אדם חכם
אך יקרא אדם חכם
נזהר מדבר בו נחשל.
נזהר מרם יהיה נכשל:

[333]

אנוש משכיל ולבו אל ימינו.^(*) אשר יכיר לבין הוות ונמנע.
ומתנחם במה אין בו יכולת. בכל עניין^(*) יהי שוקט ולא נע:

[334]

אין איש שלם באמונתו
ובעת יפתח פיו על דבר
עד תשתלם הכרתו.^(*)
יכיר לבא עד תכליתו:

[335]

היה מכיר זמניו.^(*)
והתעסק בענייניו.^(*)
ושומרה^(*) את לשונך.
והבט מה^(*) לפניך:

[336]

כתב^(*) אדם וספרתו ראה עלי שכלו ובינתו ורוחו.
ומנחתו תהורה על נדיבות^(*) לבבו ועצת נפשו שלוחו^(*):

[337]

השמרה מכל טובים בנבראים⁽¹²⁾. ופחד מאד מכל רעים וחטאים:

[338]

אמת גוף (בין)⁽¹³⁾ אנוש לעד
שניהם בעלי מומים.
ולבו בעלי מומים.
ואיכה יהיה תמים⁽¹⁴⁾:

[339]

אם⁽¹⁵⁾ תהיה מושל עלי עמים. התנהגה עמם בטוב להם.
תבא ותגיע לאהבתם⁽¹⁶⁾. תיקר ותכבד בעיניהם.
תמשוך לבבותם⁽¹⁷⁾ בלי⁽¹⁸⁾ חבל. תקנם⁽¹⁹⁾ בגופותם ונכסיהם:

[340]

העת תהי מושל בכבוד ובנחת תהי⁽²⁰⁾ מושל נדיב⁽²¹⁾ עם,
יהיו כחפצך ועל פוך כל מחנם יהיה ומסעם,
אכן⁽²²⁾ נבליס⁽²³⁾ ואויליי⁽²⁴⁾ עם, לא תמשלה בהם כי אם בהכניעם :

[341]

שרם אכיר מעלת כד איש, עלי להכיר מעלת גוי,
ולהתנהג עמם בטוב, אמנה בתיו מניין גוי :

[XVI. שז]

שער בהסתר הסוד⁽¹⁾.

[342]

אל תגלה אוזין⁽²⁾ אוהבך, על סוד תסתיר מאויבך,
בעת יגלה לך⁽³⁾ סודו אוהבך⁽⁴⁾, שבח אותו ויסור מלבבך :

[343]

בעת כל בני אדם לך סודו יגיד⁽⁵⁾, כחד ההגדה ותסתיר⁽⁶⁾ המגיד :

[344]

ואם⁽⁷⁾ סודו באגרת כתבו, והפקידו בידך אוהבך,
קרע אותו כאלו לא ראיתו, וישכח ויסור מלבבך :

[345]

בעת אדם לך יגלה צפון סודו⁽⁸⁾ ומדברו,
גנוז אותו כמו מטמון, ולבך יהיה קברו :

[346]

אדם יגל דבר וסוד חושף,
איכה יהי⁽⁹⁾ נאמן ובטוח⁽¹⁰⁾ עלי כסף :

[347]

אם תחשוף⁽¹¹⁾ סוד לאדם, ויחשפהו לשכלו,
אל תאשימהו⁽¹²⁾, למען⁽¹³⁾ צר לבבך⁽¹⁴⁾ מהכילו :

[348]

אדם בסודו צר לבבו מהכילהו ובוער בו כאש כירים,
לא ישמרה מחסום⁽¹⁵⁾ לפיהו, כי לשוננו רחבת ידים :

[349]

אם סודך לא תספר, יהי אסירך ימי עד,
 אם¹⁶ תחשפהו לאחר, תהיה אסירו ותמעד,
 ביום תחשוק צפון סודך לאחר ויודע כבר לבך בחנו,
 אבל לא¹⁷ תחשפהו אל שנים, ויודע למי מהם תדינו¹⁸ :

[350]

סוד השנים סוד הלבבות, אך סוד שלשה סוד הרחובות :
 [351]

איך תאשים אדם יגלה¹⁹ סודך, אם לבך יצר להטמין,
 אם לא תכסהו והוא סודך, איך איש ואין סודו להצפינו²⁰ :
 [352]

כל²¹ איש גלה סוד מאדם אל אחר מני דרך ימ,
 שמרה אל פיך במחסום, וספר בתיו יט :

[XVII. יז]

שער המלך.

[353]

אנוש מלך יהי תובעו¹ ושונאו מאד יצר² וארצו חיש תקיאו,
 ירא האל³ כאשר יאות לגודלו, ובמלך דבק ושמע בקולו :

[354]

דעה כי דת ומלך לאחדים, שני אחים בכל משמר ומחזה,
 ואין כח בזה⁴ לעמוד בלא זה, ולא לזה להתקיים בלא זה :

[355]

דורה בעיר מלך נורא, ובה שופט
 צדק⁵, ובה נהר לא יכזבו מימיו :
 גם בה יהי נמצא שוק, וחכם לבב,
 רופא לכל⁶ חולי מכיר בכל מומיו :

[356]

מלך ואש שוים בכל עניין⁷, אם תרחקה מהם תצטרכה להם,
 אם תקרבה השמרה מהם, פן ישרפוך⁸ חיש⁹ בגחליהם :

[357]

אם המלך ירב אותך, גם עיניו אותך ישניחו.
אל תפן בו, ודברך המעיטם, כי לא יצליחו :

[358]

מלך במשפט יעמיד ארץ, כי⁽¹⁰⁾ כל עבדיו באמת ינחם,
טוב מזמן ישבע⁽¹¹⁾, ואור פניו טוב מתבואות רב ומלחם :

[359]

הרע אשר במלכים הרע אשר בנסיכים⁽¹²⁾
יסית וידיח חבריו⁽¹⁾ הרע⁽¹⁵⁾ אשר בחברים,
ארץ ושבעה⁽¹⁶⁾ ובטחה אין בה שנאת⁽¹⁷⁾ מגורים :

[360]

אם יעשוק⁽¹⁸⁾ אדם חברו, הוא⁽¹⁹⁾ יעמוד
לזעוק אלי השר, ואל המלך,
אם יחמוס אותו, ודינו הוא⁽²⁰⁾ יעשוק⁽²¹⁾
מלך, למי יצעק ואל מי יזעק⁽²²⁾ ואנה ילך :

[361]

אל תעמוד בפני⁽²³⁾ אל תעמוד בפני
כי כארי יטרוף גם היקום יחטוף⁽²⁴⁾,
סור מפני גשם אל הר והמלט,
אל תעמוד בפני נהר בעת ישטוף⁽²⁵⁾ :

[362]

בחברת המלכים עוז⁽²⁶⁾ וכבוד
לאיש משכיר, ועל ראשו כתרים,
אבל דומה להר תלול ונישא⁽²⁷⁾,
מגדים בו נרדים עם כפרים,
ובו נוה ורבעה ננחשים, וכל חיות אריות עם נמרים,
עלייתו מאד קשה, ואמנם עמידתו כעומד על קברים :

[363]

אם יהיה השר⁽²⁸⁾ משנא לך וצר,
אל תבטחה אל אהבת המלך,

תהפך^(י) את חמת
ובטח ילך :

כ^(י) אהבת השר
מלכ^(י) והנצל^(י)

[364]

לחולס אשקה רגלו וידו.
בהתבונן ספר בתיו וידו :

על^(י) דברת שבועת אלהים
לבל אומרה כבד פיהו

[XVIII\ יח]

שער הכסילות והגאווה והאולת.

[365]

ולא תמצאו בזולתו :
ולריק רוב יגיעתו.
ללא הגון במתתו.
לאהבתו ושנאתו.
בעתו יחשוף אותו :

חמשה תמצאה בכסיל
ללא דבר יהי כועס.
ויתן כאשר יתן
ולא יכיר מקום מחנה
וסוד לא יחשוף ריע.

[366]

בין כסילים
ישר ונכר.
במחירים.
נודע במדבר :

אנוש^(י) בין לא ידובר
לעולם ואנוש
כמרגלית יקרה
מחירה לא יהי

[367]

שלשה הם מאד ירך עליהם לבב. משכיל ויכפיל כאבו.
אנוש דעת ומנהיגו משונע. ואיש צדיק ורשע ישלמה בו :

[368]

לעולמים מצומדת.
ועשיר יפחד רדת.
מחמדת.
ראויה לו ונכבדת :

ויששה הדאגה בם
אנוש עשיר כבר ירד
ונוטר ואשר נפשו לעולמים
ודורש מעלה אינה

[369]

אם תשקלה שנאת חכמים בפלס ואהבת הכסיל, תמצא
יתרון בשנאת החכמים, גם אל כל אנוש נכון מאד נרצה :

[370]

רועה כסיל יסכל, והולך את חכם לב כל אנוש זכרו כמור ידיה.
רוח בעברו על בשמים יהיה נודף, ומוב ריחו אל אף יריח.
אכן בעברו על נבלות יעלה באשו וצחנתו מאד תצריח :

[371]

שויים⁽⁸⁾ בשקל חד⁽⁹⁾ בעיני שומה אוהב ושונא לו, ומוב וחומא :
אשר נגדו בני אדם בשוה, לאולתו רפואה לא תקוה⁽¹⁰⁾ :

[372]

ומי הוא זה⁽¹¹⁾ אשר קלון
אשר נכנס במקום
ואומרים לו שבה בכאן⁽¹²⁾.
והמאריך מאד דבר
לספר מבלי עתו⁽¹³⁾ :
בכל עת יעלה⁽¹⁴⁾ אתו,
אין כראוי לו לאולתו,
והוא בוחר מקום שבתו.

[373]

כסיל עת תם תשובותיו
יהי מוחל גדפותיו :

[374]

אנוש לא יהיה גאה בנפשו, בכל פעם ופעם יעזרנה,
וישפל האנוש גאה ונשא עדי עפר, וכל איש ירמסנה :

[375]

אדם בבינתו נשען ובעצתו,
תעה ונכשל⁽¹⁵⁾ במח בחכמתו :

[376]

אתמה על כל אדם משכיל איכה אין אל לבו נותן,
איך יתגאה אדם עבר זה פעמים מעבר שתן⁽¹⁶⁾ :

[377]

איש גאווה לובש
גדול בנשמתו
ישמח ללא דבר
יחשוב לעלותה
בשכלו יחזה
ורב ממנה,
ויתגאה, ועת
וישפילנה⁽¹⁷⁾ :

[378]

כִּי⁽¹⁸⁾ הכסיל אל תדרכה תוך גל,
יִי⁽¹⁹⁾ תאבה לספור מספר חרוזיה תמצא במניין גל :

[XIX. יט]

שער הקנאה.

[379]

קנאה מאד רעה ומכה נחלה לגוף, ועצמותיו תהי שוברת.
 קנאה תהי מעלים לעולמים, והקנאה לעולם כך תהי נכרת :

[380]

כל האנוש תוכל לרצות חוץ מאיש עלי עושרך^(א) מקנא כך,
 כי לא מרוצה יהיה^(ב) לבו עד יאבדה עושרך^(א) וכל מובך :

[381]

לא תמצאה חומא כאיש קינא^(א) על איש אשר ידו יקר מצא,
 כי הוא כנגד בוראו קוצף^(ב) תמיד, ושונה באשר רצה :

[382]

אויל^(א) יום תקראה אותו לעזרה לשרש גזעך אמנם קראתו,
 ולולי עצי יער אשר תחזיק יד איש בקדרום לא כרתו :

[383]

אין לך שנאות מאין רפואות,
 כי אם שנאות^(א) מצד קנאות :

[384]

לא יאריך ימים	מקנא באשר
לא לו ^(א) תהי תקוה	ולא תוחלת,
ידאג ודאנתו תמידה	על אשר
לא לו ^(א) תהי ^(ב) נזק	ולא תועלת :

[385]

מקנא אל תהי באנוש יברך ימי חייו במאכל תענוגות,
 למען ישבעה^(א) הוא מעדנים, ואתה תשבעה נצח דאנות :

[386]

שלשה האדם מקנא במ ימיו, ועינו צר בהם וירבה^(א) שטמתו^(ב),
 באיש אומנותו ואיש ממשפחתו ואיש בשכונתו בגודל יקרתו :

[387]

אמ"י לא תהי קנאי
תגל ותצליח.

תרום ותשא הוד,
בתיו כמניין הוד :

[כ. XX.]

שער החנף ולשון הרע ושכן רע.⁽¹⁾

[388]

אשר יתקשמה
אמת יתגל

מאין נכונה,
בעדי' הבחינה :
בעל כרחו ינלהו),
חלישותו תעידהו :

ומתקשט באי' טבע
וצובע שער ראשו.

[389]

חבר ולבו רע דומה לקדחת⁽²⁾, יתפשטה בגוף לחלוש בריאותו,
כי הוא יחפש על מומי חבירו, גם יעלים ויסתור את טובו וצדקתו⁽³⁾ :

[390]

בעת תשמעה אדם ידבר באוהביך⁽⁴⁾ דבר מום וכל דופי, והוא
לא ידבר בו,
אהוביך שמור, ושנא בנרגן אשר דרכו לדבר באישים,
כי שנאות ושוא חרבו⁽⁵⁾ :

[391]

אם תחזה נאמן נראה בעיניך מגיד⁽⁶⁾ דבר דופי אל תאמן עדיו,
כי אם יהי נאמן, לא יהי⁽⁷⁾ מגיד דופי ושמע שוא לעד לבלעדיו⁽⁸⁾ :

[392]

אל תאמן כל מדברות אדם, כי אין אמת כל מה בפה דובר,
איש יאמין רכיל ונרגן לא⁽⁹⁾ ישאיר לנפש⁽¹⁰⁾ אח ולא חבר :

[393]

אל תחשוף סתרי חבריך, פן יחשוף האל סתריך :

[394]

היה ענו שפל רוח ודכא לעולם, ועזוב חימה וחרף,
יאל תגד דבר חירוף לאדם, ודע כי המספר הוא מחרף :

[395]

שכן אשר לבו לרעה בך, סור משכונתו ורחקנה.
אם יחזה מובה יכסנה, אם יחזה רעה יגלינה :

[396]

אנוש חמס בכל עת ישנאה טוב ויבחר רע ומדיינים ומרי,
כמעשה הזכוב נגע מחפש, ומקום יעזוב שלם ובריא :

[397]

אנוש סובל
יהי נוחל
אנוש רוצה להנקם
לנפשו מעלה יוסיף
בהזיק לו שכנו,
כבוד ביתו והונו,
נקמה על משנאהו,
ואז עקב יגורהו(י) :

[398]

אדם משנא חבירו
יניר ויחרוש ויזרע
בפה ובלב יחטא,
שנאה, ויקצור חרטה :

[399]

היה נשמר, ואדם אל
ויש אנוש זכוב קטן
יהי נקלה בעיניך,
יהי מחנק גרוניך :

[400]

מרחיק עצמו משכן רע, אז צור ישעו מיד יחו,
לא יירא מלשון הרע, מספר בתיו תמצאם(י) הו :

[XXI. כא]

שער בקור האוהבים והחולים והכבדים בביקור(י).

[401]

איש מניח בקור(י) אוהב דבק אליו וחומס(י) נפשו,
אך איש בקר אדם כבד ימצא קלון שיבאישו :

[402]

בקר לעתים רחוקות(י)
אך אם לעתים קרובות(י).
תוסיף בלכות אהבות,
תוסיף שנאות ואיבות :

[403]

מיל תטרחח עת⁹ תבקר
וטרח שנים להכנים

אנשי חלאים ואונים,
שלום ולשבית⁹ מדנים :

[404]

חדל מבקרה כל
והוקר רגלך
ראה כמר
בני אדם בעוד

עת חברים,
ממשכניהם,
בהעצר⁹ וגשם,
יכלון עליהם :

[405]

כבד לבקר בא
ויאריך עמו
ויענה לו, אם לך
להשלימו
אך אם אני חייב לך
כמה אני חייב,

פני חולה,
את ישיבתו,
עסק, מהר
ולעשותו,
מחוב, אמור
(שאל) וקח אותו :

[406]

קחה מוסר לך ייטיב וינעם, ואיש כבד חדל מבקרהו,
למען תהיה עליו למשא בבקורך מאד ממחלהו :

[407]

אמרו לחולה מה חולייד, ענם זדון נפשי וחטאתי,
ויאמרו לו, תאות לכך מה היא, השיבם רק היא סליחתי :
אמרו הנלך נקראה רופא, ויענם הוא החלה אותי,
השיבוהו נאכילך, ענם כל מזון הוא מחלתי :

[408]

דחה כבד בחברתך, / במיעוט האזנתך⁹ :

[409]

אכילה עם אהוביך¹⁰
אכילה עם משנאיך¹¹
כנופת צוף ומרקחת,
כספחת¹² וקדחת¹³ :

[410]

בעת¹⁴ תראה בסוד
רחק מהם, ואל תבחר
יושבים שנים מבני אדם,
להכנס בתוך סודם :

[411]

המאריך אומרו¹⁶) ושיחתו. קצים¹⁶) בני אדם בחברתו :

[412]

מלך¹⁷) היה שונא כבד, ויצו לכתוב¹⁸) על טבעתו,
הכברת קום, ויהי¹⁹) לו הטבעת עד לכתו :

[413]

הלא כתוב בספר הרפואות באגרת שמינית²⁰) גם תשיעית,
אשר מושב אנוש כבד²¹) בחברה, ישיבתו כקדחת רביעית :

[414]

אנוש כבד יבקרך	בפעם ובאחרת ²²)
ולו ²³) לשון ברוב ²⁴) דבר	ושונה ²⁵) ומדברת :
תשו אונך בחרשת,	ועינך ²⁶) שים כעורת,
ורגליך כגדמת,	ופיך שים כסוררת ²⁷) :

[415]

בקר אוהב גם איש חולה, וחדל לך מלבמר הכבד,
אם תתבונן בחרוזיהם, תמצאם מניין הלכד :

[XXII. כב]

שער אחרון מהספר.

והוא חבור המוסרים.

[416]

אלי) תהיה בוכה	פני שוחק ושר,
כי לך יהיה לוּעג ²)	וגם יבזך :
ולאיש בלי יגון	יגונך אל ³) תגל,
כי לא לך מביט ⁴)	ולא יחזך :

[417]

עצה שאל מכל	זקן וכל נער,
יש עת ⁵) אשר תמצא	עצה ⁶) בלב ⁷) נער :

[418]

מקום גרו אבותיך היה גר, ושימה את מלוך בנינו.
ותן מקום עלי יושביו לעולם, וכן נמצא כבוד העוף בקנוי⁽⁹⁾ :

[419]

לעד ראשה אל תהי גולה סוד פן תביאך לבזיון⁽¹⁰⁾.
את נפשך שמרה, וסם המות אל תהיי⁽¹¹⁾ שותה לנסיון⁽¹²⁾ :

[420]

אשר יפקיד נכסים על ידי נער וגם⁽¹³⁾ אשה.
בראשיתו תהי בוששה⁽¹⁴⁾. ואחריתו לבקשה⁽¹⁵⁾ :

[421]

ומוכיח לאיש אינו מקבל והדובר על⁽¹⁶⁾ לבות סתומים.
כמו אדם ישורר שיר למתים, ומתפלל וצועק לצלמים :

[422]

לאיש משכיל מעט הוכח ויועיל⁽¹⁶⁾
ויבין בדברים עד כלותם, רחקה⁽¹⁷⁾
ויקבעם למשפט לא ויבין את קצתם מקצתם :

[423]

האיש⁽¹⁸⁾ אשר ירבה שחוק פיהו שומה, ואין רפאות לסכלתו⁽¹⁹⁾.
העת אשר שניו⁽²⁰⁾ יגלה, את הודו יהי ממעים ופסדתו⁽²¹⁾ :

[424]

הארך במחשבתך ואז יהיו כל מפעלותיך במכלולים.
כי מעדני נן בהתאחר יהיו מתוקים גם⁽²²⁾ מבושלים :

[425]

איש בין לנצח ברשע אל תשו כח ואמץ⁽²³⁾ בו והעז⁽²⁴⁾ מצח.
כי המנצח ברשתו יפול⁽²⁵⁾, גם המנוצח הוא אמת נוצח⁽²⁶⁾ :

[426]

אנוש סכל יקדם עת ידבר לשונו את פני שכלו לסכלו.
ואיש משכיל בהתאחר לעולם לשונו אחרי דעו ושכלו :

[427]

שחוק לכסיל עשות זימה ועל כן תבונתו תהי אחר לשונו.
והמשכיל יאחר את דבריו, ולא יחל בדבר עד יבינו :

[430]

אשר יבטיחך יום ביום במתן. בתוחלת מדכא לב ומחלה.
כענן מבלי נשם ומטר²⁷) יכסה עין אדמה באפילה:

[431]

בגרות אם תהי נפשך וריקם תפחד, שוב קחה מוסר ותערים.
והמעיסה לך אכול ושתה, מעט בשר הלא די לכשרים.
ואל תרבה²⁸) נשים, וכל עת שמור פן תתנה חילך לזרים.
וכל דבר תאזה נפשך בו, אמר עליו מאד דמיו יקרים.
הלא טוב לעזוב עושר לאויבים לרוב הון משאל מן העשירים:

[432]

עת הצלחת איש תשוב לו אבן חוצות שן ובדולח.
ובעת תשלח על מצליח תוך ידו עץ יבש שב לח.
האמן גם על נמץ נמץ, אם בן יומו פארות ישלח:

[433]

אם תשמע מוסר תזריח, תנוח נפשך חן חן לה.
בצרור החיים מושבה, מניין בנין בתיו תמצאם לה:

סליק כולו בע"ה.

ברוך נותן ליעף כח ול"א ע"י.

ספר

יסוד היראה.

ספר יסוד היראה.^א

הלא כתבתי לך שלישים במועצות, ודעת לדעת חכמה ומוסר, להבין אמרי בינה, ראשית חכמה יראת ה' ^ה, שכל טוב לכל עושיהם, תהילתו עומדת לעד :

אליהם אורחות^ב מוסר וחכמה, לגופותם בעודם על אדמה, יהיו^ג להם לחיי הנשמה :

והנה היא בעיניי^ד נפלאה, ומעין כל יצורים נחבאתה, לבד ליראי^ה אלהים נמצאתה :

בתורת אל ואכין רעיוניי, בני שכל אשר היו לפניי, והבל בלעדי יראת יי^ו :

הלא טוב לי להקיץ את שנת^ז, בראש הרים, ושמה^ח תחנותי, ואעמיד על שעריו את דלתי :

ושימו לב ועיניכם פקחו, אשר אקרא, ומוסרי לקחו, ישרים עד מאד זכו וצחו :

ולמה תהיה לכם למוקש, בצדק הם, ואין נפתל ועקש, לרוותם כמו יורה ולקש^ט :

שאלוני מתי בינה להורות וחוקים^י ימצאו בהם תחייה^{יא} ויום יקראו לעלות מרומים

ותמהתי מאד על שאילתם^{יב} למען נסגרה^{יג} גם נעלמה, ולא ידע אנוש ערכה ודרכה^{יד},

וסבותי אני לדרוש ולתור ובחנתי בכור מצרף תבונות^{טו} וראיתי אשר הכל כאיין^{טז}

ועתה מה אני יושב ודומם, ואבנה בית זבול נישא^{יז} ונכון יסוד^{יח} יראה איסד^{יט} מוסדותיו,

שמעוני, והמו אזניכם לי, ואל תמרו לדברי פי וקולי ואוכיחה ואערכה משלים

קחו מוסר, ואל תקשו לבבכם, ונסו ודעו כי כל אמרי^כ והנה נוזלים^{כא} על הלכבות,

[I. א]

שער היראה.⁽¹⁾

[1]

ירא יי'. (והיא⁽²⁾ ראשון וראשית בראשיתה מנוחת⁽³⁾ הגוייה⁽⁴⁾). וגם באחריתה⁽⁵⁾ נמצאת⁽⁶⁾ לנפש

לכל חכמה, ויש לה סוף ותכלה, ובה תשכח יגונה ועמלה, אנוש שלום ושום טוב ותהילה⁽⁷⁾;

[2]

ירא האל, ולא תירא⁽⁸⁾ בני איש, הכי⁽¹¹⁾ יראת אל⁽¹²⁾ תהיה לך ובה תבטח, ואין מי יחרידך,

ואם עלו בכסא⁽¹⁰⁾ המלוכה, למעון אם⁽¹³⁾ תהיה⁽¹⁴⁾ שפל ודכא, והיא מידה⁽¹⁵⁾ לכל מידות⁽¹⁶⁾ נסוכה;

[3]

ירא האל יראוך⁽¹⁷⁾ אנשים, וכי תעוז ביראת אל למולם⁽¹⁸⁾, וכי⁽¹⁹⁾ במחה ושקט שאננות⁽²⁰⁾

ואם הם ממך עזים וקשים, בפחדם יחרד לבם כנשים, להוציא רגלך מפח יוקשים⁽²¹⁾;

[4]

ירא מאהבה האל והיתם⁽²²⁾, וזה⁽²⁴⁾ יאות⁽²³⁾, למען כי יצרך הביאך לעמוד תמיד לפניו,

ויראתך אזיית⁽²³⁾ תהיה שלימה, מאפס⁽²⁶⁾, ומאין כל מאומה וריקם אותך צורה נעימה;

[5]

ירא ופחד בתוכך⁽²⁷⁾ מעשיך, ואל תבטח בעשרך ותעוז, ומי ידע הכיום מחרתו,

וכלם יהיו אוליית⁽²⁸⁾ ושמא, ועין לך ואיך תהיה כסומא⁽²⁹⁾, ואם לא יהיה נמשל ונדמה;

[6]

ירא האל, ושיתחו לנגדך וזיכר שם כבודו⁽³⁰⁾ יהיה על ואל נא תעצים עין כעור⁽³¹⁾

במעשיך, ולא תחטא לעולם, שפתיך בכל דבר ותשלם, וגם אל תחסום פוך ותאלם;

[7]

ירא האל⁽³²⁾ והיה חרד לקיים וכי תחטא, תשוב שנג כזדון והוא יחשוב לך זדון כשנג,

אשר צווה⁽³⁸⁾ בתורתו⁽³⁴⁾ וחוקיו⁽³⁵⁾, להנחם וחסד רחמיו קו, וכי תשוב לדבקה עם דביקיו⁽³⁶⁾;

[II. ב]

(שער) התפילה^(א) והעבודה^(ב)

[8]

ירא האל, ודובקה^(א) בו לעובדו^(ב) בלב שלם, וקו טובו וחסדו, ויעלו^(א) לבך על כל גמוליו אשר יגמול, וברך שם כבודו ובלתו^(א) אל^(ב) תעשה^(ג) מאומה, הלא הוא אל, ואין עוד מלבדו :

[9]

עבודת אל עבוד תהיה לנפשך, ובלעדה תהי עובד לזרים, ומה יתרון לך על כל עמלך, אשר תעמל ותוריש לאחירים^(א), ומה שואל לך כי אם ליראה, אהוב חסד, ומשפטים ישרים :

[10]

ירא האל, והתפלל לפניו, ותמצא חן ושכל טוב בעיניו, וכי תשאל מלפניו שאלתך, היה ירא וחרד מחרוניו, ואת פתחי שפתיך שמור, אז יחנך^(א) ויפק לך רצוני :

[11]

ירא אל^(א), קדמה פניו בתודה, בטרם תעשה כל עבודה^(ב) ונס^(א) רגלך^(ב) בשם קדשו תרימו, ואין על כל^(א) דרכיך חרדה, והבין^(א) שפתיך וליבך^(ב) לאל אחד, ולא תמוט למועדה^(א) :

[12]

ירא האל, וכי תערך^(א) לפניו תפילתך^(א) ירא ועמוד במורא, עצום עינך^(א) וידך^(ב) אזור נא, לבבך פן יהי פונה בזרה, ותפנה אל מלאכה או סחורה :

[13]

קבע מקום אשר תעמוד לפניו, ומדוע^(א) תהי נע אנה ואנה, ובקש לו לבד די מחסורך, אשר תחסר בכל רגע ועונה, והמותר שמור אל תבקש, וריחמך^(א) ונתן לך חנינה :

[14]

ערוך סדר תפילתך^(א), ואחר קרא אליו ודרשתו לשוכנו^(א), והבין^(א) את אשר תוליד בידך, תשורת שי בבואך אל מעונה, היאות לערוך שיח לפניו, אשר מרמה ושקר על ימינו :

[15]

בעמך אל פני מלך מלכים לבקש מדפניו כל⁸¹ צרכים,
זכור מי את, ומה⁸² ומה הם מעשיך אשר⁸³ ישרו ואם המה הפוכים,
ומי האל אשר תעמוד לפניו. והוא צופה בסתרי מחשכים :

[16]

בבקשך פני גבר עמיתך, הלא תבוש ותתכסה כלימה⁸⁴,
וספק אם שאילתך⁸⁵ בידו, ואם תקדים גמול כמה וכמה,
ואיך לא תעטה אימה בדורשך⁸⁶ אשר קדם גמלך כל מאומה :

[17]

הנה⁸⁷ תודה על כל מה שקדמך⁸⁸ גמולות⁸⁹ הרחמים⁹⁰ וחסדים⁹¹,
והתבונן על הבא לבקש והתפלל לך על העתידים,
וזאת היא מערכת התפילה⁹² והיא עיקר⁹³ עבודת החסידים⁹⁴ :

ג. III.

שער התורה והחכמה.¹

[18]

ירא האל, ירא את חכמיו אשר יורו לך דרך ישרה,
והתבונן² לך צאת אחריהם, ומפיהם למוד דעת ותורה,
ודע כי נפשך³ היא בידם⁴ על⁵ צרור החיים⁶ צרורה :

[19]

ירא האל ותורתו קדושה ותהיה לך יקרה מפנינים,
ועל פיה תישר מעשיך⁷ ונפלו לך חבלים בנעימים,
והנה היא לבדך⁸ אוצר לנפשך וגם בה⁹ תאריך שנים וימים :

[20]

קנה בינה, קנה תורה ומצוה, ובהם תהיה ידך חזקה,
וכי¹⁰ היא המסילה¹¹ הקרובה ליראת אל ואם נראית רחוקה,
וכמה יעבור איש לא יבונן וידע סוד עבודת¹² אל רחוקה¹³ :

[21]

קנה תורה, קנה קניין¹⁴ ספרים אשר מפז ותרשישים יקרים,
ואם נולד לך ספק בשכלך, שאל בהם כמו אורים ותומים,
הילך בקרב¹⁵ גיבור¹⁶ ויעוז וחרבו על ימינו אין להרים :

[22]

קנה חכמה ותורה, והנהגה בה
וכי תוסיף בכל יום להגותה⁽¹⁷⁾,
ואיש יפתח וישדד האדמה⁽²⁰⁾
עדי תהיה בלוח לב כתובה,
תהיה⁽¹⁸⁾ אורה פרי חדש באיבה⁽¹⁹⁾
כמו יוסיף חרוש⁽²¹⁾ יוסיף תנובה :

[23]

ראו, מה נעמה תורה ויראה,
אשר תעדה עדי זהב, ותלבש
והנה היא מבורכת בטעמה,
כמו עלמה יפפייה⁽²²⁾ ונאה,
לבוש שנים⁽²³⁾ ותתיפה במראה,
אשר נעים⁽²⁴⁾ וכן היא⁽²⁵⁾ נשואה :

[24]

ותורה מבלי יראה, כאשת
ועינה קרעה⁽²⁶⁾ בפוך וכחל⁽²⁷⁾
ומה בצע ביפעתה וזיוה⁽²⁹⁾,
מדנים סוררה סרה בטעמה,
וגם תעד בחלייתה⁽²⁸⁾ ונזמה,
וסות ערייה וערוותה⁽³⁰⁾ ערומה :

[25]

ראו תורה אשר הושת יסודה
ומגדל עוז⁽³¹⁾ לתלפיות⁽³²⁾ בנוים⁽³³⁾,
לעולם יעמד חזק ואמין
ביראת אל מצאתיה למבצר,
מיוסדים יסוד רחב ולא צר,
למול אויב, ואם יעזו ויפצר :

[26]

ותורה מבלי יראה, בבית
תמול גבהו ורומו⁽³⁴⁾ עד שחקים,
ומה בצע, ויום מחר כתילים⁽³⁵⁾,
ומגדל רם ואין להם יסודות,
כסור גזית למבצר ומצדות,
ירקדון בני שעיר ושרות :

[27]

קנה תורה בלימוד⁽³⁶⁾ והבנה,
ולימוד⁽⁴⁰⁾ מבלי מעשה כאיין⁽⁴¹⁾
והוא טענת אלהים על ברואיו⁽⁴³⁾,
ותזהר⁽³⁷⁾ לעובדה⁽³⁸⁾ ולשומרה⁽³⁹⁾,
ותוהו⁽⁴²⁾ נחשב ויהי לזרה,
בתיים⁽⁴⁴⁾ לו לבד שפה ברורה :

[28]

אשר יחכם להורות לאחרים,
תבונתו ושכלו יהיו לו
ותוכחותיו נשיאים רק ורוח
ונפשו בחלה תורה וחכמה,
לפח יקוש, ולא יועיל מאומה,
מטר אבק ועפר על האדמה⁽⁴⁵⁾

[29]

קנה תורה, ואל תאמר ירושת
הנא בה ועסוק בה יומם⁽⁴⁸⁾ ולילה,
זרע את ארצך וקצור יכולה,
אבותיי⁽⁴⁶⁾ היא, והיתה לי⁽⁴⁷⁾ לנחלה,
תהי⁽⁴⁹⁾ חכמה שכרך⁽⁵⁰⁾ בעמלה,
ואם תשים⁽⁵¹⁾ בקוץ ודרדר גדילה⁽⁵²⁾ :

[30]

ראו על כל ירושת⁽⁶³⁾ איש ירשה, אנוש החי, אבל המת נטשה, והמנהיל לבניו נחלת דת, ודין חכמה ותורה הקדושה, תהי גב היא ירושתו⁽⁶⁴⁾ לנפשו, כמו לבנו אשר על הירושה⁽⁶⁵⁾ :

[31]

קנה תורה, קנה דיעה⁽⁶⁶⁾ לנפשך, ואל ירע לך אם רב מחירה, למען כי מאד מקחך⁽⁶⁷⁾ לרב⁽⁶⁸⁾, עלי מתן אשר תתן תמורה, והיא תעמוד לך בעת אשר איין⁽⁶⁹⁾ כדי רב הונך כח לעזרה :

[32]

קנה תורה, קנה חכמה ומוסר, ולא⁽⁷⁰⁾ תאמר אני נדיב וטפסר, למי יאות היות משכיל, ואם לא, לאיש נדיב ושם נעים ואיש שר, ומה בצע באילן רם ויבש, ולא יעשה פרי, גם צללו סר :

[33]

קנה חכמה, ולא תאמר ביד מי, מצאתיה, וכמה נחשב הוא, היחשב כלי חרש בחרשו, הלא מה יש בתוכו ויחשבוהו, ויש הוח אשר יפרח כשושן⁽⁷¹⁾, ועל פרחו בראש חן יעלוהו :

[34]

קנה תורה, קנה עמה ענווה⁽⁷²⁾ ומוסר חן, ולא תעזז בגאווה, ולא תמצא במידות⁽⁷³⁾ התמודות⁽⁷⁴⁾ כחברתם אשר נעמה וגאווה, וכן עקב ענוה רוב שלומים, וסוף תורת אמת שקט ושלוה :

[35]

התנאה בתורה או בחכמה, וירום לבבך על כי⁽⁷⁵⁾ קניתה, ותרבה בה עלי ריעים⁽⁷⁶⁾ ואחים, אשר לא⁽⁷⁷⁾ חכמה לנפשם⁽⁷⁸⁾ לדעתה, ידעי⁽⁷⁹⁾ כי אין ירושתה⁽⁸⁰⁾ לבנך, למען כי בגאוותך⁽⁸¹⁾ כליתה :

[36]

ראה חכמה עלי יראה שתולה, כעץ שתול על פלגי נהרים, יעלה וינקותיו⁽⁸²⁾ וגדעיו, למרחקים, וגם יעשה קצירים, ופירותיו יבכר לחדשים, בשמים ראש, נרדים עם כפרים :

[37]

חכמה מבלי יראה, כערער, אשר יצא וצמח⁽⁸³⁾ בערבה, ואב רבו ענפיו וקציריו, בעודו לח, ויונקתיו⁽⁸⁴⁾ רמוכה, למחר יבשו ערשי גזעיו, ואיכה יעשה פירות⁽⁸⁵⁾ תנוכה :

[38]

ראו חכמה¹⁶) כשמש בשחקים, מאירה עלי¹⁷) קרובים ורחוקים,
הכי מועיל¹⁷) תבונות¹⁸) איש ושכלו לנפשו, בעשות מצוות¹⁹) וחוקים²⁰).
וזרים יאכלו הלוך לאורה, כדת²¹) ודין כנופת צוף מתוקים :

[39]

קנה חכמה, ובה תעבד עבודה, ואל תעש²²) מאומה בלעדה,
תשיתנה לראש כל מעשיך, ואם²³) קדמו²⁴) תחרד חרדה,
כאופני עגלה בחלוף²⁵) על²⁶) פני המושכות סיבת²⁷) פרידה :

[40]

דעה אם גדלה חכמתך על אשר תעשה פעול²⁸) ישרים,
ואיך יתיישרו²⁹) לך מעשיך, עלי חכמתך אם הם יתרים³⁰),
התטעון לבך מה לא נשאו, ואם ישא זבוב משא עירים³¹) :

[41]

שאל חכמה, ותלמד לא למדתו, ולשואל ענה על שאילתו³²),
ואם תדע, אמור הנה ידעתי, ולמה זה תכחד על אמתו,
ומה בצע בעת³³) יעלו נשיאים, ואין מלקוש ולא יורה בעתו :

[42]

שאל חכמה, ולמה תהיה בוש, הלא רב בושתיך³⁴) אם³⁵) לא ידעתה,
ולא תאמר יביניני³⁶) לבבי, אני דיני³⁷) לי בנפשי³⁸) ועצתה,
הכי אם ישענו אותך אחירים³⁹) תהי¹⁰⁰) נושא את¹⁰¹) אשר¹⁰²) לא

נשאתה :

[43]

גווית¹⁰³) איש בלי חכמה משולה כצי¹⁰⁴) אדיר בלב ים ומצולה,
אשר ינוד וינוע כקנה לכל רוח, קטנה או גדולה,
ואיך יעמוד, ואין תופש במשום, ולא חובל ופורש גם למעלה :

[44]

שבה את החכמים וחכם, אך חסום פה, ופקח עיין ואוזן¹⁰⁵),
ראה ושמע, ושימה את לבבך לדבריהם בכף פלס ומאזן,
והטה באשר ימו וטוב לך, ולא תאמר אני נגיד ורוזן :

[45]

למוד חכמה, ולמד לאחירים¹⁰⁶), ורק אם היא בעיניהם חשובה,
ולמה זה תלמד לכסילים, בני נבל, והם לא יחפצו¹⁰⁷) בה,
התזרע זרעך על הסלעים, ואם יצמח במדבר כערבה¹⁰⁸) :

[46]

רדוף חכמה לעבר ים רחוקים, עדי תמצא אנוש תמים בדיעיו,
למען מכנה ארץ יבואון לשומעך⁽¹⁰⁹⁾ כל נדיבי עם ושועיו⁽¹¹⁰⁾,
ויש יונק יחלפו⁽¹¹¹⁾ את מקום נמעו, ויוסיף על גזעיו :

[47]

האמור⁽¹¹²⁾ לבך מה לחכמים בחכמתם ואם בה מחייתם⁽¹¹³⁾,
ומה יתרון אליהם על הכסילים⁽¹¹⁴⁾, הלא נעמו בחייהם במותם⁽¹¹⁵⁾,
ראה כי גם פראים ביערים מזונם ימצאו מדי חיותם :

[48]

קנה חכמה, ולא תחסר מאומה, ותמצא כל אשר תחפוץ ותבחר,
ובלעדה התקנה כל, ואם רב וגדל⁽¹¹⁶⁾ עשרך נחשב לפחר⁽¹¹⁷⁾,
והחכמה יקרה מפנינים, והנשה כל יקר חפץ ומסחר :

[IV. ד]

שער ההכרה.⁽¹⁾

[49]

ירא האל, והכר את גמוליו אשר גומל לבריותיו וטובו,
ודע כי לא יחא⁽²⁾ צריך אליהם, אבל צורכי⁽³⁾ יצוריו נמצאים בו,
וכי תאמר עלי מה זה בראם, להודיעם גבורת עוז⁽⁴⁾ רהבו :

[50]

פקח עיני לבך⁽⁵⁾, להכיר אשר תראה בעיני הגוייה⁽⁶⁾
וכמה באנוש עינים⁽⁷⁾ פקוה ויביטו, ולא יראו ראייה⁽⁸⁾,
ויש עין עצומה תחזה כל, וגם מה יש במסתרים⁽⁹⁾ גלוייה⁽¹⁰⁾ :

[51]

אנוש משכיל להכיר את מקומו, וכל מעשיו כפי⁽¹¹⁾ יראה בעצמו,
הכי ישקוט, וימצא אחרית טוב בעולמו כדי⁽¹²⁾ לכתו לתומו⁽¹³⁾,
ואם יט אל ימינו או שמאלו, כבר נמג ופג ריחו ומעמו :

[52]

ומה בצע בהכר^{15a} האנוש, אם לפיהו לא יישר את פעליו.
הימלט אנוש¹⁴ בין סלעים¹⁵ ומכשולים ואם קל ברגליו,
ואם אין בו להכיר טוב, ושומר¹⁶ פתאים ישמרוהו¹⁷ על מסיליו¹⁸ :

[53]

אנוש רוצה להכריח טבעיו להכיר באשר אין בו מותר¹⁹.
פרעהו, ואל נא תעבור בו, סטה מנהו ומעליו תנתה,
כיוצא ממסילה²⁰ הישרה ותת דרך בחלמיש יחתר :

[54]

היה משכיל זמן הבא, להכיר בשעבר ובין²¹ את אחריתו,
ותשיג את אשר לא בא לידך במה²² שבא לידך ועברתו,
כאיש צד צפורים²³ עפות בצפור אשר צד מתמול שלשם²⁴ ברשתו :

[55]

והכר בדברים עד אשר לא עשיתם אם במעש או במבטא, עשיתם אם במעש או במבטא,
ומה בצע בהכר אחרי כי כבר נעשה, ומה תועיל חרטה,
התשוב עוד ותשור²⁵ לחזות עין²⁶ אנוש אחר תנוקר בעלמה²⁷ :

[56]

אשר יראה ויכיר באחרים ואם נמצא פתיל שער בעינם,
ולא יכיר בעצמו את אשר בו עלי מה נפקחו עיניו ואינם,
הלא טוב עוצמו עיניו ויקל בעל זרים אשר נושא לחנם²⁸ :

[ה. V.]

שער הבשת והעווה.

[57]

ירא האל, והתבייש²⁹ בעצמך במרם תחטא תיטב ותישר,
וכי תעטה לבוש בשת ומסוה, תהי ירא ועד עולם תאושר³⁰.
והיא תהיה לכסות מהאנשים³¹, ובה נחשב אנוש צדיק וישר :

[58]

הטוב לך אם יביישוך³² אחרים במעשיך, ותמצא בוז וחרפה,
הלא טוב תעמיד עיני לבבך עלי כל אורחותיך³³ למצפה,
ולמה תעצים עיין³⁴ כעור, ולא תבוש בערוותך³⁵ חשופה :

[59]

התשית מצחך עוז כנחושה
ותוליד את קגונך במצחך
ולא תרגיש להתבייש⁽⁵⁾ למען
ואם תהיה בעיני כל מגונה.
לשמצה כך באויב⁽⁶⁾ ומקנה.
אשר נבל⁽⁷⁾ ועוז פניו ישונה⁽⁸⁾:

[60]

ולא תבוש בלכתך את החכמים
וגם את⁽⁹⁾ צעירים לימים
ומה רב בשת אם ישאלוך
הכ⁽¹⁰⁾ יורו לך דין על אמתו⁽¹¹⁾.
ותאמר לא שמעתי, או שכחתו:

[61]

ירא האל, ותבוש מלפניו.
ואיכה תהיה בוש מאנוש.
ולא תבוש לך מהאלהים.
ויראת לך מאף חרוניו.
פן במעשיך תהי נקל בעיניו.
אשר כל סתרך גלוי לפניו:

[VI. ו]

שער הגאות והענוה. 1.

[62]

ירא האל בצדק וענוה.
ואם ישיאך לרום לבבך.
זכור אליו מסלות תולדותיו
ויראתך תהי תמה וגאווה.
ואם יגבה ויתנשא בגאווה.
אשר בא בה⁽²⁾, ולא ישוב ושגה⁽³⁾:

[63]

היתגאה אנוש עבר במעבר
וכי יפקוד ימי חייו, ויזכור
ויום קצו יהי רמה יצועו.
מקור דמים בזוכרו⁽⁴⁾ את מבואו.
עמלו במ, הלא לבו יניאו⁽⁵⁾.
וגם אם יעלה לרום בשיאו:

[64]

דעה כי הענוה נוצחה⁽⁶⁾ את
והיא תשיב חרון מלך ואפו.
הלא קט נוזלים קרים ישובו⁽⁷⁾.
חמת גבר אשר תעלה לשמנו⁽⁸⁾.
ושם כמל עלי עשב רצונו.
רתיחת סיד ואם עלה עשנו:

[65]

התתגאה, ואם ירום לבבך, ביום⁽⁹⁾ לובשך⁽¹⁰⁾ חליפות עז⁽¹¹⁾ וגאווה.
ותתפאר במסלות גאותך⁽¹²⁾
זכור יום שכבך ערום ועריה
למען רב כך גאון וגאווה.
עלי עפר והיית לדאוה⁽¹³⁾:

[66]

התרים ראשך לשא עטרת
ודע האל, אשר לבש לבדו
והוא משפיל עד⁽¹⁶⁾ דקה גבוהים,
וכתר גאווה עם שם תהילה⁽¹⁾,
לבוש גאות, ורק לו הגדולה⁽¹¹⁾,
והוא מרים שפלים עד למעלה⁽¹⁷⁾;

[67]

דעה כי בעונה תעמוד עלי⁽¹⁸⁾
ובו ישב לבבך⁽¹⁹⁾ בשפל
ראה שמן, אשר רק יעלה על,
מצודת עוז ושן סלע וצורים,
ובו שבתך⁽²⁰⁾ מעלות לזרים,
ובו ימשחו מלך ושרים:

[68]

היחכם איש אשר יראה לבבו
ולא יסבול לבב אישים ושכלם⁽²¹⁾,
הלא ישב לבדה, כמצורע
ברום המעלות על גאותו,
ואיכה יסבלו סכלות שמותו,
בלי ריעים⁽²²⁾, ויעטה על שפתו:

[69]

הימלט אנוש גאווה בגובהו⁽²³⁾,
ואת משקוף מבוא ביתו ישבר⁽²⁴⁾
היעמוד עיר ומגדל רם בניתו⁽²⁵⁾
בעוז לבו אשר רם להנפה,
ברום ראשו בקומתו⁽²⁶⁾ זקופה,
בעפר או לבנה לא שרופה:

[70]

היה שפל בעיניך ותרום
וגדופת אנוש רק⁽²⁹⁾ בעונה
ותכיף ראש למול אבני קלעים,
בעין זרים, ואין⁽²⁷⁾ תקוה לשנאך⁽²⁸⁾,
ושפלות תעבירה⁽³⁰⁾ לא תבואך,
ואל חץ וחנית⁽³¹⁾ תחטיאך:

[71]

דעה כי העונה תעזרך,
והכנע בנפשך, ולמה
ובעדה קרנך תרום בכבוד,
ואם רבו ועצמו לוחמך,
תהי נכנע ביד מתקוממך,
ולא תמוט לעולם פעמך⁽³²⁾:

[VII. ז]

שער הסבל.

[72]

ירא האל, וסבלה⁽¹⁾ את שפטיו
ואם מרו מעמם⁽²⁾ לגוויה⁽³⁾
התתרפא לעולם מחלת לב
אשר ישפוט בך באמת ובתמים⁽⁴⁾,
הלא מתקו לנפשך כנעימים,
אנוש אם לא בשיקוים⁽⁵⁾ עצומים:

[73]

ירא וסבול⁽⁶⁾ גזירת אל⁽⁷⁾ ודיניו.
ויסבול⁽⁸⁾ מכך את מעשיך
התפלל⁽¹⁰⁾ נשא⁽¹¹⁾ אם לא נשאתו.

[74]

סבול אישים ויסבלך אלהים⁽¹²⁾.
וכי תסבול אנשים יסבלוך.
היה⁽¹³⁾ כחמור⁽¹⁶⁾ רובץ במשא.

[75]

התסבול את גדולך בפחדם
הלא⁽¹⁷⁾ תסבול צעירך, ותפחד
התמיש את יתידתך⁽¹⁹⁾ כמוץ הר

[76]

סבול דבר ותחסום [פה]⁽²¹⁾ ותחריש.
וטוב לך תסבלם אתה לבדך
ותגרום על דברך⁽²³⁾ לגלות

[77]

הלא טוב תהיה סובל אשר אין
ומי יסיר יגונות עצבון⁽²⁵⁾ איש⁽²⁶⁾.
ובו תנחם⁽²⁸⁾ לכל אבל ותונה⁽²⁹⁾.

[VIII. ח]

שער הצניעות.

[78]

ירא האל בגלוי אוי⁽²⁾ בסתר⁽³⁾.
וגילוייך⁽⁴⁾ עשה דרך צניעות.
וסתרך תעשה אותו בגלוי.

[79]

התשאל נא עלי מדת צניעות
להדריך את סתריך בדרך
ואם ימצאך איש בהי⁽⁴⁾ תכובד⁽⁵⁾

[80]

התסתיר מבני אדם ותעלים⁽⁸⁰⁾ והנך בוש ונכלם מפניהם הלא תבוש ותירא מאלהים

[81]

ירא ועשה פעליך בסתר ואם תמצא בגילויים⁽⁸¹⁾ הנאה, ולמה תעשה אותם בגלוי

[82]

ראה מה יקרה מדת צניעות ובה נמלט חכם לב בנופלו⁽⁸²⁾ פרי רימון ופילחוי⁽⁸³⁾ היטונף⁽⁸⁴⁾.

[83]

ידע⁽⁸⁵⁾ כי הצניעות מעלת חן ובה יתפארו כל הנדיבים אס⁽⁸⁶⁾ לא⁽⁸⁷⁾ מצאו⁽⁸⁸⁾ ידם וחכמו

[84]

שאל רודף כבוד עם והמוני⁽⁸⁹⁾ בעיד פרח ועליה צנועים ויום תיגל⁽⁹⁰⁾ להתפאר ביופייה⁽⁹¹⁾ נשבוה, וסר מר⁽⁹²⁾ הודה⁽⁹³⁾ ומראה:

[85]

התצנע⁽⁹⁴⁾ ותסתיר מעשיך ומדוע תהי שואל לדיעה⁽⁹⁵⁾ אשר לא ידעו זרים כבודם⁽⁹⁶⁾ עלילותם ותחשוף⁽⁹⁷⁾ את יסודם, היה תמיד⁽⁹⁸⁾ ותמצא חן וחסד ושכל טוב בעיני אלהים⁽⁹⁹⁾ ואדם:

[IX. ט]

שער יצר הערווה⁽¹⁾

[86]

ירא האל יצרך לו לעבד⁽²⁾ ואם ישיאך רע יצרך בו אטום אוזן⁽³⁾ ולא תשמע בקולו⁽⁴⁾. ואל תט לבך מאורחותיו⁽⁵⁾ להדיחך⁽⁶⁾ בחלקרוב⁽⁷⁾ שפתיו. ולא תדע בנוע⁽⁸⁾ מעגלותיו:

[87]

שתה מבורך מים ונוזלים⁽⁸⁾.
ואת אשת נעוריד⁽¹⁾ שמח בה.
ואל⁽¹⁸⁾ תתן לזרים חילד⁽¹⁴⁾.

[88]

התפתה ביופי⁽¹⁵⁾ בעלת חן
ותצהל בעדה כסוס מזויין⁽¹⁷⁾.
תנה לבך להבין אחריתה.

[89]

התביט אל יופי⁽¹⁸⁾ מראה⁽¹⁹⁾ ונייה⁽²⁰⁾ ורקמה שש וארגמן לבושה.
ולא תביט עלי מעין⁽²¹⁾ מקורה אשר נשחת ונמלט⁽²³⁾ מיט ורפשה.
כלי חרש מצופה⁽²³⁾ פז בגנו⁽²⁴⁾. ותוכו צחנת צואה⁽²⁵⁾ באושה:

[90]

חשוף שת יצרך הרע ושוליו
וסור אחר⁽²⁷⁾ ראותך את קלוננו.
התבאיש שמנך רקח כרוקח

[91]

ראה זרה אמריה⁽²⁹⁾ החליקה
להדיח פתאים וחסר לב
ופתאום⁽³⁰⁾ נלכדו רגלם ברשתם⁽³¹⁾ ופחיהם⁽³²⁾ ואין להם מנוחות:

[92]

ופתי יהלוך אל אחריה
ואיש צדיק⁽³³⁾ לפני אלהים
בזונתך דבק לכן ותשמח

[93]

ראה מה טוב לחבק⁽³⁵⁾ וחק⁽³⁶⁾ לביא לנפשך מחבוק⁽³⁷⁾ אשת⁽³⁸⁾ כסילות
וטוב תישק⁽³⁹⁾ שפת נחש ועקרב, ולא תישק⁽⁴⁰⁾ שפתיה בסיכלות⁽⁴¹⁾.
ותנעם⁽⁴²⁾ כי תמלא תאוותך⁽⁴³⁾. ואם רב עמך⁽⁴⁴⁾ קלון וזולות:

[94]

בהתחבר לך אשת נעורים
ואל ישיאך יופי⁽⁴⁶⁾ סבלה.
למען כי לפי שרש⁽⁴⁷⁾ וגזע
ראה ודבק באנשי האמונות⁽⁴⁵⁾.
ואל ידיחך ממון והונות.
פרי עין⁽⁴⁸⁾ יעשה ויבול דגנות⁽⁴⁹⁾:

[95]

אהוב רעייתך⁽⁵⁰⁾ אהבת אמונים, ואהבתה תהי אתך צפונה, ואם תדחה שמאל ימין תקרב, לבד⁽⁵¹⁾ ינוד⁽⁵²⁾ לבך⁽⁵³⁾ אנה⁽⁵⁴⁾ ואנה, והתמר⁽⁵⁵⁾ לה באימה הנקלה⁽⁵⁶⁾, ואז תשלם בכל רגע ועונה:

[96]

שמח ועלז באיילת⁽⁵⁷⁾ אהבים אשר מהאלהים לך יעודה, והיא תשמח בך לעד, ותגל בכל שמחה וכל חשק וחמדה, ודע כי לחבוק⁽⁵⁸⁾ עיתים, ויש עת אשר טוב מלחבק⁽⁵⁹⁾ הפרידה:

[X. י]

שער התאוה⁽¹⁾.

[97]

ירא האל, ותעש את רצונו, והרף מעשות את כל רצונך, ותמצא את רצונך בעשותך, רצון חפצו בנפשך או בהונך, ודע מה טוב לך תעוז ותגבר לחפצו יעצים כוחך ואונך:

[98]

שמור⁽²⁾ לך, פן יפתוך בחלקם שני רעים אשר ירעעו⁽³⁾ בך, ראות עין ותאות לב, שניהם אשר יתנכלו בך העציבך, היבוא⁽⁴⁾ לחתוך גרון וכשיל בלי⁽⁵⁾ עין בעצייער ובסבך:

[99]

שמע אליי⁽⁶⁾ ולא תשמע לתאוות⁽⁷⁾ לבבך פערה פיה לבל⁽⁸⁾ חק, וכי תאבה להימין⁽⁹⁾ או להשמאל, סטה מעל דרכיה ותרחק⁽¹⁰⁾, לתפארת יהי⁽¹¹⁾ לך בתחילה⁽¹²⁾, ואחר תהיה לבוז ולשחוק:

[100]

ראה כי תאוותך⁽¹³⁾ נוססה בך כמו רקב ועש כוסס⁽¹⁴⁾ בגדים, וכי תחשוב להשיג בה אשר לא אל⁽¹⁵⁾ כבר⁽¹⁶⁾ נמצא בידך מחמדים⁽¹⁷⁾, הלא חכמת⁽¹⁸⁾ תבונתך⁽¹⁹⁾ ושכלך אשר בך נמצאו ממך פרודים:

[101]

שמור מתאוה הלוחמה בכך
לחם עמה. ולא תחפוץ שלומה.
למען כי במלחמתה שלומך.
במלחמה כבידה⁽²⁰⁾ ועצומה.
ונגדה החזק מגן וצנה⁽²¹⁾.
ומלחמה תהי לך עם שלומה :

[102]

אנוש יחרץ בהשג תאוותיו⁽²²⁾
ולא ישכיל וידע כי בחרץ
כנער המבקש אש. ויחתה
מצוא⁽²³⁾ חכמה ויאמר כי מצאה :
חמודותיו אשר מצא הניאה.
בתוך מחתה אשר מים מלאה⁽²⁴⁾ :

[103]

משול על תאוות לבך במרם
ואם לא תהיה מושל ברוחך.
ולמה תעמוד⁽²⁵⁾ נפשך כעורה⁽²⁶⁾
אשר תמשול בכך עד השברים.
ראה איך תהיה מושל בזרים.
בחירותה⁽²⁷⁾ בבית⁽²⁸⁾ מלך ושרים :

[104]

עזוב את תאוותך⁽²⁹⁾ במרם
ולא תהמדי⁽³⁰⁾ אשר אינו בחלקך.
וקוב קה לך צרי חכמה לרפאות אלי⁽³¹⁾ יצרך ואם נושן כנגע :
אשר היא תעזוב אותך ותרגע.
ולא תקנה⁽³²⁾ לך עמל וינע⁽³³⁾.

[105]

עלוז ושמח במה שיש בחלקך.
והתיאש במה שלא מצאתו
הלא תוסיף בעיצבון⁽³⁵⁾ למהר
ונס ממך יגונים ואנחה.
כגודל⁽³⁴⁾ חלקך ומצא מנוחה.
עזבתו כאשר תוסיף בשמחה :

[106]

ראה אם קדחה אש תאוותך⁽³⁶⁾
ותבער בכך כאש תבער ביער
ענן ייאוש⁽³⁸⁾ אשר ייזיל⁽³⁹⁾ טלליו
בחדרי לבך על כל גדותיו.
ולהבה מלהטת שרותיו⁽³⁷⁾.
בתוך לבך יכבה⁽⁴⁰⁾ להבותיו.

[107]

קחה מוסר. ושית את תאוותך⁽⁴¹⁾ ביראת אלהים⁽⁴²⁾ נעבדה⁽⁴³⁾.
והישמר⁽⁴⁴⁾ לך. אל נא תינתק⁽⁴⁵⁾ עבותות⁽⁴⁶⁾ מוסרותיה⁽⁴⁷⁾ ואגדה.
ואיך תירא נזקיה לעולם ורתוקות ממיל⁽⁴⁸⁾ ברזל⁽⁴⁹⁾ בידה :

[יא XL]

שער ההסתפקות.

[108]

ירא האל אשר יפתח ארובותי⁽¹⁾ והסתפק לך באשר הכינך, ושמי רצון ויריק לך ברכה, ותמעון רישך בא כמהלך, ואם רב אם מעט נמצא בידכה, ומחסורך כאיש מגן לתומכה :

[109]

מצא ספקך במה שיש בידך, ולא תיגע להרבות מאוויים⁽²⁾, וכי תשמח בחלקך כאשר⁽³⁾ הוא, וכי תמעט הכי תנעם בחיים⁽⁴⁾, וקיבל⁽⁵⁾ האלהים מעשיך, ואם המה במיעוטם⁽⁶⁾ נקיים :

[110]

אכול את לחמך די מחייתך⁽⁷⁾, ושובע⁽⁸⁾ נפשך, אך לא ביתרון, ומה תועיל⁽⁹⁾ במותר כי תקיאו בעצבון ותחר⁽¹⁰⁾ חיד וגרון, ומלא שקך תוכל לקושרו⁽¹¹⁾, ולא תתן תבואתך לחסרון :

[111]

ידע⁽¹²⁾, כי מאכל יוליד גווייה⁽¹³⁾, ירווה⁽¹⁴⁾ גם ידשן העצומים, הלא ברבות גשמים זרעך במ, יהי נרקב ולא תועיל מאומה⁽¹⁵⁾, כמו גשם אשר תוליד אדמה, ויפריחם ויגביהם בקומה,

[112]

אכול די חקך⁽¹⁶⁾ לחם ומים, ולא תאכל עדי תוסיף לשובעה⁽¹⁷⁾, ותמצא במעט לגוף הנאה ותועלת, ובמותר זעווה⁽¹⁸⁾, מלח תבשילך יזעם במעמו, ואם רב מלחך מה טוב לגומעה⁽¹⁹⁾ :

[113]

ארוחת⁽²⁰⁾ עשבות הרים וירק, ארח ותהי לעת אוכלך⁽²¹⁾ נכונה, ומה תמצא בשה ביראה הנאה, תבקשנה לרעבונך ואינה, ממר גשם בעתו ב⁽²²⁾ ברכה, ומה יועיל בלא עתו עננה :

[114]

אכול מאכל⁽²³⁾ אשר תמצא בהתמר, ואל תתאיו⁽²⁴⁾ לשולחן⁽²⁵⁾ המלכים, ומה תיגע לבקש את אשר לא תהי⁽²⁶⁾ מוצא לעיתים⁽²⁷⁾ הצריכים, ואיך תפסיד⁽²⁸⁾ הנאתך⁽²⁹⁾ המצויה⁽³⁰⁾ לבקש רב ותתהלך חשיכים⁽³¹⁾ :

[115]

אכול ושבע בבית ריע ועמית. ודי לך באשר הכין לצידו⁽³²⁾.
ודע מה טוב בשלווה⁽³³⁾ פת חריבה⁽³⁴⁾ בבית נדיב וטוב עין לבדו.
ועם כילי⁽³⁵⁾ ורע עין התועיל בזבחי ריב ואם ישמן לשדו :

[116]

אכול מאכל⁽³⁶⁾ אשר תשיג ולאכל⁽³⁷⁾ ושים את חקך⁽³⁸⁾ אכול והותר.
והשמר ונפשך אל תשקץ בנאסר לך, ותימצא⁽³⁹⁾ די בהיתר⁽⁴⁰⁾.
התגעל⁽⁴¹⁾ נפשך בצחי צחנת⁽⁴²⁾ אכילתך ואם נעמה ביותר :

[117]

מזוג את סבאך ומהול במים, ואם רב אתך⁽⁴⁴⁾ עסים ויין⁽⁴⁴⁾.
ולא תאמר הלא נעים לשותיו בטוב טעם ומראה צח לעין⁽⁴⁵⁾.
ואולי מחרת כמה⁽⁴⁶⁾ תבקש לרוות צמאך⁽⁴⁷⁾ בו⁽⁴⁸⁾ ואיין⁽⁴⁹⁾ :

[118]

הטוב⁽⁵⁰⁾ תמשול עלי לחמך וייןך כדי אכלך והם⁽⁵¹⁾ לא ימשלו בך.
ודע כי יינך הרבה יגלה בעל כרחך, ויחסוף⁽⁵²⁾ סוד לבבך.
ויפרע מוכך נמצא⁽⁵³⁾ לשמחה בקמין ואם טמון בחובך⁽⁵⁴⁾.

[119]

חכום פיד, ולא תאכל ותשתה מאומה עד תברך אל יצרך.
אשר הכין לך טרם בראך, וערך כל לצרכי⁽⁵⁵⁾, מחסורך.
ואחר שובעך⁽⁵⁶⁾ יאות לך עוד לברך⁽⁵⁷⁾ שמו ברוך ומבורך⁽⁵⁸⁾ :

[120]

קבע בית תחנוך בית אבנים, ועליו תהיה ירך פתוחה.
וכי תשב בעת קיץ⁽⁵⁹⁾ וחורף⁽⁶⁰⁾ בצל קורתך השקט ובטחה.
הלא ציפור⁽⁶¹⁾ דרור תשכון בקינה⁽⁶²⁾, ואם רב הסתיו תמצא מנוחה :

[121]

עטה ולבוש⁽⁶³⁾ חליפות מחלצות לכבוד אשרי⁽⁶⁴⁾ תשיג ותמצא.
ולא תלך לך⁽⁶⁵⁾ ערום ועריה, ולא תעט בארגמן ושבצה⁽⁶⁶⁾.
והכן חוקיך⁽⁶⁷⁾ הכל כראוי, והיה לך לכבוד ולא לשמחה :

[122]

עשה את כל פעליך במשפט, והסדר את יציאתך כחוקה⁽⁶⁸⁾.
היית תמיד בגדיך לבנים, ופת שלחנך⁽⁶⁹⁾ נמצאת בספקה.
ולא תתייף⁽⁷⁰⁾ במכלול פז ורקמה, ולא תרגיל אכול⁽⁷¹⁾ שמן ומתקה :

[XII. יב]

שער החריצות.⁽¹⁾

[123]

ירא האל, והשלך בו ועליו) (יהבדי, ולא תעוּזי, בהונך, ולמה תחרץ לקנות יגיעה זכור יום תעוּב אותו ואם רב, ורובי) עמל לנפשך על ממונך, ויום כך יעבורי) רוח ואינך :

[124]

קנה די חקךי) לך הוּי) בצדק, ומה תיגע) ותתייגע) במותר, ומהי) תחרץ עליוי) ואינינוי) בחלקךי) ומה תבוא במחתר, הלא בו חלקך רק היגיעה, והמותר לזר נשאר) וגותר :

[125]

התבטח באשרי) הון עשרך רב⁽¹⁷⁾, וגם באשרי) בצדקי) לא קניתו⁽¹⁸⁾, הלא תזכור לך יום אחריתך, ולזרים תתנו כאשר לקחתו, והנך בעמלך כקוראי) אשר דגר ולא חלבו⁽¹⁹⁾ בלדתו :

[126]

אנוש חרוץ אשר ייגע ויטרח לקבץ הון ולעשותו⁽²⁰⁾ סגולה⁽²¹⁾, ולא ישבע ואם גדל והעשיר, ועליו תאות לבו משולה, כמו צמא אשר ישתה מלוחים, אשר יוסיף בצמאתו נקלה :

[127]

התראה הכסילים יעלו רום ותתמה על אשר גאו בהונם, ואולי לבך ישיאך⁽²²⁾ על גאון עוזם⁽²³⁾ בשלוותם⁽²⁴⁾ ואונם, פקח עיני⁽²⁵⁾ ראה עבי עננים, ורוח עברה כמו ואינם :

[128]

כסיל עוטה מעילים או רקמות ידמה בעדם למצוא⁽²⁶⁾ נעימות, וגם יעז⁽²⁷⁾ בהוותו⁽²⁸⁾ ויתא לראשי עם ולא יבין מזמות, והוא כטוּם⁽²⁹⁾ בנוי⁽³⁰⁾ נוצת כנפיו יגל⁽³¹⁾ בושתו⁽³²⁾ ולא יסנ⁽³³⁾ כלימות :

[129]

חכם משכיל ותוקד⁽³⁴⁾ אש⁽³⁵⁾ בדעתו⁽³⁶⁾, ומה תחכם לכבד את בגדיו, בעוד ליל⁽³⁷⁾ הלא חיש יפשטמו, ולא תבוש לכבד את יתידיו, בחר מהאגוז מה יש בתוכו, והשלך חוץ חליצותיו⁽³⁸⁾ ומדיו :

[130]

ראה יתרון חכמים על כסילים, ואם רבו ועצמו אוצרותם,
חכמים ינחלו כבוד בעודם, ושם טוב⁽⁴²⁾ לזכרון⁽⁴³⁾ במותם,
וזכרון הכסילים עם כבודם בבוא קצם כמו זכרון בהמתם:

[131]

ראו⁽⁴⁴⁾ חכם אשר נשפט בריב את אויל, ירגז ואין נחת ושחק,
והנה מדברי חכם בנחת, וקול בוז הכסיל שמע למרחק,
ומי יתן ויכתב בספר ויחצב בצור לעד ויוחק:

[132]

אויל ענה⁽⁴⁵⁾ לפי עזות שטותו, נבונותי בחכמתי ושכלי,
והרבתי לקבץ הון⁽⁴⁶⁾ סגולה⁽⁴⁷⁾ וכל חמדה בעוז כוחי⁽⁴⁸⁾ וחילי,
ואשיג תאוות⁽⁴⁹⁾ לבי⁽⁵⁰⁾ בעשרי⁽⁵¹⁾, וחכמתי בכיסי עמדה לי:

[133]

נאם חכם, שמע תורה ומצווה, עד⁽⁵²⁾ תמצא לך מוסר וחכמה,
ובה תמצא למלאות תאוותך⁽⁵³⁾, אשר תחפוץ, ולא תחסר מאומה,
ואיה⁽⁵⁴⁾ עושר⁽⁵⁵⁾ אשר ייקר⁽⁵⁶⁾ בחכמה, ואי חמדה כחמדת בין מזימה⁽⁵⁷⁾:

[134]

אויל ילבש תכלת חור וקרפס, וארגמן וכל מיני צבעים,
מלכים יחזו אותו יקומון, ולו משתחווים שרים וכורעים,
הלא יבוש חכם לבם בשבתו בסוד עדה והוא לבוש קרעים⁽⁵⁸⁾:

[135]

כסיל ישא כבודו על בגדיו, ויסור כל כבודו עם כסותו,
ואם הוא כחמור ישא⁽⁵⁹⁾ חמורות⁽⁶⁰⁾, היסור שם חמור מנחו לעתו,
והחכם יכבד הוא בגדיו, ולא יסור כבודו⁽⁶¹⁾ עד היותו:

[136]

אויל יטעום⁽⁶²⁾ במטעמים ומשתה, שמנים לחמו לחם חמודות,
ונכון כל אשר יתאו לעתו, בידו יום כיום⁽⁶³⁾ משנה סעודות,
הישיביע⁽⁶⁴⁾ חכם לב רעבונו בחמתו בלי לחם וצידות⁽⁶⁵⁾:

[137]

אוילים לחמו לחם ברשע, בשלוותם⁽⁶⁶⁾ וישתו יין חמסים,
וכשאלו פערו פיהם בלי חק, ולא שכעו ורעכו אבוסים,
והחכמה בעליה תחייה⁽⁶⁷⁾ באין לחם חמודות ועסיסים:

[138]

ראו כל יושבי חלה, ושמעו
ברוב⁽⁶⁸⁾ חכמה ישרה⁽⁶⁹⁾ מפנינים ועושר⁽⁷⁰⁾ רב והון עתק לפשר.
הלא יקנה חכם⁽⁷¹⁾ עושר⁽⁷²⁾ וחכמה⁽⁷³⁾, ולא יוכל לקנות⁽⁷⁴⁾ חכמה
בעושר⁽⁷⁵⁾ :

[139]

קנה ממון בצדק ואמונה, ודייק⁽⁷⁶⁾ בחוק ביתך וחוקך⁽⁷⁷⁾,
וצרכי מחסורך תמצאה בו, ומה תיגע באלף או בריבו⁽⁷⁸⁾,
ובמותר תנה חלק לנפשך, וקו אל חסדי⁽⁷⁹⁾ יי⁽⁸⁰⁾ וטובו :

[XIII. יג]

שער מעלת השתיקה והדיבור

[140]

ירא האל בלב תמים, וכלכל
דבריד במשפט ביץ⁽⁸¹⁾ ושכל, ולב חורש עלי און ונוכלי,
והסר ממך⁽⁸²⁾ עקשות פה, בכל דבר כאיש לשון ורוכל :

[141]

ירא האל, ושים⁽⁸³⁾ מחסום לפיך, ואל תחשוב להשיג את שבתו
ותמיד תהיה ירא ויגור, ואל⁽⁸⁴⁾ תענה עתק לפניו,
במהללך ותמצא חן בעיניו⁽⁸⁵⁾, וחרד משאתו וחרוניו :

[142]

חסום פיך, וסגרה את פתחיו⁽⁸⁶⁾, בצור ברזל עלי דלתות נחושה⁽⁸⁷⁾,
וחזק את בריחיהם לנפשך⁽⁸⁸⁾, בכף מנעול מאד עזה וקשה,
אשר לא יהיה נקל לפותחם⁽⁸⁹⁾, כנף ציפור⁽⁹⁰⁾ ברוחה החלושה :

[143]

ידע⁽⁹¹⁾ כי בשלשה אין יכולת⁽⁹²⁾, להנחם ולא תועיל חרטה,
בתולה אחרי כי נבעלת⁽⁹³⁾, ואבן מיד⁽⁹⁴⁾ קלע שמוטה,
וחצי הקשתות אם ישובון, וכהנה דבר גבר במבטא :

[144]

פתח שערי לבבך במרם, אשר תפתח לדבר שערי פה,
והתבונן אליהם מה יבואך, ומראש אחרית דבר תצפה,
למען כי ביד לשון עצורים⁽⁹⁵⁾ כלי מות והחיים ומרפא :

[145]

בך לא⁽¹⁸⁾ ימשלו⁽¹⁹⁾ תעזו⁽¹⁹⁾ ותגבר,
ולא⁽²⁰⁾ להשיב מה ידובר⁽²¹⁾.
כמו יורה ומלקוש יעטיף⁽²²⁾ בר:

משול על מדברי פוך, והמה
ואחר תחריש תוכל לדבר,
ומה נעים וטוב דבר בעתו.

[146]

שבה דומם ולא תרבה דברים,
בחדרי לבך אם הם עצורים⁽²⁵⁾.
ובלשונך יהיה חלק⁽²⁷⁾ לזרים:

בשבתך את חכמים וזקנים⁽²³⁾
והט אוזן⁽²⁴⁾ לדבריהם, וטוב לך
ודע כי חלקך נמצא באוזנך⁽²⁶⁾.

[XIV. יד]

שער העיצה⁽¹⁾ והסוד.

[147]

וייסד⁽³⁾ מועצותיך כבודו⁽⁴⁾.
ירא האל ואיש שכל לבדו⁽⁵⁾.
להודיעם עצת שכל וסודו⁽⁶⁾ :

ירא האל, והתאמץ לעובדו⁽²⁾
ושית אנשי עצתך וסודך
באמור⁽⁷⁾ סוד יי ליראייו⁽⁸⁾.

[148]

ומאלף קחה אחד⁽⁹⁾ ובחור,
ואם שכלך בשכלו⁽¹⁰⁾ זך וצחור⁽¹¹⁾.
והוא יראה בך פנים ואחור :

קחה את רעך אל סוד עצתך,
וסורה מעצתך אל עצתו,
הכי תראה בך את מלפנים

[149]

אשר סוגר⁽¹²⁾ במנעולך לבבו,
לב ל תמוט⁽¹³⁾ ותנוע בעבו⁽¹⁴⁾.
תחי בונה וסד בסיד⁽¹⁵⁾ סביבו :

בחר מהאנשים איש אמונים
ומסגרת בריחך על שפתו
הלא טרם אשר תאצור יבולך

[150]

אשר ישית לבבו לך כקבר,
ולמה תאשים ריע וחבר,
צרור נקוב ואם כתות⁽¹⁶⁾ בשבר :

ראה טרם תגל סודך לגבר
ואם אין יהי קברו לבבך
למי תזקף בשומך שמנך אל

[151]

היות קץ מועצותיך תשועה,
בסודך⁽¹⁷⁾ ואל תתחר לרעה⁽²²⁾
ולרכסים⁽²⁵⁾ תשו⁽²⁶⁾ מישור ובקעה:

התחפיץ⁽¹⁸⁾ אתי⁽¹⁹⁾ פעוליך⁽²⁰⁾ לכונן
שמור מתאוותך⁽²⁰⁾, פן תביאה
למען⁽²¹⁾ תשכל⁽²⁴⁾ את עצתך.

[152]

שמור פתחי לבבך מלגלות לאשה סודך אם היא כנפשך,
למען כי ביום יזעף לבבה תגליהו⁽²⁷⁾ ושב דמך בראשך,
ואם קט יעלוז⁽²⁸⁾ לבה מצילות⁽²⁹⁾ שפתה נשמעו⁽³⁰⁾ מצור לשישך :

[153]

בגלותך⁽³¹⁾ לאיש⁽³²⁾ אין⁽³³⁾ לגלות⁽³⁴⁾, ידעה⁽³⁵⁾ כי לאדון לך קנייתו,
ועבד הנך, אחרי⁽³⁶⁾ היותך כאיש חופשי ונלכדת⁽³⁷⁾ ברשתו,
שמור לך, פן תשלח את דרונך⁽³⁸⁾ במדבר אין בך כח לקחתו :

[154]

ראה אם המינך⁽³⁹⁾ אחירים⁽⁴⁰⁾ בסוד רום⁽⁴¹⁾, שמור לך אל תגלה,
למה⁽⁴²⁾ תחשוף ערוות⁽⁴³⁾ לבבך באוולתך חשוף סוד רו ונפלא,
וטוב אם פתך תאכל תקיאו, ולא תוציא אסיר מבית⁽⁴⁴⁾ כלא⁽⁴⁵⁾ :

[155]

ראה אם רעך נועץ ושואל לך עיצה⁽⁴⁶⁾ למען⁽⁴⁷⁾ יאמין בך⁽⁴⁸⁾,
יעץ אותו ביושר⁽⁴⁹⁾ ואמונה בישראל⁽⁵⁰⁾, וזה חסדך וטובך,
ולמה תחליק לשון ואין לב, המאל תעמיק סתרי לבבך :

[156]

מקום סודך קבע תחת אוירים, ולמה תאשים אישים ישרים,
ודע כי יזעקו מקיר אבנים, וכפים⁽⁵¹⁾ יענה מה בחדרים,
והשפל קול עצתך בערבים, והבט אל סביבך בשחרים :

[XV מו]

שער הכבוד והשררה.

[157]

ירא האל, והתאמץ לעובדו⁽¹⁾, למען כי יצרך לכבודו⁽²⁾,
והקל על כבודו את כבודך, והשפל בעיניך לנגדו,
ודע, כי המכבד את ארונו יהי נכבד, וישא הוד⁽³⁾ בנגדו⁽⁴⁾ :

[158]

ברח מהשררה אך⁽⁵⁾ ברודפה⁽⁶⁾ להשיגך, ונוס כי תרדפך,
למען כי מרוצתה נקלה בנוסה⁽⁷⁾ עד אשר⁽⁸⁾ תתקף,
ואם תרדוף ותרוץ אחריה בנוסה עם עקיבה⁽⁹⁾ תהרפך⁽¹⁰⁾ :

[159]

היה נכבד במעשים הנעימים, ולמה תהיה נכבד ברום⁽¹⁾ לב, ודע, כי רום לבבות⁽²⁾ הוא קלונם, ובו ישוב לאולת ככלב, וישיתהו⁽³⁾ שפל רוח לראש עם⁽⁴⁾, ואם נבזה הוא בעיניו עלב⁽⁵⁾.

[160]

אשר יגאה בחכמתו, וישמח ומגודל⁽¹⁾ לבבו יעלה רום פרעהו, ואל תתאו לשכלו

[161]

הירום לבך על השררה ודימית⁽¹⁾ עלי גודל⁽²⁾ לבבך ידעה⁽³⁾, כי לפי רום מעלתך

[162]

שליטה הם מכובדים⁽³⁾ באדם, כמו⁽⁴⁾ נכבד לעושר או שררה⁽⁵⁾ הלא יפנה כבודו⁽⁶⁾ עם פנותם,

[163]

ירש כבוד שלישי מן האלהים⁽³⁾ לך יתן⁽³⁰⁾, והוא כבוד אמיתי⁽³¹⁾, קנייתו בעבודת אל ונפש ויום⁽³⁴⁾ יגבה לבבך בו, וחלף

[164]

ירש [כבוד]⁽³⁶⁾ ילדתו צניעות, וכי תאיץ להראות בית נכאתו⁽³⁸⁾, כיין טוב בשוקעו⁽⁴⁰⁾ על שמריו,

[165]

ירא האל, וכבד יולדיך, ובין וזכור יגיעם⁽⁴²⁾ יגעו בך, ובעל הגמול⁽⁴³⁾ יגמול לך

[166]

התשכח את שדי מניקתך⁽⁴⁶⁾ אם ומי ידע התירש את זהבם, ויום זקנה תבואך, הלא את כבר זקנה, ותלעג אב בשיבה, ואולי יירשו⁽⁴⁶⁾ אותך בסיבה⁽⁴⁷⁾, גמולך תמצאה⁽⁴⁸⁾ בזה ובבא :

[167]

היה נכבד⁽⁶⁰⁾ לכבד כל בני איש, ומהם תהיה יקר ונכבד,
וכי תקל בעיניך⁽⁶⁰⁾ תהי רם בעיניהם⁽⁶¹⁾, וזכד טוב תזכבד⁽⁶²⁾,
ולפני מלכך הקל כבודך, ואליו תהיה נכנע ונעבד :

[XVI. שז]

שער המתון והמהירות.⁽¹⁾

[168]

ירא האל, וקוה את חסדיו, ויחל את תשועתיו⁽¹⁾ משוכה,
ותוחלת ממושכה ביד איש למחלה, אך בתוחלתו ארוכה,
למען כי בידו להביאה, ואתו היא שמורה וערוכה :

[169]

ירא ועשה במתון מעשיך, ואל תרכב לך על עב מהירות,
היוקש⁽²⁾ אנוש יכין⁽³⁾ צעדיו בתום⁽⁴⁾ יושר⁽⁵⁾ ויתהלך בישרות,
ואיש ירצע תנוך⁽⁷⁾ אזניו⁽⁶⁾ בחפזו⁽⁸⁾, הינצל ואם יצא לחירות⁽¹⁰⁾ :

[170]

במתון תעשה מה לא עשיתו, ולמה תהרוס מגדל בניתו,
ואם⁽¹¹⁾ תאיץ להחל⁽¹²⁾ כל מאומה עדי תביט בראשו אחריתו,
ושדד⁽¹³⁾ וחרוש תלמי לבבך, ואז יוציא⁽¹⁴⁾ לך פרוי בעיתו⁽¹⁵⁾ :

[171]

ראה כי יש לך יתרון במתון, למען אחריה אין חרטה,
וטוב תהר⁽¹⁶⁾ במהשבות⁽¹⁷⁾ לבבך ימי מספר במיגש או כנבטה,
ודע⁽¹⁸⁾ מה טוב ימי הרה שלימים⁽¹⁹⁾, ואם תאיץ בלדתה⁽²⁰⁾ לעלמה :

[172]

שנים נסעו ממחנותם, והחזיקו בדרך אורחותם,
והגיע מהלך אמ לחפצו, והרץ מעדו רגליו בלכתם,
בטרם יעלה כנף היעוף⁽²¹⁾, ויאבר נץ באין⁽²²⁾ אברה ויתם :

[XVII. יז]

שער הכבירות⁽¹⁾

[173]

ירא האל, והיכלו תבקר, לבקש רחמים ערב ובוקר⁽²⁾,
והתנהג⁽³⁾ לבקר את יריאיו⁽⁴⁾ בצדק ואמת אך לא בשקר,
ומבית רעך בחוק⁽⁵⁾ ומשפט תפלס מעגלות רגלך⁽⁶⁾ והוקר :

[174]

בבקרך פני מלך ושרים שבה דומם, ואל תרבה דברים,
ושית ביקוריך⁽⁷⁾ נכון לעיתים⁽⁸⁾ בלבתך⁽⁹⁾, ואל תקל אשורים,
ופרסת⁽¹⁰⁾ רגלך תשית נחושה, ולשוב תהיה קל כנשרים :

[175]

ידעי⁽¹¹⁾, כי המבקר יום ביום לא יהי נחשב, והנו לכבדות⁽¹²⁾,
ומה יקר מאד אם לא תבקר בהתמידך, וזאת אות לך ועדות⁽¹³⁾
מטר נשם יקוצין בו בהתמה, ואם נעצר יבקשוהו בהודות :

[176]

ראוי⁽¹⁴⁾, מה טוב לבקר לרנעים, ולא יכבד ולא יהי⁽¹⁵⁾ למשא,
ואב⁽¹⁶⁾ נראה לך ביקורי⁽¹⁷⁾ נעימות, אכול הרבות דבש קו ומבוסה,
כהתחדש⁽¹⁸⁾ לבנה יש לברך, למען היא כיומים מבוסה⁽¹⁹⁾ :

[177]

ראה, מה טוב ומה נעים לריע לבקר לו בשמחתו ואכלו,
וכוף צווארך⁽²⁰⁾ תמיד לנגדו להקל לו במשאו ועוולו⁽²¹⁾,
והתנבר, ולא תאיץ לבקר בקילקולו⁽²²⁾, ואל⁽²³⁾ תשב למולו :

[178]

תבקר רעך הנאמן לך, ואל תתמיד לבקר בית חברתו,
ואם אתה ביראת אל מיוסר⁽²⁴⁾ וגם (היא)⁽²⁵⁾ מתאמצת⁽²⁶⁾ בדתו,
למען כי שפת נבל תשקר על⁽²⁷⁾ נדיב להכזיבו את אמיתו⁽²⁸⁾ :

[179]

לכה פעם לבקר איש במחלה, למען כי בביקור⁽²⁹⁾ יש תעלה,
ושית מחסום לפי⁽³⁰⁾ והלוך⁽³¹⁾ אמ, ושם תהיה עמידת נקלה,
ואב⁽³²⁾ יכבד בחוליו⁽³³⁾ אל תבקר, וטוב אם בעדו תשא תפילה⁽³⁴⁾ :

[180]

ידע⁽⁸⁵⁾, כי הדברים הם כבידים⁽³⁶⁾ במאזנים ופלס בעלותם, ולא תחשוב להקל בם לבבך ונפשך על שפתיך בצאתם, ואיך תכבד⁽⁸⁷⁾ ליגע⁽⁸⁸⁾ אחירים⁽³⁹⁾ במילך⁽⁴⁰⁾, ולא תוכל שואתם⁽⁴¹⁾ :

[181]

שאלוך עלי משקל⁽⁴²⁾ כבידות⁽⁴³⁾ במאזנים ופלס בעלותה, אמור להם תשובה הנכוחה אשר יכבד בלב שקר⁽⁴⁴⁾ שאתה, ואם תהיה כמוץ הרים נקלה, כמיל ברזל ועופרת דמותה :

יח. [XVIII.]

שער האהבה והחברה.⁽¹⁾

[182]

ירא האל, ושית את אהבתו ויראתו בתוך לבך נמועה, ואהבת לך גם את יריאיו, וחברת יריאיו⁽²⁾ תבחר⁽³⁾ לריעה, התמצא⁽⁴⁾ אנוש ירא מבעט ואהבת⁽⁵⁾ האמת⁽⁶⁾ על חיק⁽⁷⁾ נקועה⁽⁸⁾ :

[183]

אהוב את רעך הנאמן לך, וחברתו תהי אתך שמורה, והתנרב לך⁽⁹⁾ אליו בנפשך ובמאדך⁽¹⁰⁾ בעת צריך לעזרה, וזאת היא אהבת כל הנדיבים, והיא⁽¹¹⁾ חיבה⁽¹²⁾ מפוארת⁽¹³⁾ לחברה :

[184]

אשר יאהבך⁽¹⁴⁾ ליקח⁽¹⁵⁾ צרכיו בעתו ממך או כל הנאות, ויום נמצא לך צורך⁽¹⁶⁾ בנפשו יהי נסתר ויבוא⁽¹⁷⁾ מתבואות⁽¹⁸⁾, פרעהו, וסור מאהבתו, ומה⁽¹⁹⁾ לך לחלקת⁽²⁰⁾ מחמאות :

[185]

קנות האוהבים קניין⁽²¹⁾ אמונות, והנה טוב לשומרה⁽²²⁾ אהבתם, והעלם עיניך⁽²³⁾ מכל זדונם⁽²⁴⁾ ושגגתם⁽²⁵⁾, כאילו לא ראיתם, היוכל לחבור⁽²⁶⁾ יוצר חרסיו⁽²⁷⁾ אשר הפריד, ואם יחיו⁽²⁸⁾ במותם⁽²⁹⁾ :

[186]

התקנה לך לשירותך⁽³⁰⁾ עבדים בעוד⁽³¹⁾ עמך לך הם כעבדים⁽³²⁾, ולמה לא תהי קונה⁽³³⁾ לנפשך בני חורים, ושרים ונגידים, במתק חכך, ולשון נעימות, ובגמולות אמונות⁽³⁴⁾ וחסדים :

נשלם ספר יסוד היראה

שבח לאל אשר כבודו⁽³⁵⁾ לעמו נגלה ונראה⁽³⁶⁾ :

APPENDIX.

[On the fly-leaf of a MS. copy of the *More Nebuchim*
in the possession of the Editor.]

בארג מחשב רעיון ארגתים עלי כסף לאות ולעת חקתים וגם תוך מעכה הלב יצתים.	חזה שירים אחווי' במשלי, בתפוחי זהב אוסיר אדמם אני יוסף בנו קמחי בחנתי'
ולחבין נפשו שוקקה על דלתי איש שכל דבקה שבת כתי בני חשקה בשכון עמם תשכון מתקה סלסל ומוימת לב חבקה לבך גם על ספר הקה.	אוהב מוסר לשמור חוקה בנכון דעת מהר דבקה ושנא מוסר על מתלוצץ אם תדחיקם תקדיב מדה דברת אנור אוגר בינות ענה בא כתבה על לוח
ומוסר מאבי חכמות ומעמו ועל כולם ראה משלי שלמה.	למד מפי נבין דעת משלי והתבין בחכמות הניבנים
להקשיב [19] <i>Shekel</i>	(Proverbs II, 2)
על בן לקשיב הט אוניס יועיל פקח הענים.	עירון לבב זה עירון כי איש לבו כתיס דא
„ [7] כי אם לבינה, או תבין	(ibid., II, 3, 5)
כמו איש מבלי אשה כאשה בלי בעל.	אמת יראה בלי חכמה וכן חכמה בלי יראה
„ [10]	
המעשה אז תשנאה מרי אילן וגם המעשה מרי.	אם תאהב חכמה בחר יושר התבונה כי נמשלה חכמה
„ [11]	
יום חמות יוליכנה לבני עולם יניחנה.	חכמת אדם עמה מעשה אכן חכמה מאין מעשה
„ [43]	
אך אם במעשה היא כלב מכוונתה.	חכמה בלי מעשה בפה ישיבתה
„ [224] כי הבא	(ibid., II, 10)
כל מפעלותיך במכלולים יהיו מתוקים ומבושלים.	האריך במחשבתך ואז יהיו כי יעריני גן בהתאחר

<i>Shekel</i> [164]	מוימה	(<i>ibid.</i> II. 11)
	נכש' (יבש or) כחו ואינו ישג מהרה רצונו,	כל איש ממהר בדבר משכיל ומתן במעשה
» [65]	אל תריב	(<i>ibid.</i> III. 30)
	נמנע מהזק לשכנו ובכל ענין מסביר פניו,	אינו בעל מדה טובה אך הסובל את נזיקהם
» [37]	כי חיים	(<i>ibid.</i> IV. 22)
	ולמד אשר תסכל ולא ידע דעתך ותוסיף בין וכל מדע,	למד תבונתך ללא ידע אם תעשה זאת תהי זוכר
» [2]	וכל חפצים	(<i>ibid.</i> VIII. 11)
	בעת ירד ואם ירבה ימיהם ואם תרבה לחיי עד תשיהם,	מטר שחקים יחיה הזרע' והחכמה תחיה לב חכמים
» [235]	ברוב דברים	(<i>ibid.</i> IX. 19)
	לך שוכן בשמים ואפים ורגלים ושדים ומתנים חרצים ושוקים ולא תמצא לשונם שפתים ושנים ולא תהרג בידים היה מקש בנפלים לשומרו בין לחיים,	ראה נברא אשר ברא בעינים ואזנים וברכים וידים ברעים וכפים ולשון חר בתוך מסגר והבין לו שתי חומות למען בו לבד תהרג ולכן על דבורך והלשון תשו אוצר
» [118]	בא ודון	(<i>ibid.</i> XI. 2)
	גודע בטוב טעמו בינו לבין עצמו,	תמים ובוש פנים זהו אשר יבוש
» [121]	ואת צנועים	(<i>ibid.</i>)
	להתנהג ימו חיו כראוי אשר יבוש אותו בגלוי,	צנועות איש ומיטב מפעלותיו ושלא יעשה דבר בסתר
» [346]	הולך רכיל	(<i>ibid.</i> v. 13)
	איכה יהי נאמן עלי בסף,	אדם יגל דבר וסוד חושף
» [342—343]	ונאמן רוח	(<i>ibid.</i>)
	שכה אותי ויסיר מלביך חתום ההגדה והסתר המגיד,	בעת יגלה לך סודו אהובך בעת כל בני אדם לך סודו יגיד

- (*ibid.*, v. 16) **אשת חן** *Shekel* [201]
 אנוש נדיב חס על יקרו
 ועל זכרו ולא יחוש לעושרו
 איש כילו יקלל כל הדרו
 וחס על יקר אוצר אוצרו
- (*ibid.*, v. 17) **גומל נפשו** [93]
 מי שימחת נפשו והוא תפצו
 תמיד באחריותה לעד יחיינה
 אך אם יחיינה על תאוות עולם
 ידע ויתבונן כי אז ימיתנה.
- (*ibid.*, v. 25) **נפש ברכה** [176]
 אשרי די לו במתת אל
 ואיש עשיר ולו אוצר
 ואין די לו מאד יצר,
 אנוש עשיר ולו אוצר
- (*ibid.*, XII. 9) **שוב נקלה** [376]
 אחמה על כל אדם משכיל
 איך יתנאה אדם
 איכה אין אל לבו נותן
 זה פעמי מעבר שיתן.
- (*ibid.*, XIII. 20) **הורך את חבמים** [370]
 רועה בסיל יכסל והורך את חכם לב כל אנוש זכרו כמו ירח
 רוח בעוברו על בשמי יהיה נידף ורוב ריחו לאף יפיה
 אכן בעיברו על נכחות יעלה באשני וצחנתו מאד יסרית.
- (*ibid.*, XIV. 12) **יש דרך ישר** [244]
 בינה אנוש משכיל יסוד דברי
 יתחלקי כולם לארבעה ראשים
 יש בס תחלתם לתועלת
 מהם בלי נזק ותועלת
 גם יש אשר בס תהיה מוצא
 עוד יש דבר אחריתם טוב
 על כן שלשה תעזוב וזנת
 עולם ושם לבך לכינתם
 דעה סודם חקור אותם,
 אכן תהי ירא באחריתם
 אין בס לזאת תשוא ברברתם
 נזק בראשיתם ואחריתם
 ויטיבו יחד בראשיתם
 וקח לך מהם רביעיתם.
- (*ibid.*, v. 30) **חיי בשרים** [383]
 אין לך שנאות מאין רפואות
 כי אם שנאות מצד קנאות,
- (*ibid.*, v. 30) **חיי בשרים** [379]
 שנאה תהי מעלים לעולמים
 קנאה מאד רעה וסכה נחלה
 והקנאה כך לעולם תהי נכרת
 לגוף ועצמותיו תהי שוברת,
- (*ibid.*, XVII. 17) **בכל עת אהב הרע** [289]
 את אוהבי אהב
 כי אין אהב אה
 מאה בעוד אחיה
 עד אוהבי יהיה.
- (*ibid.*, XVIII. 23) **תחנונים ידבר רש** [304]
 אין טוב לאדם בשכל
 או הין ועושר אשר בס יתכס
 יפיק בכל עת זממיו
 וישלים אשמיו.

תסתיר פשעיו ומומיו לפה ולחשוך גאומיו.	אם לא גברת חכמה אם לא שתיקה ומחסום
<i>Shekel</i> [214]	(<i>ibid.</i> XX. 6)
רב אדם	
ובפגוש כל נדיב לב יש מנוחה ובדבר פיו ולשונו ארוכה אשר עשה והוא נגדו נשכחה,	פגוש דוב מפגוש נבל מאד טוב אשר יבוש בעת יתן לאדם ולא יזכר לך טוב לעולם
„ [356] ירא את ה' בני	(<i>ibid.</i> XXIV. 21)
אם תתרחקת תצטרך להם פן ישרפו אותך בגחליהם,	מלך ואש שוים בכל ענין אם תתקרבה תשמרה מהם
„ [404] הוקר רגלך	(<i>ibid.</i> XXV. 17)
והוקר רגליך ממשכניהם בני אדם מאד יכלון אליהם יקוצון בם והוא כבוד עליהם,	חדל מבקרה כל עת חברים הלא מטר בהעצר וגשם ואם ירדו שני ימים ביחד
„ [286] כמים הפנים	(<i>ibid.</i> XXVII. 19)
כלבו ואשר כזב וכחש כמו קוסם והוא נחש ינחש, אשר המה מנת כוסו וחלקו ומולתו מגמתו וחשקו ועת יחפון ילהט אש כחקו ואם שמח במולדו חקקו, ושנא המשבחך והמשבחך יזיקך.	בעת תרצה לדעה אוהבך שאל את לבך כי הוא יהיה לך אנוש נברא לקבל ההפכים והנגזר במולדו יקוים ועת גזר נהרות יעבור איש ואם נעצב אנוש כוכב עצבו אהוב המוכיחך כי המוכיחך יועילך
האוהב את קרוביו, והנושא את בת אחיותו, והמלוה פלע לעני בשעת דחקו, עליו הכתו' אומ' או תקרא וי' יענה וגו' :	

Lower in different handwriting:—

אהוב השפלות ושנא הגאות, כי השפלות
יועילך והגאות יזיקך :

[The references to the Chapters in the Book of Proverbs at the beginning of each couplet or stanza are absent in the original; this remark obviously applies also to the sections of the *Shekel Hukodesh* indicated in the square brackets.]